T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK DİLİ BİLİM DALI

SAFVET MUSTAFÂ EFENDİ'NİN HİDÂYET-İ MÜBTEDÎYÂN ve MİFTÂH-I LÛGAT-I OSMÂNİYÂN ADLI ESERİ: METİN-TERİMLER DİZİNİ-GENEL DİZİN-TIPKIBASIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ESRA ÜLGEN

İSTANBUL 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

SAFVET MUSTAFÂ EFENDİ'NİN HİDÂYET-İ MÜBTEDÎYÂN ve MİFTÂH-I LÛGAT-I OSMÂNİYÂN ADLI ESERİ: METİN-TERİMLER DİZİNİ-GENEL DİZİN-TIPKIBASIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ESRA ÜLGEN

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. GÜLDEN SAĞOL YÜKSEKKAYA

İSTANBUL 2019

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans öğrencisi Esra ÜLGEN'in **Safvet Mustafâ Efendi'nin Hidâyet-i Mübtedîyân ve Miftâh-ı Lûgat-ı Osmâniyân Adlı Eseri: Metin-Terimler Dizini- Genel Dizin-Tıpkıbasım** konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuştur.

		İmza
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Gülden SAĞOL	.....
Üniversitesi	Marmara Üniversitesi	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Nesrin ALTUN	.....
Üniversitesi	Kocaeli Üniversitesi	
Üye	: Prof. Dr. Asuman Ahmed Abdo Shaban	.....
Üniversitesi	Marmara Üniversitesi	

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu' nun 20/08/ 2019 tarih ve 2019/18-4 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Okan YEŞİLOT
Müdür

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ II
ÖZET III
ABSTRACT IV
KISALTMALAR V
1.GİRİŞ 1
1.1. DİL (LANGUAGE) 1
1.2. DİL BİLGİSİ (GRAMMAR) 1
1.3.1. DİL BİLİMİN GRAMER TANIMLARI 2
1.3.2. TÜRLERİ 3
1.3.2.1. Genel Gramer (Grammaire Generale) 3
1.3.2.2. Özel Gramer (Grammaire Speciale) 3
1.3.2.2.1. Karşılaştırmalı Gramer (grammaire comparee) 3
1.3.2.2.2. Betimlemeli Gramer (grammaire deseriptive) 3
1.3.3. BÖLÜMLERİ 4
1.3.4.TARİHÇESİ 4
1.4. TÜRK DİLBİGİSİNİN TARİHÇESİ 7
2. METİN 18
3. TERİMLER DİZİNİ 121
4. GENEL DİZİN 132
5. TIPKIBASIM 332
6. BİBLİYOGRAFYA 436

ÖN SÖZ

Dil eğitiminin ve öğretiminin temelini oluşturan dil bilgisi kitapları, dilin anlaşılması ve kullanılması için gerekli yöntem ve kuralları belli bir düzen içinde öğreten kitaplardır. Yerli ve yabancı pek çok Türkolog, Türkçenin gramerine katkı sağlayıcı çalışmalarda bulunmuştur.

Çalışmamıza konu olan *Hidâyet-i Mübtedîyân ve Miftâh-ı Lûgat-ı Osmâniyân* adlı eser, Türk dili kurallarının işlendiği, yabancılara Türkçe öğretmek üzere hazırlanmış Türkçe-Arapça bir ders kitabıdır. Türk gramerine bu eseri kazandıran Mustafâ Safvet Efendi hakkında medrese hocası olduğu dışında hiçbir bilgi bulunmamakla birlikte eserinde kullandığı terimlerden, kendisinin Türk asıllı olabileceği ileri sürülebilir.

Eserin, İstanbul Nadir Eserler Kütüphanesinde, 77648 raf numarasıyla kayıtlı olan bir kopyası üzerinden çalışılmıştır.

Çalışmamız beş kısımdan oluşmaktadır: Giriş, Metin, Terimler Dizini, Genel Dizin, Tıpkıbasım.

Giriş kısmında, dil bilgisinin tanımı, türleri, bölümleri ve tarihçesi üzerinde durulmuş, Türk gramerciliği hakkında ayrıntılı olarak bilgi verilmiştir.

Metin kısmında söz konusu eserin Latin harflerine çevirisi yapılmıştır.

Terimler Dizini, eserde geçen bütün dil bilgisi terimlerini karşılıklarıyla birlikte içermektedir.

Genel Dizin kısmında metinde geçen bütün kelimelere yer verilerek metne göre anlamları yazılmıştır.

Son kısmında eserin tıpkıbasımı yer almaktadır.

Çalışma konusunun belirlenmesinde ve çalışmanın hazırlanma sürecinin her aşamasında bilgilerini, tecrübelerini ve kıymetli zamanını esirgemeyerek bana her fırsatta yardımcı olan değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Gülden SAĞOL YÜKSEKKAYA'ya teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca bu süreçte çalışmama destek olup yanımda olan Doç. Dr. Murat Ali KARAVELİOĞLU'na ve Arş. Gör. Özlem ÖZMEN GÜMÜŞ'e teşekkürlerimi sunarım. Son olarak bugünlere gelmemde büyük emek sahibi olan aileme ve çalışmalarımı sabırla destekleyen eşime şükranlarımı sunarım.

Esra YAVUZ ÜLGEN

İstanbul-2019

ÖZET

Çalışmamızın konusu olan Mustafâ Safvet Efendi tarafından 19. yüzyılda Mısır'da yazılan *Hidâyet-i Mübtedîyân ve Miftâh-ı Lûgat-ı Osmâniyân* adlı eser bir fihrist, bir mukaddime ve yedi baptan oluşur. Eser, medrese öğrencileri için yazılmış, 97 sayfalık Arapça-Türkçe bir dil bilgisi kitabıdır.

Yazar, önce fihrist kısmını vermiş, sonra eserini kaleme alma sebeplerini açıklamış, daha sonra baplar halinde eserini yazmıştır. Her babı kendi içinde çeşitli derslere ayırmış, dersleri Arapçadan Türkçeye izah etmiştir.

Mustafâ Safvet, eserini tablolar halinde oluşturmuş ve eserin sonunda alıştırma mahiyetinde karşılıklı konuşmalara yer vermiştir. Söz konusu gramer kitabı; Metin, Terimler Dizini, Genel Dizin, Tıpkıbasım olarak incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Dil bilgisi, Mustafâ Safvet, Hidâyet-i Mübtedîyân ve Miftâh-ı Lûgat-ı Osmâniyân, Türk grameri.

ABSTRACT

The work called "*Hidâyet-i Mübtedîyân ve Miftâh-ı Lûgat-ı Osmâniyân* " subject of our work, written by Mustafâ Safvet Efendi in Egypt in the 19th century, consists of in index and a preface and seven chapters. The work, written for students of madrasah, is an Arabic-Turkish grammar book including 97 pages.

Firstly, the outhor gove the index part, then exploined the reosans for writing his work, later he wrote his own work with. Part he divided each part into various courses with it self and explained the lessons from Arabic to Turkish.

Mustafâ Safvet, created his work of art in the from of tables and at the end of the work as on exercise in the from of conversations. The grammar book in question was examined as a text, glossary, index, facsimile.

Keywords: Grammar, Mustafâ Safvet, Hidâyet-i Mübtedîyân and Miftâh-ı Lûgat-ı Osmâniyân, Turkish grammar.

KISALTMALAR

Alm. Almanca.

Ar. Arapça.

bağ. Bağlaç.

bk. Bakınız.

Bulg. Bulgarca.

C Cilt.

çev. Çeviren.

e. Edat.

Erm. Ermenice.

Far. Farsça.

Fr. Fransızca.

haz. Hazırlayan.

İt. İtalyanca.

mec. Mecaz.

Moğ. Moğolca.

M Ö Milattan Önce.

Rum. Rumca.

T. Türkçe.

TDAY Türk Dili Araştırmaları Yıllığı.

TDK Türk Dil Kurumu.

ünl. Ünlem.

Yay. Yayın.

Yun. Yunanca.

\- Fiil tabanına gelen ek.

\+ İsim tabanına gelen ek.

1.GİRİŞ

Türk dilinin belgelerle takip edilebilen dönemlerinden itibaren yabancılara Türkçenin öğretildiği görülmektedir. Bu alanda pekçok dil bilgisi kitabı yazılmış ve çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar daha çok son yıllarda önem kazansa da geçmişte de yabancılara Türkçe öğretmek için yazılmış dil bilgisi kitapları bulunmaktadır. Bunlardan biri de çalışmamıza konu olan *Hidâyet-i Mübtedîyân ve Miftâh-ı Lûgat-ı Osmâniyân* adlı eserdir.

19. yüzyılda yaşamış bir medrese hocası olduğu bilinen Mustafâ Safvet Efendi tarafından 1858 yılında Mısır'da yazılmış olan eser 97 sayfalık, Araplara Türkçe öğretmek için yazılmış, Türkçe Arapça bir ders kitabıdır. Eser yedi bölümden oluşmuştur ve her bölüm kendi içinde çeşitli derslere ayrılmıştır. Yazar ilk bölümde isimleri ve sıfatları, ikinci bölümde zamirleri ve yardımcı filleri, üçüncü bölümde mastarları, dördüncü bölümde fiil çekimlerini, beşinci bölümde işaret ve belirsizlik sözcüklerini, altıncı bölümde edatları işlemiştir. Bu konuları örneklerle pekiştirmiştir. Son bölüm olan yedinci bölümde ise iki kişinin diyalog şeklinde konuşmalarını vererek işlediği dersleri pekiştirmeyi amaçlamıştır.

1.1. DİL (LANGUAGE)

Dil, insana, ait olduğu gerçek dünyadan ayrı ve onun kanunlarına bağlı olmayan yapay bir dünya kurma ve tabiata tarihi katma imkânı veren, toplumsal uzlaşılara dayalı bir saymacalar sistemi ve ses-anlam ilişkisi bütünüyle nedensiz olan, seslerden örülü ortak iğretilemeler toplamıdır.[1]

1.2. DİL BİLGİSİ (GRAMMAR)

Bir dilin sesten söz dizimine kadar bütün birimlerini, bu birimlerin yapı ve anlam özelliklerini araştıran bilim dalı, dil bilgisidir. [2]

Bir dilin yazı ve kültür olarak iki önemli dayanağı vardır. Bunlardan biri o dilin bütün söz varlığını içinde toplayan sözlüğüdür, öteki de gramerdir. Gramer, insan kafasındaki düşünceyi söze ve söz bütününe dönüştüren dili, bilimsel ölçüler içinde anlatan, o dilin

[1] Günay KARAAĞAÇ, *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*, TDK, 1. Baskı, Ankara 2013, s. 274.
[2] Günay KARAAĞAÇ, *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*, TDK, 1. Baskı, Ankara 2013, s. 289

anlaşılması ve kullanılması için gerekli yöntem ve kuralları bir sistem yapısı içinde öğreten bilgilerin tümüdür.[3]

Dil bilgisi, dili işleyiş bakımından bazı kollara ayrılır. Bunlar; *art zamanlı veya karşılaştırmalı dil bilgisi, eş zamanlı veya betimsel dil bilgisi*dir. Ayrıca dil bilgisi konuları bakımından da farklı kollara ayrılır. Bunlar ise; *ses bilgisi (phonetics), biçim bilgisi (morphology), söz dizimi bilgisi (syntax), anlam bilgisi (semantics)*, *köken bilgisi (etimology)d*ir.[4]

1.3.1. DİL BİLİMİN GRAMER TANIMLARI

1.3.1.1. Biçim, söyleniş, cümle yapısı, anlam ve sözcük tarihi bakımından belirli bir düzenlilik gösteren sistemli sözcük gruplarında meydana gelen dilin, bu yönden incelenmesi.

1.3.1.2. Belirli bir çağda belli bir dilin bu bakımdan incelenmesinin konusu olan görüngüler ve bunların sistemi.

1.3.1.3. Bu görüngüleri yöneten kurallar.

1.3.1.4. Bu kuralları öğreten ders kitabı.

1.3.1.5. Bir sözün ya da yazının bu kurallara uyup uymama derecesi.[5]

[3] Zeynep KORKMAZ, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK, 5. Baskı, Ankara 2017, s. 86.
[4] Günay KARAAĞAÇ, *Türkçenin Dilbilgisi*, Akçağ, 2. Baskı, Ankara 2013, s. 81-82.
[5] Agop DİLAÇAR, "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", *TDAY-Belleten*, 1971, s. 85.

1.3.2. TÜRLERİ

İki ana dala ayrılır:

1.3.2.1. Genel Gramer (Grammaire Generale): Herhangi bir dille sınırlanmadan, insan dilinin kuruluşundaki temelleri, dilin kurallarını, düşünceyi anlatma şekillerini ve bu anlatımda gramatikal ulamların (categories grammaticales) meydana çıkışını ve gelişmesini inceler. Buna ufak farklarla evrensel gramer veya felsefi gramer de denir. Tek bir ulusal dille uğraşmaz. Bunun bir alt bölümü vardır:[6]

"Karşılaştırmalı genel gramer" (grammaire generale comparee): Aile ayırt etmeden bütün doğal dilleri karşılaştırmak yoluyla gramerin genel ilkelerini ortaya çıkarmaya çalışır.[7]

1.3.2.2. Özel Gramer (Grammaire Speciale): Belli bir dilin, bir lehçenin ya da dil ailesinin grameridir. Alt bölümleri şunlardır:[8]

1.3.2.2.1. Karşılaştırmalı Gramer (grammaire comparee): Dilleri kendi dil aileleri içinde inceler.[9]

1.3.2.2.2. Betimlemeli Gramer (grammaire deseriptive): Bir dilin betimlemeli açıklamasını yapar. İki şekli vardır. a.Statik ya da senkronik gramer: Bir dilin belli çağda kesiti yapılıp o çağdaki yapısının ve kurallarının senkronik yani o çağa özgü kurallarla incelenmesidir. b. Tarihsel ya da evrimsel gramer: Belli bir dilin, lehçelerinin ya da dil ailesinin tarih boyunca geçirdiği değişiklikleri ve diyokronik yani evrim kurallarını saptayan gramerdir.[10]

---

[6] Agop DİLAÇAR, "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", *TDAY-Belleten*, 1971, s. 87-88.
[7] Agop DİLAÇAR, "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", *TDAY-Belleten*, 1971, s. 87-88.
[8] Agop DİLAÇAR, "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", *TDAY-Belleten*, 1971, s. 87-88.
[9] Agop DİLAÇAR, "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", *TDAY-Belleten*, 1971, s. 87-88.
[10] Agop DİLAÇAR, "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", *TDAY-Belleten*,1971, s. 87-88.

1.3.3. BÖLÜMLERİ

Gramer öteden beri başlıca üç büyük bölüme ayrılır. Bu bölümlerden her biri dili ayrı bir yönden inceler:

1. Sesbilgisi (phonetiqve), dilin seslerini sınıflar ve tasvir eder, bunların birleşme yollarını ve değişme kanunlarını, sözün sesle ilgili öbür özelliklerini inceler ve öğretir.

2. Yapıbilgisi (morphologie), kelimenin yapısını ve şekil ve anlam bakımlarından uğradığı değişiklikleri araştırır ve gösterir.

3. Sözdizimi (syntoxe), kelimelerincümle içindeki işleyişlerini bağlama ve sıralanmalarını belirtir ve tanıtır.[11]

1.3.4.TARİHÇESİ

Gramer doğuda eski din kitaplarını, batıda da eski edebiyat anıtlarını doğru anlamak zorunluluğundan doğmuştur. İlk gramerleri Hintliler, Romalılar ve Yunanlılar yazmıştır. Günümüzde de en büyük gramercilerden sayılan ünlü Hintli Panini (M Ö V. ya da IV. yüzyıllarda) Astadhyayi (Sekiz Konferans) adlı yapıtıyla Sanskrit dilinin üstün değerde bir gramerini vermiştir.[12]

Yunanlılarda ise grameri kuran Aristo'dur (M. Ö. 384-322). Peri Hermeneias (Anlatım Konusunda) adlı yapıtında "söz bölüklerini (mere logou) isim (onoma), fiil (rhama) ve edat (synthesmos) olmak üzere üçlü esasa bağlamış bu esas (isim, fiil, edat ya da harf) Araplara geçerek Osmanlı grameri yoluyla bize kadar gelmiştir. Yunan grameri üzerinde çalışan bazı

[11] Tahsin Banguoğlu, *Ana Hatlarıyla Türk Grameri, Kılavuz Kitap*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1940, s. 18-19.
[12] Agop DİLAÇAR, "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", *TDAY-Belleten*,1971, s. 123.

isimler ise Semadirek'li (Samothrake) Aristarkhes ile Apollonios Dyskolos ve oğlu Herodianos'tur.[13]

Arap geleneği ilk Arapça gramerin VII. yüzyılda Hz. Ali'nin (587-660) buluşu ve işaretiyle yazılmış olduğunu söyler. O, ilk Arap gramercisi olan Ebülesvedi'd-Du'ali'ye (ölm. 688), Aristo'daki ilgili esasa göre üç "aksamii'lkelam"ı (söz bölükleri) -isim, fiil, harf- ve emsile'yi (paradigme) öğreterek bu esas üzerine Arapçanın gramerini yazılıp geliştirmesini buyurmuştur. Arap gramerciliğinin yayılma merkezi Irak olmuş ve orada Basra ve Küfe şehirlerinde birbirleriyle yarışan iki okul meydana gelmiştir.[14] Bu yarışta Basralılar galip gelmiştir.

Basra okulunun önemli dil âlimlerinden olan İmam Halil bin Ahmed'in (ölm. 792) öğrencilerinden Şirazlı Sibeveyhi (760-793), *El-Kitap* adında bir gramer kitabı yazmıştır. Bu kitap, Arapçanın ilk büyük gramer kitabı olmuştur. Ayrıca bugüne dek Arap filologlarının sıklıkla başvurduğu bir kaynak haline gelmiştir. Bu bakımdan Sibeveyhi, dağınık bir durumda olan gramer kurallarını bir bütün halinde ve düzenli bir biçimde ortaya koymuştur. Yüzyıllar boyunca bu eser incelenmeye ve muğlak yönleri açıklanmaya çalışılmıştır. Hem Arap dünyasında hem de ülkemizde akademik düzeyde ele alınarak incelenmiş, bu eserle ilgili yüksek lisans, doktora ve doçentlik tezleri hazırlanmıştır.[15]

Avrupa'da Ortaçağ Skolastiklerinden Anselm XI. yüzyılda *De Gramatica*, Duns Scotus da XIII. Yüzyılda *Grammatica Speculativa* adlı birer Latince felsefi gramer yazmışlarsa da, bu çağın en olgun grameri, Normandiyalı Alexander de Villa Dei'nin (1170-1250) *Doctrinale Puerorum* (çocuklara ders kitabı) adlı yapıt olmuş ve Fransızca, Almanca örneklerle genişletilerek XVI. yüzyıla kadar kullanılmıştır.[16] Bu arada, XI. yüzyılda İngiltere'de Anglo-Sakson Aelfric Grammaticus (955-1020), *Grammatica Latinosaxonica* adlı grameri yazmıştır.[17]

---

[13] Agop DİLAÇAR, "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", *TDAY-Belleten*, 971, s. 123-124.
[14] Agop DİLAÇAR, "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", *TDAY-Belleten*,1971, s. 124.
[15] Bk. Mehmet ÇAKIR, *Sibeveyh, Öğretim Yöntemi ve Koyduğu Bazı Nahiv Kuralları*, Anadolu Mat., İzmir 1994; Soner GÜNDÜZÖZ, *Sibeveyh'te Kelime Yapısı*, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Samsun 2002; Metin YANARATEŞ, *Sibeveyh'in Bedel, İsm-i Fail, Masdar ve Sıfat-ı Müşebbehe Konularını İşleme Yöntemi*, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2000.
[16] Agop DİLAÇAR, "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", *TDAY-Belleten*, 1971, s. 127.
[17] Agop DİLAÇAR, "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", *TDAY-Belleten*, 1971, s.127.

Mısır-Suriye Kıpçak Türkçesi üzerinde çalışanlar çoğunlukla sözlük alanında sınırlanmışlarsa da ortaya koydukları yapıtların hemen hepsinde gramerle ilgili konular da vardır. Bu grubun başında, 1245'te Mısırda yazılmış olan ve yazarı bilinmeyen *Tercümân-ı Türkî ve Arabî* gelir.[18] *Kitabü bülgati'l müştak fi lûgati't Türk ve'l Kıfçak*, Memlük Kıpçak sahasında yazılmış önemli eserlerden birisidir. Eserin yazarı Türk asıllı Cemaleddin Ebu Muhammed Abdullah et-Türkî'dir. Yazılış tarihi belli değildir. Kısa bir girişten (7a-8a) sonra önce isimler (8a-20b), sonra filler (20b-88b) bölümü yer alır.[19] Yazarı kesin olarak bilinmeyen "Türk dilinde temiz armağan" anlamını taşıyan *Et-Tuhfetü'z-zekiyye fi Lûgati't Türkiye* adlı yapıt da Memlük Kıpçak sahası sözlükçülüğünün önemli eserlerinden birisidir.[20]

[18] Agop DİLAÇAR, "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", *TDAY-Belleten*, 1971, s.125.
[19] Mustafa ARGUNŞAH, Gülden SAĞOL YÜKSEKKAYA, *Karahanlıca-Harezmce-Kıpçakça Dersleri*, Kesit Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2013, s. 290.
[20] Mustafa ARGUNŞAH, Gülden SAĞOL YÜKSEKKAYA, *Karahanlıca-Harezmce-Kıpçakça Dersleri*, Kesit Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2013, s. 288.

1.4. TÜRK DİLBİGİSİNİN TARİHÇESİ

Türk dilinin bütünü açısından bakıldığında, tarihi dönemlere giren ilk gramer XI. yüzyılın ikinci yarısında Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılmış *Cevahiri'n-Nahv fi-Lûgati-t-Türk* adlı eseridir. Kaşgarlı böyle bir eser yazdığını bildirmişse de bu eser elimizde değildir.[21] Kaşgarlı Mahmut'un elimizde bulunan *Divanü Lûgati-t-Tür*k'ü ise ansiklopedik bir sözlüktür.[22] Birçok sözcüğün türeyişlerini kurallara bağlamıştır.[23] XII. yüzyılın ilk yarısında Zemahşerî tarafından yazılmış (1128-1144 arası bir tarihte) ve Harzemşah Atsız b. Muhammed b. Anuş Tigin'e sunulmuş olan *Mukaddimetü'l-Edeb* de Harezm Türkçesi tercümeli Arapça pratik bir sözlüktür.[24] Başlıca beş bölümden ibarettir: 1. İsimler, 2. Fiiller, 3. Harfler, 4. İsim çekimi, 5. Fiil çekimi. 3, 4 ve 5. bölümlerin Harezm Türkçesi ile tercümesine rastlanmamaktadır.[25]

Doğrudan doğruya Türkiye Türkçesinin tarihi dönemine giren ilk eser *Müyessiretü'l-Ulûm*[26] adlı gramer kitabıdır. Bergamalı Kadri tarafından yazılıp 1530 yılında Kanunî Sultan Süleyman'ın veziri İbrahim Paşa'ya sunulmuş olan bu gramer, XVI. yüzyıl Osmanlı Türkçesini temsil eder. Bundan sonra XIX. yüzyıla, Tanzimat dönemine gelinceye kadar, Arap ve Fars dilleri üzerinde yığınlarca eser yazıldığı halde Türkçenin grameri alanında bir boşluk kendini gösterir. Gerçi, *Müyessiretü'l Ulûm'*dan önce Divriğili Fahreddin Efendi tarafından belki XIII-XIV. yüzyıllarda *Kasîdetü fi-Kavâid-i Lisâni't-Türk* adlı manzum bir gramer yazılmışsa da bu gramer de bugün yitikler arasındadır.[27]

Konu, Türkiye Türkçesi gramerlerinin tarihi gelişme süreçleri açısından ele alındığında, gerek gramer anlayışı gerek yazılan eserlerin içerikleri bakımından üç farklı aşamaya işaret etme gereği ortaya çıkıyor. Bu aşamalar:

1. Osmanlı dönemi gramerleri ve özellikleri

[21] Zeynep KORKMAZ, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK, 2. Baskı, Ankara 2017, s. 86.
[22] Besim ATALAY, *Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi*, TDK, C. I., s.VIII.
[23] Tahir Nejat GENCAN, *Dilbilgisi*, Tek Ağaç, 1. Baskı, Ankara 2007, s. 33.
[24] Mustafa ARGUNŞAH, Gülden SAĞOL YÜKSEKKAYA, *Karahanlıca-Harezmce-Kıpçakça Dersleri*, Kesit Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2013, s. 165.
[25] Nuri YÜCE, *Ebu'l-Kâsım Cârullâh Mahmûd bin 'Omar bin Muhammed bin Ahmed ez-Zamah-şarî el-Hârizmî, Mukaddimetü'l-Edeb: Hârizm Türkçesi ile Tercümeli Şuşter Nüshası: Giriş, Dil Özellikleri, Metin, İndeks*, TDK, Ankara 1993, s. 7.
[26] Esra KARABACAK, Bergamalı Kadrî, Müyessiretü'l-Ulûm, TDK, Ankara 2002.
[27] Zeynep KORKMAZ, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK, 2. Baskı, Ankara 2017, s. 87.

2. Tanzimat dönemi gramerleri ve özellikleri
3. Cumhuriyet dönemi gramerleri ve özellikleri diye gösterilebilir.[28]

XVI-XIX. yüzyıllar arasında, bugün elimizde *Müyessiretü'l-Ulûm* gibi tek bir Türkçe gramer bulunmaktadır.[29] Kitapta, bir tıpkıbasım ile çeviri yazılı metin ve dizin yer almaktadır. Tıpkıbasım, asıl nüshası kaybolmuş bulunan eserin eldeki fotoğraflarından çekilmiştir.[30]

Türkçenin gramer yapısını ele alan *Müyessiretü'l-Ulûm* birçok fasıllara ayrılmış iki ana bölümden oluşmaktadır. Dört fasıldan oluşan birinci ana bölümde kelimelerin sınıflandırılması (taksimü'l kelimat), kurallı ve kuralsız fiil çekimleri, bunların tanım ve örneklendirilmesi, zaman, mekân, âlet, küçültme ismi gibi fiilden yapılmış isimler üzerinde durulmuş, 17 fasıldan oluşan ikinci bölümde ise, cins adlarından ve özel adlardan başlayarak gramerin şekil bilgisi ve söz dizimi ile ilgili öteki konular işlenmiştir. Yalnız eserdeki bütün sınıflandırma ve değerlendirmeler o günün gramer anlayışı gereğince Arap gramerinin kalıplarına bağlanmış, konular isim, fiil ve harf temelinde ele alınmıştır. Bu bakımdan XVI-XIX. yüzyıllar arasındaki gramerlerin temel özelliği, konuların Arap grameri anlayışına uyularak belirtilen üçlü kalıba göre işlenmesi ve bu şekil kalıpları içinde genel değerlendirmelere bağlanmasıdır.[31]

Kütahyalı Abdurrahman Fevzi Efendi'nin *Mikyasü'l-Lisân Kıstasü'l-Beyân* adlı eseri de bu dönem gramerlerindendir. Yazar eserinin girişinde, bu eserin yazılış sebeplerini anlatır. "Başlangıç" adı altındaki bölümde ise nahv, sarf, iştikak ve hattın tek bir ilim olduğundan bahseden ve Türk dilini orijinal bir şekilde çözümleyerek inceleyen yazar, dilimizi daima Arap ve Fars dilleriyle mukayese eder. Eser, beş "maksad", birçok "bab", "kısım", "nevi", "hasîsa", ve "tenbih"lere ayrılmış 312 bölümden oluşmaktadır.[32]

Osmanlı döneminde Batılılar tarafından yazılmış gramerler de vardır. Türkiye Türkçesinin ilk grameri olan ve 1612 yılında Leibzig'de yayımlanan H. Megiser'in, Latince, *Institutionum linguage turcicae libri guatuar (Dört bölümde Türk dilinin esasları)* bunlardan biridir.[33]320 sayfalık bu yapıtın ana bölümleri şunlardır: giriş, yazı, gramer, büyük bir bölümü

[28] Zeynep KORKMAZ, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK, 2. Baskı, Ankara 2017, s. 87.
[29] Zeynep KORKMAZ, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK, 2. Baskı, Ankara 2017, s. 87.
[30] Bergamalı Kadri, *Müyessiretü'l-Ulûm*, Çev. Besim Atalay, İstanbul 1946, s. V.
[31] Zeynep KORKMAZ, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK, 2. Baskı, Ankara 2017, s. 88.
[32] İsmail ÜNVER, "Türkiye'de Osmanlıca Öğretiminin Dünü, Bugünü", *Türkoloji Dergisi*, Cilt X, Sayı 1, s. 25.
[33] Zeynep KORKMAZ, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK, 2. Baskı, Ankara 2017, s. 88.

atasözleri olmak üzere metin örnekleri, Latince-Türkçe ve Türkçe-Latince 2500'er sözcük içine alan bir sözlük.[34]

Osmanlı Türkçesinin gramer yapısını ele alan bir diğer eser Mesgnien Meninski'nin *Linguarum Orientalium Turcicae, Arabicae, Persicae institutiones seu Grammatica Turcica (Doğu dillerinden Türkçenin Arapçanın ve Farsçanın esasları veya Türkçenin grameri*, *Viennae 1680)* adlı kitabıdır.[35]

Tanzimat dönemi ise gramer yazımı açısından oldukça hareketli bir dönemdir. Tanzimat hareketi ile batıya yönelmiş olan Osmanlı toplumu, siyasal ve sosyal yapısı yeni bir düzene sokulmaya başlandığından, bu durum, aynı zamanda dilde sadeleşme hareketine ve dolayısıyla gramer çalışmalarına da ağırlık kazandırmıştır.[36]

1851 yılı Türk gramerciliği için önemli bir yıl olmuştur. Meclis-i Maarif-i Umumiye üyelerinden Keçecizade Mehmet Fuat ve Ahmet Cevdet Efendiler (sonra ikisi de paşa) yeni zamanların ilk Türkçe grameri olan *Kavâid-i Osmâniye*[37]'yi meydana getirmişlerdir.[38]1851 yılında taşbasması olarak yayımlanan ve rüştiye mektepleri için yazılmış olan bu eser, bir mukaddime ile isim, sıfat, zamir, fiil, edavât(edatlar) ve ek olarak da cümle konularını içine alan beş baptan oluşmuştur. Eserin her babında; Türkçe, Arapça ve Farsçanın kurallarını veren üç ayrı fasıl vardır.[39]Mekteb-i Fünun-u Harbiye hocalarından Kütahyalı Abdurrahman Fevzi Efendi, Kavâid-i Osmaniye'nin yayımlanmasından 4 yıl önce, 1847'de *Mikyasü'l-lisan kıstasü'l-beyan*[40] adlı büyük ölçüde 184 sayfalık orijinal bir Türkçe grameri yazmışsa da bu yapıt ancak ölümünden sonra 1881 yılında yayımlanabilmiştir.[41]Bundan sonra, 1866'da, topçu mirlivası Abdullah Ramiz Paşa, fiil bölümü geniş ölçüde işlenmiş olan 199 sayfalık *Lisân-ı Osmânînin Kavâidini Hâvi Emsile-i Türkî* adlı değerli grameri yayımlamıştır.[42]Bu gramerin

---

[34]Agop DİLAÇAR, "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", *TDAY-Belleten*, 1971, s 128.
[35]Franciscusa Mesgnien MENiNSKİ, *Thesaurus Linguarum Orientalium, Turcicae-Arabicae-Persicae: IV. Grammatika Turcicae*, Çev. Mehmet ÖLMEZ, Simurg yay., İstanbul 2000, s. 216.
[36] Zeynep KORKMAZ, "Türkiye Türkçesi Üzerindeki Gramer Çalışmaları ve Bu Çalışmaların Günümüzdeki Durumu", turkoloji.cu.edu.tr, s. 1.
[37] Nevzat ÖZKAN, *Ahmet Cevdet Paşa-Fuat Paşa Kavâ'id-i Osmâniyye*, Ankara 2000.
[38] Agop DİLAÇAR, "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", *TDAY-Belleten*, 1971, s. 131.
[39] Zeynep KORKMAZ, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK, 2. Baskı, Ankara 2017, s. 90.
[40] Gelturan Sinan YILMAZ, *Kütahyalı Abdurrahman Fevzi Efendi Mikyasu'l-Lisân Kıstasu'l-Beyân Giriş-Metin-Terimler Sözlük Dizini-Sözlük-Tıpkıbasım*, Yakın Doğu ÜnIVersitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Lefkoşa 2013.
[41] Agop DİLAÇAR, "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", *TDAY-Belleten*, 1971, s. 131.
[42] Agop DİLAÇAR, "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", *TDAY-Belleten*, 1971, s. 131.

yenilik getiren bir özelliği de fiillerin haber kipleri(suret-i ihbâriyye) ve dilek kipleri (suret-i inşâiyye) diye ikiye ayrılmış olmasıdır.[43] 1851 yılında Ahmet Cevdet Paşa tarafından yazılan *Medhal-ı Kavâid*[44] adlı gramer kitabı da bulunmaktadır. Ahmet Cevdet ve Mehmet Fuat Paşanın yazdıkları *Kavâid-i Osmâniye* adlı gramer kitabının "sübyan" mektepleri için yine taşbasması olarak hazırlanmış 55 sayfalık özetidir. Bölümleri şunlardır: 1-Muallimlere lazım malûmat, 2- Mukaddime, 3- İsim, 4- Sıfat, 5- Zamir, 6- Masdar, 7- Fiil, 8- Fer'î Fiil(ortaç, participle), 9- edevât, 10. Hatime.[45] Yine Ahmet Cevdet Paşa'nın 1880 yılında yazmış olduğu *Belâgat-ı Osmâniyye* adlı eseri vardır. Eser güzel telâffuz edilir sözlerle sanatkârane eser yazmanın evvelce Arap edebiyatında meydana konulmuş kaide ve nazariyelerini, Osmanlı Türkçesine tatbik yoluyla te'lif edilmiştir. "Osmanlı Türkçesinin kaideleri Fârisî'deki kaidelerden daha ziyadedir." gibi yahut "Osmanlı Türkçesinin tasrif sigaları her lisandan daha geniş ve mükemmeldir." Gibi uzun araştırmalar sonunda varılmış dilbilgilerine dayanarak yazılmış bu edebi ilimler kitabı, kendi devrinde Türkçeye büyük hizmet etmiş eserdir. Aynı eser bugün de eski edebiyat görüş ve bilgilerini inceleyecekler için aynı ölçüde faydalıdır.[46]

Bunlara Tanzimat sonrasından 1908 Meşrutiyetine kadar uzanan yıllarda yayımlanmış olan, Süleyman Hüsnü Paşa'nın askerî okullar için yazdığı *İlm-i Sarf-ı Türkî*'si (1885), Şeyh Ali Vasfi'nin *Mufassal Yeni Sarf-ı Osmâni*'si (1900), Hacı Mehmed Zihni'nin yazma durumundaki *Kavâid-i Türkiyye*'si, Seli Sabit'in *Sarf-ı Osmanî* (1881) ve *Nahv-i Osmâni* (1881)'si, Ali Nazima'nın *Lisan-ı Osmâni* (1884)'si, Ahmet Rasim'in *Amelî ve Nazarî Tâlim-i Lisân-ı Osmânî* (1892)'si, Şemseddin Sami'nin *Nev Usûl Sarf-ı Türkî* (1892)'si, Tahir Kenan'ın *Kavâid-i Lisân-ı Türkî* (İzmir 1892)'si, Necip Asım'ın *Osmanlı Sarfı* (1894), Mehmet İhsan (Sungu)'nın *Hulâsa-i Lisan-ı Türkî* (1902)'si gibi eserler eklenebilir.[47]

1908'den itibaren Cumhuriyet dönemine, hatta 1928 Yazı Devrimi'ne kadar olan yıllarda, gramer anlayışında ve yazılan gramerlerde, Batı gramerlerinin örneklik etmesi gibi bir anlayışın ağır bastığı görülür. Bu görüşle eser hazırlayan ilk gramer yazarı Hüseyin Cahit (Yalçın)'tir. Hüseyin Cahit'in Fransız gramerindeki ölçülere dayanarak hazırladığı *Türkçe Sarf ve Nahiv* adlı eserleri dört ayrı eğitim basamağını ele alan birer okul grameri

[43] Zeynep KORKMAZ, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK, 2. Baskı, Ankara 2017, s. 90.
[44] Ahmet Cevdet Paşa, *Medhal-i Kavâ'id*, (hzl. Nevzat ÖZKAN), TDK, Ankara 2000.
[45] Agop DİLAÇAR, "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", *TDAY-Belleten*, 1971, s. 131.
[46] Nihat Sâmi BANARLI, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, MEB, İstanbul 2004, Cilt II, s. 961.
[47] Zeynep KORKMAZ, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK, 2. Baskı, Ankara 2017, s. 90.

niteliğindedir.[48] Kelime türleri olarak bugünkü sınıflandırmaya yaklaşan bir tasnif yapar. Kelime türleri olarak isim, sıfat, zamir, fiil, edat, zarf ve nidâyı işlemiştir.[49]

1908-1928 arası yıllarda yazılan diğer gramerler ise şunlardır:

Komisyon, *Mufassal Yeni Sarf-ı Osmânî*, İstanbul, 1908. Muallim Naci; *Tâlim-i Kıraat*, III. Kısım, İstanbul 1895-1907, IV. Kısım, İstanbul 1912-1913. Ahmet Hadi Maksudî; *Türkî Sarf*, Kazan, 1910. Mesud ve Atıf; *Mükemmel Kavâid-i Osmânîye*, İstanbul, 1912.[50] Ahmet Cevat (Emre), *Lisân-ı Osmanî*: *Sarf ve Nahiv* (1912-1913); Askerî Rüştiye Komisyonu, *Yeni Sarf ve Nahiv* (2 cilt 913), Mes'ut ve Âtıf, *Mükemmel Kavâid-i Osmaniye* (1912), Maarif Nezareti Sarf Encümeni, *Sarf ve Nahv-ı Türkî* (3 cilt 1920-1921), Köprülüzade Mehmet Fuat-Süleyman Saip, *Türk Dilinin Sarf ve Nahvi* (1923), Mithat Sadullah Sander, *Türkçe Yeni Sarf ve Nahiv* (1924).[51] Ahmet Cevat Emre'nin, *Türkçe Sarf ve Nahiv* adlı gramer kitabı vardır. İlk baskısı 1910, son baskısı 1923 tarihini taşıyan bu kitap, Ahmet Cevat Emre'nin gramerci olarak tanınmasına sebep olan eseridir. Onun Cumhuriyetin ilanından önce yazdığı dil bilgisi kitapları arasında en kapsamlısı olan kitap, altı kere basılmıştır.[52]

1928'de kurulan Türk Dili Encümeni *Muhtasar Türkçe Gramer*[53]'i yayımlamıştır. 69 sayfa olan bu eser Türkçenin kendi yapı ve işleyiş ilkelerine göre düzenlenmiş küçük bir eserdir.[54] Ziya Server, *Türkün Yeni Dili*, İstanbul, 1928, Ahmet Cevat Emre, *Resimli Türk Dili-Türkçe Gramer (İlkmektep Sınıf 4)*, İstanbul, 1929. Ahmet Cevat Emre, *Resimli Türk Dili-Türkçe Gramer (İlkmektep Sınıf 5)*, İstanbul, 1929. Mithat Sadullah Sander, *Yeni Türkçe Gramer, (Ortamektep Sınıf 1-2)*, İstanbul, 1929. Mithat Sadullah Sander, *Resimli İlk Gramer, (Ortamektep Sınıf 3-4-5)*, İstanbul, 1929. Peyami Safa, *İlkmektepler Türk Grameri: I.*, İstanbul, 1930. Ahmet Cevat Emre, *Yeni Bir Gramer Metodu Hakkında Lâyiha I.*, İstanbul, 1931. Ahmet Cevat Emre, *Resimli Türk Dili, (Sınıf 3)*, İstanbul, 1931.[55]

[48] Zeynep KORKMAZ, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK, 2. Baskı, Ankara 2017, s. 91.
[49] İsmail ÜNVER, "Türkiye'de Osmanlıca Öğretiminin Dünü, Bugünü", *Türkoloji Dergisi*, Cilt X, Sayı 1, s. 26.
[50] Çimen ÖZÇAM, "Türkiye Türkçesi ile İlgili Gramer Çalışmaları -Bibliyografya Denemesi-", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Ekim 1997, s. 8.
[51] Zeynep KORKMAZ, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK, 2. Baskı, Ankara,2017, s. 91.
[52] Ahmet Cevat Emre, *Türkçe Sarf ve Nahiv Eski Lisân-ı Osmânî Sarf ve Nahiv*, (haz. Gülden SAĞOL, Erdal ŞAHİN, Nurgül YILDIZ), TDK, Ankara 2004, Giriş, s. XIX.
[53] Türk Dili Encümeni, Muhtasar Türkçe Gramer, Devlet Matbaası, İstanbul 1928.
[54] Zeynep KORKMAZ, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK, 2. Baskı, Ankara 2017, s. 91.
[55] Çimen ÖZÇAM, "Türkiye Türkçesi ile İlgili Gramer Çalışmaları –Bibliyografya Denemesi-", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Ekim 1997, s. 11-12.

Maarif Vekilliği, 1942'de, Avni Başman ile Necmettin Halil Onan'a hazırlattığı *Dilbilgisi* adlı kitabı yayımlanmıştır.[56] Döneminde ders kitabı olarak okutulan eser 13 bölüme ayrılmıştır: 1- Dil ve dilbilgisi, 2- Duygu ve düşüncenin ifadesi (cümle), 3- Kelimelerin ses bakımından yapıları, 4-Kelime çeşitleri, 5- İsim, 6- Sıfat, 7- Zamir, 8- Fiil, 9- Edat, 10- Zarf, 11- Bağ, 12- Ünlem, 13- Yazı işaretleri.[57]

Vekilliğin 1942'deki *Dilbilgisi*'ni başlıca şu gramerler izlemiştir: Necmettin Halil Onan: *Dilbilgisi* (ortaokul) I ve II, 1943; Tahir Nejat Gencan: *Ortaokullar için Yeni Dilbilgisi*, 1946; Mustafa Nihat Özön-Kemal Demiray: *Alıştırmalı Dilbilgisi*, 1948; Kemal Demiray: *Dilbilgisi* (lise I ve II), 2 cilt, 1950; Tahir Nejat Gencan: *Dilbilgisi* (lise I ve II), 2 cilt, 1950; Haydar Ediskun-Baha Dürder: *Örnek Dilbilgisi* (lise I ve II), 2 cilt, 1950-1953; Mithat Sadullah Sander: *Türkçe Dilbilgisi Dersleri*, I ve II, 1951; Peyami Safa: *Dilbilgisi*, *Okul Grameri*, 1951; Beşir Göğüş-Kemal Demiray: *Dil Bilgisi* (lise I ve II), 2 cilt, 1951; Beşir Göğüş: *Faydalı Dilbilgisi*, 1957; Kemal Demiray: *Temel Dilbilgisi*, 1963 vb. Ayrıntılı gramerlerden: Ahmet Cevat Emre: *Türk Dilbilgisi* (TDK) 618 sayfa, 1945; Tahir Nejat Gencan: *Yazın bilgileri ve Tarihsel Dilbilgisi*, 1947, *Dilbilgisi* (TDK), 412 sayfa, 1966; Haydar Ediskun: (1909-1971) *Yeni Türk Dilbilgisi*, 414 sayfa, burada anılabilir.[58]

Doğan Aksan ve çalışma ekibinin Sözcük Türleri I-II[59], Hamza Zülfikar'ın *Yabancılar için Türkçe Dersleri*, Ahmet Bican Ercilesun-Leyla Karahan'ın *Türk Dili ve Edebiyatı*: *Türk Dili I-IV*[60], Oya Adalı'nın *Türkiye Türkçesinde Biçim Birimler*[61], Fuat Bozkurt'un *Türkiye Türkçesi*[62] gibi kitaplar, orta ve yüksek düzeydeki öğretim kurumları için hazırlanmış okul grameri kitaplarıdır.

Yazılan gramerlerin bir kısmı da 1981 yılından sonra Yüksek Öğretim Kurulunca hazırlanan çerçeve programı gereğince üniversitelerin bütün bölümlerinde okutulacak genel nitelikteki daha dar kapsamlı Türk dili (gramer) ve kompozisyon dersleri içindir. Zeynep Korkmaz ve arkadaşları tarafından hazırlanan Yüksek Öğretim Öğrencileri için *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri* (Ankara YÖK yay., 1990 ve sonrası 4 baskı, Ankara Yargı yay., 2001)

[56] Avni BAŞMAN, Necmettin Halil ONAN, *Dilbilgisi,* MEB, İstanbul 1950.
[57] Çimen ÖZÇAM, "Türkiye Türkçesi ile İlgili Gramer Çalışmaları –Bibliyografya Denemesi-", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Ekim 1997, s. 12.
[58] Agop DİLAÇAR, "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", *TDAY-Belleten*, 1971, s. 141.
[59] Doğan AKSAN, *Sözcük Türleri I-II*, TDK, Ankara 1983.
[60] Ahmet Bican ERCİLASUN, Leyla KARAHAN, *Türk Dili ve Edebiyatı-Türk Dili*, Deniz Yayınevi, İstanbul 1999.
[61] Oya ADALI, *Türkiye Türkçesinde Biçim Birimler*, TDK, Ankara 1979.
[62] Fuat BOZKURT, *Türkiye Türkçesi*, Akçağ, Ankara 1994.

başta gelmek üzere, Muharrem Ergin, *Üniversiteler için Türk Dili* (İstanbul 1986); Hasan Eren-Hamza Zülfikar, *Türk Dili* I. Ünite 1-8 (Eskişehir 1990); Ş. Tuncay Uyaroğlu, *Yüksek Öğretim Öğrencileri için Türk Dili* (Konya 1995); Kemal Yavuz ve arkadaşları, *Üniversitede Türk Dili ve Kompozisyon Dersleri* (İstanbul 1996); Mehmet Sarı-İnci Özgüven, *Fakülte ve Yüksek Okullar için Türk Dili* (Afyon 1997); Bekir Sami Özsoy, Üniversiteler için *Türk Dili Ders Kitabı* (İzmir 2000)[63] Gülden Sağol Yüksekkaya ve arkadaşlarının hazırladığı *Türk Dili Kitabı*, (İstanbul 2012) gibi çeşitli üniversitelere mensup öğretim üyelerince hazırlanan kitaplardır.

Yabancı dillerle yazılmış Türkiye Türkçesi gramerleri de bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Almanca yazılmış gramerler: Appenzeller, Heinz; *Türkische Konzentratiınsgrammatik*, Zürich 1948. Pek çok dilin gramer özetlerini yazmış olan H. Appenzeller, Türkçenin gramerlerine de kendine has bir metotla yaklaşmıştır. Adı geçen eserinde bu metodu açıklayan bir ön sözden sonra Türkçenin fonetiği kısaca anlatılmış ve "şekil ve münasebet bilgisi" ne, yani gramere girilmiştir. Bu ana kısımda kelime yapısı, "durum kelimeleri" -isimler-, "devin kelimeleri" -fiiller-, "sezdirici kelimeler" -edatlar-, soru ve nefyi kelimeleri, memleket ve millet adları, "kavram çiftleri"ni anlatan kelimeler, deyimler ve atasözleri yer almıştır. Grönbech, Kaare; *Der Türkische Sprachbau (Türkçenin Yapısı)*, Kophagen 1936. Mehmet Akalın tarafından Türkçeye çevrilen bu eser; kelime sınıfları, çokluk, ad grupları, ilgi hâli, fiil cümlesi ve yükleme hâli olmak üzere beş bölümden oluşur.[64] Jansky, Herbert; *Lehrburch der Türkischen Sprache*, Leipzig, 1943. Ludwig, Peters; *Grammatik der Türkischen Sprache*, Berlin, 1947. Nemeth, Gyula; *Türkische Grammatik*, Berlin, 1917. Nemeth'in grameri T. Halasi-Kun tarafından İngilizceye de çevrilmiştir (1962).[65]

İngilizce yazılmış gramerler: Arnold, Edwin; *A Simple Transliteral Grammar of the Turkish Language with Dialogues and Vocabulary*, Londra, 1890. Bu küçük gramer üç kısımdan oluşmaktadır; I. kısmında Türk alfabesi, isimi sıfat, sayılar, zamir vb. gramer unsurları kısaca işlenmiştir. II. kısımdaki sentaks bilgisi çok yetersizdir. III. kısım ise

[63] Zeynep KORKMAZ, "Türkiye Türkçesi Üzerindeki Gramer Çalışmaları ve Bu Çalışmaların Günümüzdeki Durumu", turkoloji.cu.edu.tr, s. 3.
[64] Kaare Grönbech, *Der Türkische Sprachbau (Türkçenin Yapısı)*, Çev. Mehmet AKALIN, Ankara 1995.
[65] Hasan Eren, *Türklük Bilimi Sözlüğü I. Yabancı Türkologlar*, TDK, Ankara 1998.

lügatçeden oluşmaktadır.[66] Attaoullah, Fuad; *Turkish Self-Taught and Grammar*, Londra, 1940. Müellif eserini, İngilizce konuşanlara Türkçe öğretmek için yazmıştır. Kitap altı kısma ayrılmaktadır: 1- Fonetik (s. 1-17), 2- Sistematik küçük sözlük (s.18-113), 3- Mükameleye yarayan cümleler (s. 114-182), 4- Gramer (s. 183-370), 5- Okumak için parçalar (s. 371-375), 6- Türk parası, postası ve ölçüleri hakkında bilgi. Ayrıca genel olarak Türkiye Türkçesi hakkında bir ön söz vardır. Popüler bir eser olduğu halde, gramer kısmı iyi işlenmiş ve fiile geniş bir yer (s. 247-370) ayrılmıştır.[67] Barker, William; *A Reading Book of the Turkish Language with a Grammar and Vocabulary*, Londra, 1854. Eser üç büyük bölümden meydana gelmiştir. I. bölümde Türk alfabesi (Eski harfli Türkçe) isimler, sıfatlar, zamirler, fiiller vb. gibi konular işlenmiştir (s. 1-101); II. bölümde Nasreddin Hocadan fıkralar; III.bölümde ise lûgatçe yer almaktadır.[68] Kreider, Herman; *First Lessons in modern Turkish with Vocabulary*, İstanbul, 1945. İstanbul'da Robert Kolej öğretmenlerinden Kreider bu eserini popüler ve pratik bir kitap olarak, Türkiye'ye gelen ve dilimizi öğrenmek isteyen yabancılar için hazırlamıştır. Kitap üç ana kısma ayrılmıştır: Gramer, Temrinler ve Sözlük. Türkçemizin grameri, ana hatlarıyla 33 derste anlatılmış (s.3-122), her derste önce kurallar, sonra bunların tatbikatını gösteren tipik cümleler, daha sonra da derste geçen yeni kelimelerin İngilizceleri verilmiştir.[69] Swift,Lloyd; *A. Reference Grammar of Modern Turkish*, Bloomington, 1963. Başlıca altı ana bölüme ayrılan eserin I. bölümünde Türkçenin fonetiği ele alınır; sesler üzerinde oldukça detaylı olarak durulur. II. bölümde Türkçe morfolojik bakımdan ele alınarak uyumlar ve vurgu üzerinde durulur. III. bölümde ise kelime yapılışı incelenmiştir. İsimler, fiiller ve partisiplerden sonra basit bir kelimeden kelime türetilmesine örnek verilmiştir. Daha sonraki bölümlerde ise isim çekimi, fiil çekimi anlatılmış, sentaks kısmında ise cümlenin yapısı; edatlar, bileşik cümleler vb. incelenmiştir.[70]

Fransızca yazılmış gramerler: Holdermann, J.B.; Grammaire Turque ou Méthode Courte et Facile Pour Apprendre la Langue Turque, İstanbul 1730. Fransız misyoner Holdermann'ın bu eseri 1776 (Sankt Peterburg) ve 1777 (Moskova) yıllarında Rusçaya çevrilmiş ve yayımlanmıştır. Bu çeviri eser Rusya'da yayımlanan ilk Türkiye Türkçesi

[66] Halil ERSOYLU, "Türk Dili Üzerine Yazılmış İngilizce Gramerler", *Türk Dünyası Araştırmaları*, X (Şubat 1981), s. 121.
[67] Agop DİLAÇAR, "Yabancı Dillerde yazılmış Türkçe Gramerlerle Okuma Kitapları", *Türk Dili Dergisi,* IV (Ocak 1952), s. 227.
[68] Halil ERSOYLU, "Türk Dili Üzerine Yazılmış İngilizce Gramerler", *Türk Dünyası Araştırmaları*, X (Şubat 1981), s. 120.
[69] Agop DİLAÇAR, "Yabancı Dillerde Yazılmış Türkçe Gramerlerle Okuma Kitapları", *Türk Dili Dergisi,* IV(Ocak 1952), s. 229.
[70] Halil ERSOYLU, "Türk Dili Üzerine Yazılmış İngilizce Gramerler", *Türk Dünyası Araştırmaları*, X (Şubat 1981), s. 129-134.

grameri olma özelliğine de sahiptir.[71] Deny, Jean; *Grammaire de la Langue Turque (Dialecte Osmanlı)*, Paris, 1921. (Çeviren: Ali Ulvi Elöve, İstanbul, 1941). Türkiye Türkçesi üzerinde, birinci sınıf bir inceleme olma niteliğini hâlâ tutan bu eserde araştırıcı, ses uyumu bakımından çok dikkate değer hususlar kaydetmektedir.[72] Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, bu eser için " 1921 yılında yayımlanmış olan Jean Deny'nin grameri, konuların ele alınış ve işlenişi bakımından bir dönüm noktası oluşturur. Deny, Türkçenin bir Hint-Avrupa dili olmadığı, dolayısıyla kendine özgü bir metodunun oluşması gerektiği görüşündedir. Ancak eser, Fransız öğrencilere Türkçeyi öğretmek amacı ile kaleme alınmış kapsamlı bir el kitabı olduğundan, sistem olarak Fransız dilinin kalıplarına uydurulmuştur. Ayrıca kelime sınıflaması bakımından, kelimeler yine Arap dilinin ölçüleri ile isim, sıfat ve edat (particule) ana bölümlerine ayrılmıştır." demiştir.[73] Deny, Jean; *Principes de Grammaire Turque (Türk Grameri İlkeleri)*, Paris, 1955. Oytun Şahin tarafından *Türk Dili Gramerinin Temel Kuralları (Türkiye Türkçesi)* adıyla 1995 yılında dilimize çevrilen bu eser "Türk Dilinin Grameri (Osmanlı Lehçesi)" adlı çalışmanın geliştirilmiş şekli olarak düşünülmesine rağmen, sadece Türkiye Türkçesinin ses bilgisini içermektedir. Eserde Türk dilleri hakkında bilgi verildikten sonra "Sesler" ve "Kelime" adı altında iki bölüm yer almaktadır.[74] Redhouse, James; *Grammaire Raisonnée de la Langue Ottomane*, Paris,1846, s. 336. İlk Türk Encümen-i Dâniş'inde âzâ olarak iştirak etmiş Radhouse'un bu eserinden Cevdet ve Fuad Paşaların oldukça istifade ettikleri Çobanzâde tarafından belirtilir.[75]

Latince gramerler: Megiser, Hieronymus; *Institutionum Linguae Turcicae Libri Quatuor, (Dört Bölümde Türk Dilinin Esasları)* Leipzig, 1612. Latince açıklamalı bu gramerin 53 sayfalık faslı "Isagoges Grammaticae Turcicae" (Türk Gramerine Giriş)'in birinci bölümüdür. "De Orthographia Turc-Arabica" (Arap Harfleriyle Türk İmlâsı). Bu bölüm kendi içinde 6 alt bölüme ayrılmaktadır. Bu alt bölümlerde Türkçenin Arapçadan epeyce farklı olduğundan, Türkçedeki sesler ve harfler konularından bahsedilmiştir. Bölümün sonuna da okuma parçaları eklenmiştir. Eserin II. bölümü "Isagoges Grammaticae Turcicae"nin son bölümünden oluşur ve "De Etymologia" (Etimoloji) başlığını taşır. 14 babdan oluşan bu bölümde; isimlerin çekimi, isim türetimi, sıfatların denkleştirilme dereceleri, zamirler, fiil, fiillerin çekimi, edilgen fiiller, ortaçlar, zarflar, edat veya son takılar, bağlaçlar ve ünlemler

[71] Talât Tekin," A. N. Kononov", TDAY-Belleten (1959), s. 331.
[72] Mecdud MANSUROĞLU, "Türkiye Türkçesinde Ses Uyumu", TDAY-Belleten (1959), s. 83.
[73] Zeynep KORKMAZ, "Gramer Konularımızla İlgili Bazı Sorunlar", Türk Dili Dergisi, Temmuz 1996, s. 12.
[74] Jean DENY, Türk Dili Gramerinin Temel Kuralları (Türkiye Türkçesi), Çev. Oytun ŞAHİN, Ankara 1995, s. 164.
[75] Bekir ÇOBANZÂDE, Türk Dili ve Edebiyatının Tedris Usûlü, Bakü 1926, s. 213.

konularına yer verilmiş, bunlar hakkında bol bol örnek verilmiştir. Metin örneklerinden oluşan III. bölümde, Hıristiyanlığa ait bazı dini metinler ile 220 Türkçe atasözü ve deyim vardır. IV. bölümde ise 111 sayfalık Latince -Türkçe, Türkçe-Latince sözlük yer almaktadır.[76] Meninski, François; *Linguarum Orientalium Turcicae, Arabicae, Persicae Institutiones, seu Grammatica Turcica (Doğu Dillerinden Türkçenin, Arapçanın ve Farçanın Esasları ya da Türkçenin Grameri),* Viyana, 1680. Meninski, François; *Grammatica Turcica*, Viyana 1680.

Macarca gramer: Kúnos, lgnacz; *Oszmán - Török Nyelvkönyv. Jannua Linguae Ottomanicae*, Budapeşte, 1905. Kúnos'un bu eseri Mecmuâ-i Lisân-ı Osmanî tarafından yayımlanmıştır. Yazarın bu Osmanlı Türkçesi grameri metin örneklerinden ve küçük bir sözlükten oluşur.[77] Boér, Gy.; *Gyakorlati Török Nyelvtan*, Budapeşte 1934.

İtalyanca gramerler: Argenti, Filippo; *Regola del Parlare Turco*, 1553. İtalya'da Osmanlı Türkçesinin kurallarını tespit eden ilk eserdir. Kitap ancak 1938 yılında tanıtılabilmiştir. Argenti bu kitabını, Galata'daki yabancı tüccarlara kılavuz olmak üzere yazmıştır.[78] Ferraguto, Pietro; *Grammatica Turchesca*, 1611. Avrupa'da Türkçenin ilk gramerini yazan, Messinalı İtalyan Jesuit papazı Pietro Ferraguto (1580-1656) olmuş, fakat onun yazdığı *"Türkçe Gramer" (Grammatica Turchesca*) adlı kitap da Napoli Millî Kitaplığında 1940 yılına kadar yazma halinde kalmıştır.[79] Rossi, Ettore; *Manuale di Lingua Turca I, Grammatica Elementare, Esercizi, Vocabolarietti*, Roma, 1939. Roma Üniversitesinde Türkoloji profesörü olan Rossi, bu grameri bir ders kitabı olarak hazırlamıştır. Eserin ilk cildi üçe bölünmüştür: I- Fonetik ve imlâ (s. 1-16); II- Morfoloji ve Sentaktik ilk kurallar (s. 17-132); III- Türkçe - İtalyanca ve İtalyanca - Türkçe küçük sözlük (s. 133-156). Cildin sonuna fiil çekimini gösterir bir tablo katlanarak konulmuştur. Temrinlerin oldukça bol olduğu eserde, morfoloji ve sentaks bahisleri daha esaslı olarak 2. ciltte incelenmiştir.[80]

Rusça gramerler: Kazem-Bek, M. A. (Mirza Mehmed Ali Kâzım Bey); *Obşçaya Grammatika Turetsko- Tatarskogo Yazıka (Türk*-Tatar *Dilinin Genel Grameri),* Kazan, 1839, II. baskı 1846. Rusya'da Türkiye Türkçesi ile ilgili yazılan ilk önemli eserdir.[81]

---

[76] Agop DİLAÇAR, "1612'de Avrupa'da Yayımlanan İlk Türkçe Gramerinin Özellikleri", *TDAY-Belleten* (1970), s. 197-210.
[77] Bekir ÇOBANZÂDE, *Türk Dili ve Edebiyatının Tedris Usulü*, Bakü 1926, s. 218.
[78] Yazı Kurulu, Türkoloji ve Ödevlerimiz, *TDAY-Belleten* (1960), s. 2.
[79] Agop DİLAÇAR, "1612'de Avrupa'da Yayımlanan İlk Türkçe Gramerinin Özellikleri", *TDAY-Belleten* (1970), s. 198-199.
[80] Agop DİLAÇAR, "Yabancı Dillerde Yazılmış Türkçe Gramerlerle Okuma Kitapları", *Türk Dili Dergisi, IV (*Ocak 1952), s. 227.
[81] Talât Tekin," A. N. Kononov", *TDAY-Belleten*, 1959, s. 331.

Karşılaştırmalara dayanan bu eser J. Th. Zenker tarafından Almancaya çevrilmiş ve Leipzig'de basılmıştır.[82] *Samoyloviç, A.N. ; Kratkaya Uçebnaya Grammatika Sovremennogo Osmansko-Turetskogo Yazıka (Çağdaş Osmanlı - Türk Dilinin Kısa Bir Grameri), Leningrad, 1925.* Kononov, A.N.; *Grammatika Turetskogo Yazıka (Türk Dili Grameri)*, Moskova-Leningrad, 1941. Hikmet Cevdetzâde ile birlikte 1934'te Türk dilinin Rusça bir gramerini (Grammatika Sovremennogo Turetskogo Yazıka, Leningrad 1934) yazmış olan A. N. Kononov, bu eserinde konuyu daha esaslı olarak ele almıştır. Kitap üç bölüme ayrılmıştır: Fonetik (s.11-37), morfoloji (s.38-166) ve sentaks (s. 167-293). Her üç bölüm de oldukça ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Fonetik konusunda uyum, benzeşme ve başka ses değişiklikleri kuralları da gösterilmiştir. Morfoloji kısmında gramatikal kategorilere ve sözcük yapısına önem verilmiştir. Ayrıca fiil bahsi epey geniş yer tutmuştur. Kitabın en önemli kısmı sentaks kısmıdır ki burada cümle bölümleri, cümlecik tipleri ve kelime takımları detaylı bir şekilde incelenmiş. Hemen her söz bölümüne ait sentaktik kurallar belirtilmiştir.[83] Sevortyan, E. V.; *Fonetika Turetskogo Literaturnogo Yazıka (Türk Edebî Dilinin Fonetiği)*, Moskova, 1955. Kononov, A. N.; *Grammatika Sovremennogo Turetskogo Literaturnogo Yazıka (Çağdaş Türk Edebi Dilinin Grameri)*, Moskova-Leningrad, 1956. Kitap, klasik tasnife uyularak üç büyük bölüme yani fonetik, morfoloji ve sentaks bölümlerine ayrılmıştır. Fonetik 21-58, morfoloji 59-372, sentaks 373-549 sayfaları arasındadır. Eserin baş tarafına Türkiye Türkçesinin tanımı, diğer Türk dilleri arasındaki yeri, kelime hazinesi, Rusya'da, Avrupa'da ve Türkiye'de Türkoloji araştırmalarının tarihçesi; Türk alfabesi ve imlâsı hakkında toplu bilgiler veren bir giriş bölümü (s. 7-20), sonuna da geniş bir gramer indeksi (s. 550-562) ilave edilmiştir. Her bahsin sonunda o bahisle ilgili bibliyografik bilgiler vardır.[84]

[82] Bekir ÇOBANZÂDE, *Türk Dili ve Edebiyatının Tedris Usûlü*, Bakü 1926, s. 214.
[83] Agop Dilâçar, "Yabancı Dillerde Yazılmış Türkçe Gramerlerle Okuma Kitapları", *Türk Dili Dergisi, IV* (Ocak 1952), s. 228.
[84] Talât Tekin, "A. N. Kononov", *TDAY-Belleten*, 1959, s. 333.

2. METİN

HİDÂYET-İ MÜBTEDÎYÂN ve MİFTÂH-I LÛGAT-I OSMÂNİYÂN

İNŞÂ-YI

MUSTAFÂ EFENDİ SAFVET

Kİ MEKTEB HOCALARINDANDIR

Fehrest-i Hidâyet-i Mübtedîyân

Sahîfe		
2	**Hutbe-i Kitâb**	
4	**Bâb-ı Evvel**	**Esmâ ve Nu‘ût**
4	**Birinci Ders**	A‘zâ-yı İnsân
6	**İkinci Ders**	Sıfât-ı İnsân
10	**Üçüncü Ders**	Ekârib ve Ensâb
11	**Dördüncü Ders**	Rüteb ve Hırf ve Sanâyi‘
13	**Beşinci Ders**	Me‘kûlât ve Meşrûbât
16	**Altıncı Ders**	Melbûsât
17	**Yedinci Ders**	Eczâ-yı Menzil
19	**Sekizinci Ders**	Esâs-ı Menzil
20	**Dokuzuncu Ders**	Arz
22	**Onuncu Ders**	Semâ
22	**On birinci Ders**	Nebâtât ve Eşcâr ve Ezhâr
24	**On ikinci Ders**	Hayvânât
26	**On üçüncü Ders**	Ahcâr ve Ma‘âdin
27	**On dördüncü Ders**	Elvân
27	**On beşinci Ders**	Fusûl ve ‘Anâsır
27	**On altıncı Ders**	Aksâm-ı Zemîn
28	**On yedinci Ders**	Cihât-ı Sâ’ire

Sahîfe		
25	**On sekizinci Ders**	Ahvâl-i Nefs
29	**On dokuzuncu Ders**	Ba‘z-ı Istılâhât-ı Harbiyye
32	**Yirminci Ders**	Ba‘z-ı Istılâhât-ı Bahriyye
32	**Yirmi birinci Ders**	Emrâz
33	**Yirmi ikinci Ders**	A‘dâd-ı Sahîha ve Kesûr[1]
36	**Yirmi üçüncü Ders**	Müfredât-ı Şettâ
42	Tenbîh-i Cem‘-i Türkî	
43	Kâ‘ide-i -lık yâ -lik	
43	Kâ‘ide-i -lu ve -li	
43	Ahvâl-i İsm	
43	**Bâb-ı Sânî**	**Zamâ’ir ve Fi‘l-i İ‘ânet**
43	**Birinci Ders**	Ahvâl-i Zamâ’ir
44	Mücerred Zamîrler	
44	Muzâfun-ileyh Zamîrler	
44	Mef‘ûlün-bih Zamîrler	
44	Mef‘ûlün-ileyh Zamîrler	
44	Mef‘ûlün-fîh Zamîrler	
44	Mef‘ûlün-minh Zamîrler	
45	Mef‘ûlün-li-eclih Zamîrler	
45	Menfî Zamîrler	

[1] اعداد صحیحَه با شکا و کسور Metinde bu şekli ile geçmektedir.

45	Üzereye Muttasıl Zamîrler
45	İleye Muttasıl Zamîrler
45	Evvel Kelimesine Muttasıl Zamîrler
45	Sonraya Muttasıl Zamîrler
46	Gibiye Muttasıl Zamîrler
46	Zamâ'ir-i Mevsûle
46	**İkinci Ders** Fi'l-i İ'ânet
46	Fi'l-i İ'ânetin Hâl Sîgası
47	Fi'l-i İ'ânetin Mâzî-i Şühûdî Sîgası
47	Fi'l-i İ'ânetin Mâzî-i Naklî Sîgası
47	Fi'l-i İ'ânetin Sîga-i Şartiyyesi
48	Fi'l-i İ'ânetin Sîga-i Zarfiyyesi
48	**Üçüncü Ders** Var ile Yok İsti'mâli
48	Var İsti'mâli
48	Yok İsti'mâli
49	Var Fi'l-i İ'ânetin Mâzî-i Şühûdî Sîgasıyla Berâber İsti'mâli
49	Yok Fi'l-i İ'ânetin Mâzî-i Şühûdî Sîgasıyla Berâber İsti'mâli
49	Var Fi'l-i İ'ânetin Mâzî-i Naklî Sîgasıyla Berâber İsti'mâli
50	Yok Fi'l-i İ'ânetin Mâzî-i Naklî Sîgasıyla Berâber İsti'mâli
50	Var Fi'l-i İ'ânetin Sîga-i Şartiyyesiyle Berâber İsti'mâli

Sahîfe	
50	Yok Fi‘l-i İ‘ânetin Sîga-i Şartiyyesiyle Berâber İsti‘mâli
51	Var Fi‘l-i İ‘ânetin Sîga-i Zarfiyyesiyle Berâber İsti‘mâli
51	Yok Fi‘l-i İ‘ânetin Sîga-i Zarfiyyesiyle Berâber İsti‘mâli
51	**Bâb-ı Sâlis** **Mesâdir**
51	**Birinci Ders** Masdar-ı Kafî
58	**İkinci Ders** Masdar-ı Kâfî
62	**Üçüncü Ders** Masdar-ı Mürekkebe
64	**Bâb-ı Râbi‘** **Tasrîf-i Ef‘âl**
64	**Birinci Ders** Emr-i Hâzır Sîgası
65	**İkinci Ders** Nehy-i Hâzır Sîgası
65	**Üçüncü Ders** Emr-i Gâ’ib Sîgası
65	**Dördüncü Ders** Nehy-i Gâ’ib Sîgası
65	**Beşinci Ders** Mâzî-i Şühûdî Sîgası
66	Hikâye-i Mâzî-i Şühûdî Sîgası
66	**Altıncı Ders** Mâzî-i Naklî Sîgası
67	Hikâye-i Şühûdiyye-i Mâzî-i Naklî Sîgası
67	Hikâye-i Naklîyye-i Mâzî-i Naklî Sîgası
68	**Yedinci Ders** Hâl Sîgası
68	Hikâye-i Şühûdîyye-i Hâl Sîgası
69	Hikâye-i Naklîyye-i Hâl Sîgası

Sahîfe	
69	**Sekizinci Ders** Muzâri‘ Sîgası
70	Hikâye-i Şühûdîyye-i Muzâri‘ Sîgası
70	Hikâye-i Naklîyye-i Muzâri‘ Sîgası
70	**Dokuzuncu Ders** Müstakbel Sîgası
71	Hikâye-i Şühûdîyye-i Müstakbel Sîgası
71	Hikâye-i Naklîyye-i Müstakbel Sîgası
72	**Onuncu Ders** Vücûbî Sîgası
72	Hikâye-i Şühûdîyye-i Vücûbî Sîgası
73	Hikâye-i Naklîyye-i Vücûbî Sîgası
73	**On Birinci Ders** İltizâmî Sîgası
74	Hikâye-i Şühûdîyye-i İltizâmî Sîgası
74	Hikâye-i Naklîyye-i İltizâmî Sîgası
75	**On İkinci Ders** İsm-i Fâ‘il Sîgası
75	İsm-i Fâ‘il Muttasıl Sîgası
75	İsm-i Fâ‘il Münkati‘ Sîgası
75	**On Üçüncü Ders** Sîgaların Menfîsi
76	Sîgaların Müsbet ve Menfî Cetveli
77	**Bâb-ı Hâmis** **İşâret ve Mübhemât**
77	**Birinci Ders** Hurûf-ı İşâret
77	**İkinci Ders** Mübhemât

Sahîfe		
77	**Bâb-ı Sâdis**	**Edevât**
77	**Birinci Ders**	Zurûf
78	**İkinci Ders**	‘Avâtıf
78	**Üçüncü Ders**	Edevât-ı Ta‘lîl
79	**Dördüncü Ders**	Edevât-ı Teşbîh
79	**Beşinci Ders**	Edevât-ı Tenbîh ve Nidâ
79		Tetimme
79	**Bab-ı Sâbi‘**	**Mükâlemât-ı ‘Aşr**
80	**Birinci Ders**	Mükâleme-i Eflâtûn bâ-Behrâm
81	**İkinci Ders**	Mükâleme-i Tevfîk bâ-Sâbit
83	**Üçüncü Ders**	Mükâleme-i Cevdet bâ-Hilmî
84	**Dördüncü Ders**	Mükâleme-i Hayrî bâ-Dâniş
86	**Beşinci Ders**	Mükâleme-i Râsim bâ-Zîver
88	**Altıncı Ders**	Mükâleme-i Sûdî bâ-Şekîb
90	**Yedinci Ders**	Mükâleme-i Safer bâ-Tâhir
91	**Sekizinci Ders**	Mükâleme-i ‘İzzet bâ-Gâlib
93	**Dokuzuncu Ders**	Mükâleme-i Fevzî bâ-Kadrî
95	**Onuncu Ders**	Mükâleme-i Kemâl bâ-Vehbî
		Temmetü‘l Fehrest

2

Bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm

Fâtiha-ı matlûbe-i hamd-ı ferâvân ve mukaddime-i mergûbe-i şükr-i bî-pâyân, zemîn-i bustân zamîr-i minber hazret-i âdemî-i 'urs-ı tohm-ı ezhâr-ı esmâ-yı gûn-â-gûn ile ârâste ve lisân-ı insân-ı zîver-i nâtıka ile pîrâste kılan masraf-ı cümle kâ'inât-ı zemîn ve zemân ve hâlık-ı ef'âl ins ve cânın dergâh-ı rubûbiyyetine ve gül-deste-i salavât-ı şerîfe ve tabla-i hoş-bûy-ı tahiyyât-ı münîfe, evvel dürr-i yektâ-yı kân-ı risâlet ve masdar-ı envâr-ı nübüvvet, hidâyet-i râh-ı rıdvân ve miftâh-ı hazâ'in esrâr-ı îmân, mefhar-ı dû cihân ve seyyid-i veled-i 'Adnânın bârgâh-ı sa'adetine 'arz ve ihdâ kılındıktan sonra bu fakîr nâçîz bî-havl ve kuvvet Mustafâ Safvet uşbu bin iki yüz yetmiş dört sene-i hicriyyesinde mübtedî olan evlâd-ı emcâd ve talebe-i erbâb-ı ictihâda ta'lim-i lisân-ı Türkî niyet-i hâlisesiyle bu risâle-i muhtasarayı mücerred-i tevfîk

‘inâyet-i samedânî ile işbu tarz-ı hâs ve üslûb-ı sühûlet-i ihtisâs üzere tasnîf ve derûnunda hurûfca mürtteb birtâkım esmâ ve nu‘ût ve zamâ’ir ve ‘adâd ve edevât ve mesâdir, cem‘ ve te’lîf edip ve her kelime-i ‘Arabî tercümesiyle berâber yazıp fi‘lin sûret-i tasrîfini dahi muhtasarca beyân ve ta‘rif kıldıktan sonra, ‘acemî olanlar söze gelmeleri için o âhir risâlede evân-ı mükâleme kadar tahrîr ve tercümesini dahi mukâbelede tastîr eyledim. İmdi tahsil-i zebân-ı Türkîye meyl ve rağbeti olanlar sermâyeleri olmak üzere ibtidâ-yı emrde birtâkım müfredât ve külliyâtı hazîne-i mahfûzalarında ta‘biye etmeyince gerek tekellümde ve gerek yazıda cârî olan ‘ibârâtın mazmûnunu anlamayacaklarından fazla ‘ibâret-i mezkûre-i müterekkib oldukları esmâ mı olsun ef‘âl mi olsun fehm ve idrâkine mevkûf olmayacakları emr-i bedîhî olduğundan ve binâberin kırâ’at-i ecrûmiyye-i Türkîye dûn ol ba‘zı müfredât ve cümeli şâmil bir nüsha-ı müfîdenin hıfzı şâkirdlere pek mühim ve zarurî bulunduğu haysiyetten iş bu risâle-i muhtasara, bu iki tertip yeni üzere cem‘ ve terkip olunup (Hidâyet-i Mübtedîyân ve Miftâh-ı Lûgat-ı Osmâniyân) nâm-ı hakîkat ittisâmıyla müsemmî olması tensîb kılınmıştır. Hak te‘âlâdan mercû ve mes’ûldür ki bu ‘ucâletü’l-vaktî sâ’ir talebeye müfîd buyursun. Âmin. Bes işbu muhtasarın te’lifinden murâd izhâr-ı ma’rifet bâ-kesb-i şöhret olmayıp belki mücerred edâ-yı hidmet ve husûl-ı menfa‘at için olduğu ma‘lûm erbâb-ı elbâb buyurulduktan sonra ehl-i itirâz cânib-i zebân-dırâzlıktan vazgeçip semt-i isâ’etden i‘râz ve hatâ-yı nâçîzâneme gazz-i basar ve igmâz eylemeleri mütevakki‘ ve me’mûldür.

وعلی الله اعتمادی فی مبد ای ومعادی

BÂB-I EVVEL
ESMÂ VE NU‘ÛT

İsim ki ad demek bir müsammâya delâlet eden kelimedir.
Nu‘ût musammânın hâlet ve keyfiyetini beyân eden kelimedir.

Birinci Ders

A‘zâ-yı İnsân

et	اللحم		avurt	الشدوَ
adum	الخطوه		ökçe	الكعب بزالرجل
arka	الظهر		omuz	الكتف
ağız	الفم		uyluk	الفخذ
akciğer	الرئه		ayak	الرجل
ense	القفا		işkembe	الكرش
enek	الذقن		ilik	مخ العظم
el	اليدْ		parmak	الا صبع
-sağ el	اليد اليمنى		-baş parmak	الا بهام
-sol el	اليد اليسرى		-şehâdet parmak	الشبابَه
el arkası	ظهر اليد		-orta parmak	الو سطى
el ayası	الراحه		-adsız parmak	البنصر
alın	لجبهَة		-serçe parmak	الخنص
emcek	الحمه		baş	الراس
incik	عظم السّاق		baldır	قصبة الرجل
avuç	القبضه		böbrek	الكليه

bebek	اشان العين	ciğer	الكبد
bacak	الساق	çene	الفك
perçem	الشوشه	çehre	السما
burun	الا	dil	الاسان
bağırsaklar	الامعا	damak	سقف الحلق
beniz	السحنه	dirsek	المرفق
bel	الوسط	diz	الركبه
but	الورك	diş	السن
boğaz	الحلق	azı dişi	الضرس
boğum	العقله	diş eti	الاته
büğrü	الخاص	zülf	الطرّه
boy	القا مه	salyâr	الريق
bıyık	الشارب	sinir	العصب
bilek	السَّاعد	sümük	المخاط
beyin	المنح	saç	شعر الراس
boyun	العنق	sakal	الاحيه
ter	العَرق	taban	بطن القدم
ten	البدن	topuk	العقب
tükürük	اليصاق	tırnak	الظفر
cân	الرّوح	taşak	الخصيَه
çapak	الغمض (العماصُ)	talak	الطجَال

damar	العرق		geniz	النيشوم
dudak	الشفّه		kelle	الّهَام
tulûn	الصَدغ		kemik	العظم
karın	البطن		göbek	السرّه
kasık	العانهُ		göz	العين
kaş	الحاجب		-göz kapağı	جغن العين
kan	الدم		-göz yaşı	الدّمع
kaba et	الردف		göğüs	الصّدْر
kaburga	الضلع		gönül	القلب
kol	الذراع		leş	الجيفه
kulak	الاذن		meme	الثدى
-kulak tozu	نقرة الأذن		yaş	العمر
-kulak yumuşağı	شحمة الأذن		yan	الجنب
koltuk	الابط		yanak	الخد
kıl	شعر البدن		yürek	الفؤاد
kıç	العجُز		yüz	الوجه
kirpik	الهدب		yumruk	الاكم

İkinci Ders			**Sıfât-ı İnsân**	
aç	الجاءع		âdem	الانسان
aç gözlü	فارغالعين		arkadaş	الصّاحب
edepsiz	قليل الادب		erkek	الذكر

ergen	العزب	uyanık	اليغظان
arık	الهزيل	oynak	العبى
izbandut	قاطع الطريق	idegen	الفعّال
azgın	الضّالّ	ikiyüzlü	ذوالو جهين
istekli	الرّغِب	iyi	الطليب
aşina	المعرفه	bedbaht	سيئ الخجت
ağır	الثقبل اوالمرباب	pervasız	الغيرمبالى
alçak	الدّنى	peltek	الألكن
eli pek	الممسك	bahâdır	الشجَاع
utangın	المستحى	büyük	الكبير
utanmaz	قليل الحيا	piç	ولدالزنا
oturak	المتقاعد	taze oğlan	الغلامالامرد
uzun	الطويل	temiz	النظيف
-uzun boylu	طويل القامه	tembel	الكسْلان
uslu	العاقل	çabuk	السّريع
oğlan	الصبى الغلام	çalışkan	الجتهد
uğursuz	المشؤوم	çağırgan	كثير الصّيَاح
uğurlu	الميون	çirkin	قبچ الصّورة
öksüz	اليتيم	çocuk	الطفل
ulu	العظيم	çoluk	الاشل
evli	المتزوج	cömert	الكريم

8

hilebâz	المتحيل		semiz	السمين
hasta	المريض		sevgili	الحبوب
hırsız	(الحرامى) السارق		şaşkın	الاحمق
düşman	العدو		şaşı	الاحول
dilbâz	المخادع		şen	الفرح
dilber	الجميل		sapık	الحاءد
dilsiz	الأخرس		sağır	الاطرش الأصم
dilenci	الساءل الثحّاذ		sâfderûn	حسن الّطويته
deli	المجنون		sanık	الباهت
delikanlı	الفتىّ		sıçragan	الوثاب
dost	الحبيب		sakallı	الملتچى
dişi	الانتي		susuz	الظمآن
dindar	الديّن		sokulgan	المداخل
dinsiz	قليل الدين		solak	الاعس النيسَارى
zülâm	المسكين		sıkı	البخيل
zengin	الغنى		dargın	العضبان
züğürt	الباس الفقير		darılgan	العضوب
serbest	الجسور		dazlak	الاصلع
sert	القاسى		tasalı	الحزين
sarhoş	السكران		dalkavuk	السخرى
sersem	المدهوش		tama’kâr	الطماع

9

kişi	الانسان	topal	الامّرج
kel	الاقرع	tutraklı	المصروع
genç	الثاب	tok	الشبعان
küçük	الصّغير	tokuşgan	كثيرالمضاربه
köhnegâr	المذنب	dul	الارمله
kötürüm	المكسّح	kârun	الثايخ
kötü	القبيح الردى	kaşmir	المضحك
güzel	اللطيف	kak	الفايق بطول قامته
geveze	(الرغاى) الكثار	kambur	الاحدب
köse	الكوسج	kanık	الريان
gevşek	الرخو اللين	kapısız	الخالى عن الخد
güleç yüzlü	بشوش اللين	kıskanç	الغيور
gülgen	الضحُوك	kısır	العَاقر العقيم
kirli	الوَسِخُ	kısa	القصير
kinli	الحغود	kuvvetli	المبارك
lohusa	النفسا	koca	الهرم
murdâr	النجس	kovucı	النّمّام
nazik	رفيق المزاج	korkak	الخواف
nizâr	ضعيغ القوى	komşu	الجار
heveskâr	المولع بالشئ	gebe	الحيلى
yaralı	الجرع	geçgen	السكرى المخمور

yavuz	قاسالطبع العتل	yorgun	التعبَان
yabancı	الغريب	yüreksiz	الجبَان
yağmacı	النهاب	yüğrük	سريع المثى
yanaz	كثيراالغضب و الهتور	yoldaş	الرفيق
yalancı	الكذاب	yumuşak	ذوالرفق الحَليم
Üçüncü Ders		**Ekârib ve Ensâb**	
ata	الوالد الاب	dayı	الخال
er	الزوج البعْل	dede	الجد
ana	الوالده الام	süt ana	المرضعه
enişte	زوج الاخت	torun	الحفيد
oğul	الابن	amca	العم
ögey ana	امراةالاب	karı	الزوجه
ögey oğul	الربيب	kayın	النسيب
baba	الاب	kayınana	الحماه
babalık	زوج الام	kayınbaba	الحسم
bacanak	العديل	kardeş	اللآخ
büyükana	الجده	kız	البنت
teyze	الخاله	kız kardeş	اللأخت
çocuk	الولد	gelin	العروسه العروس
hısımlar	الاقارب	güvey	العرسه العروس
damat	الصهر	nişanlı	المطخوبه

yavuklu	المطى النشان لازواج		yeğen	ابنالاخ
Dördüncü Ders			**Rüteb ve Hırf ve Sanâyi‘**	
ebe karı	القابله		paşa	الباشا
eskici	ياع العتيق		basmacı	الطبيع
aşçı	الطبّاخ		bahçıvan	الجناينى البستاخجى
eşekçi	الحمّار		bakırcı	النحّاس
efendi	سّيد اوالافندى		balıkçı	السّمّاك
ağa	الاغا		berber	الحلاق
eğerci	السروجى		başmakçı	المراكين
ekmekçi	النحبّاز		bekçi	الحَارس
ekinci	الحرّاث		terzi	الخياط
avcı	الصّيّاد		tenekeci	السمكرى
oduncu	الحطّاب		tütüncü	بيّاع ال دّخان
ortak	الشريك		çalgıcı	الآلاٰنى
uşak	الصبى		câmbâz	النخاس
işçi	الفاعل الشغال		cânbâz	اليهلوان
elçi	السفير الرسول		çarıkçı	الخراط
aynacı	المراياتى		çilingir	الاقفالى
papuççu	البوابيجى		çoban	الراعِى
pazargân	التاجر		çuhadâr	الجوخْدّار
padişah	الملك		çulha	الحاتك

12

hokkabâz	الحاوى	dalgıç	الغواص
hükümdâr	الحاكم	fırıncı	الفران
hanım	السّيده	faturcı	الفطالصى بياع
hizmetkâr	الخادم	kadın	الغطير
hazinedâr	امينالخزينه	katırcı	السّيده
hoca	المدرّس	kaldırımcı	البغل
değirmenci	الطحان	kapıcı	المبلط
demirci	الحداد	kasap	البوّاب
düdükçü	النّابٰاتى	kılâvuz	الجزار
dülger	الخنجّار	kalaycı	الدليل
deveci	الجمّال	kalem reisi	مبيض النّحاس
divitdâr	امين الدّواؤ	kul	رٴيس القلم
ser-etibbâ	رٴيسالاطبّا	kızlar ağası	طواشي السرايه
şakird	التلميذ	kuyumcu	الصّايغ
şâh	السلطان	kâğıtçı	الوراق
şehinşâh	سلطان السلاطين	kethüdâ	الوكيل
şekerci	السّكرى	kirişçi	الوبّار
su verici	السقا	gemici	المراكبى
seren	رٴيس الجماله(الصروان)	güreşci	المصٰارع
sadr	الوزير	kamarancı	امين لجمرك
savcı	مبيض الحَاءط	köle	المملوك

kilerci	مينالكلار		na‘lbant	البيطار
lâle	المربى		papuççu	البنّا
mermerci	المرخم		yazıcı	الكاتب
mezarcı	الترنبى		yasakçı	المحافظ
mühürdâr	امين لختم		yamacı	المرقع
manav	النقلى		yapakçı	الصّواف
mumcu	الثماع		yorgancı	بياع الفرش
meyhaneci	الخمّار		yüzünç	العوّام
Beşinci Ders			**Me‘kûlât ve Meşrûbât**	
ebegümeci	الخبيزه		enginar	الخرشوف
et	اللحم		ördek	البَط
bire suyu	البيره		üzüm	العنب
armut	الكمزى		ovmaç	السخينه
erik	البرقوّ		ayran	اللبن الخض
ıspanak	الاسباغ		ayva	السفرجل
istiridye	ام الخلول		badem	اللّوز
ekmek	رغيف الخبز		pastırma	البصترمه القديد
-taze ekmek	الخبزالطرى		patlıcan	البازخجان
-kuru ekmek	الخبزاليابس		bıldırcın	السّمك
elma	التفاح		balık	السّمك
incir	التين		pancar	السّلق

14

biber	الفلفل	çörek	الشريك
pırasa	كراث بوشوشه	çörek otu	الحبة السودا
portakal	البرتقال	ceviz	عين الجمل إلجُز
bezelye	البسلّه	havyar	البَطارخ
pelte	الفالوزج	haşlama	المصلوقه
pilav	الارزالمفلفل	hurma	السيَلح
baklava	البقلاوه	horoz	الدّيك
bakla	الفوُل	hoşaf	الخشاَف
börek	السنبوسك	tarçın	القرفه الدارصيىّ
bûy otu	الحلبه	dana eti	اللحم البقرى
peynir	الجبن	reçel	المربّى
tarhana	الكشك	rafadan	البيض نصف سوَى
turşu	المخلل	zerde	الارزبالعسَ
tere otu	اللجرجير	zencefil	الزخجبيل
tereyağı	الزبده	zeytin yağı	الزيت الطيب
tekir balığı	اللبيث	sardunya	السّردين
tevir tevir	وميّه	sazan balığı	السمك لبتّى
turunç	لاترج	sebzevât	الخضاران
tirit	الفت الثريد	sucuk	السجق المبَر
çay	الشاى	sucu	الخمر المسكر
çikolata	الشقولاطه	sirke	الخل

15

simsim yağı	الشيرج	tuzlu balık	لسّمن الملح
semiz otu	الرجله	döktürme	مربى الثلج
süt	اللين لحليب	dolma	المحشى
şarap	النبيذ	fırın kebabı	كباب الفرن
şeftali	الخوخ	fıstık	الفزدق
şeker	السّكر	fasulye	اللوبيه
şeker kamışı	قصب السّكر	fatûr	الفطير
şekerleme	الحلوى	fındık	لبندق
şalgam	اللفت	katık	الادام
şurba	الشربه	kadın lokması	اقمة القادن
sarımsak	الثوم	karpuz	البّطيخ
sarı yağ	لسّمن	kaz	الاوز
sarma	ورق العنب	kavurma	القاورمه اللحم المقلى
salata	السلطه	kayısı	المشمش
soğan	البصَل	kabak	القرع
tatlı	الحلو	kapama	اللحم المكموز
tavşan	الأرنب	karanfil	القرنفل
tavuk	الدجاجه	kızartma	اللحم المحمر
turp	الفجْل	koruk	الحضرم
tuz	الملح	kuru üzüm	الزبيب
tuzlu et	الحم الملح	kuş eti	لحم الطير

kuşkonmaz	الحلبون		mercimek	العَدس
kahve	البن القهوه		mağdonos	البقدونس
kaygana	العجّه		nar	الرمّان
kuymak	القشطه		nohut	الحمّص
koyun eti	لحم الضان		havuç	الجزر
keçi boynuzu	الخروب		yağ	السمن اوالزيت اوالدهن
kiraz	الكريز القراصيّه		yahni	البصَلتيه
kestane	ابوفروه		yer elması	البطاطس
kişniş	لكزبره١		yalancı dolma	الكدَاب الحشى
köfte	اللحم المدقوق الكفته		yemiş	الفاكهَة
gülsuyu	ماالورد		yemek	الطّعَام
güvercin	الحمام		yumurta	البيض
lahana	الكرنب		yoğurt	اللبن الصّافى
marul	الخسر		yufka	الرقاق
manda eti	اللحم الجامؤسى		yeyü	الغِذا
Altıncı Ders			**Melbûsât**	
etek	الذيل		papuç	اليابوج
astar	البطانه		püskül	زرالطربوش
uçkur	التكه		yaşmak	الزربول المداس
uruba	البدله		bilezik	الاسوره
ilik	العروه		boyun bağı	رباط الرقه

terlik	الترلي		kaftan	القفطان
tennure	الفسنان		kalpak	القليق(القاوق)
tozluk	التزلق		kufdera	التاسومه
çarık	الخصف نعال الغلاحين		küpe	الحَلق القرَط
çizme	الجزمه		kucemin	العصيه
çakşir	الشنحشير		kürk	الفرو
çantiyân	السروال(الشنتيان)		gözlük	العيون
çorap	الجورب		gömlek	القمبص
düğme	الزر		gecelik	ملابس النوم
diz bağı	رباط الرجل		mest	المزد
şapka	البرنيطه		nikâp	البرقع
şalvar	السربال(الشروال)		yaşmak	اللثام الازار
sarık	العمامه		yağmurluk	اباس المطر
don	اللباس		yaka	الطوق(القبه)
arıkçın	العرقيه		yen	الكم
ferâce	الفراجيه		yelek	الصديرى
fes	الطربوش		yemeni	المركوب الصرمه
kayd	الكبود		yüzük	الخاتم
Yedinci Ders			**Eczâ-yı Menzil**	
âhûr	الاصطيل		aşhâne	المطبخ
sıcak	الحمّام		edephâne	المشى المرتعْق

18

şahnişin	البلكون	evdâr	الدار البيت
sarnıç	الصّهريج	ocak	الكانون (الوجاق)
dam	السطح	oda	الاوده الرواق
tavan	السقف	ayak	الدرجه منالسلم
kat	الدور الطبقف	ayak yolu	المرحاض
kapı	الباب	ışık	العتبه
kanat	الدرفه مصراع الباب	baca	المدختته
kahvehâne	محل القهوه	bahçe	الجنينه البستان
konak	المنزل	basamak	البسطه المدرجه
kuyu	البءر	parmaklık	الدّرابزين
kütüphâne	محل الكتب	pencere	الشيّاك
külhân	المستوقد الاتون	camekân	بيت اول
kiler	الكلار السهاوه	çekme	الخارجه
köşk	القصر	hol	الحوش صحن الدّار
misafirhâne	دارالمسافرين	hân	الخان الوكاله
maslak	الحنفيه الحوض اوالسقايه	hastahâne	الاسْبتاليه لمارستان
mağaza	المخنرن	değirmen	الطّلحون
merdiven	السلم	dîvân	الحائط
yatak odası	محل النوم	saray	السراى
yemek odası	محل الاكل	selamlık	محل الضيوف
yüklük	دولاب الفرش	sürgü	التربأس

Sekizinci Ders		Esâs-ı Menzil	
iskemle	الكرسى	çarşaf	ملايرلفرش
askı	اوالتقليقه الغقى	çakmak	الزند
el mercerisersi	محرمته اليد الفوطه	çubuk	عودالدخان (الشِيك)
elek	المنخل	çatal	الشوكه
anahtar	المفتاح	çerâğ	السراج
odun	الحطب	çıkrık	البكره
avize	النجفه	çanak	الاناء
iplik	الخيط	çömlek	الحلّه
iğne	الابره	çalı	البسَاط
ayna	المرآه	testi	القدر الجّره
bıçak	الدورق	döşek	المرتبه
buhurdan	المبخره	döşeme	الفرش
bardak	الدورق	saksı	القصريه
bakraç	البكرَج	süpürge	المكنسه
pişkir	البشكير	sofra bezi	غطا الماءده
bileği taşı	حجرالمسن	sofra takımı	ادوات السفره
tava	الطوه	sineklik	المنشّه
tepsi	الصحن الصغيرالقذمور	süzgi	المصفاه
tencere	الطخجره الطخجير	sünger	الشفخجه

şamdan	الشمعدان		kilit	القفل
şiş	السّيخ السفود		kömür	الفحم
sandalye	الكرسى		küp	الزير
susak	لمغرفه		körük	المنفاخ
tas	الطاسه		leğen	الطشت
tıpa	السّداده الغدام		maşraba	الكوز
tabla	المنغَعتَه		minder	الشلته
fener	الفانوس		mangal	المو (المنقد)
kap	الظرف (الوعاء)		mum	الشمع
kaşık	الملعَقه		nargile	الشيشه
kalbur	الغربال		havan	للجرن اوالهاون
kaliçe	السجاده		yağlık	المنديل
kav	الصوفان		yatak	فرش النوم
kapak	الغطا		yastık	المسند (المخده)
kadeh	الكاس		-yastık örtüsü	غطاالمساند
kazgan	المرْجل (القزان)		yelpaze	المروحه
koğan	الخلايه		yorgan	اللحاف
koğa	الدلو		yüz yastığı	الخديديه
keçe	اللباده		yüksek	الكستبان
Dokuzuncu Ders			**Arz**	
iskele	المرسى (المينا)		ada	الجزيره

çiftlik	اشفلك الاقطاعات	âhûr	التيّار
dere	الوادى	orman	الغبه الأجمه
deniz	البحّر	ülke	الولايه
dönüm	الفدّان	ova	التهل
serhat	الثغر	ırmak	النهر
sınır	الحد	bahçe	الجنينه الحديقه
şehir	البندر المدبنه	balçık	الوحل
taşlık	المحجر	panayır	السوق الموسمى
dağ	الجبل	bataklık	الارض الموحله
küre	الارض القاره	burun	الراس اللسان الداخلفى البحر
kumluk	الارض المرمله	bostan	البستان الروضه
kıyı	الشاطى	boğaz	البغاز
kaya	الصّخره	pınar	العين الينبوع
kaynak	المنبع	tarla	المزرعه
kenar	الساحل	tepe	التل
köprü	القنطرَه	tahtegâh	كرسى الملك
körfez	الخليج	cadde	السّارع
göl	البركه البحيره	çarşı	السّوق
köy	البَلده	çay	النهر
mahalle	الحاره الدرب	çayır	الفيط المرعى
memleket	المملكه	çeşme	الحنفيّه

yalı	البر		yol	الطريق
yer	الارض		-ıslak yol	الطريقالمسلوكه
Onuncu Ders			**Semâ**	
‘alâ’im-i semâ	قوس قزح		kar	(لثلج) قصِرغه الزوبعه
ülker	لقمر(الثريا) (آى)		karışkan	الرحچ العَاصفه
bulut	لسحاب		kuyruklu yıldız	النجم ذوالذنب
buz	الجمد		gök	السّما
çarh	الفلك		gök gürültüsü	الرعد
çeh	الطل		güneş	الشمس
rüzgâr	الهوا		mehtap	ضوءالقمر
şimşek	البرق		yağmur	المطر
saman uğrısı	المجَرّه		yel	الريح
dolu	البرَد		yıldırım	الصّاعقه
duman	الشبوره الضباب		yıldız	النجم الكوكب
On birinci Ders			**Nebâtât ve Eşcâr ve Ezhâr**	
ebûcehil karpuzu	الحنظل		ekin tohumu	الخشنحاش (ابوالنوم)
ağaç	الشجر		ot	الحشيش النبات
-ağaç sapı	ساق الشجره		ıhlamur	الزيزفون
-ağaç kabuğu	قشرالشجره		üzüm asması	الكرْم
-ağaç kökü	اصل الشجره جذرالشجره		baldırı kara	كزبرةالبءر
papatya çiçeği	البٰابوُنج		defne ağacı	شجرالغار

pirinç	ألارز	zambak	الشوسن
pire otu	حشيبشةالبرغوث	servi ağacı	شجرالسرو
başak	السّنبله	semsak	الياسمين
buğday	الحنطه	söğüt ağacı	شجرالصفصاف
bakla	الفول	salkım	العنقود
bilistan otu	تبات البلسم	sorkun ağacı	الشوع شجرالبان
böğürtlen	التوت البرى	solmaz çiçek	زهرالقطيفه
tohumü'l hab	الزريعه	darı	الذّره
teke sakalı	لحيةالتيس	gonca	الكم في الازهار
tönbek	التنباك	fesleğen	الرحچان
tütün	الدخان	kamış	الغاب (البوص)
çam ağacı	شجرالصنوبر	kayık ağacı	شجرالقسْطه
çekirdek	البزرالنوّى	kuru ağaç	الغرغاج
çimşir ağacı	شجرالبقس	kavak ağacı	شجرالحور
çınar ağacı	شجرالدُلب	kuru	الحشيش اليابس الدريس
çoban otu	حبَ النيله	kulunç otu	الخولنجان
çiçek	الزهر	kereviz	الكرفس
hanım çiçeği	الخطمى	keklik otu	البردقوش
hurma ağacı	النخلَه	kekik otu	السعتر
dal	الفرع	gül	الوَرْد

gelincik çiçeği	شقايق النعمان	mısır dikeni	السّءط
kendir	القنب	mugaylân	القتاد
kene otu	الخروع	menekşe	البنفسيح
köpek üzümü	الثعلب عنب	meyânî gün	العرق سوس
kütük	جذغ الشجَره	meşe ağacı	شچرالقرو
gün çiçeği	عبادالشمس	meyve	الثمرَه
lale	الخزاما	nergis	النرجس
mâzû	العقص	yaprak	الورق
mersin	الآس	yulaf	الدخت

On ikinci Ders		**Hayvânât**	
at	الحصَان	bal arısı	الخله
aslan	الاسد	balıklar	الاسماك
arı	(الدبور) الزنبور	baykuş	البومه
eşek	الحمار	burun	المنقار
engerek	الحيّه	pire	البرغوث
örümcek	العكبوت	piliç	الكتكوت المزخ
oğlak	الجدى	pençe	المخلب
öküz	الثور	binek hayvanı	بهيم الركوب
ipek böceği	دودالحربردودالقز	böcekler	الحشرات
inek	البقره	buzağı	العجل
ayı	الدب	böğürtlek	القطا

tırnak	الحافر	boynuz	القرن
tınak	الظلف	tazı	كلب الصيد
davar	الدّابه	teke	التيس
turna	الكركى	tilki	لثعلب
tavşancıl	العقاب	tüy	الشعر
tûtî	الدّره	canavar	الحيوان
doğan	الصّقر	çakal	ابن آوى
domuz	الخنزير	çekirge	الجرَاد
karga	الغراب	deve	الجمل
karınca	النمله	deve kuşu	النعامه
katır	البغل	dişi koyun	النعجه
kancık	الكلبه	zürnapa	الزرافه
kaplan	النمر	zugar	كلب الصّيد
kaplumbağa	السلحفاه	serçe	العصْفور
kartal	النسر	sinek	الذباب
kara tavuk	الشحرور	sivrisinek	النامُوس
kara kulak	العَناق	sıçan	الفاره
kısrak	الفرس	sırtlan	الضبع
kanat	الجناح	saksağan	العقعق
kurbağa	الضفدعه	tay	لمهْر
kurt	الذءب	tırtıl	ام اربترواربعين

gelincik	ابن عرُس	kurt	الدّوده
kene	القرَاده	kursak	الحوصله
köpek	الكلب	kuzgun	الغراب التوحى الغدف
güve	العثّه	kuzu	الحمَل
kehle	القمله	kuşlar	الطيُور
geyik	الغزاله	kuğu kuşu	البجعَه
leylek	اللقلق ابومغازل	kulan	المهاه
maymun	القرد	kuyruk	الذيل الذنب
hint tavuğu	الدجاجه الهندي	keçi	المعز
yavru	الزغلول الفرخ ولدالحيوان	kedi	القط
yahmur	شعرانة الخيل	kirpi	القنفد
yarasa	الوطواط الخفاش	kertenkele	السحليّه
yılan	الثعبٰان	keklik	الحجَل
yıldız böceği	اليژاع	kelebek	الفراش

Ahcâr ve Ma‘âdin		**On üçüncü Ders**	
teneke	الصفيح	altın	الذهب
billûr	حجرالبلور	elmas	الالماس
tunç	النحاس الاصغرالصفر	inci	اللؤلؤ
çelik	الصلب الفولاذ	bakır	الخاس الاحمر
cıva	الزيبق	pirinç	الاسبدريج
demir	الحديد	pîrûze	الفيروزج

taşlar	الاحجار		kükürt	الكبريت
tuzlar	الاملاح		gümüş	الفضّه
kan taşı	حجرالدم		mercan	المرجان
kalay	القصدير		mermer	الرّجام
kurşun	الرصاص		yâkut	الياقوت
On dördüncü Ders			**Elvân**	
açık	المفتوح		sarı	الاصفر
ak	الابيض		-sapsarı	اصفرفاقع
beyaz	الابيض		kırmızı	الاحمر
-bembeyaz	ابيض يقق		-kıpkırmızı	لحمرقان
renk	اللون		kara	الاسود
siyah	الاسود		koyu	الغامق
-simsiyah	اسودغربيب		gök	الازرق
On beşinci Ders			**Fusûl ve ‘Anâsır**	
bahar	فصْل الربيع		ateş	النار
kış	فصْل الثتا		rüzgâr	الهوا
güz	فصْل الخريف		su	الماء
yaz	فصْل الصيف		toprak	التراب
On altıncı Ders			**Aksâm-ı Zemîn**	
akşam	المسا		erte	باكر الغد
öğlen	الظهر		ikindi	العصر

pazar	يوم الاحد	arife günü	يوم عرفه (الوقغه)
pazartesi	يوم الاثنين	fitre bayramı	عيدالفطر
perşembe	يوم الخميس	kurban bayramı	عيدالاضحيه
bıldır	العام الماضى	kuşluk	الضحى
çarşamba	يوم الاربعا	geçen	الماضى
cuma	يوم الجمعه	gelecek	الاتى المشتقبل
cumartesi	يوم السبت	gün	اليوم
dün	البارحه	gündüz	النهار
dün değil öbür gün	قبل البارحةّ	gece	الليل
sâ‘at	ساعه	gece yarısı	نصق الليل
-bir çeyrek sâ‘at	ساعه ونصف	mah	الشهر
-bir yarım sâ‘at	نصف ساعه	hafta	الاسيوع
-bir çeyrek	ربع ساعه	yatsı	العشا
şimdi	الان الحال	yarın	الغَد
salı	يوم الثلاثا	yarın değil öbür gün	بعدغد
sabah	الصبح	yüz yıllık	القرن
tan	الفجر	yıl	السّنه

On yedinci Ders		Cihât-ı Sâ’ire	
art	الخلف	üst	العلوالاعلا الفوق
aşağı	الحّت	alt	الامام
alt	الاسفل	içeri	الداخل

ileri	القدام		karşı	المقابل
batı	الغرب		gün doğusu	الشرق
çevre	الاطراف الحوُل		geri	الورا
dışarı	الخارج		yan	الجنب
sağ	اليمين		yıldız tarafı	لشمٰال
sol	اليسَار		yukarı	الفوق
On sekizinci Ders			**Ahvâl-i Nefs**	
istek	الرغبه		düşmanlık	العداوه
arzu	الاشتياق الميل		dostluk	الحبّه
alçaklık	الخسّه لدنائه		dîvânelik	لبلاهه الجنون
ümitsizlik	لقنوط اليأس		rüsvâlık	العار الفضيحه
usan	الزّعل		suç	الخطيئة الذنب
iyilik	الصَلاح الطيبه		doğruluk	الاستقامه
pişmanlık	الاسف الندم		kıskanma	الحسَد العُيرَه
benlik	الانانليَّه		korku	الوجَل الخوف
budalalık	الحماقه البلادَه		kaygı	الكأبه الغصّه
hîlebâzlık	المكرالخداع		kötü	الغيره
hodbinlik	الاعجاب بالنفس		kin	الحِقيد
hoşnutluk	الانبساط السّرور		peklik	الفتوّه
hoşnutsuzluk	الغم		yüreksizlik	الجُبن
On dokuzuncu Ders			**Ba‘z-ı Istılâhât-ı Harbiyye**	

abluka	الحصار	boru	النفير (البورى)
atlı	الفارس	borucu	البروجى ضاربألنفير
ordu	العضى الجيش	piyadegân	القرابه
ordugâh	المعسكر	bayrak	العم
ağız	الفم حدالسّيق	bayraktar	حامل العلم
alay	الموكب (الالاى)	binbaşı	البيكباشى رئيس الالف
alay urbası	كسوةالالاى	trompet	الطّرُنبيطه
obüs	الابوز مدفع قصير	trompetçi	الطّر نبيطى
avcıyân	الاوْجيّه	tüfek	الباروده البندقيه
ok	السهام النبل	togulga	الدرقه الخوده
onbaşı	الاونباشى رئيس العشره	çavuş	الجاويش
başıbozuk	(الباشبوزق) لعساكرالغيرمنتظمه	çarhaciyân	الشرخجيّه
başçavuş	الباشجاويش	cenk	الحَرب
barışma	الصلح	cenkçi	المحارب
barut	البارود	harp	المدك الحرب
balta	البلطه	hartuç	الوش الخرتوش
baltacı	البلطهجى حامل البلطه	humbaracı	القمبَره
piştov	الطبنجه	hendek	الخندق
batarya	البطّريّه	dîdebân	الخفير
bölük	البُلك الشرزمه الكتيبه	düdükçü	المصَفّر(السّفرتى)
bölük emini	امين البلك	döşeme	فرش المدفع (الدوشمه)

zırh	الدرع الجوشن	ferik	الغريق
sersüvârî	رئيس الفرسان	kâ'îm-makâm	القائممقام وكيل امير الالاى
serasker	رئيس الجيُوش	karabina	القربينه
sergerde	رئيس الجيش	karakol	العساكر الخفرا (الكره كون)
sikirdin	قلب المدفع	karakolhâne	محل القراول
silahtar	امين السلاح	kışlık	الشتى
silâhlık	موضع السّلاح	kılıç	السيف
süeryan	الختياله	kol	الجماعته من العسكر او الجناح
süngü	حربهّ اطبندقيه	kol gezen	الطوف العساكر الطوافين
sağ kol	الجناح الاين	kolluk	القوللق
sağ kol ağası	رئيس الجناح الاين	kumandan	القمندار
saf zabıtân	ضباط الصّفوف	kundak	الغنداق
sol kol	الجناح الاير	kın	القراب الغمد
sol kol ağası	رئيس الجناح الايس	kale	الجُله القله
kaptan	الضباط	lağımcı	اللغمجى
tabur	الطابور	mızrak	الرّمح
tabya	الطابيه	mülâzım	الملازم
top	المَدفع	miralay	اميرالالاى
topciyan	الطوبجيه	mirlivâ	اميراللوا
arabacı	العربهجى	mîrimirân	اميرالامرا
gardiyan	الرْديَان المحافظين	nöbetçi	النوبتجى الذى عليْه الدّور

havan	الهوان		yüzbaşı	رئيس المائه (اليوزباشى)
yay	القوس		yağma	الغاره اوالنهب
yuriş	الهجُوم		yükleme	التفتيش
Yirminci Ders			**Ba'z-ı Istılâhât-ı Bahriyye**	
ambar	الانبار (العتبر)		gomena	اللبان
üç ambarlı	ركب بثلاثته انابير		firkatin	لفرقطون
pazargan gemisi	مركب الجّاره		falaka	الفلوكه
berik	البريق		kadırga	الغراب
posta gemisi	مركب البوسطه		kayık	الصندل
pusula	بيت الابره (البصله)		kabak	القبق
boğaz reisi	رئيس البغاز		kaptan	القبطان
cenk gemisi	مركب الحرب		kurvet	القرويت
dümen	الدفه السّكان		korsan	مركب الصياله
dümenci	المستعمل رئيس الدفه		kıç	المؤخر
donanma	العماره (الدوننما)		gemi	السّفينه المركب الفلك
direk	لصّلرى الدّقل		kürek	المجداف
reis	الرئيس		güverte	الجويرته
süvârî	الرئيس الكبير		nâhudâ	الناخوده
taîfe	النوتيه		yelken	القلع الشراع
Yirmi birinci Ders			**Emrâz**	
ısıtma	الحتمى		ağırlık	الفتورالثقل (التهميد)

ağrı	الالم الوحيع	şiş	الورم
uçuk	الحبّه	sarılık	اليرقان
öksürük	السعال	sağırlık	الصحم الوقر
uyuz	الجرب	sancı	المغص القولنج
irin	القيح	zayıflık	الضعف
inme	النزول النزله	tamla	القظه
baş ağrısı	وجع الراس الصداع	tavuk götü	عين السمكه
baygınlık	(الدوخه) الغشى	duman	الغشاوه الدخانه
perde	النقطه سحابته العين	karın sürmesi	الاسهال
titreme	الرعشه	kan sürmesi	النزيف
temren	القوبا	kızılcık	الحصبه
çıban	الدمّل	kuduz illeti	السعزنه
çiçek illeti	الجدرى	kurdeşen	الشَرى
hastalık	المرض	kurlağan	داشقوط الاظافر
dert	الألم	göz ağrısı	الرمد
dilsizlik	الخرس	göynük	لحمى لحاره
delilik	الجنون	keyifsizlik	(التشويش) اخلال المزاج
dumağı	الزكأم	yara	الجرح
siğil	السنطه	yumrucuk	الطاعون
Yirmi ikinci Ders		**A'dâd-ı Sahîha ve Kesûr**	
bir	واحد	iki	النان

üç	ثلاثهَ	on sekiz	ثماتیته عشر
dört	اربعه	on dokuz	تسعَهّ عشر
beş	خمسه	yirmi	عشرون
altı	سته	otuz	ثلاتون
yedi	سبعه	kırk	اربعون
sekiz	ثمانیه	elli	خمشون
dokuz	تسعه	altmış	ستون
on	عشر ه	yetmiş	سبعون
on bir	احدی عشر	seksen	ثمانون
on iki	اثنی عشر	doksan	سّعُون
on üç	شلاثته عشر	yüz	مائه
on dört	اربعَه عشر	iki yüz	مائتان
on beş	خمسَة عشر	bin	الف
on altı	ستة عشر	iki bin	الفان
on yedi	سبعهَ عشر	yüz bin	مائته الف
Şekl-i Diğer			
birinci	الاول	altıncı	السّادس
ikinci	الثانی	yedinci	السابع
üçüncü	الثالث	sekizinci	الثامن
dördüncü	الرابع	dokuzuncu	التاسع
beşinci	الخامس	onuncu	العاشر

yirminci	العشرون		yetmişinci	السبعون
otuzuncu	الثلاثون		sekseninci	الثمانون
kırkıncı	الاربعون		doksanıncı	التسعون
ellinci	الخمسُون		yüzüncü	المائله
altmışıncı	الستون		bininci	الالف
Şekl-i Diğer				
birer lâkin vâhid	اوواحدافواحد		yirmişer lâkin işrûn	اوعشره وفعشرون
ikişer lâkin isnân	اواثنان فاثنان		otuzar lâkin salâsûn	اوثلاثون فتلاثون
üçer lâkin selâse	اوثلاٰثه فثلاٰثه		kırkar lâkin erba‘ûn	اواربعون فاربعون
dörder lâkin erbea‘	اواربعه فاربعه		ellişer lâkin hamsûn	اوخمسون فخمسٰون
beşer lâkin hamse	اوخمسته فخمسَه		altmışar lâkin sittûn	اوستون فستون
altışar lâkin sitte	اوستة فستة		yetmişer lâkin seb‘ûn	اوسبعون فسبعُون
yedişer lâkin seba‘	اوسبعته فسبعَة		seksener lâkin semâûn	اوثمانون فثمانون
sekizer lâkin semâniye	اوثمانيه فثمانيتة		doksanar lâkin tis‘ûn	اوتسعون فتسعون
dokuzar lâkin tis‘a	اوتسعته فتسعة		yüzer lâkin mi’e	اومائته فمائه
onar lâkin ‘aşere	اوعشرة فعشره		biner lâkin elf	اوالف فالف
Kesûr				
yarım	النصف		altıda bir	السدس
üçte bir	الثلث		yedide bir	السُبع
dörtte bir	الربع		sekizde bir	الثمن
beşte bir	الخمس		dokuzda bir	التسع

onda bir	العشر	altıda beş	(الخ) الخمس اسداس
üçte bir	الثلثان	yedide altı	(الخ) الستة اسباع
beşte bir	(الخ) الخمسان	sekizde yedi	(الخ)السّبعته اثمان
dörtte bir	الثلاثته ارباع	dokuzda sekiz	(الخ)الثمانيته اتساع
beşte üç	(الخ) الثلاثته اخماس	onda dokuz	(لخ) التسعته اعشار
beşte dört	(الخ) الاربعته اخماس	binde bir	(الخ) الواحدمن الف

Yirmi üçüncü Ders **Müfredât-ı Şettâ**

at takımı	عدةالحصَان	aş	الطبيخ الطعَام
aç	الفتوح المكشوف	işkence	العقاب العذاب
açlık	الجوع	ağ	شبكة السّماك
acı	المر	ağır	الثقيل
acılık	المَراره	ağırgan	المؤلم
adak	النذر	efendi	السيد
aralık	الخلال أبين	akçe	العمللله السّكه الورق
artık	الزياده	ukar	السّرج
arık	القنايه المجرى	eğri	المعوج
erş	الشبر	eğrilik	الاعوجاج
arşın	الذراع	iksir	المسمَار
az	القليل	ansızın	قجاة
azık	الزاد لقوت	eksik	الناقص
sıcak	الحار الحر السخن	eksiklik	التقصير النقصَان

(1) Geçen derslerde bulunan şâkirdler bu derste bulunur.

ekşi	احامض	ölçek	الكيل
ekin	الزرع	ölçüm	المعرفه الجاهل المدعى
alaca	الاپلق	ölüm	لموت
alçak	(الواطى) السّافل	ölü	الميت
‘alâ’im-i semâ	السراب	oluk	الميزاب
emzik	(البزبوز) المبزل	ûyân	اللجام
emek	الكد العنا	uyku	النوم
otak	الفسطان	oyun	اللعبه
ütü	المكواه	ipek	الحرير
ucuz	الرخيص	it	الكلب
od	النار	içim	الجرعه
ödünç	(السلق) الفرض	ır	الغناء النغمه
ur	السّلعَه	iri	الغير الآخرالمنغصل
organ	الوحشى النافر	ayrı	الغليظ الضخم
orak	البعيد	ayrılık	البعاد الهجر
üzengi	الركاب	iplik	الشهريه
ustura	الموس	öyke	المبرَد
us	العقل	ilik	الاوك
osurgan böceği	الخنفسا	ilenç	الدعابالرّدى
ulak	النجاب البريد	ıssız	(الكنز) قليل العرض
olta	السناره	oynaş	المخدر الوهده

enli	العريض	borç	الدين
parmak	القيراط	borçlu	المديون
başlık	الرأس	burgu	(البرميه) المثقب
batman	الرطلى	buğ	البخار
pay	المناب الحصه السهم	bukagu	الحديديدالصفاد
pâye	الرتبه المنصب	bol	الفسيح الواسع
bit	القمله	bulanık	(المعكر) الكدر
put	لصَنم	bolluk	السعه الرخا
bitişik	المتصل	boş	الفارغ الباطل
bıçkı	المنشار	boya	الصيغه
bâc	المكس	paha	الثمن
bağ	الرباط القيد	pahalı	الغالى
berâber	سويته المسَاوى	pay	العربون
pergâr	البيكار البرجل	pis	الوسغ القذر
bez	القماش	peşin	المعجل
başka	الغير المغاير	peygamber	الرسُول البتّى
bardak	القماط	tahta	اللوح
pek	القوى الصلب	tahta biti	البق
belirsiz	الخفى	turfanda	الباكوره
pekmez	الدبس	terazi	الميزان
pamuk	القطن	tek	الفد

destan	الحدوته (الحكايه)	tanrı	الله تعالى
deri	الجلد	torba	المخلاه
derin	العميق	tokmak	الباريه
davetli	المدعو (المغروم)	çadır	الخيمه
dağarcık	الجراب	çakıl taşı	الصّوات
değirmi	المدور المستدير	çakı	السكين
değnek	العصا	çıplak	العريان
tülbent	الشاش	cephe	الفاس
delik	النقب الثقب	çetin	الصعب العسير
dilim	اللقمه	çift	الزوج المزدوج
demet	الخرمه	çekiç	الشاكوش
duvar	المستومن الارض	cınbıstere	لملقاط
düzgün	المنتَظم	çörçöp	الزباله
dost	السّقط	çok	الكثير
döküntü	الفضله السّقاطه	çuka	الجوخ
divit	الدوَاه	çevgân	الصولجان
diri	الحى	çivi	المسمارالصغير
dizgin	العتان الصرع	çit	الشيت
diken	الشوق	hâtun	المراه
zehir	السّم	halâyık	الجاريه الوصيفه
süprüntü	الكاسه	horâta	المزاح

sıra	الفتر	sıklık	الصفير
serin	الطرى الرطب	sıkıntı	ضيق الصّدر اوالعصّاره
serinlik	الطراوه الرطوبه	savaş	الحرب aالقتال
sis	الصوت	soğuk	البارد
sovık	العلقه	son	الاخير العاقبه
semer	البردعه	soy	الاصل النسب الذريّه
söz	الكلمه الكلام	soyuk	المايع
sandık	البول	tat	اللذة الطعم الذوق
şerbetlik	جَائزة التلميذ	tatlı	الحلو العذب
saçı	البدرله	dar	الضيق
sarp	المصعدالصّعب	dağınık	المشتت
sargı	اللفافه الملف	dalga	الموج
sarkık	المدلى الاسيل	tanışık	المشوره
salıncak	المرجحه الأرجوحه	tanık	الشاهد
sangın	المغدى المنتشر	tabaka	اوالفرخ الورق (الراق)
salıntı	الاضطراب الاهتزاز	top	الكره او المقطع
sayı	العدد	tutruk	الصرع
saban	المحراث	tutam	الحفنه القبضه
sapan	المقلاع	tutar	الرهن
sarmaşık	اللبلاب	tor	شبكه الدكان
sagir gözü	البهارأوالاقحوان	torak	الموقف

kıtlık	القحط	turak otu	الشبت
katî	الصلب الصّعب	tuzak	الشرك الفنح
gıcırtı	صريرالقلم والباب	doğrum	الغرمه
kırpıntı	القصَاصه	doğru	الحق المستقيم المعتدل
kırıntı	الكساره	toka	الابزيم
karalama	المسوده	dolaşık	الملتوى
kazanç	المَكسَب	dolu	الملآن
kısaç	الكّماشه	tulum	الزق
kalpazan	الزغلى	toygar kuşu	العنبره
kalkan	الترس المجن	alev	الشعْله
kalemtıraş	المكشط	‘Arab	العيدالاسود
kamu	الجميع	‘avret	المرأة
korkunç	المخوف	fırlak	الدقامه (الخله)
küre	الضرطه	fısıltı	الهمس (الوشوشه)
kuru	اليابس الجاف	fışkı	البعر الزبل
kuşantı	القئ	kazık	الوتد
koku	الراحه	kazma	المِعْوَل
kulaç	الباخ	kamçı	السّوط
kolan	حزام الدابه	kayış	السّير
kolay	السهل	kapalı	المغلق المقفول
kuma ‘avrat	الضر	kaynak	المكتوم المسدود

kâğıt	الورق الكاغد		yardım	الاعانه
kayık	النخاله الرده		yaş	الرطب الطرى
keser	القدوم		yalan	اللهب
kese	الكيس		yalnız	الوحيد
geniş	الواسع		yitik	الضايع المفقود
kül	الرماد		yassı	المسطح لمبطط
kem	اللجام		yıkık	المنهدم
güç	الصّعب		yakın	القريب
kestere	فارة النجار		yanlış	الخطا الغلط
gövde	الجثه		yem	العلف
gölge	الظل		yudum	البلعه
mürekkep	الداد الجر		yüzük	فص الخاتم
mayhoş	المز		yokuş	العقبه المصعد
namlı	النصل		yük	الحمل
neşter	المشرط الريشه		yüksek	العَالى
veresiye	المؤجّل الشكك		yuvarlak	الكروى المدحرج
henbe	الحرج		yayan	لراجل الماشى
yapışık	الملاصق		yeynî	لخفيف

Tetimme(ler): Cem‘in ‘alâmetidir kelimenin âhirine dâhil olur: *adam* الرجل*; adamlar* الرج gibi. Kâ‘ide-i Türkiye’de sıfat isimden evvel getirilir ve isim müfred olsun cem‘ olsun sıfatı dâ’ima müfred olur: *iyi adam (* الرجل الطيب*);iyi adamlar (* الرجال الطيب*)* gibi.

Kâi‘de-i nu‘ûtun âhirine (-lık) yâhut (-lik) idhâl olunursa bir isim peydâ olur (-lık) elfâz-ı mefhûmaya ve (-lik) elfâz-ı murakkakaya dâhil eder: *doğru* المستقم, *doğruluk* الاستقام . *güzel* الجميل *güzellik* الجمال.

Kâi‘deten (-lu) yâ (-li) nisbet yâ melik manâsına ifade edip kelimenin âhirine ilhâk olunur: *mısır mısırlı,* مصرىّ; *bahçe* البستان, *bahçeli* ذوبستان

Ahvâl-ı isim; isim müfred olsun cem‘ olsun:

1. Yâ mücerred der ki âhiri hâlet-i tecrîtte de olur: *ev* البيت , *evler* البيوت

2. Yâ muzâfun-ileyh der ki âhirine bir sağır kef getirilir: *evin* بيت , *evlerin* بيوت.

3. Yâ mef‘ûlün-bih der ki âhirine bir (yâ) getirilir: *evi* بيتا , *evleri* بيوتا

4. Yâ mef‘ûlün-ileyh der ki âhirine bir (hâ) getirilir: *eve* الى البيت , *evlere* الى البيوت

5. Yâ mef‘ûlün-fîh der ki âhirine (-de) getirilir: *evde* بالبيت , *evlerde* بالبيُوت

6. Yâ mef‘ûlün-minh der ki âhirine (-den) getirilir: *evden* من البيت, *evlerden* من البيوت

7. Yâ mef‘ûlün-li-eclih der ki âhirine (için) getirilir: *ev için* لاجل البيت, *evler için* لاجل البيوت

8. Yâ menfî der ki âhirine (-siz) getirilir: *evsiz* بلابيت *(bunda ism-i cem‘ilenmez*).

Bundanmâ‘adâ isim ya üzere ya ile ya evvel ya sonra kelimeleriyle berâber isti‘mâl olunur. *ev üzere* على البيت, *ev ile* مع البيت, *evden* اول قبل البيت, *evden sonra* بعدالبيت

Cem‘de edevât-ı mezkûreden evvel (-ler) getirilir.

BÂB-I SÂNÎ
ZAMÂ’İR ve FİL-İ İ‘ÂNET

Zamîr ismin yerini tutan kelimedir. Zamâ’ir altıdır: *ben,sen, o, biz, siz, onlar*.

Birinci Ders **Ahvâl-i Zamâ’ir**

Mübtedîlerin bu ahvâlin isti‘mâlinde melekeleri peydâ olmak için haftada iki ya üç defa birkaç isim olup çekmeleri hüsn-ü neticesi sübût-yafte olan bu iki usûl-u ta‘limiyenin iktizâsından idügi hoca efendilere ma‘lûm buyrula. -Safvet-

1.Mücerred Zamîrler				2. Muzâfun-ileyh Zamîrler			
müfred	mütekellim	ben	انا	müfred	mütekellim	benim	ملکی ی
	muhâtab	sen	اَنْت انْتِ		muhâtab	senin	ملكك ك
	gâ'ib	o	هی هو		gâ'ib	onun	اَوهاملكك هُ
cemî'	mütekellim	biz	نحن	cemî'	mütekellim	bizim	ملكنا نا
	muhâtab	siz	انتماانتن انتم		muhâtab	sizin	ملككم كم
	gâ'ib	onlar	هم		gâ'ib	onun	ملكنهم هم

3. Mef'ûlün-bih Zamîrler			4. Mef'ûlün-ileyh Zamîrler		
müfred	beni	لنی	müfred	bana	لی
	seni	ك		sana	لك
	onu	هَاهُ		ona	له
cemî'	bizi	نا	cemî'	bize	لنا
	sizi	كم		size	لكم
	onları	هم		onlara	لهم

5. Mef'ûlün-fîh Zamîrler			6. Mef'ûlün-minh Zamîrler		
müfred	bende	فیّ اوعندی	müfred	benden	منی او عنی
	sende	فيك عندك		senden	منك عنك
	onda	فيه عنده		ondan	منه عنه
cemî'	bizde	فيناعندنا	cemî'	bizden	منا عنا
	sizde	فيكم عندكم		sizden	منكم عنكم
	onlarda	فيهم عندهم		onlardan	منهم عنهم

Mühimme: Türkîyede müennes için 'alâmet yoktur meselâ sen ve siz hem müzekker ve hem müennes olup müzekkerde sen انت **ve müennesde sen** انت **ve ahvâl-i sâ'irede dahi senin ve sizin müennesde** ملكك **ve** ملككن **ve onların müennesde** ملكهن **olur ve kıs 'aleyhe tesniye dahi ve kadar siz** انتما **ve** انتم **gelir. -Safvet-**

7. Mef'ûlün-li-eclih Zamîrler				8. Menfî Zamîrler		
müfred	benim için	لاجلى	müfred	bensiz	بدونى
	senin için	لاجلك		sizsiz	بدونك
	onun için	لاجله		onsuz	بدونه
cemî'	bizim	لاجلنا	cemî'	bizsiz	بدوننا
	sizin	لاجلكم		sizsiz	بدونكم
	onlar	لاجلهم		onlarsız	بدونهم

9. Üzereye Muttasıl Zamîrler				10. İleye Muttasıl Zamîrler		
müfred	benim üzerime	علىّ	müfred	benimle	او معى
	senin üzerine	عليك		seninle	ك معك
	onun üzerine	عليْه		onunla	به معه
cemî'	bizim üzerimize	علينا	cemî'	bizimle	بنا معنا
	sizin üzerinize	عليكم		sizinle	بكم معكم
	onların üzerine	عليهم		onlarla	بهم معهم

11. Evvel Kelimesine Muttasıl Zamîrler				12. Sonraya Muttasıl Zamîrler		
müfred	benden evvel	قبلى	müfred	benden sonra	بعدى
	senden evvel	قبلك		senden sonra	بعدك
	ondan evvel	قبله		ondan sonra	بعده
cemî'	bizden evvel	قبلنا	cemî'	bizden sonra	بعدنا
	sizden evvel	قبلكم		sizden sonra	بعدكم
	onlardan evvel	قبلرهم		onlardan sonra	بعدهم

13. Gibiye Muttasıl Zamîrler			14. Zamâ'ir-i Mevsûle		
müfred	benim gibi	مثلى	müfred	benimki	متاعى الخ مالى اوالذى لى
	senin gibi	مثلك		seninki	مالك الذى لك
	onun gibi	مثله		onunki	ماله الذى له
cemî‘	bizim gibi	مثلنا	cemî‘	bizimki	مالنا الذى لنا
	sizin gibi	مثلكم		sizinki	مالكم الذى لكم
	onlar gibi	مثلهم		onlarınki	مالهم الذى لهم

İkinci Ders — Fi‘l-i İ‘ânet

Fi‘l-i i‘ânet masdarı olmayıp fakat hikâyet için kâh yalnız ve kâh diğer ef‘âl ile berâber isti‘mâl olunur.

Fi‘l-i İ‘ânetin Hâl Sîgası		Misâl	
ben-im	انا يم (اَوَهَ ىَ)	ben çalışkanım	انامجتهد
sen-sin	انت	sen çalışkansın	انت مجتهم
o-dur	هو	o çalışkandır	هو مجتهد
biz-iz	بزخن (اَوَهَ ىَ)	biz çalışkanız	خن مجتهدون
siz-siniz	انتم	siz çalışkansınız	انتم مجتهدون
onlar-dırlar	هم	onlar çalışkandırlar	هم مجتهدون

Kâ‘ide-i fi‘l-i i‘ânetin hâl-i sîgalarıyla berâber tasrîf olunacak kelimenin âhiri harf-i imlâ yani elif, vâv, he, ye ise müfred ve cem‘ mütekellimde mim ve zâ'dan evvel bir (ye) getirilmek lâzımdır. Misâl: *(âşinâ) ben âşinâyım, biz âşinâyız. (komşu) ben komşuyum, biz komşuyuz. (hasta) ben hastayım, biz hastayız. (atlı) ben atlıyım, biz atlıyız gibi.*

Fi‘l-i i‘ânetin sîgalarında mersûm olan çizi-i tasrîfi lâ'ma gelen kelimenin mahalinde vâki‘ olduğu ma‘lûm ola.

-Safvet-

Fi'l-i İ'ânetin Mâzî-i Şühûdî Sîgası		Misâl	
ben idim	اناكنت	ben küçük idim	اناكنت صغيرا
sen idin	انت كنت	sen küçük idin	انت كنت صغيرا
o idi	هوكان	o küçük idi	صغيرا هوكان
biz idik	خن كنا	biz küçük idik	خن كنا صغارًا
siz idiniz	انتم كنتم	siz küçük idiniz	انتم كنتم صغارا
onlar idiler	هم كانوا	onlar küçükler idi	هم كانوا صغارا
Fi'l-i İ'ânetin Mâzî-i Naklî Sîgası		**Misâl**	
ben imişim		ben dülger imişim	اناكنت اوكانى كنت نجارا
sen imişsin		sen dülger imişsin	انت كنت اوكانك كنت نجارا
o imiş		o dülger imiş	هو كانه كان نجارا
biz imişiz		biz dülger imişiz	خن كنا اوكأ تاكنا نجارين
siz imişsiniz		siz dülger imişsiniz	انتم كنتم اوكانكم كنتم نجارين
onlar imişler		onlar dülger imişler	هم كانوا اوكانهم كانوا نجارين
Fi'l-i İ'ânetin Sîga-i Şartiyyesi		**Misâl**	
ben isem	انان كنت	ben büyüksem	انان كنتكبيرا
sen isen	انت ان كنت	sen büyüksen	انت ان كنت كبيرا
o ise	هوان كان	o büyükse	هوان كان كبيرا
biz isek	خن ان كنا	biz büyüksek	خن ان كنا كبيرا
siz iseniz	انتم ان كنتم	siz büyükseniz	انتم ان كنتم كبيرا
onlar iseler	هم ان كانوا	onlar büyükseler	هم ان كانوا كبيرا

Fi‘l-i İ‘ânetin Sîga-i Zarfiyyesi		Misâl	
ben iken	انالماكنت	biz pazargânken	انالماكنت تاجرا
sen iken	انتلماكنت	sen pazargânken	انتلماكنت تاجرا
o iken	هولماكان	o pazargânken	هولماكان تاجرا
biz iken	خن لماكنّا	biz pazargânken	خن لماكنا فى المكتب
siz iken	انتم لماكنتم	siz pazargânken	انتم لماكنتم فىالمكتب
onlar iken	هو لماكانوا	onlar pazargânken	هو لماكانوافى المكتب
Üçüncü Ders Var ile Yok İsti‘mâli		**Var İsti‘mâli Misâl**	
bende var	عندى	bende bir kısrak var	عندى فرس
sende var	عندك	sende bir kısrak var	عندك فرس
onda var	عنده	onda bir kısrak var	عنده فرس
bizde var	عندنا	bizde bir kısrak var	عندنا فرس
sizde var	عندكم	sizde bir kısrak var	عندكم فرس
onlarda var	عندهم	onlarda bir kısrak var	عندهم فرس
Yok İsti‘mâli		**Misâl**	
bende yok	ليس عندى	bende bir kısrak yok	ليس عندى فرس
sende yok	ليس عندك	sende bir kısrak yok	ليس عندك فرس
onda yok	ليس عنده	onda bir kısrak yok	ليس عنده فرس
bizde yok	ليس عندنا	bizde bir kısrak yok	ليس عندنا فرس
sizde yok	ليس عندكم	sizde bir kısrak yok	ليس عندكم فرس
onlarda yok	ليس عندهم	onlarda bir kısrak yok	ليس عندهم فرس

Var Fi‘l-i İ‘ânetin Mâzî-i Şühûdî Sîgasıyla Berâber İsti‘mâli		**Misâl**	
bende var idi	كان عندى	bende bir at vardı	كان عندى حصان
sende var idi	كان عندك	sende bir at vardı	كان عندك حصان
onda var idi	كان عنده	onda bir at vardı	كان عنده حصان
bizde var idi	كان عند نا	bizde bir at vardı	كان عندنا حصان
sizde var idi	كان عندكم	sizde bir at vardı	كان عندكم حصان
onlarda var idi	كان‌عندهم	onlarda bir at vardı	كان عندهم حصان
Yok Fi‘l-i İ‘ânetin Mâzî-i Şühûdî Sîgasıyla Berâber İsti‘mâli		**Misâl**	
bende yok idi	لم يكن عندك	bende bir at yoktu	لم يكن عندى حصان
sende yok idi	لم يكن عندك	sende bir at yoktu	لم يكن عندك حصان
onda yok idi	لم يكن عنده	onda bir at yoktu	لم يكن عنده حصان
bizde yok idi	لم يكن عند نا	bizde bir at yoktu	لم يكن عندنا حصان
sizde yok idi	لم يكن عندكم	sizde bir at yoktu	لم يكن عندكم حصان
onlarda yok idi	لم يكن عندهم	onlarda bir at yoktu	لم يكن عندهم حصان
Var Fi‘l-i İ‘ânetin Mâzî-i Naklî Sîgasıyla Berâber İsti‘mâli		**Misâl**	
bende var imiş	كان اوكان كان عندى	bende mürekkep varmış	كان اوكان كان عندى مداد
sende var imiş	كانه كان عندك	sende mürekkep varmış	كانه كان عندك مدَاد
onda var imiş	كانه كان عنده	onda mürekkep varmış	كانه كان عنده مداد
bizde var imiş	كانه كان عندنا	bizde mürekkep varmış	كانه كان عندنا مداد
sizde var imiş	كانه كان عندكم	sizde mürekkep varmış	كانه كان عندكم مداد
onlarda var imiş	كانه كان عندهم	onlarda mürekkep varmış	كانه كان عندهم مداد

Yok Fi'l-i İ'ânetin Mâzî-i Naklî Sîgasıyla Berâber İsti'mâli		**Misâl**	
bende yok imiş	كانه لم يكن عندى	bende mürekkep yok imiş	كانه لم يكن عندى مداد
sende yok imiş	كانه لم يكن عندك	sende mürekkep yok imiş	كانه لم يكن عندك مداد
onda yok imiş	كانه لم يكن عنده	onda mürekkep yok imiş	كانه لم يكن عنده مداد
bizde yok imiş	كانه لم يكن عندنا	bizde mürekkep yok imiş	كانه لم يكن عندنا مداد
sizde yok imiş	كانه لم يكن عندكم	sizde mürekkep yok imiş	كانه لم يكن عندكم مداد
onlarda yok imiş	كانه لم يكن عندهم	onlarda mürekkep yok imiş	كانه لم يكن عندهم مداد
Var Fi'l-i İ'ânetin Sîga-i Şartiyyesiyle Berâber İsti'mâli		**Misâl**	
bende var ise	ان كان عندى	bende kalem varsa	ان كان عندىقلم
sende var ise	ان كان عندك	sende kalem varsa	ان كان عندك قلم
onda var ise	ان كان عنده	onda kalem varsa	ان كان عنده قلم
bizde var ise	ان كان عندنا	bizde kalem varsa	ان كان عندنا قلم
sizde var ise	ان كان عندكم	sizde kalem varsa	ان كان عندكم قلم
onlarda var ise	ان كان عندهم	onlarda kalem varsa	ان كان عندهم قلم
Yok Fi'l-i İ'ânetin Sîga-i Şartiyyesiyle Berâber İsti'mâli		**Misâl**	
bende yok ise	ان لم يكن عندى	bende kalem yoksa	ان لم يكن عندى قلم
sende yok ise	ان لم يكن عندك	sende kalem yoksa	ان لم يكن عندك قلم
onda yok ise	ان لم يكن عنده	onda kalem yoksa	ان لم يكن عنده قلم
bizde yok ise	ان لم يكن عندنا	bizde kalem yoksa	ان لم يكن عندنا قلم
sizde yok ise	ان لم يكن عندكم	sizde kalem yoksa	ان لم يكن عندكم قلم
onlarda yok ise	ان لم يكن عندهم	onlarda kalem yoksa	ان لم يكن عندهم قلم

Var Fi‘l-i İ‘ânetin Sîga-i Zarfiyyesiyle Berâber İsti‘mâli		Misâl	
bende var iken	لماكان عندى	bende badem varken	لماكان عندى لوز
sende var iken	لماكان عندك	sende badem varken	لماكان عندك لوز
onda var iken	لماكان عنده	onda badem varken	لماكان عنده لوز
bizde var iken	لماكان عندنا	bizde badem varken	لماكان عندنا لوز
sizde var iken	لماكان عندكم	sizde badem varken	لماكان عندكم لوز
onlarda var iken	لماكان عندهم	onlarda badem varken	لماكان عندهم لوز
Yok Fi‘l-i İ‘ânetin Sîga-i Zarfiyyesiyle Berâber İsti‘mâli		**Misâl**	
bende yok iken	لما لم يكن عندى	bende badem yokken	لمالم يكن عندى لوز
sende yok iken	لما لم يكن عندك	sende badem yokken	لمالم يكن عندك لوز
onda yok iken	لما لم يكن عنده	onda badem yokken	لمالم يكن عنده لوز
bizde yok iken	لما لم يكن عندنا	bizde badem yokken	لمالم يكن عندنا لوز
sizde yok iken	لما لم يكن عندكم	sizde badem yokken	لمالم يكن عندكم لوز
onlarda yok iken	لما لم يكن عندهم	onlarda badem yokken	لمالم يكن عندهم لوز

BÂB-I SÂLİS
MESÂDİR

Masdar bir kelimedir ki hâdise delâlet edip âhiri (-mak) yahut (-mek) olur âhiri (-mak) olana masdar-ı kafî ve âhiri (-mek) olana masdar-ı kâfi denilir.

Birinci Ders		Masdar-ı Kafî	
atmak	الرمى	aramak	البحث
acıkmak	الجوع	aratmak	الزيَده

Üslûb-u ta‘lebim cedide-i kazâsınca mübtedîler buraya kadar ezberledikleri esmâ ve sıfatı fi‘l-i‘ânetin sâ’ir-i tasrîf eylemeleri pek mühim ve müfid olduğundan hoca efendiler her çocuğa birtakım esmâ ve sıfatı ta‘yîn edip çektirmeleri lâzımdır. -Safvet-

artmak	الازديَاد	utandırmak	الاخجال
azarlamak	التعذير	utanmak	الاستحياء
azdırmak	الاضلال	oturmak	القعُود
azmak	الضلال التيه	uçmak	الطيران
eşelemek	تلقح الاشجار	okşamak	الملاطفه
ısırmak	العض	vurmak	الضرب
ıslatmak	الُبَل	ovmak	العرك الفرك الدلك
ıslanmak	الابتلال	ufanmak	التفتيت الفَت
asmak	التعليق	okumak	القراءَه
ağarmak	البلوج الاءبيضاض	ulamak	الصّيّد
ağlamak	البكا النّوح	ulaşmak	الوُصُول
akmak	السبل الهمَع الجرَيان	olmak	الصّيرورَه
anmak	التذكر	ummak	العَشم الآمَلْ
anlatmak	التفهيم	uyandırmak	الايقَاظ
anlamak	الفهم	uyanmak	التنبّه الاستيقاظ
aldamak	الخداع المكر لكيد	uydurmak	التوفيق
aldanmak	الاغتبٰان الانخداع	uymak	الاقتداالامتثال اوالثقوبر
alıştırmak	النعويد	uyumak	النوم
alışmak	الاعتياد	ayıtlamak	التطهيراَوالتنقيه
almak	الاخذ	ayırmak	الفَصل الفرق
otlamak	الرّعى	ayrılmak	الفتا الشّدو

boşamak	التطليق الخلع	ısıtmak	الاحمام التسنحين
boşanmak	التفرّخ اوالانفلات	ısınmak	الحموالتدَفى
boğmak	الخنق	aylamak	الافاقه الصحو
bulmak	الوجود الالفَا	inanmak	الاعتقادالتضديف الاميان
boyamak	الصيغ	batırmak	الفمس الاغراق
bulandırmak	التعكيرالتكديرلتغيص	batmak	الغرق
buluşmak	التلوث	parçalamak	التمزيق التقطيع
bıkmak	الالتخام السأمته (القرف)	parlamak	اللمعان
buyurmak	الامر	başlamak	الابتدا
çakmak	القدح	basmak	الدوس
çalkamak	المصمصه المضه	bakmak	النظر
çalışmak	الاجهاد	bayılmak	السورقه الغشتى
çalmak	الرب الدق اوالسرقه	bırakmak	الترك
çabalamak	الجهد	patlamak	الفرقعه
çınlamak	الانفلاق التثقق	bağışlamak	الانعام
çıkarmak	الاخراج	bağlamak	الربط العقد
çıkmak	الطلوع او الخروج	burtarmak	لثعبيس تقطيب الوجه
haşlamak	الصّلف	burmak	اللّى
haşlanmak	الانبساط الانشرح	bozuşmak	المخاصَمه
donatmak	التزيين	bozmak	الافسُااوالنقص اوالهزم
donanmak	الحّلى الزين	boşaltmak	التفريغ اوالاطلاق

sığmak	الاشتمال	zorlamak	الجبر اوالغصب
sığınmak	الالتجا الاستعاذه	şapırdatmak	الطعطعه اليلع واليوس
sıkıştırmak	التضييق	sapmak	الحودفى الطريق
sıkmak	العصْر	saplamak	الرشق الوكز
sınamak	التجربَه	satmak	البيع
savaşmak	المضاربَه	saçmak	البذر
sormak	الاستفمام السّؤال	sarmak	لف الشئ
susamak	العطش	sağmak	الحلب
susmak	السّكون	saklamak	الاخفاء
soğutmak	التبريد	sallamak	الهز
sokuşturmak	الالحاق التعشيق	sallanmak	الاهنزاز
sokmak	الايلاج اللدغ	salmak	الادلا الارسَال
solmak	الذبوك	salınmak	التنجتر الميس
solumak	التنفس	savdırmak	دفع الالم
sunmak	العرض	savurmak	النسف الذرو
sızdırmak	الترشيح النقطير	sayıklamak	التخريف
sızmak	الرشح القطر	saymak	العَدَد
sıvamak	التشمير	sıçmak	التغوط
tapmak	العبَاده	sararmak	الاصفرار
tatmak	الذوق	sırıtmak	التبسّم
tartmak	الوزن	sarsmak	الرج

darılmak	الغضب اوالتهتور	doymak	الشيع اوالذرايه
taşmak	لفيان لتدفق	doyurmak	الاشباع اوالاخبار
taşımak	التحميل	dayatmak	الاسناد
dağıtmak	التوزيع لتفريق	dayanmak	الاستناد
takılmak	الاستهزا	fenalaşmak	التلف
takmak	التعليق	kapmak	الخطف
dalmak	الغطس	gıdıklanmak	الايتدام
davranmak	التقوى أوالمقاومه	katmak	الاضافه
taramak	التسريح التمشيط	kaçmak	الهرُوب
tırmalamak	الخربشه الخدش	karıştırmak	الخلط اوالمزج
takmak	السّد	karışmak	العنى
toplamak	الجمع	karşılamak	الاستقبال التلقى
toplanmak	التجمّع	kızmak	الفحر
tutulmak	الكسُوفق والخسُوق	kaşlamak	تركيپ الفص
tutmak	المسك القبض	kaşınmak	الاحتكاك
durmak	الوقوف	kaşımak	الهرش الحكّ
tokuşmak	المصادمه	kakmak	الدّق القرع
dolaşmak	الطواف	kaldırmak	الرفَع الحل
dolamak	الاخاطه	kalkmak	لقيام
doldurmak	التعبيه الملأ	kalmak	البقا
dolmak	الامتلا	kamaşmak	الحرج اوتض سالاسنان

kanamak	الفضد	kısalmak	التقصير
kandırmak	الاروا اوالاقناع	kısaltmak	القصر
kanmak	الارتوا	kısmak	العصراوالحص
kavurmak	الفلى	kalmak	الأدا الفعل
kavuşmak	التلاقى المقابله	kımıldamak	التحرّا
kayırmak	الاكتراث لعبا	kandırmak	الاغرالحث
kapatmak	الغلق	koparmak	القلع
kabartmak	النفش	kucaklamak	المعَانقه
kabarmak	التنفط اوالانتفاش	kocalmak	الهرم الشيخوخه
kapanmak	الانفلاق	kucamak	الاحضان
kaplamak	التبطين	kurtarmak	التخليص الانقاذ
katlanmak	الاصطبارالتصبر	kurmak	نضب الشئ
gıcırdamak	الترييق صريرالقلم والباب	kurutmak	التجفيف
karartmak	التسويد	korumak	اليبس الجفاف
kararmak	الاسودَاد	kuşanmak	التنطق التحزّم
karalmak	التسويدفى الكّابته	koşmak	الهرْوَله
korkmak	جزالصّوف	koklamak	الشمّ
kızartmak	التحمير	kokmak	النتن البخر
kazanmak	الكسب	kollamak	الاستعمال
kıskanmak	الغيره	komak	الوضع
kışlamak	امضاء الشتاالاشتا	kovmak	الطرْد

konmak	النزول حط الطاءر	yaşamak	لتعميربلوغ العمر
kIVIrılmak	الجعوده الاعوجاج	yasdanmak	التوسد الاستناد
kırılmak	الانكسَار	yağmak	المطر
kırmak	الكسْر	yaralamak	الجرح
kızdırmak	الاجماالاغضاب	yakmak	الحرق
kızmak	الحمو الغضب	yansılamak	تقليدالصوت
kaymak	الفرم	yalvarmak	الترجى التضرع
kaynamak	الغَلى	yamalamak	الترقيع
mavlamak	المؤّا (النَونوه)	yanaşmak	القرْبُ مِن الجنب المحاذاه
mırıldanmak	الهمهمة (لنقنَقه)	yanmak	الاحتراق لولوع
mıhlamak	التسْمير	yapılmak	الانتشار الفشوّ
varmak	التوجّه	yaramak	النفع
yapıştırmak	الالصَاق	yırtmak	التمْريق اولهتك
yapışmak	الالنصَاق	yassılamak	التسطيح
yapmak	الصّنْع اوالبنَا	yakışmak	الموَافقة
yatmak	الرّقاد الاضطجاع	yaklaşmak	القرْبُ
yaratmak	الخلق	yakılmak	الانـهدام
yarlagamak	الغُفرَان	yakmak	الهسَدَم
yanmak	الفَلْق	yakalamak	الامساك بالطوق
yazmak	الكّابَه	yalamak	اللحْس
yaşarmak	البكا دمع العين	yaltaklanmak	التملق الداهَنه

yavaşlamak	الْانبلاع الانغلاب	yumuşatmak	التنْعِيمُ التّليين
yutmak	البلغ الغلب	yumuşamak	النعُومَه اللّين
yorulmak	التّعَب	yumak	الغسْل
yoklamak	التفتيش	yummak	الغمض
yollamak	الْارْسَال	yunmak	النحّت البرْى
yolmak	النَتْف	yıkmak	التكويم الرّكم
İkinci Ders		**Masdar-ı Kâfî**	
eritmek	الاذاية	eksilmek	النقص
erimek	الذوب	ekşitmek	التّحيض
ezberelemek	الحِفظ	ekşimek	الحمُوضَه
ezmek	الهرْس السّحق	eğmek	الحَى الخفّض الاَمَالّه
istemek	الطّلب	ekmek	الزّرع
eskitmek	الاخلاَق الابلا	elemek	الخّنْل
eskimek	العتاقه البلى	imrenmek	التشهّى
esmek	الهبُوب	emzirmek	الارضاع
esenleşmek	التودِيعُ	emmek	المَصّ
esnemek	التثاؤب	incitmek	التنغيص الْأذى
eğrilmek	الْاعْوجَاج	öpmek	اللَتم التّقبيل
eğirmek	الغَزْل	ötmek	التغريد
işkencelemek	التّعْذيب	incinmek	المّأذّى التنغّص
eksiltmek	التنقيص	ödemek	ادَاء الواجب

örtmek	التغطِيَه السّتر	inmek	اَلفعْل العَمَل
ürkmek	الجُفول النفورلفزع	ilerlemek	التقديم
örmek	الرّفى اوالضفر	ilerlenmek	التقَدّم
üzmek	السّلخ	iliklemek	التزرير
özleşmek	التراضى التوافق	indirmek	الانزال
üfürmek	النفخ النفث	inmek	النزُول
öğretmek	التعْلِيم	bitmek	الانتما الخلاص
öğrenmek	التّعَلم	bitirmek	اَلْاتْمام التخلِيصَ
ölçmek	الكيل القيٰاس	biçmek	تفصيل الملبُوس وغيره
öldürmek	القتل	berketmek	التقويَه الاحكام
ölmek	المؤت	biriktirmek	الجَمْع
övünmek	التزَوّج	birleşmek	الاتحَاد
itmek	العَمل اَلْفِعْل	birlemek	التوحِيد
içmek	الشرب	bezmek	صُدوُدُالنّفْس
edinmek	اَلْاتخَاذ	beslemek	التّربيه
ermek	الوُصُول الأدرَاك	pişmek	النّضج
işitmek	السَّمْع	pişirmek	الطّنج
işlemek	الشّغل	benzemek	المشَابهَه المضاهَاة
inlemek	الانين (المنَازعَته)	beklemek	الانتظار
iletmek	الايصَال	beğenmek	الاستحسَان
ilişmek	الانشِبَاك العلاقه	pelteklenmek	التّلَجْلج اللكْنَه

bildirmek	الاعْلام	deprenmek	التحّرك الاختلاج
bellemek	الحفظ	değiştirmek	التغيير الابدال
bilemek	السّنَ الشحذْ	değişilmek	التغير التبدّل
bilmek	العْلم	dinlemek	الاصْغَا
bükmek	الفتل او الثنى	dinlenmek	الْارتيٰاح
bölüşmek	الاقتسام المقاسمه	değmek	بلوغ القيمته مسَاواة الثمن
bölmek	التّجزْئَ التقسِيمُ	değmek	اللمس
büyütmek	التّكبير	delmek	الخَرق الثقْبُ
büyümek	النّموّ لكبر	dilenmek	الشحاته التكفق
dizilmek	التنظيف	delirmek	الجُنون
tütsülemek	التبْجير	düzmek	الصف التسْويه
çekişmek	المنارعه المجادَله	düşürmek	الْاءيقَاع
çekilmek	التنحى	devşirmek	الجمع
ciklemek	الطين	döşemek	البسط الْفَرْش
çekmek	الجرّ السّحب	düşmek	الوُقوع السّقوط
çözmek	الحَلّ	düşünmek	التفكرّ
çevirmek	القلب	dönmek	الصّبّ
çiçeklenmek	الازهَار التّنوير	tükenmek	الينفاد
çizmek	النَحطّ	dizmek	النظمُ
çiğnemek	المَضْغُ	dinmek	الْنحيَاطه
depmek	الرفص	dinlemek	الارادَه

demek	القولْ	sökmek	التفتيق الحَل
renklenmek	التّلوّن	sövmek	الحتب العشوّ
siperlenmek	التّوقى	söndürmek	الاطغَاء
süpürmek	الكنس	sevinmek	الانشرَاح الفرح
seçmek	الفَرزالانتحناب الاصطغا	sönmek	الانطقا الخمُود
sürimek	الرش	söyleşmek	المحادثه المكالمَه
sermek	النبر البسط	söylemek	الحديث لكلام
segirtmek	الجزى العدُو	şişmek	الانتفَاخ الورَم
segremek	الاضطِراب الخَفقَان	fısıldemek	الوَشوشه السرار
seğirmek	الهَضْم	gitmek	الذّهَاب
silkemek	النّغْض	getirmek	المُنَاوَله
silmek	المسْح	geçişmek	الاكَال (اكلان الجسَد)
semirtmek	الاسمَان	geçmek	الغُوت المرُور
semirmek	السِّمَن	geçinmek	التَعيّش
sürtünmek	الزحْف التسّحب	geçirmek	التغويت الامرارالانَغاذ
sürçmek	التزحلق الزلق	kirişlemek	توتيرالقوُسْ
sürüşmek	التّحَاكك	gezdirmek	التسْبير
sürüklemek	السّحب بالحَبل	gezmek	السّير
sürmek	السّوْق	gezinmek	التغسح التمشى
sürünmek	التدَهّن التضمّخ	kesmek	القطع
sökmek	السّب القذف	kişnemek	الصّهيل

geğirmek	الجشا (التكزع)		güvenmek	الاعْتماد
gelmek	المجَئ		gecelemek	البيَات
köpüklenmek	الترنحى التزبد		yedirmek	الاضَاعه
küçükleşmek	التصْغِيرُ		gidermek	الالساس (التلبيس)
göçmek	المهَاجرة الرّحْلة		girdirmek	الادْخَال
götürmek	الْايصَال التاديِيَه		girişmek	التّدَلخُل
görüşmek	المقَابَله		girmek	الدّخبوُل
gürüldemek	الرّعد		gizlemek	الْاخْفاالحجب الكم
görmek	الرّوْيَه		gizlenmek	الخَفى الاحتجناب الاكثتام
görüşmek	التبيّن التراى		giymek	اللّبْس
gözetmek	المزاقبَة الانتهَاز		melemek	الثّغا صَوت العنم
güzellenmek	الجمّل الخسّن		mühürlemek	الختم
göstermek	الارَاءر		mührelemek	الصّقل
gevşetmek	الفتُور التراخى		vırıldemek	صغيرالطير
gülmek	الضّحْك		vermek	العَطا
gömmek	الدّفن الموَارَاه		yürümek	المشئ
göndermek	البعث الارسَال		yüzmek	العُوم
Üçüncü Ders			**Masdar-ı Mürekkebe**	
abdest almak	الوُضوئ		azat etmek	العِتْق
ad koymak	التسْميَه		aşırı gitmek	الافراط تجاوزالحد
arka çıkmak	المحااماه العّضيد		aş ermek	الوَحَم

boş kalmak	العطل الفراغ	ağız yoklamak	تجسّسِ باطن الانسَان
temel atmak	رَمى الْاساس	el çırpmak	التصْفِيق
çift sürmek	الْحَرث	alışveriş etmek	الآخذوَالعَطا
çene çalmak	الاكتارمن اللغو	el vermek	الصَّلٰاحيَه
düş azmak	الاحتلاٰم	ele getirmek	النيل الاستحصَال
düş görmek	الحِلم رَؤيرّ المنام	alı koymak	الحجز
düş yormak	تعبيرالرّؤيٰا	emretmek	معالجرنيك المُعَالجه
rast gelmek	المصٰادَفه	ümit etmek	القنوط اليأس
söz kesmek	تعْيين الحدُود	oruç tutmak	الصّوم
söz tutmak	الوَفابالوَعْد	uzak etmek	الأ بَذل التصْح بعَاد
söz dinlemek	قَبوُل الكلام	altüst etmek	جعَل العَالى اسْفل
söz vermek	الوَعْد	öğüt vermek	بَذل التصْح
şaka etmek	الهزْل المزاح	ah çekmek	التأوه
satın almak	الْاشْتِرا	edivermek	الوكز الصّدم
saçma söylemek	الكغْوفى الكلام	pazar etmek	الميٰايعَه
salıvermek	الافراج مَنْ	berbat etmek	الاتلاٰف
suç atmak	الانهَام	bırakıvermek	تخليته السّبيل
su dökmek	ارَاقَه المه	perde çekmek	ضرب الحجَاب
sıkı bağlamak	اَحُكام الرباط	bağdaş kurmak	التربيع فى القعُو
taş atmak	التوقيع اَوالرجم	paha kesmek	فصل السّعر قطع التمن
tokat vurmak	الصّفع	borç etmek	الدِّين

dayak atmak	الجَلد	yardım etmek	الاعانه اَوالمسَاعدَه
kâ'il olmak	الرضَى	yalnız olmak	الانفرد
kulak vermek	احَالة السّمع	yasak etmek	المنع التحريم
kulak asmak	اعتماد القول	yalan söylemek	قول الزور
geç kalmak	التعوّق التأخر	yüz çevirmek	الفات الوجه الاعراض بالجاش
göze gelmek	السّحْر	yüze vurmak	المعَايره المن
gönül almak	الْأخذبالخاطرالاستعطاف	yüzyüze gelmek	التواجه
gönül kırmak	كسرالقلب	yok etmek	الاعدَامْ
gönül vermek	التولع الصّبا	yok demek	الحجوُد
namaz kılmak	الصّلاه	yollu olmak	الاستنساب
var etmek	الْايجَاد	yoluna koymak	وضع الشئ فى بايه
vazgeçmek	النأى العدل عن	yola getirmek	الهدَايَه

BAB-I RÂBİ'
TASRÎF-İ EF'ÂL

Tasrîf: Fi'lin âhiri sîgaya göre bir hey'etten başka hey'ete tahavvülünden 'ibârettir. *Yazmak ve yaz ve yazdı ve yazacak* gibi.

Birinci Ders — Emr-i Hâzır Sîgası

Emr-i hâzır: Masdardır (-mak) yâhut (-mek) hazfiyle gelir ve -mak yâ -mek'in mâ-kabli müteharrik ise aña okunmaz bir hâ-ı resmîye 'ilâve olunur ve cem' hâletinde müfrede (ikizi) edâtı ilhâk olunur.

Misâl : *yazmak (müfred-i emr-i hâzır) yaz* اكتب , (*cem'-i emr-i hâzır) yazınız* اكتبوا

(1)Tetimme resmîye-i emr-i hâzırın sîgada ve başka sîgalarında dahi hazf olunur. -Safvet-

söylemek (müfred-i emr-i hâzır) söyle تكلّم (cem‘-i emr-i hâzır) söyleyiniz تكلموا

Tenbiye-i evvel: -mak yâhut -mek’in mâ-kablî (elif) var ise müfred-i emr-i hâzırda (hâ)’ya kalbe ve cem‘-i emr-i hâzırda hâli üzere ibkâ olunur. **Misâl:** *aramak (müfred-i emr-i hâzır) ara* ابحث *,(cem‘-i emr-i hâzır) arayınız* ابحثوا

Tenbiye-i sânî: -mak yâhut -mek’in mâ-kablî (tâ) var ise ba‘zıkere cem‘-i emr-i hâzırda ve dahî hâl ve muzâri‘ ve müstakbel ve iltizâmî ve ism-i fâ‘il müsbet sîgalarında dâl’a kalb olunur.
Misâl: *unutmak (müfred-i emr-i hâzır) unut* إنس *,(cem‘-i emr-i hâzır) unutunuz* إنسُوا

İkinci Ders	**Nehy-i Hâzır Sîgası**

Nehy-i hâzır: Müfred-i emr-i hâzıra müfredde (-mA) ve cem‘de (-mAyInIz) idhâl olunmasıyla gelir.

Misâl: *yaz (müfred-i nehy-i hâzır) yazma* لاتكتب *,(cem‘-i nehy-i hâzır) yazmayınız* لاتكتبوا

Üçüncü Ders	**Emr-i Gâ’ib Sîgası**

Emr-i gâ’ib: Müfred-i emr-i hâzıra müfredde (-sUn) ve cem‘de (-sUnlAr) ilhâk olunmasıyla gelir.

Misâl: *yaz (müfred-i emr-i gâ’ib) yazsın* ليكتب *,(cem‘-i emr-i gâ’ib) yazsınlar* ليكتبوا

Dördüncü Ders	**Nehy-i Gâ’ib Sîgası**

Nehy-i gâ’ib: Müfred-i emr-i hâzıra müfredde (-mAsUn) ve cem‘de (-mAsUnlAr) ilhâk olunmasıyla gelir.

Misâl: *yaz (müfred-i nehy-i gâ’ib) yazmasın* لايكتب *,(cem‘-i nehy-i gâ’ib) yazmasınlar* لايكتبُوا

Beşinci Ders	**Mâzî-i Şühûdî Sîgası**

Mübtedîler her ezberlemiş bulundukları sîganın kâ‘idesine göre kafî ve kâfî ve mürekkebe masdarları çekmeger hüsn-i neticeye mûdi‘ olmayı derkâr olduğundan hoca efendiler çocuklara telkîn-i kavâ‘id tasrifinde ve ef‘âl çekmesi bâbında sarf-ı mezîdde buyurmaları lâzımdır. – Safvet –

Mâzî-i şühûdî: Müfred-i emr-i hâzırın âhirine bir (dâl) ilhâk olunmasıyla gelir ve dâl'dan sonra müfred-i mütekellimde bir (mim) ve müfred-i muhâtabda bir (sâğır kef) ve müfred-i gâ'ibde bir (yâ) ve cem'-i mütekellimde masdar-ı kafî ise bir (kâf) ve kâfî ise bir (kâf-ı 'Arabîye) ve cem'-i muhâtabda (-yInIz) ve cem'-i gâ'ibde (-ılAr) idhâl olunur. **Misâl:**

ben	yaz-dı-m	اناكتبت مصدر كافينك جمع متكلمده
sen	yaz-dı-n	انت كتبت مثالى
o	yaz-dı	هوكتب بزيدك نحن شربتا
biz	yaz-dık	نحن كتبنبا بزايچدك نحن شربتا
siz	yaz-dı-nız	انتم كتبتم بزديدك نحن قلنا
onlar	yaz-dı-lar	سهعنا نحن بزايشتدك كتبوا هم

Hikâye-i Mâzî-i Şühûdî Sîgası

Hikâye-i mâzî-i şühûdî: Mâzî-i şühûdînin müfred-i gâ'ibi alınıp üzerine her zamîrde fi'l-i i'ânetin mâzî-i şühûdî sîgası ilhâk olunmasıyla gelir. **Misâl:**

ben	yazdı idim	انا كنت كنبت
sen	yazdı idin	انت كنت كتبت
o	yazdı idi	هوكان كتب
biz	yazdı idik	نحن كناكتبنا
siz	yazdı idiniz	انتم كنتم كتبتم
onlar	yazdı idiler /yazdılar	هم كانواكتبوُا

Altıncı Ders **Mâzî-i Naklî Sîgası**

Mâzî-i naklî: Müfred-i emr-i hâzırın âhirine (-mIş) ilhâk olunmasıyla gelir şeddeden sonra

müfred-i mütekellimde bir (mim) ve müfred-i muhâtabta (sin) ve müfred-i gâ'ib hâli ve cem'-i mütekellimde bir (zây) ve cem'-i muhâttabda (-sInIz) ve cem'-i gâ'ibde (-lAr) idhâl olunur. **Misâl:**

ben	yaz-mışım	اناكتبت
sen	yaz-mışsın	انت كتبت
o	yaz-mış	هوكتب
biz	yaz-mışız	نحن كتبنا
siz	yaz-mışsınız	انتم كتبتم
onlar	yaz-mışlar	هم كتبوا

Hikâye-i Şühûdîyye-i Mâzî-i Naklî Sîgası

Hikâye-i şühûdîyye-i mâzî-i naklînin müfred-i gâ'ibi alınıp üzerine her zamîrde fi'l-i i'ânetin mâzî-i şühûdî sîgası idhâl olunmasıyla gelir. **Misâl:**

ben	yazmış idim	اناكنت كتبت
sen	yazmış idin	انت كنت كتبت
o	yazmış idi	هوكان كنب
biz	yazmış idik	نحن كناكتبنا
siz	yazmış idiniz	انتم كتمّ كتبمّ
onlar	yazmış idiler	هم كانواكتبوا

Hikâye-i Naklîyye-i Mâzî-i Naklî Sîgası

Hikâye-i naklîyye-i mâzî-i naklî: Mâzî-i naklîyenin müfred-i gâ'ibi alınıp üzerine her zamîrde fi'l-i i'ânetin mâzî-i naklî sîgası ilhâk olunmasıyla gelir. **Misâl:**

ben	yazmış imiş	أنا كأنى كنتُ كتَبْتُ
sen	yazmış imişsin	أنت كأنك كنت كتَبْت
o	yazmış imiş	هوكأنه كان كتب
biz	yazmış imişiz	نحن كأنّا كنا كتبنا
siz	yazmış imişsiniz	انتم كأنكم كنتم كتبتم
onlar	yazmış imişler	هم كأنوا كتبوا

Yedinci Ders	**Hâl Sîgası**

Hâl: Müfred-i emr-i hâzırın âhirine (-yor) ilhâk olunmasıyla gelir ve -yor dan sonra mâzî-i naklînin âhirine misâl olan zamîrler idhâl olunur. **Misâl:**

ben	yazıyorum	انناأكتب (انناباكتب)
sen	yazıyorsun	انت تكتب (انت بتكتب)
o	yazıyor	هوبكتب (هوبيكتب االخ)
biz	yazıyoruz	نحن تكتب
siz	yazıyorsunuz	انتم تكتبون
onlar	yazıyorlar	هم يكتبون

Hikâye-i Şühûdîyye-i Hâl Sîgası

Hikâye-i şühûdîyye-i hâl: Hâlin müfred-i gâ'ibi alınıp üzerine her zamîrde fi'l-i i'ânetin mâzî-i şühûdî sîgası idhâl olunmasıyla gelir. **Misâl:**

ben	yazıyor idim	اناكنت اكتب (اناكنت باكتب)
sen	yazıyor idin	انت كنت تكتب انت كنت بتكتب
o	yazıyor idi	هوكان يكتب (هوكان بيكتب)

biz	yazıyor idik	نحنُ كُنّا نكتب
siz	yazıyor idiniz	انتم كنتم تكتبون
onlar	yazıyor idiler yâhut yazıyorlar idi	هم كانوا يكتبون

Hikâye-i Naklîyye-i Hâl Sîgası

Hikâye-i naklîyye-i hâl: Hâlin müfred-i gâ'ibi alınıp üzerine her zamîrde fi'l-i i'ânetin mâzî-i naklî sîgası ilhâk olunmasıyla gelir. **Misâl:**

ben	yazıyor imişim	اناكأنى اكتب (باكتب الخ)
sen	yazıyor imişsin	انت كأنك كنت تكتب
o	yazıyor imiş	هوكأنه كان يكتب
biz	yazıyor imişiz	نحن كأنا كنا نكتب
siz	yazıyor imişsiniz	انتم كأنتكم كنتم تكتبون
onlar	yazıyor imişler	هم كانهم كانوا يكتبون

Sekizinci Ders **Muzâri' Sîgası**

Muzâri': Müfred-i emr-i hâzırın âhirine bir (râ) getirilmesiyle olunur ve râ'dan sonra mâzî-i naklînin âhirine muttasıl olan zamîrler idhâl olunur. **Misâl**:

ben	yaz-ar-ım	اَناكتبُ
sen	yaz-ar-sın	اَنْتَ تكتب
o	yaz-ar	هويكتب
biz	yaz-ar-ız	نحن نكتب
siz	yaz-ar-sınız	انتم تكتبون
onlar	yaz-ar-lar	هم يكتبُون

Hikâye-i Şühûdîyye-i Muzâri‘ Sîgası		
Hikâye-i şühûdîyye-i muzâri‘: Muzâri‘nin müfred-i gâ’ibi alınıp üzerine her zamîrde fi‘l-i i‘ânetin mâzî-i şühûdî sîgası ilhâk olunmasıyla gelir. **Misâl:**		
ben	yazar idim	اناكنت اكتب
sen	yazar idin	انت كنت تكتب
o	yazar idi	هوكان يكتب
biz	yazar idik	نحن كنا نكتب
siz	yazar idiniz	انتم كنتم تكتبوا
onlar	yazar idiler	هم كانوا يكتبوا
Hikâye-i Naklîyye-i Muzâri‘ Sîgası		
Hikâye-i naklîyye-i muzâri‘: Muzâri‘nin müfred-i gâ’ibi alınıp üzerine her zamîrde fi‘l-i i‘ânetin mâzî-i naklî sîgası ilhâk olunmasıyla gelir. **Misâl:**		
ben	yazar imişim	اناكأنى كنت اكتب
sen	yazar imişsin	أنْتَ كأنك كنت تكتب
o	yazar imiş	هوكانه كان يكتب
biz	yazar imişiz	نحن كأناكنا كنا نكتب
siz	yazar imişsiniz	انتم كأنكم كنتم تكتبون
onlar	yazar imişler	هم كانهم كانوايكتبون
Dokuzuncu Ders		**Müstakbel Sîgası**
Müstakbel: Müfred-i emr-i hâzırın âhirine masdar-ı kafî ise -acak ve kâfî ise -ecek idhâline ve emrin âhiri harf-i sahîh müteharrik yâhut elif, vâv, he, ye ise		

he hıfz olunup(-acak) ve (-ecek) den evvel bir ye-i meftûha ilhâkıyla gelir. Bundan sonra mâzî-i naklîyenin âhirine muttasıl olan zamîrler idhâl olunur ve mütekellimde kâf gayn'a ve kâf kef Fârisîyeye kalb olunur. **Misâl:**

ben	yazacağım	اناساكتب (انارايح اكتب)
sen	yazacaksın	انت ستكتب (انت رايح تكتب)
o	yazacak	هوسيكتب (هورايح يكتب الخ)
biz	yazacağız	نحن سنكتب
siz	yazacaksınız	انتم ستكتبون
onlar	yazacaklar	هم سيكتبون

Hikâye-i Şühûdîyye-i Müstakbel Sîgası

Hikâye-i şühûdîyye-i müstakbel: Müstakbelin müfred-i gâ'ibi alınıp üzerine her zamîrde fi'l-i i'ânetin mâzî-i şühûdî-i sîgası ilhâk olunmasıyla gelir. **Misâl**:

ben	yazacak idim	اناكنت اردت اكتب (اناكنت رامچ اكتب)
sen	yazacak idin	انت كنت اردت ان تكتب
o	yazacak idi	هؤكان أرادأن يكتب
biz	yazacak idik	نحْن كنا ارَدناأن نكتب
siz	yazacak idiniz	انتم كنتم اردنم ان تكتبوا
onlar	yazacak idiler	هم كانو االرادوا ان يكتبوا

Hikâye-i Naklîyye-i Müstakbel Sîgası

Hikâye-i naklîyye -i müstakbel: Müstakbelin müfred-i gâ'ibi alınıp üzerine her zamîrde fi'l-i i'ânetin mâzî-i naklî sîgası ilhâk olunmasıyla gelir. **Misâl:**

ben	yazacak imişim	اَناكأنى كنت اردت ان اكتب
sen	yazacak imişsin	انت كأنك كنت اردت ان تكتب
o	yazacak imiş	هُوكأنه كان ارَادَان يَكتب
biz	yazacak imişiz	نحن كأ ناكنا ارَدنا ان تكتب
siz	yazacak imişsiniz	انتم كأنكمْ كنتم ارَدتم اَنْ تكتبوُا
onlar	yazacak imişler	همْ كانهمْ كَانوا ارَادُوا انْ يكتبوا

Onuncu Ders **Vücûbî Sîgası**

Vücûbî sîgası: Müfred-i emr-i hâzırın âhirine (-malı) ilhâk olunmasıyla gelir ve -malı'dan sonra müfred-i mütekellimde (-Im) ve müfred-i muhâtabda (-sIn) ve müfred-i gâ'ib hâli(1) ve cem'-i mütekellimde (-yIz) ve cem'-i muhâtabda (-sInIz) ve cem'-i gâ'ibde (-dIrlAr) idhâl olunur. **Misâl:**

ben	yaz-malı-yım	الواجب على ان اكتب (لازم ان اكتب)
sen	yaz-malı-sın	الواجب عليك ان تكتب (لازم ان تكتب)
o	yaz-malı-dır	الواجب عليه ان يكتب (لازم ان يكتب انح)
biz	yaz-malı-yız	الواجب علينا ان نكتب
siz	yaz-malı-sınız	الواجب عليْكم ان تكتبُوا
onlar	yaz-malı-dırlar	الواجب عليهْم ان يكتوُا لازم ان يكتبوا

Hikâye-i Şühûdîyye-i Vücûbî Sîgası

Hikâye-i şühûdîyye-i+ vücûbî: Vücûbînin müfred-i gâ'ibi alınıp üzerine her zamîrde fi'l-i i'ânetin mâzî-i şühûdî-i sîgası ilhâk olunmasıyla gelir. **Misâl:**

ben	yazmalı idim	كان الواجب على ان اكتب (كان اللازم ان اكتب)
sen	yazmalı idin	كان الواجب اعليك ان اكتب (كان اللازم ان تكتب)

(1)Müfred-i gâ'ibde (-dır) getirilmesi dahi câ'izdir. -Safvet-

o	yazmalı idi	كان الواجب علي ان اكتب (كان اللازم ان يكتب)
biz	yazmalı idik	كان الواجب علينا ان اكتب
siz	yazmalı idiniz	كان الواجب عليْكم ان تكتبوُا
onlar	yazmalı idiler	كان الواجب عليهم ان يكتبوا (كاان اللازم ان يكتبوا)

Hikâye-i Naklîyye-i Vücûbî Sîgası

Hikâye-i naklîyye-i vücûbî : Vücûbînin müfred-i gâ'ibi alınıp üzerine her zamîrde fi'l-i i'ânetin mâzî-i naklî sîgası ilhâk olunmasıyla gelir. **Misâl:**

ben	yazmalı imişim	كانه كان الواجب على ان اكتب
sen	yazmalı imişsin	كانه كان الواجب عليك ان تكتب
o	yazmalı imiş	كانه كان الواجب عليه ان يكتب
biz	yazmalı imişiz	كانه كان الواجب علينا ان نكتب
siz	yazmalı imişsiniz	كانه كان الواجب عليكم ان تكتبوا
onlar	yazmalı imişler	كانه كان الواجب عليهْام ان يكتبوا

On Birinci Ders **İltizâmî Sîgası**

İltizâmî sîgası: Müfred-i emr-i hâzırın âhiri harf-i sahîh sâkin ise ona bir (he) ve eğer harf-i sahîh mütteharrik yâhut vâv, he, ye ise ona (ye) ilhâk olunmasıyla gelir (he) yâhut (ye) den sonra müfred-i mütekellimde -yIm ve müfred-i muhâtabda -sIn ve müfred-i gâ'ib hâli ve cem'-i mütekellimde -lIm ve cem'-i muhâtabda -sInIz ve cem'-i gâ'ibde -lAr idhâl olunur. **Misâl:**

ben	yaza-yım	لاكتب انا
sen	yaza-sın	لتكتب انت

o	yaza	ليكتب هو
biz	yaza-lım	لنكتب نحن
siz	yaza-sınız	لتكتبوا انتم
onlar	yaza-lar	ليكتبوا هم

Hikâye-i Şühûdîyye-i İltizâmî Sîgası

Hikâye-i şühûdîyye-i iltizâmî : Îltîzâmînin müfred-i gâ'ibi alınıp üzerine her zamîrde fi'l-i i'ânetin mâzî-i şühûdî-i sîgası ilhâk olunmasıyla gelir. **Misâl:**

ben	yaza idim	ليتنى كنت اكتب او كتبت
sen	yaza idin	ليتك كنت تكتب او كتبت
o	yaza idi	ليته كان يكتب او كتب انح
biz	yaza idik	ليتنا كنا نكتب
siz	yaza idiniz	ليتكم كنتم تكتبوا
onlar	yaza idiler	ليتهم كانوا يكتبوا

Hikâye-i Naklîyye-i İltizâmî Sîgası

Hikâye-i naklîyye-i iltizâmî : Îltîzâmînin müfred-i gâ'ibi alınıp üzerine her zamîrde fi'l-i i'ânetin mâzî-i naklîyye-i sîgası ilhâk olunmasıyla gelir. **Misâl:**

ben	yaza imişim	كأنه كان اللا زم علىّ ان اكتب
sen	yaza imişsin	كأنه كان اللا زم عليك ان تكتب
o	yaza imiş	كأنه كان اللا زم عليه ان يكتب
biz	yaza imişiz	كأنه كان اللا زم علينا ان نكتب
siz	yaza imişsiniz	كأنه كان اللا زم عليكم ان تكتبوا

Tetimme: Her sîga iki hikâyesiyle berâber yazıldığı meselâ iltizâmî sîgasının hikâye-i naklîyyesi dahi tırâd'ül-bâb burada yazıldıysa da isti'mâli nâdir eder ki ma'lûm buyrula. -Safvet-

onlar	yaza-imişler	كانه كان الواجب عليهم ان يكتبوا

On İkinci Ders **İsm-i Fâ‘il Sîgası**

İsm-i fâ‘il iki nev‘ üzeredir: Muttasıl ve münkati‘dir. Muttasıl-ı fâ‘ilin muttasıl fi‘li icrâ etmekte idügine delâlet eden sîgadır. Mufassal fâ‘ilin bir kere fi‘li icrâ ettiğine delâlet eden sîgadır.

İsm-i Fâ‘il Muttasıl Sîgası

İsm-i fâ‘il muttasıl müfred-i emr-i hâzırın âhiri harf-i sahîh sâkin ise (-IcI / -UcU) ve eğer vâv he ye ise he hıfz olunup (-IcI / -UcU) den evvel ziyâde bir (ye) getirilmesiyle olur.
Misâl: Harf-i sahîh sâkin; yazıcı الكاتب
Misâl: Harf he ve vâv; söyleyici المتكلم , okuyucu القارى

İsm-i Fâ‘il Münkati‘ Sîgası

İsm-i fâ‘il münkati‘ müfred-i emr-i hâzırın âhiri harf-i sahih sâkin ise ona (-An) ve eğer vâv he ye ise he hıfz olunup (-An) dan evvel ziyâde bir ye getirilmesiyle olur.
Misâl: Harf-i sahih sâkin; yazan الكاتب
Misâl: Harf he ve vâv söyleyen المتكلم , okuyan القارى

On Üçüncü Ders **Sîgaların Menfîsi**

Her sîganın menfîsi edât-ı hâssadan evvel ziyâde bir (mim-i meftûha) getirilmesiyle olur ama muzâri‘nin menfîsi şöyledir ki evvelâ râ’sı zâ’ya kalb olunur sâniye müfred-i mütekellimde zây-ı mezkûre hıfz ve cem‘ mütekellimde ye’ye kalb olunur ve müstakbelin menfîsi şöyledir ki’ye var ise ondan evvel bir mim-i meftûha (he) var ise ondan evvel mim-i mezkûre ile bir ye getirilir iltizâmî dahi (mi’ye) olur her sîganın müsbet ve menfîsi cetvel-i âtîde mübeyyendir.

Mübtedîler buraya kadar gördükleri sîgalar ile berâber esmâ ve sîgayı tasrîf edip kesb-i meleke ve isti‘dâd âyetteki müzekkere zamîrin âhvâl-i sâbıkasını dahi sâ‘ir-i sîgalar ile berâber tasrîf eylemeleri çok fâ’ide muhtaç olduğundan hoca efendiler himmet edip çocukları bu gûnâ-ı tasrîfe alıştırmak dâ‘iyesinde gayret etmeleri lâzımdır. -Safvet-

Müsbet Sîgalar			Menfî Sîgalar
masdar	yazmak		yazmamak
emr-i hâzır	yaz		-
nehy-i hâzır	-		yazma
emr-i gâ'ib	yazsın		-
nehy-i gâ'ib	-		yazmasın
mâzî-i şühûdî	yazdı		yazmadı
hikâye-i mâzî-i şühûdî	yazdı idi		yazmadı idi
mâzî-i naklî	yazmış		yazmamış
hikâye-i şühûdîyye-i mâzî-i naklî	yazmış idi		yazmamış idi
hikâye-i naklîyye-i mâzî-i naklî	yazmış miş		yazmamış imiş
hâl	yazıyor		yazmıyor
hikâye-i şühûdîyye-i hâl	yazıyor idi		yazmıyor idi
hikâye-i naklîyye-i hâl	yazıyor imiş		yazmıyor imiş
muzâri'	yazar		yazmaz
hikâye-i şühûdîyye-i muzâri'	yazar idi		yazmaz idi
hikâye-i naklîyye-i muzâri'	yazar imiş		yazmaz imiş
müstakbel	yazacak		yazmayacak
hikâye-i şühûdîyye-i müstakbel	yazacak idi		yazmayacak idi
hikâye-i naklîyye –i müstakbel	yazacak imiş		yazmayacak imiş
vücûbî	yazmalı		yazmamalı
hikâye-i şühûdîyye-i vücûbî	yazmalı idi		yazmamalı idi
hikâye-i naklîyye-i vücûbî	yazmalı imiş		yazmamalı imiş

Mühimme: Bâ'zı masdarların müsbet sîgalarda dâl'a münkalib te'leri menfî (nefy) hâletinde sûret-i aslîyelerine ircâ' olunur. Misâl: unutmak; unutuyor, unutmuyor (unutuyor), unutur (unudur), unutmaz, unutacak (unudacak), unutmayacak, unuta (unuda), unutmaya ve kıs 'aleyh. -Safvet-

iltizâmî	yaza		yazmaya
hikâye-i şühûdîyye-i iltizâmî	yaza idi		yazmaya idi
hikâye-i naklîyye-i iltizâmî	yaza imiş		yazmaya imiş
ism-i fâ‘il muttasıl	yazıcı		yazmayıcı
ism-i fâ‘il münkati‘	yazan		yazmayan

BÂB-I HÂMİS
İŞÂRET ve MÜBHEMÂT

Birinci Ders		**Hurûf-ı İşâret**	
o	ذلك اوُ تلك	şu	ذلك او تلك
ol	ذلك او تلك	şol	ذلك او تلك
bu	هذا او هذه	şunlar	هؤلاء
bunlar	هؤلاٰء	işte	ها

İkinci Ders		**Mübhemât**	
kangı	ای	her kim	كَلَّمَنْ
kim yâhut kim ki	من	her ne	كلّمَا
ne yâhut ne ki	ما		

BÂB-I SÂDİS
EDEVÂT

Edevât: Terkîbin iktizâsınca bir mânâ-yı hâssın te’diyesi çün vaz‘ olunan kelimedir.

Birinci Ders		**Zurûf**	
ora	بين	burada	هنا
aşağı	اَسفّلَ	bundan böyle	من الآن فصاعدا
orada	هناك	bundan sonra	بعدالآن
üzere	على	çoktan	من مدة طويله
içeri	داخلا	-den	من
birazdan	بعد قليل	-de	فى أوعند اولدى

dışarı	خارج	gibi	حالما عندما بمجردما
şimdi	حالا	geç	متأخرا اخيرا
şimdiden sonra	بعدالآن	nere	أى محل
taşra	خارج ظاهر	hani	اين
karşı	امام بازاء	her dâ'im	داءما
kat	لدى عند	hemângâh	بمجرّدما
kaçan	متى	hiç	قط او اصلا
kaçıncı	وقتما متى ما	yan	جنب بجانب عند
kanda	ايت	yukarı	فوق
İkinci Ders		**'Avâtıf**	
ile	مع أوب	ne ve ne	لا ولا
bile	حتى	ve	و
dahi	ايضا وَ	hem	أيضا
de	ثم ايصا	ya	اما
gerek	سوا أو	yâhut	إمّا او
-le	مع اوب	yoksa	والا
Üçüncü Ders		**Edevât-ı Ta'lîl**	
için	لاجل	-den dolayı	من اَجْل
imdi	ف	-den yana	من اجل
çünkü	عا ان لماان	zîrâ	لان
-den ötürü	منأجل	mâdemki	امادام حيثما

Dördüncü Ders		Edevât-ı Teşbîh	
ancılayın	مثل ذلك	böyle	هكذا
öyle	مثل ذلك كذلك	gibi	مثل ك
buncalayın	مثل هزا	nitekim	كما مثلما

Beşinci Ders		Edevât-ı Tenbîh ve Nidâ	
aferin	احسن يه ماأحسن	ne	ما
of	أف	ha	ها
amân	الامان العفو	niye	لم لای شئ
ah	اه اوّاه	haydi	ملم
evet	نعَم	hay hay	كيف لا (امّال)
ey	يا	vay	للتعجب والتألم
çabuk	العجل الدار	yâ	وا
hayır	لا	yazık	واَسفا ويل ويلاه
sakın	حذار الحذر	yavaş	مهلا
nasıl	انى كيف ذلك	yok	كلا حاشا اَبَدًا

Tetimme: (Ancak) edât-ı hasrdır ‘Arabîyede الا او فقط (değil) edât-ı selbdir ‘Arabîyede ليس (kendi) edât-ı ihtisâsdır ‘Arabîyede نفس (niçe) edât-ı kesrettir ‘Arabîyede كم من (nice) edât-ı istifhâmdır ‘Arabîyede كيف (her) edât-ı ta‘mîmdir ‘Arabîyede كل (ki) edât-ı rabtdır ‘Arabîyede ان اوالذى (mi) edât-ı istifhâmdır âhire ilhâk olunur ‘Arabîyede اَ او هل

Bab-ı Sâbi‘	Mükâlemât-ı ‘Aşr

Birinci Ders	Mükâleme-i Eflâtûn bâ-Behrâm
Eflâtûn Behrâm Efendi	افلاطون بابهرم افندى
Behrâm Buyur efendim	بهرام نعم ياسيّدى
E Buraya gelsin.	ا تعال هنا
B Peki efendim.	ب حاضر ياسَيّدى
E Bu çocuklarla ne yapıyorsun?	ا ماالذى تفعله مع هذه الاولاد
B Şimdi safâ vaktidir oynuyorum.	ب الآن وقت الفسحه انى العَب
E Abdest aldın mı?	ا هل توضأت
B Evet efendim abdest aldım namaz kıldım.	ب نعم ياسيدى توضأت بل و صَلّيت
E Nerede kıldın?	ا اين صَلّيت
B Odada kıldım.	ب صليت فى الاوده
E İmâm var mı idi?	ا هل كان موجودًا اِمَام
B Hayır efendim imâm yoktu yalnız kıldım.	ب لاياسيدى لم يكن موجودً االمام و صليتوحدى
E Ya niçin cemâ‘atle kılmadın?	ا ولماذ الم تصَل مع الجماعه
B İmâm efendi namaz kılarken abdestim yoktu.	ب وقت ماكان سيدنا الامام يصَلى كنت غيرموض
E Bir daha cemâ‘ate ulaşmalısın.	ا ينبغى ان تلحق صلاٰة الجماعته مرة ثانيه
B Ben ‘âdeta imamla namaz kılarım lâkin bu sefer ulaşamadım.	ب انا فى العادة اصلى مع الامام لكتى لم ادركه هذه المره
E Gel şimdi kitabımızı alıp biraz okuyalım.	ا تعال الآن ناخذكتابنا و نطالع فيه شيْا
B Efendim af buyurun şimdi safâ vaktidir.	ب ياسيدى ارجوك السماح افان الآن وقت الغسحه
E Safâ vaktinde okusak ne var?	ا وماذايضراذاقراتاوقت الفسحه

İşbu mükalemât-ı ‘aşre etfâl mübtedîyânın tekellümüne mahsûs olmayan terâkib-i Türkiye ve ‘Arabîyesi istikmâlde kolay gelsin için lisân-ı ‘avâm üzere yazılmış idi ki ma‘lûm buyrula -Safvet-

Bu mükâlemeler su’âl ve cevap tarzında yapılmagın sâ’il ve mes’ûl birbirinde fark olunmak için mahsus iki nâm getirilip iki çocuk hîn-i tekellümde her birisi mükâlemede söyleyeceği ‘ibâre kangısı olduğun bilip söylemek için farz olunan mükâlemelerin evâ’il-i esmâsı cümleler başında tahrîr olunduğu ma‘lûm buyrula. -Safvet-

E Okumak oynamaktan daha iyi değil mi?	ا وليس ان القراءة احسن من اللعب
B Mâdemki safâ vakti okumak için değildir biz niçin okuruz?	ب وحيثماان وقت الفسحت غيرمعد للقراءة فلماذ اخن نقرا
E Ya oynamaktan sana ne fayda gelir okur isek vaktin beyhûde gitmez.	ا واى منفعة تعودعليك من اللعب امّا اذاقرات فان وقتك لايضيع سُدا
B Öyledir ama bendeniz okumak vaktinde okurum safâ vaktinde oynarım.	ب نعم ذلك صحيح الآاى (عبدكه) وقت القرآة اقرا ووقت الفسحة العب
E Galibâ okumaya hevesin yoktur ama ben gece gündüz okusam usanmam.	ا الغالب انه ليس لك تولع بالقراءة وامّا انا اذاقرات ليلاونهرافانى لااسام
B Nasıl hevesim yok ben kırâ'ati çok severim eğer râzı olur isen şimdiden sonra her safâ vakti kitaplarımızı alıp birlikte okuruz.	ب كيف لايكون لى تولع انى احبالمقرآة كيْرا وادَاشئت بنقى ناخذ بعدالآن فى وقت فسحَة كتبنا و نقرا سوتيه
E Eğer böyle eder isek bütün hem derslerinize çok fâ'ik geliriz.	ا اذافعلناذ لك فانانفوق حميع اخواننا فى الدرس كثيرا
B İstediğimiz dahi budur.	ب ذلك ماكنا يتغى هذاهوايضا مطلوبنا

İkinci Ders	**Mükâleme-i Tevfîk bâ-Sâbit**
T Nereye gidiyorsun Sâbit Efendi?	ت الى اين تذهب ياثابت افندى
S Efendim medreseye gidiyorum.	ث ياسيدى انى ذاهب الى المدرسه
T Siz derslere ne vakit girersiniz?	ت انتم متى تدخلون فى الدروس
S Güneşle berâber gireriz.	ث ندخل وقت شروق الشمس

T İlk dersiniz nedir?	ت ماهودرسكم الاول
S Birinci dersimiz ‘Arabîdir.	ث درسنا الاول هوالعربى
T ‘Arabîden sonra ne okursunuz?	ت ومااالذى تقرؤنه بعْدالعربى
S ‘Arabîden sonra çok ‘ilimler okuruz.	
T Türkçe dahi okur musunuz?	ت وهل تقرؤن التركى أيضا
S Öyle ya Fârisî ve başka diller dahi okuruz.	ث نعم ونقراالفارسى ولغات اخْرى
T Yazı da öğretir misiniz?	ت وهل تتعلمون ايضاالخط
S Evet efendim resim dahi ederiz.	ث نعم يا سيدى ونرسم ايضا
T Öyle ise hendese hesapta okursunuz.	ت اذاكان كذلك فانتم تقرؤن ايضا الهندسَه و لحسِاب
S Evet efendim onları dahi okuruz.	ث نعم ياسيى نفرأذلك ايضا
T Türkçeyi ne vakit okursunuz?	
S Onu ‘âdeta öğlenden sonra okuruz.	ث نقرأه فى العادة بعْدالظهن
T Sen medresede okunan ‘ilimlerin kangısında fâ’iksin?	ت وفى اى علم من العُلوم التى تقرأ بالمدْرسته انت فايق
S Ben hepsinde fâ’iğim.	ث انا فايق فى جميعها
T Eğer dediğin gerçek ise senin bu yaşına göre büyük ‘ulemâ olacaksın.	ت اذاكان ماقتله حقافبالنظر لسنك هذاستكون عالما عظيما
S Sana gerçek söylüyorum her derste kalfayım.	ث انى اقول لك الحق اناعريف فى كل درس
T Mâdemki her derste kalfasın elbette bütün çocuklara fâ’iksin.	ت وحيثماانك عريف فى كل الدروس قبالضروره تكون فايقاعلى جميع الاولاد
S Bana inan ben hiç yalan söylemem.	صدقنى انالااقول الكذب ابدا

T Pek güzel hiç yalan söyleme zirâ dünya kadar ‘ilmin olupta yalan söyler isen sana inanılmaz.	ت مااجسن ذلك لاثقل الكدب اصلاًلانه اذاجمعت ملءالارض علماوكذبت فانهلايوثقبك
S Bende öyle bilirim hocamız dahi dâ’im bize öyle der efendim derse girmek vakti geldi gideceğim.	ث وانااعرف ذلك وايضالستادنا يوقول لناذ لك داءما ياسيدى قاجباء
T Git çok çalış.	ت توجه واجتهد كثيرا
Üçüncü Ders	**Mükâleme-i Cevdet bâ-Hilmi**
C Efendim sabah şerifleriniz hayır olsun.	ج ياسيدى اسعد الله صيَاحكم
H Sabah şerifiniz hayrola efendim.	ح صبحكم الله بالخير يا سيدى
C Mizâc-ı ‘aliyeleri nicedir.	ج كيف مزاجكم اللطيف
H Şükürler ola du‘âcıyız.	ح خمدالله و نشكره ندعولكم خجير
C Pederiniz nasıldır?	ج كيف حال والدكم
H Biraz keyifsizdir.	ح متغير المزاخ قليلا
C Allâh şifâlar versin nesi var?	ج شغاه الله وعافاه وما الذبيه
H Isıtması var idi lâkin şimdilik şifâ bulmaya yüz tuttu.	ح كان به حمى ولكن الان اَخذ فى الشقا
C Bendenize niye haber vermediniz ki gelip ziyâret edeyim?	ج ولما ذالم تنبرواعبدكم حتى كنت اجى لاعوده
H Allâh sizlerden râzı olsun efendim.	ح شكرالله فضلكم ياسيدى
C Küçük birâderiniz burada mıdır?	ج هل اخوكم الصّغير هنا

H Hayır efendim daha İskenderiye'dedir.	ح لاياسيدى انه الان بالا سكندريد
C Orada çok eğlenecek mi?	ج هل يكث هناك مدة طويله
H Gâliba bu mâhın gâyetine kadar oturur.	ح الغالب انه يقيم هناك االنايته هذاالشهر
C Gittiğinden beri nâmeler göndermedi mi?	ج الم يبعث جوابات من وقت توجهه
H Evet efendim üç nâme gönderdi.	ح نعم ياسيدى ارسل ثلاٰ ثتر اجوبه
C Size ricâ ederim ki ona nâme yazdığınız vakit selâmımı unutmayasın.	ج ارجومنكم انه وقتما تحررون له جوابا لاتنسُواسلامى
H Efendim bu bize bir vâciptir.	ح ياسيدى هذاواجب علينا
C Efendim bendenizi ma'zûr buyurun işim vardır gidiyorum.	ج ياسيدى العبد يلتمس منكم العذر عندى شغل انى متوجه
H Buyurun efendim devletle.	ح تفضل ياسيدى مع السيَاده
Dördüncü Ders	**Mükâleme-i Hayrî bâ-Dâniş**
H Sen niçin geç geldin?	خ اماذاجءت مثأ خرًا
DEfendim kitabı Hilmi Efendi'den getiriyor idim.	د يا سيدى كنت اجئ بكّابى من حلمى افندى
H Niçin kitabını başkalarına verirsin?	خ ولماذا تعطى كتابك للغير
D Efendim 'âdeta kitaplarımı kimseye vermem.	د ياسيدى من عادسدّ ان لا اعصى اكتبى لاحد
H Ya bu def'a niçin verdin?	خ ولماذ االعطيته هذه الره
DEfendim Hilmi Efendi kitabını çaldırmıştır dersini ezberlemek için bana gelip yalvardığından verdim.	د ياسيدى حلمى افندى ضيع كتابه فلما جأنى وترجانى لا جل حفظ درسه اعطيته له
H Sen başkalarına iyilik ettin ama kendine	خ انت فعلت جميلامع لغيرالَا انّك

zarar çektirdin.	جلبت المضرّة لنَفسك
D Efendim bunun zararı var mıdır?	د يا سيدى و هل فى ذلك مضره
H Var ya zararı şundadır ki muhtâç olduğun kitaptan mahrûm kaldın ve ihtimâldir ki dersini dahi ezberlememişsin.	خ نعم المضره فى ذلك هوانك صرت محرُومًا منكتابك الذى انت محتاج اليه ومن الحتمل ابيضاانك لم تحفظ درسك
D Efendim dersimi ezberlemeden vermedim.	د ياسيدى انامااعطيته الا بعدحفظى الدرس
H Dersini ezberlediğine iyi ettin ama işte kitabı getirmekte biraz geri kaldın.	فعلت طيبًا فى حفظك الدرس ولكن ها انت تاخّرت قليلا فى احضارك الكتاب
D Efendim kerem edip bu def'a kulunuzun kabâhatini af buyursanız.	د يا سيدى تكرم على عبد كم واصْفح عن ذبنى هَذه الم
H Oğlum sana bu def'a suçunu bağışlarım ama sana lüzûmlu olan ne ise bir daha el 'âleme vermeyesin.	خ ياولدى انااتجاوز عن ذنبك هذه المره الانك لاتعط ماكانل لازمك للفير منرة ثانيه
D Efendim başüstüne.	د ياسيدى على الرأس والعين
H Şimdi dersini yaz.	خ اكتب الآن درسَك
D Efendim kalemim kesilmiş değil.	د ياسيدى ان قلمى غير مبرى
H Kesilmiş değil ise çakıyı al da kes.	ج اذاكان غير مبرى خذا لمطوى وابره
D Efendim kalem kesmesini bilmem keser isem bozulur.	د ياسيدى انالااعرف برى القلم واذابرءته بتْلَف
H Bu ne tuhaf sözdür şimdiye kadar kalem kesmesini bilmezsen ya sana kesen bulunmaz.	خ مااغرب هذاالكلام الى الآن لم تعرف برى القلم فان لم تجد من يبرسلك

boş mu otursun?	فهل تقعد معطلا
D Efendim bundan böyle çalışıp kalemi kendim keserim.	د یاسیدی من الآن فصَاعدااجتهد وابری قلمی بنفسی
H Kâğıt divitin nerededir?	خ این ورقك ودواتك
D Besa tahtanın içindedir.	د قم داخل البشتخته
H Haydi çıkar yazmaya başla vakit geçirme.	خ اخرجهماعاجلاوابدی فی الکتابَة لاتضیع الوقت
D Efendim mürekkep kalındır su ister.	د یاسیدی الحبر ثخین وحیتاج الی ماء
H Şimdilik Sayit Efendi'nin divitinden yaz.	خ اکتب الان من دواة ثابت افندی
D Sayit Efendi divitini çaldırmıştır.	د ثابت افندی ضیع دواته
H Çaldırmış mı? Siz ne şekil çocuksunuz? Kiminiz kitabını başkaya verir kiminiz divitini çaldırır şakirt kısmı kitapsız divitsiz nasıl dersin hakkından gelebilir.	خ ضیعهاای جش من الاولاد انتم بعضکم بعطی کتابه الغیروبعضمکم یضیع دواته وکیف یتیسّ للتلمید ان یقوم بواجب درسه وهوبلا کتاب اودواة
D Efendim kabâhat bizdedir bir daha dikkat edip kusur etmeyiz.	د یاسیدی الحق علیناونخجتهد فی ات لایقع منا تقصیر مرة ثانیة
H Bu def'a size affederim ama muhâlefet edeniniz olursa cezâsı lâyıkıyla kurulur.	خ انی اسامحکم هذه المرة لکن اذافعل لحد کم مخالفة حیبری جزاؤ ه مبا یلیق
D Allâh size ömürler versin.	د اطال الله عمرلم
Beşinci Ders	**Mükâleme-i Râsim bâ-Zîver**
R Siz bugün uykudan geç kalktınız.	ر انتم الیوم قمتم متأخرین من النوّم

Z Evet efendim çünkü gece yarısına kadar uyanık kaldım.	ز ای نعم یاسیدی لانی مکثت ساهرا الی نصف اللیل
R Neyiniz vardı?	ر وماالّذی کان بکم
Z Efendim Hilmi Efendi'yle berâber tarih okuyordum.	ز یاسیدی کنت اطالع التاریخ مع حلمی افندی
R Güzel midir bu tarih? Hangi devlet ya hangi memlekete dâ'irdir?	ر اهذاالتارینح لطیف وای دولته او ایnمملکة یتکلم علیها
Z Efendim sâ'ir devletlere müte'allikdir.	ز یا سیدی انه متعلق حبییع الدّول
R 'İbâresi nasıldır?	ر وکیف هی عبَارته
Z Efendim çok açıktır elfâzı dahi şirindir.	ز عبارته واضحة جداوالفاظه عذ به
R Kaç cilttir bu kitap?	ر وکم مجلدات هذاالکتاب
Z Efendim üç cilttir.	ز یا سیدی ثلاٰ ثته مجلدات
R Birincisini bitirmediniz mi ki bendenize verip mutâla'a edeyim.	ر اما تممتم الجزؤالاول منه فتعیرسذ واياه کی اطالعه
Z Evet efendim bitirdim ama Subhî Efendi aldı şimdiye kadar getirmedi.	ز نعم یاسیدی تممته الان صیهی افندی اخذه ولم یردهللان
R Size ne vakit getirecek?	ر موتی یرده الیکم
Z Bitirdiğinde elbette çevirir.	ز عند تتمیمه بالضرورة یعیده
R Bu kitaptan satılık yok mu ki bir tanesini alalım.	ر الم یوجدمن هذاالکاب شئ البیع حتی أأخذواحدامنه
Z Galibâ bunda bulunmaz çünkü geçenlerde	ز الغالبٰ ته لایوجد منه هنا لأن

Subhî Efendi kitapçılarda çok aradı bulamadı.	صبحى افندى مجت عنه سابقاعند الكتيبه فلم مجبده
R Ya sizinkini nereden aldınız?	ر ومن اين اخذتم كتابكم
Z Birâderimden bana hediye gönderilmiştir.	ز انه اَرْسَل لى هديه من عند اخى
R Bir tanesini ısmarlasak olmaz mı?	ر افلايصح ان نو صى على واحد منه
Z Efendim niçin olmaz yarın birâderime bir tane için mahsûs yazdım.	ز يا سيدى لامانع من ذلك انا اكتبلا خى بكرة فى خصُوص شنَحة
R Bendenize çok ‘inâyet edersin pahası ne kadardır?	ر يكون ذلك منكم عنايته عظيَمه وما مقدار منه
Z Pahası yüz kuruştur.	ز ثمنه ماءته قرش
Altıncı Ders	**Mükâleme-i Sûdî bâ-Şekîb**
S Bizim Bezmi Efendi size çok selâm eder.	س صلحبنا بزمى افندى بقرءكم كشير السلام
Ş Ve‘aleykümselâm efendim size nâme mi yolladı?	ش وعليكم السّلام ياسيدى هل بعث لكم جواب
S Evet efendim ifâdesini bile yarın yazacağım.	س نعم ياسيدى وسأحرله الافاده فى الغد
Ş Size ricâm budur ki mahsûs selâmımı koyasın.	ش رجائ فيكم ان تضعُواسلامى مخصُوصا
S Efendim selâmınızı yazdım gerektir ancak güzel kâğıdınız var ise bendenize birkaç tabaka ihsân buyurun.	س ياسيدى لابدان اَكتب سلامكم انمااذاكان عندكم ورق تكرّمُوا على عبْد كم ببعض افرخ
Ş Bendenizde ‘alâ posta kâğıdı vardır.	ش يوجد عندى ورق بوسطه من العَ

Size bir deste gönderirim.	ارسل لكن منه دسته
S Mürekkebiniz dahi var ise kerem edip bir şişeye dahi gönderiniz.	س اذاكان عند كم حبر تكر مُوا علينا بارسال زجاجة منه
Ş Efendim baş üstüne yine ister iseniz birkaç kalem bile gönderirim.	ش ياسيدى على العين والرأس واذا اردتم ارسل لكم ايضا بعض اقلام
S Efendim kulunuzu pek memnun edersin.	س ياسيدى يقى لكم على العبْدجزيل المته
Ş Efendim siz şimdi postahâneden geliyor musunuz?	ش ياسيدى هل انتم قاد مون الان من بيت البوسطه
S Hayır efendim çarşıdan geliyorum.	س لاياسيدى اناقادم من السوق
Ş Orada bir maslahatınız var mı idi?	ش هل كان لكم هناك حَاجه
S Evet efendim sâ‘atim bozuk idi sâ‘atçiye verdim.	س نعم ياسيدى كانت عتى سامختله فاعصُيتها للساعاتى
Ş Nesi var imiş?	ش وما الذى كان بها
S Efendim gergi gibi işlemez idi kâh gider kâh durur idi.	س كانت لا تشتغل كمايجب بل كانت تسير تارة وتقف تارة
Ş Düzeltmesine çok para istedi mi?	ش هل طلب منكم دراهم كثيرة فى تصليحها
S Kırk kuruş istedi.	س طلب اربعين غرشا
Ş Buna râzı oldunuz mu?	ش وهلر ضيتم بذلك
S Evet efendim on kuruşta peşin verdim kağıtçılardan dahi kâğıt kalem alacak idim ama iyisini bulamadım.	س نعم ياسيدى ودفعت له عشرة غروش معجلاواردن ان اشترى ايضامن الور اقين اقلاماوورقافلم اجدالطيب من ذلك
Ş Efendim kalem kâğıdın a‘lâsı ancak bir tüccârda bulunur istediğiniz vakit ondan alırız.	ش ياسيدى اجودالاقلام والورق لابوجد الَا عند تاجرواحدومتى اردتم نثترى منه

Yedinci Ders	Mükâleme-i Safer bâ-Tâhir
S Efendim nereye gidiyorsunuz?	ص ياسيدى الى اين تذ هبُون
T Efendim çarşıya gidiyorum.	ط ياسيدى انامّوجّه المى السّوق
S Sizinle gelmeme râzı olur musunuz?	ص اتحبون ان اجئ معكم
T Efendim bizi çok memnun edersiniz.	ط ياسيدى يكون لكم عَليناالمنّه العظيمه
S Oradan satın alacağınız var mı?	ص هَل تريددن شرَآء شئ من هناك
T Evet efendim iki deste çorap alacağım.	ط نعَم ياسيدى ان اشترى دستين من الجوابيان
S İki deste çok değil mi?	ص اليس الدستتان كثيرتين
T Efendim çok değildir çünkü bir tanesini ben alacağım öbürünü birâderime göndereceğim.	ط ليسَتاكثيرتين لانى سآخذ لى منها واحدة وارسل الاخرى لاخى
S Bendeniz geçen sene bir deste aldı idim hâlen duruyor.	ص اناكنت اشتريت العام اماضى دسته وهى باقية للآن
T Sizler efendim hiçbir yere yayan gitmezsiniz bunun için bir deste size bir yıl kadar sürer.	ط انتم ياسيدى لاتتوجهون محلا ماشيين قط فلهذاالدستة الواحدة تمكث عندكم مدة سنه
S Sâde bu değil aldığım deste dahi çorabın a'lâsındandır.	ص ليسَ هذا فقط بل ان الدسته الىّ اخذ مها هى ايضامن اعلاالجبورابات
T Öyle ise 'inâyet edip aldığınız çorabı satan tüccârı bendenize gösteriniz.	ط اذا اكان الامركذ لك تكر مواعليناوازوسد المتلبر يبيع الجورابان الىّ باخذ تموها
S Efendim baş üzere lâkin bugün cumartesidir açmaz.	ص ياسيدى على المين والرس لكن هذا اليوم يوم سيت ولايضتح
T Başkasında bulunmaz mı?	ط وهل لايوجدعند عينره

S Yine bulunmaz. Belki aldığımın ‘alâsı bulunabilir.	ص ولم لايوجد رمبا تيسّروجودالاثلا مماخذته
T Himmetiniz ile tüccârlara aldanmayız İnşâa’llâh.	ط بهمتكم ان شاءالله لاتغشناالتجار
S Efendim, Allâh etmesin. Biz ‘acemi değiliz.	ص ياسيدى لاسهَح الله نحن لستاباعاجم
T Efendim, tüccâr kısmı elinden geldiği kadar değer pahadan ziyâde çok para almaya çalışır.	ط ياسيدى حبنس الثا جر يحبهتد بقدر امكانه غاي خذ نقود كيثره ازپدمن الثمن الموافق
S Bu ‘adet ancak tamahkâr tüccârlarda bulunur.	ص هَذه العٰادة توجد فقط فى الجّار الطماعين
T Yâ cihânda tama‘dan hâli tüccâr var mı?	ط وهل فى الدنياتاجرنحيلو من الطمع
S Efendim, nice tüccârlar var ki yüzde bir almaya kanâ‘at ederler.	ص ياسيدى كم من تاجر يقنع بواحد فى االمَاءه
T Bendeniz dahi böyle anılırım. Ama her alışveriş ettiğim tüccârı tamahkâr bulurum.	ط واناايضا افهم ذلك الاانى كلّما عاملتتاجرافالاخذوالعطاوجدته طمآعا
S Efendim her tâ’ifenin iyisi ve kötüsü vardır.	ص ياسيدى كلّ طاءفة فيها طيبها وردپها
T Vâkı‘a öyledir.	ط هذاهوالواقع
S Çoraptan başka ne alacaksın?	ص ماالذى تشترو شخلاف الجورايات
T İki fes ve iki yemeni dahi alacağım.	ط ساشترى ايضاطر بوشين ومركوبين
S Bugün vakit geçti. Yarına bıraksanız olmaz mı?	ص اليوم قد مضى الوقت افلايصح ان تبقواذلك للقد
T Efendim, öyle olsun yarına kalsın.	ط ياسيدى وهوكذلك نبقيه للغد
Sekizinci Ders	**Mükâleme-i ‘İzzet bâ-Gâlib**
İ Sizler efendim, dün görünmediniz. Çok aradım, bulamadım.	ع انتم ياسيدى مابنتم البار حته وقد حجثت عنكم كثيرافلم اجدكم
G Efendim, bendeniz Serverî Efendi’yle berâber seyrangâhdaydım.	غ ياسيدى الفقيركنت مع سرورى افندى فى المنتزه

İ Galibâ erken baktınız çünkü bendeniz kuşluk vaktinde devlethânenize uğradım. Orada değildiniz.	ع الغالب انكم بكرتم فى اخروج لان الفقير مَرتبنزل منز لكم وَقت الضَحى فلم تكواهناك
G Biz güneş doğmadan evvel çıktık.	غ نحن كناخرحبناقيل طلوع الثمس
İ Serverî Efendi'den başka kimseniz var mıydı?	ع اكان معكم احدغير سرورى افندى
G Evet efendim Subhî Efendive Tal'at Efendi ve Fu'âd Efendi dahi bizimle berâber idiler.	غ نعم ياسيدى كان معنا صجى افندى وطلعت افندى وفؤاد افندى
İ Keşke bendenize haber verseydiniz cemâ'atinizle müşerref olurdum.	ع ليتكم اخبرتم الفقير كنت اتشرف بجمعيتكم
G Efendim bizimle berâber bulunmanızı dil ve cândan isterdim lâkin ikbâlli olmadığımızdan sizden mahrûm olduk.	غ ياسيّدى نحن كنا تمّنى من صميم القلب وجودكم معنالكن حرمنامنكم لسُؤحظنا
İ Eğer haberim olsaydı bulundunuz yere kadar gelir idim.	ع لوكان عيندى علم لجءت الى المحّل الذى كنتم فيه
G Efendim geçen geçti. İnşâa'llâh gelecek sefer birlikte seyrangâha çıkarız.	غ ياسيدى قدمضى مامضى وان شاء الله نعات فى المرة الاتية نخرج سويته للمنتزه
İ Ya buyurduğunuz efendiler gelirler mi?	ع وهل تحضَرْالافنديه الذى ذكرتمؤهم
G Bir mâzûriyetleri olmazsa berâber gelirler.	غ ان لم نحيصَل لهُم عذر يَاتومعَنَّا
İ At ile mi gideriz yâhût 'araba mı oluruz?	ع انذ هب على الخيل ام نأخذعَر بَة
G Eğer yağmur yağmazsa bence at daha yakışır.	غ ان لم ينزل مطرفالخيل على راني انسب
İ Vâkı'a ayaz olursa at binmesi 'arabadan	ع فى الواقع اذاكان الوق صحو افركوب الخيل

daha iyi olur. **G** Orada iken bize ne iktizâ ederse şimdiden kerem edip söyleyiniz ki tedâriğini edeyim. **İ** Efendim bize ne lâzım, at orada bulunabilir. **G** Biz kitap dahi berâber alsak olmaz mı? **İ** Hay hay herkes istediği kitabı berâber alır çünkü orada ‘âdetimiz kâh gezeriz kâh kitap okumasıyla eğleniriz. **G** Doğrusu bu çok faydalı bir iştir.	يكون احسن من العربرّ غ تكر مُوا على واخبرونى من الآن بكلّما بقتضى لناوقتمانكون هناك كى أأخذ فى تحصيله ع ياسيدى كلّمايلزم لنايتيرو جوده هناك غ افلاٰيَصح اَن ناخذ معناكتا با انيضا ع كيف لاكل منا ياخذمعه الكّاب الذى يريده لان عادتناهناك ثفتح تارَة ونتسلّى مبَطالعَة الكتب تارة اخرى غ الحق ان هذه عَادة كثيرة الفاءدَة
Dokuzuncu Ders	**Mükâleme-i Fevzî bâ-Kadrî**
F Efendim dün akşam sizi bekledim gelmediniz. **K** Efendim Hâl Efendi isminde bir eski dostumuz vardır. Âstâneye gitti idi dün gelip bizde kondu. **F** Hâkî Efendi bu benim ‘aziz dostumdur. Küçüklükte bir mektepte berâber okurduk. **K** Hâl buysa bu akşam görüşmesine buyurunuz. **F** Bu bendenize bir firûzedir. Bu akşam sâ‘at üçte gelirim	ف ياسيدى انى انتظرتكم ليلة أمس فلم تأتوا ق ياسيدى لناحبيب قديم اسمه خاكى افندى وكان توجه لقسطنطينيه فدضر البارِحَة وَنزل عنْدَنا الى ا ف خاكى افندى انه لصاحى الغريز وكنا فى الصّغراسويّته فى منكتب واحد ق حيت الامركذلك تفضلوا هذه اليلة لآجل مقا بَلته ف هذاقرض على الفقير واجى هزه الليلة فى السّاعَته الثالثة

K Efendim sâ‘at üçe kadar görecek maslahatınız var mıdır?	ق وهل عدكم ياسيدى مصلحة تنظرون فيها الى السّا عته الثالثة
F Hayır efendim. Ama…	ف لاياسيدى لكن
K Efendim af buyurun. Bunun aması yoktur. İnşâa’llâh akşam namazını fakirhânemizde berâber kılarız.	ق لا تؤاخذنى ياسيدى لين مناك وجه للكن و بمشيءة الله تعاتي نصلى المغرب سوتيه فى منزل الفقير
F Efendim emir sizindir.	ف ياسيدى الامرامركم سمعًاوَطاعَة
K Efendim bizim çalıştığımız ancak şerefimize vesîle olmak size bir hizmet kılmaktır.	ق ياسيدى مجهُودناهومجرداد آخدمته لكن تكون سببا لتشرفنا
F Ne demek efendim bizim ne haddimiz var ki bu kadar ‘inâyete müstahak oluruz.	ف ماهَذا الكلام ياسيدى ومامقدارنا حىّ تكون سْتحقين لهذا القدر من العناته
K Efendim ma‘lûmunuz ola ki akşamla berâber teşrif buyurmazsanız yerleri gâyet mukadder eyleriz.	ق ياسيدى ليكن معلومكم انه ان لم تشرفوا (طرفنا) وقت المغرب والا كدر تم علينا اكْغَايَه
F Efendim, Allâh sıkıntı getirmesin emrinizden çıkmam. Buyurduğunuz vakit gelirim.	ف ياسيدى ريّنالايقدربكدرانالا اخرج عن امركم واجى فى الوقت الذى ذكر تموه
K Efendim akşamdan sonra gelirseniz hiç bahâneniz makbûl olamaz.	ق اذا اتيتم بعْدا لمغرب فلايقبل منكم عذرالبتة
F Efendim, söz verdikten sonra mia‘âdde gelsem gerek.	ف ياسيدى بعدربط اللسَان لانُد ان احضرفى الميعَاد
K Efendim, bizleri çok memnun edersiniz.	ق ياسيدى يكون لكم علينا المنته العظيمَة

Onuncu Ders	Mükâleme-i Kemâl bâ-Vehbî
K Dün görüştüğün adam adam kimdi?	ك من ذاالّذِى كنت تتحدث معَه البارحَة
V Dün görüştüğüm adam Pertev Efendi'ydi.	و الذى كنت اتحدث معه البارحته هوبرتو افندى
K Senin dostlarından mıdır?	ك هل هو من احبابك
V Evet Efendim bu yakınlarda benimle dostluk peydâ etmiştir.	و نعم يَاسيدى جددمعى الموده من عهّد قريب
K Bir san'atı var mıdır?	ك اله صنعه
V Onun san'atını benim ve işittiğime göre erbâb-ı zevk ve safâ ile berâber gezip hergün bir bahçede ve her akşam bir düğünde bulunur.	و انالا اعرف له صنعته وهوعلى ما بلغنى مصحب لخلاعَته فى مشيهم فيوجد كل يوم فى بسْتان و لارباب ا كل ليلة فى عرس
K Şimdiden buncalayın adamdan uzak olmalısın zirâ bu cihânda iyileri yoldan azdıran bu makûl adamlardır.	ك يجبان تتجنب من الآن مثل هَذا الشخص لان المضل للطببين فى هذه الدّنيا عن الطريق فهو جنس هذه الناس
V Bu Pertev Efendi nazik adamdır ve sözü pek tatlıdır. Sohbetine cân açılır.	و ان پرتوا افندى هذا انسان رقيق المزاج وكلامه عذب جدا ينشرح لحديثه الصّدر
K Buncalayın adamın tatlı sohbetine aldanma. Zirâ yaramazların tuzakları tatlı şöyleşilerindedir.	ك لايغرنك حلاٰ وة القول من مثل هذا الرجل لان اشراك اهل السؤكامنة
Ve şirin sözleriyle iyi olanları aldatıp bozarlar ve eğer sözümü dinlersen sana birkaç nasîhat vereyim de iyice tutup mûcibince 'amel edesin.	فى عذوبَته مقالهم فيفتنون بلطيق الفاظهم انطيبين ويفسدونهم واذا سمعت منى انا اعطيك بعض نصايح يجب ان تتمسك بهاو تعمل مبوجبيا

V Efendim sizin nasîhatınıza çok muhtâcım buyurun. Nedir? Ve kötü adam ne ile belli olur ki bilip ondan uzak olayım.	و ياسيدى انى لمحتاج لنصيحتكم فاخبر ونى مَاهى وما الذى يعرف به الانسان القبيح حتى اعرفه واتجنّبُه
K Kötü adam ‘alâmetleri çoktur. Bâ‘zısını sana söyler: Kötü adam şudur ki bed-hûya ola, bâ-şaşkın ola ya büyüklerin kadrini saymaya, ya ikiyüzlü ola ya yalan söyleye, ya işi olmayan şeye karışa ya kovuculuk ede ya mâ‘rifet sana ya elini yâhut dilini uzata yâ kendi haddini bilmeye yâ iyilik mukâbelesinde kötülük eyleye ya fena yerlere uğra ya görmesi vâcip olan maslahatta kusurluk eyleye ya kebirliğini ululuk tuta ya oyunlara düşe ya geçeni unutup müstakbelde endişesi olamaya ya kin bağlaya ya ehl-i fazla uymaya ya işinde ihmâl ede ya edepsizlik eyleye ya ehl-i dânişi sevmeye.	ك علامات الامسان القبليح كثيره اذكرلك بعضها الانسان القبيح هومن يكون سئ الخلق اويكون احمق ارلاحيتَرم مقَام الاكابر اويكون ذاوجهين اويقول الكذب اَوْيد خل فيمالا يعنه اوميشى بالنميمه اويدع المعرفته اويطيل يده اولسانه اومجهل قدر نفسه اوبقابل الحسَنة بالسئة اويد خل الجهات القبيحة او يفصّر فيمايجب عليه رؤيته من المصالح اويتخذ الكر مجدا او ينهمك على اللعب اوينسى الما ضى ولايكون له فكرفى المستقبل اويضمر الحقد اولايقندى بالافاضل اويهمل فى عمله اويقل اديه اويَكره اَهْل العلم
V Efendim, Allâh sizden râzı olsun ne mutlu oldum ki bu nasîhatlara göre hareket eyleye.	و ياسيدى رتبناحيفظكم ويرضى عنكم ما اسْعدمن يعمل هيوجبهذه النصَاح

K Sana gerektir ki bu pendleri iyice bilip işbu sıfatlarda bir dostun varsa şimdiden onu terk eyleyesin. Zirâ böyle adam sana dost olmaz. Belki sana pek büyük düşmandır.	ك الواجب عليك نتحافقط علىهذه النصَاح واذاكانلك صاحب بهذه الضفات يجباتتركه من الآن لان مثل هذا الثنجص لايكون محبّالك بل هوعدوّك الاكبر
V Efendim, bu pendleri tutmam gerek buyurduğunuz sıfâtlarda bir iki dostum vardır. Şimdiden sonra onlarla alışverişimi keserim.	ولى سا ميان و ياسيدى لٰابُدان احتفظ على هذه النصَح بالاوصماف الىّ دكر توها فمن بعد الآ اقطع لحُدُى وعطاءى معهم
K Öyle adamların sohbetinden elini çekmeyince zararlarından kurtulamazsın. Sen dahi gereği gibi hareket edip herkesle lâyıkıyla mua'mele etmelisin. Çünkü kötü adamdan uzak olmak kifâyet etmez. Kişi haddizâtında dahi usluca haraket etmek vâciptir.	ك اذالم تبادرينغض يدك من صحية مثل هؤلاء الناس فانك لاتنجومن مضار هم وانت ايضايلرم عليك ان تسلك كمانيجبو تعلمل كل انسان بها بليق به لان البعْد وحدهعلى الانسان القبيح عير كاف والواجب على المرفى حدّذاته انينسالك مع العقل
V Efendim kötü adamlardan uzak olduktan sonra neden korkarım?	و ياسيدى وماالّذى اخشاه بعد تجنبى القباح من الناس
K Kendi nefs ve hevândan düşmandan ziyâde korkmalısın. Çünkü hevâna uyarsan sen dahi yaramaz olursun.	ك الواجب انتحذر من نفسك ومن هواك اكثرمن عدوك لانك ان تيعبّا لهوى صرت ايضاعْبدسؤ
V Efendim ne gûne hareket edeyim ki iyilerin sırasına geleyim?	و ياسيدى وكيفًا فعل حتى انثظم فى سلك الطيبين
K İyi adam olmak istersen fikirsiz iş işlemeyesin ve hacillik verir sözü ağza getirmeyesin ve sadâkatli dostun ma'zûriyetini kabul edesin ve sırrını kimseye vermeyesin ve kendini beğenmeyesin.	ك اذااردت ان تكون رجلا مليبا فلاتفعل ثيابلا فكرولانثفوه هبايو حبب خجلك من القول واقبل معذرة صاحبك الصّادق ولاتفس سرك لاحد ولاتعجب بنفسك

3. TERİMLER DİZİNİ

ad İsim.

a. 4/03

[=1]

ahvâl-i isim İsmin hâlleri.

a. III/11

[=1]

ahvâl-i zamâ'ir Zamirlerin hâlleri.

a. 43/21, III/13

[=2]

'avâtıf Bağlaçlar.

a. 78/10, VII/04

[=2]

cem' Çoğul, çokluk.

c. 3/12, 42/19, 42/21, 43/06, 43/14, 43/17, 46/19, 64/19, 65/10, 65/14, 65/17, 75/19

[=12]

cem'-i emr-i gâ'ib Ar. Çokluk üçüncü şahıs emir.

c. 65/15

[=1]

cem'-i emr-i hâzır Çokluk ikinci şahıs emir.

c. 64/21, 65/01, 65/03, 65/04, 65/05, 65/08, 65/10

[=7]

cem-i gâ'ib Çokluk üçüncü şahıs.

c. 66/04, 67/02, 72/09, 73/17

[=4]

cem'-i muhâtab Çokluk ikinci şahıs.

c. 66/04, 67/02, 72/09, 73/17

[=4]

cem'-i mütekellim Çokluk birinci şahıs.

c. 66/03, 67/02, 72/09, 73/17

[=4]

cem'-i nehy-i gâ'ib Çokluk üçüncü şahıs emir.

c. 65/19

[=1]

cemî' Çoğul, çokluk.

c. 44/05, 44/05, 44/06, 44/06, 44/07, 44/07, 44/12, 44/12, 44/13, 44/13, 44/14, 44/14, 44/19, 44/19, 44/20, 44/20, 44/21, 44/21, 45/08, 45/08, 45/09, 45/09, 45/10, 45/10, 45/15, 45/15, 45/16, 45/16, 45/17, 45/17, 45/22, 45/22, 45/23, 45/23, 45/23, 45/23, 46/05, 46/05, 46/06, 46/06, 46/07, 46/07, 65/12

[=43]

cümle Cümle, tümce.

c. 80/22

[=1]

edât-ı hasr Edata ait, edata özgü.

e. 79/15

[=1]

edât-ı ihtisâs Ünlem edatı.

e. 79/16

[=1]

edât-ı istifhâm Soru eki.

e. 79/17, 79/18

[=1]

edât-ı kesret Çokluk edatı.

e. 79/16

[=1]

edât-ı rabt Bağlaç.

e. 79/17

[=1]

edât-ı selb Olumsuzluk edatı.

e. 79/15

[=1]

edât-ı ta‘mîm Umum edatı.

e. 79/17

[=1]

edevât Edatlar.

e. 3/02, 77/18, 77/19, VII/02

[=4]

edevât-ı ta‘lil Sebep edatları.

e. 78/17, VII/05

[=2]

edevât-ı tenbîh Tembih edatları.

e. 79/05, VII/07

[=2]

edevât-ı teşbih Benzerlik edatları.

e. 79/01, VII/06

[=2]

ef‘âl Fiiller, eylemler.

e. 3/09, 46/09, 65/kenar

[=3]

elfâz Kelimeler.

e.+ı 87/10

[=1]

elfâz-ı mefhûm Kavram (olan) kelimeler.

e.-ı mefhûmaya 43/02

[=1]

elfâz-ı murakka Eklenmiş kelimeler.

e.-ı murakkakaya 43/02

[=1]

emr Emir, emir kipi.

e. 70/21

[=1]

emr-i gâ’ib Üçüncü şahıs emir.

e. 65/13, 65/14, 76/05, V/11

[=4]

emr-i hâzır Ar. İkinci şahıs emir.

e. 64/17, 64/18, 76/03, V/10

[=4]

esmâ İsimler, adlar.

e. 3/02, 3/09, 4/02, 51/kenar, 51/kenar, 75/kenar, II/04

[=7]

fâ'il Bir fiilin ifade ettiği işi yapan veya bildirdiği durumu yüklenen kimse veya şey, özne.

f. 75/03, 75/04

[=2]

fi'l Bir kılış, oluş veya durumu anlatan kelime türü, eylem.

f. 3/03, 64/15, 75/03, 75/04

[=4]

fi'l-i i'ânet Yardımcı fiil.

f. 43/19, 46/08, 46/09, 46/11, 46/18, 46/kenar, 47/01, 47/08, 47/15, 48/01, 49/01, 49/08, 49/15, 50/01, 50/08, 50/15, 51/01, 51/08, 51/kenar, 66/12, 67/11, 67/21, 68/17, 69/05, 70/03, 70/12, 71/12, 71/21, 72/18, 73/07, 74/07, 74/16, III/12, IV/07, IV/08, IV/09, IV/10, IV/10, IV/11, IV/16, IV/17, IV/18, IV/19, IV/20, V/02, V/03, V/04

[=46]

gâ'ib Üçüncü şahıs.

g. 44/04, 44/04, 44/07, 44/07

[=4]

hâl Şimdiki zaman.

h. 46/11, 65/06, 65/03, 67/01, 68/07, 68/08, 68/17, 69/05, 72/09, 73/17, 76/12, 91/12, 93/15, 93/20, IV/08, V/19

[=16]

hâl-ı sîga Şimdiki zaman kipi.

h. 46/18

[=1]

harf Dildeki sesleri gösteren ve alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri.

h. 75/10, 75/15

[=2]

harf-i imlâ Ünlü harf.

h. 46/18

[=1]

harf-ı sahîh İçinde illet harfi, hemze bulunmayan ve ikinci, üçüncü harfi aynı olmayan kelime.

h. 70/21, 73/14, 73/15, 75/07, 75/09, 75/12, 75/14

[=7]

hâzır İkinci şahıs.

h. 65/12

[=1]

hikâye Hikâye, hikâye birleşik zamanı.

h. 74/kenar

[=1]

hikâye-i mâzi-i şühûdî Belirli geçmiş zamanın hikâyesi.

h. 66/11, 66/12, 76/08, V/15

[=4]

hikâye-i naklîyye Belirsiz geçmiş zamanın hikâyesi.

h. 74/kenar

[=1]

hikâye-i naklîyye-i hâl Şimdiki zamanın rivâyeti.

h. 69/04, 69/05, 76/14, V/21

[=4]

hikâye-i naklîyye-i iltizâmî İstek kipinin rivâyeti.

h. 74/14, 74/15, 77/03, VI/13

[=4]

hikâye-i naklîyye-i muzâri‘ Geniş zamanın rivâyeti.

h. 70/10, 70/11, 76/17, VI/04

[=4]

hikâye-i naklîyye-i müstakbel Gelecek zamanın rivâyeti.

h. 71/19, 71/20, 76/20, VI/07

[=4]

hikâye-i naklîyye-i vücûbî Gereklilik kipinin rivâyeti.

h. 73/05, 73/06, 76/23, VI/10

[=4]

hikâye-i naklîyye-i mâzî-i naklî Belirsiz geçmiş zamanın rivâyeti.

h. 67/19, 67/20, 76/11, V/18

[=4]

hikâye-i şühûdîyye-i hâl Şimdiki zamanın hikâyesi.

h. 68/16, 68/17, 76/13, V/20

[=4]

hikâye-i şühûdîyye-i iltizâmî İstek kipinin hikâyesi.

h. 74/05, 74/06, 77/02, VI/11

[=4]

hikâye-i şühûdîyye-i mâzî-i naklî Belirsiz geçmiş zamanın hikâyesi.

h. 67/10, 67/11, V/17

[=3]

hikâye-i şühûdîyye-i muzâri‘ Geniş zamanın hikâyesi.

h. 70/01, 70/02, 76/16, VI/03

[=4]

hikâye-i şühûdîyye-i müstakbel Gelecek zamanın hikâyesi.

h. 71/10, 71/11, 76/19, VI/06

[=4]

hikâye-i şühûdîyye-i vücûbî Gereklilik kipinin hikâyesi.

h. 72/16, 72/17, 76/22, VI/09

[=4]

hikâyet Hikâye birleşik kipi.

h. 46/09

[=1]

hurûf Harfler.

h.+ca 3/02

[=1]

hurûf-ı işâret İşaret harfleri.

h. 77/08, VI/20

[=2]

iltizâmî İstek kipi, fi‘l-i iltizâmî.

i. 65/06, 73/13, 73/14, 74/06, 74/15, 74/kenar, 75/21, 77/01, VI/10

[=9]

isim İsim, ad.

i. 4/03, 42/20, 42/21, 43/01, 43/15, 43/20, 43/kenar, 93/15

[=8]

ism-i cem‘ Topluluk ismi.

i. 43/14

[=1]

ism-i fâ‘il Faâliyet ismi, fâ‘il ismi.

i. 65/06, 75/02, 75/03, 75/06, 75/07, 75/11, 75/12, 77/04, 77/05, VI/14, VI/15, VI/16

[=12]

kâf-ı ‘Arabî Ke sesini veren kâf harfi.

k. 66/03

[=1]

kâ‘ide Ar. Kural.

k. 42/20, 43/01, 46/18, 65/kenar, III/09, III/10

[=6]

kâ‘ide-i nu‘ût Kurallı (birleşik) sıfat.

k. 43/01

[=1]

kelime Anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük.

k. 4/03, 4/04, 42/19, 43/04, 43/15, 43/19, 45/18, 46/18, 46/kenar, 51/17, 77/19, IV/03

[=12]

kelime-i Arabî Ar. Arapça kelime.

k.+i Arabî 3/03

[=1]

lisân Dil.

l. 2/05, 2/17, 80/kenar

[=3]

lûgat Sözlük.

l. 3/14

[=1]

mâna Anlam.

m. 43/04, 77/19

[=2]

masdar Fiilin -mak/-mek veya -ma/-me ekleri alan ve ad gibi kullanılan biçimi, eylemlik, mastar.

m. 46/09, 51/17, 64/18, 65/kenar, 76/01, 76/02

[=6]

masdar-ı kafî Kaf harfiyle yapılan mastarlar.

m. 51/18, 51/19, 66/03, 70/20, V/06

[=5]

masdar-ı kâfi Kef harfiyle yapılan mastarlar.

m. 51/18, 58/07, V/07

[=3]

masdar-ı mürekkebe Birleşik mastar.

m. 62/18, V/08

[=2]

mâzî-i naklî Belirsiz geçmiş zaman.

m. 47/08, 49/15, 50/01, 66/20, 66/21, 67/11, 67/20, 67/21, 68/09, 69/06, 69/15, 70/12, 71/02, 71/21, 73/07, 74/16, 76/09, IV/10, IV/18, IV/19, V/16

[=21]

mâzî-i şühûdî Belirli geçmiş zaman.

m. 47/01, 49/01, 49/08, 65/20, 66/01, 66/12, 66/13, 67/12, 68/18, 70/03, 71/12, 72/18, 74/07, 76/07, IV/09, IV/16, IV/17, V/14

[=18]

mef'ûlün bih Belirtme hâli, akuzatif.

m. 43/09, 44/08, III/16

[=3]

mef'ûlün fîh Bulunma hâli, lokatif.

m. 43/11, 44/15, III/18

[=3]

mef'ûlün ileyh Yönelme hâli, datif.

m. 43/10, 44/08, III/17

[=3]

mef'ûlün-li-eclih -den dolayı, için, maksadıyla.

m. 43/13, 45/01, III/20

[=3]

mef'ûlün minh Çıkma, ayrılma hâli; ablatif.

m. 43/12, 44/15, III/19

[=3]

menfî Ar. Olumsuz.

m. 43/14, 75/16, 75/17, 75/18, 75/20, 75/21, 76/01, 76/01, III/21, VI/17, VI/18

[=11]

menfî zamîr Olumsuz zamir.

m. 45/01, III/21

[=2]

mesâdir Mastarlar, isim fiiller.

m. 3/02, 51/16, V/05

[=3]

mim-i meftûha Üstün ile okunan mim(harfi).

m. 75/17, 75/20

[=2]

muhâtab İkinci şahıs.

m. 44/03, 44/03, 44/06, 44/06, 66/04, 67/02, 72/09, 73/17

[=8]

muttasıl Kendisinden sonraki harfe bitişen (harf, zamir).

m. 69/15, 71/02, 75/03, 75/03, 75/03, 75/06, 77/04, VI/15

[=8]

muttasıl zamîr Birleşik zamir.

m. IV/01, IV/02, IV/03, IV/04, IV/05, 45/08, 45/08, 45/15, 45/15, 46/01

[=10]

muzâfun-ileyh Tamlayan.

m. 43/08, 44/01, III/15

[=3]

muzâri' Geniş zaman.

m. 65/06, 69/13, 69/14, 70/02, 70/11, 75/18, 76/15, VI/02

[=8]

mübhemât Belirsiz sıfâtlar, belirsiz zamirler.

m. 77/07, 77/13, VI/19, VI/21

[=4]

mücerred II Arapçada üç veya dört asıl harfi olan, asıl harflerine elif, te, mim, vâv, yâ gibi zâit harflerden biri eklenmemiş bulunan (fiil veya mastar), mücerret, yalın.

m. 3/16, 43/06, 44/01

[=3]

mücerred zamîr Sözcük hâlindeki zamirler.

m. III/14

[=1]

müennes Kelimeleri dişi yahut erkek olarak ayıran Arapça, Fransızca gibi dillerde, dişi cinsten sayılan (kelime), dişil, dişi isim.

m. 44/kenar, 44/kenar, 44/kenar, 44/kenar, 44/kenar

[=5]

müfred Tekil, müfret.

m. 42/21, 42/22, 44/02, 44/02, 44/03, 44/03, 44/04, 44/04, 44/09, 44/09, 44/10, 44/10, 44/11, 44/11, 44/16, 44/16, 44/17, 44/17, 44/18, 44/18, 45/02, 45/02, 45/03, 45/03, 45/04, 45/04, 45/09, 45/09, 45/10, 45/10, 45/11, 45/11, 45/16, 45/16, 45/17, 45/17, 45/18, 45/18, 46/02, 46/02, 46/03, 46/03, 46/04, 46/04, 46/19, 64/19, 65/10, 65/14, 65/17

[=49]

müfred-i emr-i gâ'ib Teklik üçüncü şahıs emir.

m. 65/15

[=1]

müfred-i emr-i hâzır Teklik ikinci şahıs emir.

m. 64/21, 65/01, 65/02, 65/04, 65/08, 65/10, 65/14, 65/17, 66/01, 66/21, 68/08, 69/14, 70/20, 72/08, 73/14, 75/07, 75/12

[=17]

müfred-i gâ'ib Teklik üçüncü şahıs.

m. 66/02, 66/12, 67/01, 67/11, 67/20, 68/17, 69/05, 70/02, 70/11, 71/11,

71/20, 72/17, 72/08, 72/17, 73/06, 73/17, 74/06, 74/15

[=18]

müfred-i muhâtab Teklik ikinci şahıs.

m. 66/02, 67/01, 72/08, 73/16

[=4]

müfred-i mütekellim Teklik birinci şahıs.

m. 66/02, 67/01, 72/08, 73/16, 75/19

[=5]

müfred-i nehy-i gâ'ib Teklik üçüncü şahıs (olumsuz).

m. 65/19

[=1]

müfred-i nehy-i hâzır Teklik ikinci şahıs (olumsuz).

m. 65/12

[=1]

mürekkeb Birleşik (kelime).

m. 65/kenar

[=1]

müsbet Olumlu.

m. 65/06, 75/21, 76/01, 76/01, VI/18

[=5]

müstakbel Gelecek zaman sîgası, kipi.

m. 65/06, 70/19, 70/20, 71/11, 71/20, 75/20, 76/18, 96/15, VI/05

[=9]

müteharrik Harekelenmiş, harekeli (harf).

m. 64/19, 70/21**,** 73/15

[=3]

mütekellim Birinci şahıs.

m. 44/02, 44/02, 44/05, 44/05, 46/19, 71/02, 75/19

[=7]

müzekker Arapça ve Fransızca gibi, kelimeleri dişi veya erkek olarak kabul edilen dillerde erkek cinsten sayılan (kelime), eril.

m. 44/kenar, 44/kenar

[=2]

nidâ Ünlem.

n. 79/05, VII/07

[=2]

nisbet Ar. Arapça, Farsça, bazan da Türkçe ve batı kaynaklı kelimelerin sonuna eklenen ve bunların taşıdığı anlamla ilgili sıfâtlar yapan ek, nispet.

n. 43/04

[=1]

nu'ût Sıfatlar.

n. 3/02, 4/02, 4/04, III/04

[=4]

sâkin Yanında ünlü bulunmayan, üzerinde sükûn işareti bulunan ünsüz (harf).

s. 73/14, 75/07, 75/09, 75/12, 75/14

[=5]

sarf-ı mezîd Artırılmış kurallı mastar.

s. 65/kenar

[=1]

sıfat Ar. Bir ismi belirten veya niteleyen kelime türü.

s. 42/20

s.+ı 42/20, 51/kenar, 51/kenar

[=4]

sîga Kip.

s. 46/11, 46/kenar, 47/01, 47/08, 49/01, 49/08, 49/15, 50/01, 64/15, 64/17, 64/17, 64/17, 65/06, 65/09, 65/13, 65/16, 65/20, 65/kenar, 66/11, 66/13, 66/20, 67/10, 67/12, 67/19, 67/21, 68/07, 68/16, 68/18, 69/04, 69/06, 69/13, 70/01, 70/03, 70/10, 70/12, 70/19, 71/10, 71/12, 71/19, 71/21, 72/07, 72/08, 72/16, 72/18, 73/05, 73/07, 73/13, 73/14, 74/05, 74/07, 74/14, 74/16, 74/kenar, 74/kenar, 75/04, 75/05, 75/06, 75/11, 75/16, 75/17, 75/21, 75/02, 75/kenar, 75/kenar, 76/01, 76/01, 76/01, IV/08, IV/09, IV/10, IV/17, IV/19, V/10, V/10, V/11, V/13, V/14, V/15, V/16, V/17, V/18, V/19, V/20, V/21, VI/02, VI/03, VI/05, VI/06, VI/08, VI/09, VI/10, VI/10, VI/11, VI/13, VI/14, VI/15, VI/16, VI/17, VI/18

[=99]

sîga-ı şartiyye Şart kipi.

s. 47/15, 50/08, 50/15, IV/10, IV/20, V/02

[=6]

sîga-ı zarfiyye Zarf fiil, bağ fiil, ulaç.

s. 48/01, 51/01, 51/08, IV/11, V/03, V/04

[=6]

şedde Arapça ve Farsça kelimelerde üzerine konduğu harfi çift okutan işaret.

ş. 66/21

[=1]

tasrîf Ar. Çekim.

t. 46/18, 64/15, 65/kenar, 75/kenar, 75/kenar

[=5]

tasrîf-i ef'âl Fiil çekimi.

t. 64/14, V/09

[=2]

terkîb Tamlama.

t. 3/12, 77/19

[=1]

terâkîb Tamlamalar.

t. 80/kenar

[=1]

tesniye Ar. Bazı dillerde tekil ve çoğul dışında yer alan bir katagori olup isimlerde iki varlığı, çekimli fiillerde iki kişiyi gösteren şekil, ikil.

t. 44/kenar

[=1]

vücûbî Gereklilik kipi.

v. 72/07, 72/08, 72/17, 73/06, 76/21, VI/08

[=6]

ye-i meftûha Üstün ile okununan ye, yâ.

y. 71/01

[=3]

zamâ'ir Zamirler.

z. 3/02, 43/19, 43/20, III/12

[=4]

zamâ'ir-i mevsûle Ek durumundaki zamirler.

[=2]

z. 46/01, IV/06

[=2]

zamîr Zamir, adıl.

z. 43/19, 66/12, 66/12, 67/11, 67/11, 67/21, 67/21, 68/17, 68/17, 69/05, 69/05, 70/02, 70/02, 70/11, 70/11, 71/11, 71/11, 71/20, 71/20, 72/17, 72/17, 73/06, 73/06, 74/06, 74/06, 74/15, 74/15

[=27]

zurûf Zarflar, belirteçler.

z. 77/20, VII/03

4. GENEL DİZİN

A

abdest Far. Abdest.

a. 80/08

a. al- Abdest almak. 62/19, 80/09

a.+im 80/15

[=4]

abluka İt. Kuşatma.

a. 30/01

[=1]

'acemi Ar. Acemi, toy.

a. 3/04, 91/05

[=2]

acı Acı.

a. 36/11

[=1]

acık- Acıkmak.

a.-mak 51/21

[=1]

acılık Acı olma durumu.

a. 36/12

[=1]

aç Aç.

a. 6/19, 36/09

[=2]

aç- Açmak.

a.-maz 90/22

[=1]

açgözlü Gözü doymayan.

a. 6/20

[=1]

açık Açık.

a. 27/07

a.+tır 87/10

[=2]

açıl- mec. Üzerindeki sıkıntı kalkmak, ferahlamak, rahatlamak.

a.-ır(can açıl-) 95/16

[=1]

açlık Açlık.

a. 36/10

[=1]

ad İsim

a. koy- İsim koymak. 62/20

[=1]

ada Ada.

a. 20/21

[=1]

‘adâd Ar. Sayılar, adetler.

a. 3/02

a.-ı sahîha Gerçek sayılar. 33/20, III/06

[=3]

adak Adak.

a. 36/13

[=1]

adam Kişi, kimse.

a. 42/19, 42/22, 95/02, 95/03, 96/02, 96/04, 96/05, 97/03, 97/24

a.+dan 95/12, 97/14

a.+dır 95/15

a.+ın 95/17

a.+lar 42/19, 42/22

a.+lardan 97/17

a.+lardır 95/14

a.+ların 97/10

[=18]

âdem Ar. İnsan, beşer.

a. 6/19

[=1]

Âdem Ar. İlk insan ve ilk peygamber.

a. (hazret-i adem-i urs-ı+tohm-ı ezhâr-ı esmâ-yı gûn-â-gûn)

a. 2/03

[=1]

‘adet Ar. Huy, tabiat.

a. 91/10

a.+imiz 93/09

[=2]

‘âdeta Ar. 1. Bayağı, basbayağı, sanki, neredeyse. 2. Her vakit ki gibi, alelade.

a. 80/17, 82/12, 84/17

[=3]

‘Adnân Arapların iki ana kolundan birini teşkil eden Adnânîlerin atası.

a.+(seyyid-i veled-i ‘Adnânın) 2/07

[=1]

adsız İsimsiz.

a. parmak Adsız parmak, yüzük parmağı. 4/17

[=1]

adum Adım.

a. 4/07

[=1]

af Ar. Af, bağışlama.

a. buyur- Af buyurmak. 80/20, 85/11, 94/04

a. et- Affetmek. 86/17

[=4]

âferin Fars. Aferin.

a. 79/06

[=1]

ağ mec. Teşkilat, şebeke.

a. 36/10

[=1]

ağa Moğ. Ağa.

a. 11/08

a.+(kızlar ağası) 12/13

a.+(sağ kol ağası) 31/11

[=3]

ağaç Ağaç.

a. 22/17

a. kabuğu Ağaç kabuğu. 22/19

a. kökü Ağaç kökü. 22/20

a. sapı Ağaç sapı. 22/18

a.+(çam ağacı) 23/12

a.+ı(çemşir ağacı) 23/14

a.+ı(çınar ağacı) 23/15

a.+ı(defne ağacı) 22/21

a.+ı(hurma ağacı) 23/19

a.+ı(kavak ağacı) 23/14

a.+ı(kayık ağacı) 23/12

a.+ı(kuru ağaç) 23/13

a.+ı(meşe ağacı) 24/05

a.+(servi ağacı) 23/02

a.+ı(sorkun ağacı) 23/06

a.+ı(söğüt ağacı) 23/04

[=16]

ağar- Ağarmak, kırlaşmak.

a. -mak 52/10

[=1]

ağır 1. Yavaş. 2. Ağır başlı, ciddî.

a. 7/07, 36/11

[=2]

ağırgan Ağır.

a. 36/12

[=1]

ağırlık Ağırlık.

a. 32/21

[=1]

ağız Ağız.

a. 4/09, 30/05

a.+a 97/25

a. yokla- Ağız yoklamak. 63/01

[=4]

ağla- Ağlamak.

a. -mak 52/11

[=1]

ağrı Ağrı.

a. 33/01

a. (baş ağrısı) 33/07

a. (göz ağrısı) 33/15

[=3]

ah ünl. Ah.

a. 79/09

a. çek- Ah çekmek. 63/13

[=2]

ahcâr Ar. Taşlar.

a. 26/15, II/17

[=2]

âhir Ar. Son.

a. 3/04 43/06

a.+e 79/18

a.+i 43/06, 46/18, 51/17, 51/17, 51/18, 64/15, 70/21, 73/14, 75/07, 75/12

a.+ine 42/19, 43/01, 43/04, 43/07, 43/08, 43/09, 43/10, 43/11, 43/12, 43/13, 43/14, 66/01, 66/21, 68/08, 68/09, 69/14, 69/15, 70/20, 71/02, 72/08

[=33]

âhûr Far. Ahır.

a. 17/20

[=1]

ahvâl Ar. Hâller.

a.+i nefs Nefsin hâlleri. 29/07, III/02

a.+i sabıka.sını Önceki hâller. 75/kenar

a.+i sâir.ede Diğer , öteki hâller. 44/kenar

a.+in 43/kenar

[=5]

ak Beyaz.

a. 27/08

[=1]

ak- Akmak.

a. -mak 52/12

[=1]

akciğer Akciğer.

a. 4/10

[=1]

akçe Akçe, gümüş sikke.

a. 36/14

[=1]

akıntı Akıntı, akım.

a. 21/01

[=1]

aksâm Kısımlar, bölümler.

a.+ı zemin 27/19, II/20

[=2]

akşam Akşam.

a. 27/20, 93/13, 93/20, 93/22, 95/10

a.+dan 94/19

a.+la 94/13

a. namaz.ını Akşam namazı. 94/05

[=8]

al- Almak.

a. 85/18

a. -acağım 90/07, 90/10, 91/21

a. -acağınız(satın al-) 90/06

a. -acak+idim 89/19

a. -acaksın 91/20

a. -alım 87/20

a. -dı 87/16

a. -dı idim 90/12

a. -dığım 90/17

a. -dığımın 91/01

a .-dığınız 90/19

a. -dım(abdest al-) 80/09

a. -dın 80/08

a. -dınız 88/03

a. -ınıp 66/12

a.-ıp 80/19, 81/12

a. -ır 93/08

a. -ırız 89/23

a. -mak 52/20

a. -mak(abdest al-) 62/19

a. -mak(gönül al-) 64/07

a. -mak(satın al-) 63/14

a. -maya 91/09, 91/14

a. -sak 93/07

[=28]

‘alâ Ar. Daha iyi, daha mükemmel.

a.88/22

a.+sı 89/21, 91/01

a.+sındandır 90/18

[=4]

alaca Karışık renkli.

a. 37/03

[=1]

‘alâ’im-i semâ Ar. Gökkuşağı.

e. 22/04, 37/05

[=2]

‘alâmet Ar. İşaret, belirti, nişan,

a. 44/kenar

a.+idir 42/19

a.+leri 96/04

[=3]

alay Orduda iki veya daha fazla taburun birleşmesiyle meydana gelen birlik.

a. 30/06

a. urbası Alay giysisi. 30/07

[=2]

alçak 1. Alçak. 2. mec. Kötü ve ahlâksızca davranışlarda bulunan kimse.

a. 7/08, 37/04

[=2]

alçaklık Alçakça davranış.

a. 29/10

[=1]

alda- Aldamak, kanmak.

a.-mak 52/16

[=1]

aldan- Aldanmak.

a. -ma 95/18

a. -mak 52/17

a. -mayız 91/03

[=3]

aldat- Aldatmak, kandırmak.

a. -ıp 95/20

[=1]

‘âlem Ar. Herkes, insanlar.

a.+e (el ‘âlem) 85/14

[=1]

alev Ateş.

a. 41/10

[=1]

‘aleykümselâm Ar. Selam senin üzerine olsun anlamında kullanılan söz.

a. 88/13

[=1]

alıkoy- Alıkoymak.

a. -mak 63/06

[=1]

alın Alın.

a. 4/18

[=1]

alın- Alınmak, dahil edilmek.

a. -ıp 67/11, 67/20, 68/17, 69/05, 70/02, 70/11, 71/11, 71/20, 72/17, 73/06, 74/06, 74/15

[=12]

alış- Alışmak.

a. -mak 52/19

[=1]

alıştır- Alıştırmak.

a. -mak 52/18, 75/kenar

[=2]

alışveriş Alışveriş.

a.+et- Alışveriş etmek. 63/03, 91/16

a.+imi 97/08

[=3]

‘aliyye Ar. Yüce, ulu.

a.+leri(mizac-ı ‘aliyeleri) 83/11

[=1]

Allâh Ar. Allah.

a. 83/15, 83/20, 86/19, 91/05, 94/16, 96/19

[=6]

alt Alt.

a. 28/20, 28/21

[=2]

altı Altı (sayı ismi).

a. 34/04, 34/14

a.+(yedide altı) 36/02

a.+da beş Altıda beş. 36/01

a.+da bir Altıda bir. 35/18

a.+dır 43/19

[=6]

altın Altın, maden.

a. 26/16

[=1]

altıncı Altıncı (sıra sayısı ismi).

a. 16/16, 27/19, 34/17, 66/20, 88/11, II/10, II/20, V/16, VII/15

[=9]

altışar Altışar (üleştirme sayı ismi).

a. 35/12

[=1]

altmış Altmış (sayı ismi).

a. 34/07

[=1]

altmışar Altmışar (üleştirme sayı ismi).

a. 35/11

[=1]

altmışıncı Altmışıncı (sıra sayısı ismi).

a. 35/05

[=1]

altüst Pek karışık, çok dağınık, perişan, karmakarışık.

a. et- 63/11

[=1]

ama Ar. bağ. Ama.

a. 75/18, 81/06, 81/08, 84/23, 85/08, 85/13, 86/17, 87/15, 89/20, 91/15, 94/03

a.+sı 94/04

[=12]

amân Yardım isteme, imdat dileme.

a. 79/08

[=1]

ambar Far. Ambar.

a. 32/05
a.+(üç ambarlı) 32/06

[=2]

amca Amca.

a. 10/11

[=1]

‘amel Ar. Bir maksatla yapılan iş, eylem, fiil.

a. et- İş yapmak. 95/23

[=1]

âmin Ar. Âmin.

a. 3/15

[=1]

an- Anmak.

a. -mak 52/13

[=1]

ana Anne.

a. 10/09

a.+(ögey ana) 10/12

[=2]

anahtar Yun. Anahtar.

a. 19/06

[=1]

‘anâsır Ar. Unsurlar.

a. 27/14, II/19

[=2]

ancak bağ.+e. Ancak, yalnız, sadece.

a. 79/15, 88/20, 89/21, 91/10, 94/08

[=5]

ancılayın O zamîrinin eşitlik hâli. Onun gibi, onculayın**.**

a. 79/02

[=1]

anıl- Anılmak, adı geçmek.

a. -ırım 91/15

[=1]

anla- Anlamak.

a. -mak 52/15

a. -mayacaklarından 3/08

[=2]

anlat- Anlatmak.

a. -mak 52/14

[=1]

ansızın Birdenbire, aniden.

a. 36/19

[=1]

añа Ol (o) zamirinin yönelme (datif) hâli.

a. 64/19

[=1]

ara- 1. Aramak. 2. Yoklamak, araştırmak. 3. Arayıp sormak.

a. 65/04

a. -dı 88/01

a. -dım 91/27

a. -mak 51/20, 65/04

a. -yınız 65/04

[=6]

‘Arab Ar. Arap yarım adasından çıkıp yayılmış olan Sâmî bir kavmin adı.

a. 41/11

[=1]

‘Arabî Ar. Arapça, Arap dili.

a. 79/15, 79/15, 79/16, 79/16, 79/17, 79/17, 79/17, 79/18, 80/kenar, 82/02, 82/03, 82/04

[=12]

araba Araba.

a. 92/21

a.+dan 92/24

[=2]

arabacı At arabası süren kimse.

a. 31/17

[=1]

aralık Aralık.

a. 36/14

[=1]

ârâste Far. Süslü, süslenmiş, bezenmiş.

a. 2/03

[=1]

arat- Aratmak.

a. -mak 51/21

[=1]

arı Arı.

a. 24/13

a.+(bal arısı) 24/11

[=2]

arık Zayıf, güçsüz, çelimsiz.

a. 7/02, 36/16

[=2]

arıkçın Türban.

a. 17/15

[=1]

‘arife Ar. Arife.

a. günü Bayramdan (dini bayramlardan) bir önceki gün 28/01

[=1]

arka Arka.

a. 4/08

a.+(el arkası) 4/16

a. çık- Arka çıkmak, desteklemek.. 62/21

[=3]

arkadaş Arkadaş.

a. 6/20

[=1]

armut Far. Armut.

a. 13/13

[=1]

arşın Uzunluk ölçüsü.

a. 36/18

[=1]

art Arka taraf, arka.

a. 28/19

[=1]

art- Artmak.

a. -mak 52/01

[=1]

artık Artık, artan şey.

a. 36/15

[=1]

‘arz I Ar. Sunma, takdim etme.

a. 20/20

a. ve ihdâ kılın- Sunma ve hediye etme. 2/08

[=2]

arz II Ar. Yeryüzü, dünya.

a. II/13

[=1]

arzu Far. İstek, dilek.

a. 29/09

[=1]

as- Asmak.

a. -mak 52/09

a. -mak(kulak as-) 64/04

[=2]

askı Askı, askılık.

a. 19/03

[=1]

aslan Aslan.

a. 24/12

[=1]

aslî Ar. Bir şeyin ana unsurunu teşkil eden, bünyesinin esasını meydana getiren.

a.ye+(sûret-i aslîyelerine) 76/01

[=1]

asma Asma.

a.+(üzüm asması) 22/19

[=1]

âstâne Far. Başşehir.

a.+ye 93/16

[=1]

astar Far. Astar.

a. 16/18

[=1]

aş Yemek.

a. 36/08

a. er- Hamilelikte bâzı yemeklerden tiksinmek, bâzılarına karşı da aşırı istek duymak. 62/21

[=2]

aşağı Aşağı.

a. 28/20, 77/22

[=2]

aşçı Aşçı.

a. 11/05

[=1]

‘aşere Ar. On kişi veya on şeyin toplamı, 10’lar, onluk.

a. 35/16

[=1]

aşhâne Far. Yemek pişirilen yer.

a. 17/20

[=1]

aşırı mec. Hadinden fazla, ileri derecede, pek çok.

a. git- Aşırı gitmek, haddini aşmak. 62/20

[=1]

aşîna Far. Bildik, tanıdık.

a. 7/06, 46/20

a.+yım 46/20

a.+yız 46/20

[=4]

‘aşr Ar. On.

a.+(mükâlemât-ı ‘aşr) VII/09

a.+(mükâlemât-ı ‘aşr) 79/19

a.e+(mükâlemât-ı ‘aşre) 80/kenar

[=3]

at At.

a. 24/11, 49/02, 49/03, 49/04, 49/05, 49/06, 49/07, 49/09, 49/10, 49/11, 49/12, 49/13, 49/14, 92/21, 92/22, 92/24, 93/05

a. takımı At takımı. 36/08

[=18]

at- Atmak.

a. -mak 51/20

a. -mak(dayak at-) 64/01

a. -mak(suç at-) 63/17

a. -mak(taş at-) 63/20

a. -mak(temel at-) 63/02

[=5]

ata Cet, dede.

a. 10/07

[=1]

ateş Ateş.

a. 27/15

[=1]

âtî Gelecek olan, gelecek, müstakbel.

a.+de(cetvel-i âtî) 75/22

[=1]

atlı Ata binmiş olan, süvâri.

a. 30/02, 46/21

a.+yım 46/21

a.+yız 46/21

[=4]

‘avâm Hâlk, umum, herkes.

a.+(lisan-ı ‘avâm) 80/kenar

[=1]

avcı Avcı.

a. 11/12

[=1]

avcıyân Avcı başı.

u. 30/09

[=1]

avize Ar. Avize.

a. 19/08

[=1]

‘avret Ar. Vücudun mahrem yerleri, edep yerleri.

a. 41/12

[=1]

avuç Elin iç kısmı.

a. 4/21

[=1]

avurt Yanakların iç kısmındaki boşluk.

a. 4/06

[=1]

aya Avuç içi.

a.+(el ayası) 4/17

[=1]

ayak Ayak, kadem.

a. 4/10, 18/04

[=2]

ayakyolu Abdesthane, tuvalet.

a. 18/05

[=1]

ayaz Kuru soğuk.

a. ol- 92/24

[=1]

âyet Ar. Kimsenin inkar edemeyeceği alâmet, işaret, nişan.

a.+teki 75/kenar

[=1]

ayı Ayı.

a. 24/21

[=1]

ayır- Ayırmak.

a. -mak 52/20

[=1]

ayıtla- Ayıklamak, temizlemek.

a. -mak 52/19

[=1]

ayla- Dönmek.

a. -mak 53/03

[=1]

ayna Far. Ayna.

a. 19/11

[=1]

aynacı Ayna yapan veya satan kimse.

a. 11/18

[=1]

ayran Ayran.

a. 13/14

[=1]

ayrı ayrı, değişik.

a. 37/14

[=1]

ayrıl- Ayrılmak.

a. -mak 52/21

[=1]

ayrılık Ayrılık.

a. 37/15

[=1]

ayva Ayva.

a. 13/15

[=1]

az Az.

a. 36/19

[=1]

az- Azmak.

a. -mak 52/04

a. -mak(düş az-) 63/05

[=2]

a‘zâ Ar. Organlar.

a.+yı insan İnsan organları. 4/05, II/05

[=2]

azarla- Azarlamak.

a. -mak 52/02

[=1]

azât Far. Serbest bırakma, serbestlik.

a. et- 62/19

[=1]

azdır- Azdırmak.

a. -an 95/14

a. -mak 52/03

[=2]

azgın Azgın, azmış.

a. 7/04

[=1]

azı Azı.

a. dişi Azı dişi, öğütücü diş. 5/09

[=1]

azık Azık, yolda yenilmek için hazırlanmış yemek.

a. 36/20

[=1]

‘aziz Ar. Yüce.

a. 93/18

[=1]

B

bâ- Far. Bâzı Arapça ve Farsça kelimelerin önüne gelerek zarf fonksiyonunda şekiller yapan “ile” anlamında ön ek.

b. 3/15, 96/05

b.+(mükâleme-i Eflâtûn bâ Behrâm) VII/10

b.+(mükâleme-i Fevzi bâ Kadrî) 93/12, VII/18

b.+(mükâleme-i Hayri bâ Dâniş) 84/12, VII/13

b.+(mükâleme-i İzzet bâ Gâlib) 91/25, VII/17

b.+(mükâleme-i Kemâl bâ Vehbî) 95/01, VII/19

b.+(mükâleme-i Râsim bâ Zîver) 86/20, VII/14

b.+(mükâleme-i Safer bâ Tâhir) 90/01, VII/16

b.+(mükâleme-i Sûdî bâ Şekîb) 88/11, VII/15

b.+(mükâleme-i Tevfîk bâ Sabît) 81/17, VII/10

b.+(mükâleme-i Cevdet bâ Hilmi) 83/08, VII/11

[=21]

bâb Ar. Bir kitabın bölümlerinden her biri.

b.+(tirâdʿül-bâb) 74/kenar

b.+ı evvel İlk bölüm. 4/01, II/04

b.+ı hamîs Beşinci bölüm. 77/06, VI/19

b.+ı râbiʿ Dördüncü bölüm. 64/13, V/09

b.+ı sâbiʿ Yedinci bölüm. 79/19, VII/09

b.+ı sâdis Altıncı bölüm. 77/17, VII/02

b.+ı sâlis Üçüncü bölüm. 51/15, V/05

b.+ı sânî İkinci bölüm. 43/18, III/12

b.+ında 65/kenar

[=16]

baba Baba, peder.

b. 10/14

[=1]

babalık Üvey baba.

b. 10/15

[=1]

baca Far. Baca.

b. 18/07

[=1]

bacak Far. Bacak.

b. 5/02

[=1]

bacanak İki kız kardeşle evlenen erkeklerin birbirine göre akrabalık adı.

b. 10/16

[=1]

bâc Far. Vergi.

b. 38/11

[=1]

badem Far. Badem.

b. 13/16, 51/02, 51/03, 51/04, 51/05, 51/06, 51/07, 51/09, 51/10, 51/11, 51/12, 51/13, 51/14

[=13]

bağ Bağ.

b. 38/12

b.+(boyun bağı) 16/21

b.+(diz bağı) 17/10

[=3]

bağdaş Bağdaş.

b. kur- Bağdaş kurmak. 63/19

[=1]

bağırsak Bağırsak.

b.+lar 5/05

[=1]

bağışla-Bağışlamak, affetmek.

b. -mak 53/15

b.-rım 85/12

[=2]

bağla- Bağlamak.

b. -mak 53/16

b. -mak(sıkı bağla-) 63/19

b. -ya 96/16

[=3]

bahâdır Far. Yiğit, kahraman.

b. 7/09

[=1]

bahâne Far. Mazeret.

b.+niz 94/20

[=1]

bahar Far. Mevsim adı, ilkbahar.

b. 27/15

[=1]

bahçe Far. Bahçe.

b. 18/08, 21/06, 43/05

b.+de 95/10

b.+li 43/05

[=5]

bahçıvan Far. Bahçıvan, bağban.

b. 11/05

[=1]

bahriyye Ar. Deniz kuvvetlerine ait, donanmaya mensup.

b.+(bâ‘z-ı ıslâhât-ı bahriyye) 32/04, III/04

[=2]

bak- Bakmak.

b.-mak 53/11

b.-tınız 92/01

[=2]

bakır Bakır.

b. 26/19

[=1]

bakırcı Bakır işleyen veya bakır eşya satan kimse.

b. 11/06

[=1]

bakla Ar. Bakla.

b. 14/08, 23/05

[=2]

baklava Baklava.

b. 14/07

[=1]

bakraç Küçük bakır kap.

b. 19/15

[=1]

bal Bal.

b.+arısı 24/11

[=1]

balçık Koyu kıvamda, özlü ve yapışkan çamur.

b. 21/07

[=1]

baldır Baldır.

b. 4/20

b.+ı kara Baldırı kara, bir kuş türü. 22/20

[=2]

balık Balık.

b. 13/20

b. (tuzlu balık) 15/01

b.+ı(sazan balığı) 14/17

b.+ı(tekir balığı) 14/16

b.+lar 24/12

[=5]

balıkçı Balık tutmayı meslek edinen kimse.

b. 11/07

[=1]

balta Balta, kesici alet.

b. 30/16

[=1]

baltacı Balta yapan veya balta satan kimse.

b. 30/17

[=1]

bana Ben zamirinin yönelme(datif) hâli.

b. 44/09, 82/22, 84/21, 88/04

[=4]

bardak Bardak.

b. 19/14, 38/17

[=2]

bârgâh Far. Makam, huzur.

b.+sa‘adetine(bârgâh-ı sa‘adetine) 2/08

[=1]

barışma Barışmak.

b. 30/14

[=1]

barut Far. Barut.

b. 30/15

[=1]

bas- Basmak.

b. -mak 53/10

[=1]

basamak Basamak.

b. 18/09

[=1]

basar Ar. Görme.

b.+(gaz-i basar) 3/18

[=1]

basmacı Tülbent ve pamuklu dokuma üstüne kalıp basan kimse.

b. 11/04

[=1]

baş 1. Baş. 2. Esas, temel.

b. 4/19

b. parmak Baş parmak. 4/14

b. ağrısı Baş ağrısı. 33/07

b.+ında 80/22

[=4]

başak Başak.

b. 23/03

[=1]

başçavuş Astsubay sınıfında, üst çavuşla kıdemli başçavuş arasındaki asker.

b. 30/13

[=1]

başıbozuk Düzensiz topluluk.

b. 30/12

[=1]

başka Başka, diğer.

b. 38/16, 64/15, 64/17, 82/06, 91/20, 92/05

b.+larına 84/16, 84/23

b.+sında 90/23

b.+ya 86/12

[=10]

başla- Başlamak.

b. 86/06

b. -mak 53/09

[=2]

başlık Başlık, baş giyeceği.

b. 38/03

[=1]

başmakçı Ayakkabıcı.

b. 11/09

[=1]

başüstüne Bir isteğin, buyruğun hemen yerine getirileceğini bildiren söz.

b. 85/15, 89/04

[=2]

başüzere Bir isteğin, buyruğun hemen yerine getirileceğini bildiren söz.

b. 90/21

[=1]

bat- Batmak.

b.-mak 53/06

[=1]

bataklık Bataklık.

b. 21/09

[=1]

batarya İt. En küçük topçu birliği.

b. 30/19

[=1]

batı Batı.

b. 29/02

[=1]

batır- Batırmak.

b.-mak 53/05

[=1]

batman Eski bir ağırlık ölçüsü.

b. 38/04

[=1]

baygınlık Baygın olma durumu.

b. 33/08

[=1]

bayıl- Bayılmak.

b. -mak 53/12

[=1]

baykuş Baykuş.

b. 24/13

[=1]

bayrak Bayrak.

b. 30/04

[=1]

bayraktar Bayrağı taşımakla görevli kimse.

b. 30/05

[=1]

bayram Bayram.

b.+(fitre bayramı) 28/02

b.+(kurban bayramı) 28/03

[=2]

bâ'z Ar. Bazı, birtakım, kimi.

b. 3/10, 65/05, 76/01

b.-ı ıstılahat-ı bahrıyye Donanma ile ilgili tabirlerin bazısı. 32/04, III/04

b.-ı ıstılahat-ı harbiyye Askerlik ile ilgili tabirlerin bazısı. 29/21, III/03

b.+sını 96/04

[=8]

bebek Gözbebeği.

b. 5/01

[=1]

bedbaht Far. Mutsuz, bahtsız, talihsiz.

b. 7/06

[=1]

bedhuy Far. Huyu kötü olan kimse.

b.+a 96/05

[=1]

bedîhî Ar. Açık, belli.

b.+(emr-i bedîhî) 3/10

[=1]

beğen- Beğenmek.

b. -mek 59/20

b. -meyesin 97/29

[=2]

Behrâm Far. Özel isim.

b. 80/02, 80/03, 80/05, 80/07, 80/09, 80/11, 80/13, 80/15, 80/17, 80/20, 81/02, 81/06, 81/10, 81/16

b.+(mükâleme-i Eflâtûn bâ Behrâm) VII/10

[=15]

bekçi Bekçi.

b. 11/10

[=1]

bekle- Beklemek.

b. -dim 93/13

b. -mek 59/19

[=2]

bel Bel.

b. 5/07

[=1]

belirsiz Belirli olmayan.

b. 38/19

[=1]

belki Ar.+Far. Belki.

b. 3/16, 91/01, 97/04

[=3]

belle- Bellemek, öğrenip akılda tutmak.

b. -mek 60/02

[=1]

belli Belli.

b. 96/02

[=1]

bembeyaz Çok beyaz.

b. 27/10

[=1]

ben Teklik birinci kişiyi gösteren söz, zamir.

b. 43/20, 44/02, 46/12, 46/20, 46/20, 46/21, 46/21, 47/02, 47/09, 47/16, 48/02, 66/05, 66/14, 67/04, 67/13, 68/01, 68/10, 68/19, 69/07, 69/16, 70/04, 70/13, 71/04, 71/13, 72/01, 72/10, 72/19, 73/08, 73/19, 74/08, 74/17, 80/17, 81/08, 81/10, 82/15, 82/22, 90/10

b. idim 47/02

b. imişim 47/09

b.+ce 92/22

b.+de 44/16, 48/09, 48/09, 48/16, 48/16, 49/02, 49/02, 49/09, 49/09, 49/16, 49/16, 50/02, 50/02, 50/09, 50/09, 50/16, 50/16, 51/02, 51/02, 51/09, 51/09, 83/04

b.+den 44/16, 45/19, 45/19

b.+i 44/09

b. iken 48/02

b.+im 44/02, 45/05, 45/12, 46/02, 46/12, 93/18, 95/08

b.+imki 46/02

b.+imle 45/12, 95/05

b. isem 47/16

b.+siz 45/05

[=79]

bendeniz Alçak gönüllülük göstererek ben yerine ve köleniz anlamında kullanılan bir söz.

b. 81/06, 90/12, 91/15, 91/28, 92/01

b.+de 88/22

b.+e 83/18, 87/13, 88/08, 88/20, 90/20, 92/09, 93/22

b.+i 84/09

[=14]

beniz Yüz, surat.

b. 5/06

[=1]

benlik Kendilik, şahsiyet.

b. 29/15

[=1]

benze- Benzemek.

b. -mek 59/18

[=1]

berâber Far. Birlikte, bir arada.

b. 3/03, 43/15, 46/09, 46/18, 49/01, 49/08, 49/15, 50/01, 50/08, 50/15, 51/01, 51/08, 74/kenar, 75/kenar, 75/kenar, 81/21, 87/04, 91/29, 92/11, 92/19, 93/07, 93/08, 93/19, 94/06, 94/14, 95/09, IV/17, IV/19, IV/20, V/02

b. idiler 92/08

[=33]

berbat Far. Kötü.

b. et- Berbat etmek. 63/16

[=1]

berber Far. Berber.

b. 11/08, 38/13

[=2]

beri Beri.

b. 84/04

[=1]

berik Ar. Parıltı, ışık.

b. 32/08

[=1]

berk Sağlam, kuvvetli.

b. et- Sağlamlaştırmak. 59/10

[=1]

bes Far. Yeter, kâfi.

b. 3/15

[=1]

besa Ant etme, sözleşme.

b. 86/05

[=1]

besle- Beslemek.

b. -mek 59/15

[=1]

beş Beş (sayı ismi).

b. 34/03, 34/13

b.+(altıda beş) 36/01

b.+te bir Beşte bir. 35/21, 36/03

b.+te dört Beşte dört. 36/06

b.+te üç Beşte üç. 36/05

[=7]

beşer Beşer (üleştirme sayı ismi).

b. 35/11

[=1]

beşinci Beşinci (sıra sayısı ismi).

b. 13/09, 27/14, 34/21, 65/20, 79/05, 86/20, II/09, II/19, V/14, VII/07, VII/14

[=11]

beyân Ar. Açıklama, anlatma, söyleme.

b. et- 4/04

b. ve ta‘rif kıl- 3/04

[=2]

beyaz Ar. Ak.

b. 27/09

[=1]

beyhûde Far. Yararsız, anlamsız.

b. 81/05

[=1]

beyin Beyin.

b. 5/15

[=1]

bez Ar. Bez.

b. 38/15

b.+(sofra bezi) 19/16

[=2]

bez- Bezmek.

b. -mek 59/14

[=1]

bezelye Bezelye.

b. 14/04

[=1]

Bezmi Far. Özel isim.

b. 88/12

[=1]

bıçak Bıçak, kesici araç.

b. 19/12

[=1]

bıçkı Büyük testere.

b. 38/10

[=1]

bık- Bıkmak, usanmak.

b. -mak 53/08

[=1]

bıldır Geçen yıl, bir yıl önce.

b. 28/04

[=1]

bıldırcın Göçebe bir kuş türü.

b. 13/19

[=1]

bırak- Bırakmak.

b. -mak 53/13

b. -sanız 91/22

[=2]

bırakıver- Bırakıvermek.

b.-mek 63/17

[=1]

bıyık Bıyık.

b. 5/13

[=1]

bî- Far. Farsça ve Arapça kelimelerin başına gelen ve dilimizdeki "-siz, -mez" eklerinin anlamını karşılayan ön ek.

b.+(mukaddime-i mergûbe-i şükr-bî pâyân) 2/02

b.+(havl) 2/08

[=2]

biber Rum. Biber.

b. 14/01

[=1]

biç- Biçmek.

b. -mek 59/09

[=1]

bil- Bilmek.

b. -ip 80/22, 96/03, 97/01

b. -irim 83/04

b. -mek 60/04

b. -mem 85/19

b. -meye 96/10

b. -mezsen 85/22

[=8]

bildir- Bildirmek.

b. -mek 60/01

[=1]

bile Bile, dahi.

b. 78/12, 88/15, 89/05

[=3]

bile- Bilemek.

b. -mek 60/03

[=1]

bileği Bileği.

b. taşı Kesici araçları bilemek için kullanılan alet. 19/17

[=1]

bilek Bilek.

b. 5/14

[=1]

bilezik Bilezik.

b. 16/20

[=1]

bilistan Bilistan, bir ot çeşidi.

b. otu Bilistan otu. 23/06

[=1]

billûr Far. Kristal.

b. 26/17

[=1]

bin Bin (sayı ismi).

b. 34/13, 34/14, 34/15

b.+de bir Binde bir. 36/06

[=4]

bin iki yüz yetmiş dört Bin iki yüz yetmiş dört (sayı ismi).

b. 2/09

[=1]

bin- Binmek.

b. -mesi 92/24

[=1]

binâberin Ar.+Far. Bundan dolayı, bunun üzerine, bu sebepten.

b. 3/10

[=1]

binbaşı Binbaşı.

b. 30/06

[=1]

binek Binmeye yarayan.

b. hayvanı Binek hayvanı. 24/18

[=1]

biner Biner (üleştirme sayı ismi).

b. 35/16

[=1]

bininci Bininci (sıra sayısı ismi).

b. 35/05

[=1]

bir 1. Bir (sayı ismi). 2. Belirsiz sıfât olarak herhangi bir şeyi, yeri veya kimseyi gösterir.

b. 3/11, 4/03, 33/21, 34/09, 43/01, 43/08, 43/09, 43/10, 46/19, 48/09, 48/10, 48/11, 48/12, 48/13, 48/14, 48/16, 48/17, 48/18, 48/19, 48/20, 48/21, 49/02, 49/03, 49/04, 49/05, 49/06, 49/07, 49/09, 49/10, 49/11, 49/12, 49/13, 49/14, 51/17, 64/15, 64/19, 66/01, 66/02, 66/02, 66/03, 66/03, 66/03, 67/01, 67/02, 69/14, 71/01, 73/14, 75/04, 75/08, 75/13, 75/17, 75/20, 75/21, 77/19, 80/16, 84/08, 85/13, 86/15, 87/19, 88/05, 88/06, 89/01, 89/02, 89/09, 89/21, 90/09, 90/12, 90/15, 90/15, 91/13, 92/19, 93/11, 93/15, 93/19, 93/22, 94/09, 95/07, 95/10, 95/10, 97/02, 97/07

b.+(altıda bir) 35/18

b.+(beşte bir) 35/21, 36/03

b.+(bindebir) 36/06

b.+(dokuzda bir) 35/21

b.+(dörtte bir) 35/20, 36/04

b.+(onda bir) 36/01

b.+(sekizde bir) 35/20

b.+(üçte bir) 35/19, 36/02

b.+(yedide bir) 35/19

b. çeyrek sâ‘at Bir çeyrek saat. 28/11

b. çeyrek Bir çeyrek. 28/13

b. yarım sâ‘at Bir yarım saat. 28/12

[=96]

birâder Far. Erkek kardeş.

b.+imden 88/04

b.+ime 88/06, 90/10

b.+iniz 83/21

[=4]

biraz Bir parça, azıcık.

b. 80/19, 83/14, 85/09

b.+dan 77/25

[=4]

birbiri İki veya daha fazla şey yâhut kimsenin yerini tutar, biri öteki.

b.+nde 80/22

[=1]

bire İt. Bira.

b. suyu Bira suyu. 13/12

[=1]

birer Birer (üleştirme sayı ismi).

b. 35/07

[=1]

biri Bir kimse, herhangi bir şahıs.

b.+si 80/22

[=1]

biriktir- Biriktirmek, yere toplamak.

b. -mek 59/11

[=1]

birinci Birinci (sıra sayısı ismi).

b. 4/05, 22/15, 32/20, 34/17, 43/21, 51/19, 64/17, 73/13, 77/08, 77/20, 80/01, 82/02, II/05, II/15, III/05, III/13, V/06, V/10, VI/10, VI/20, VII/03, VII/10

b.+sini 87/13

[=23]

birkaç Birkaç.

b. 43/kenar, 88/21, 89/05, 95/22

[=4]

birle- Birlemek, bir etmek.

b. -mek 59/13

[=1]

birleş- Birleşmek.

b. -mek 59/12

[=1]

birlikte Birlikte, bir arada.

b. 81/12, 92/17

[=2]

birtakım Kimi, bâzı.

b. 3/02, 3/06, 51/kenar

[=3]

bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm Ar. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla,

esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla demektir.

b. 2/01

[=1]

bit Bit, kehle.

b. 38/07

b.+(tahta biti) 38/18

[=2]

bit- Bitmek, tükenmek.

b. -mek 59/07

[=1]

bitir- Bitirmek.

b. -diğinde 87/18

b. -dim 87/15

b. -mediniz 87/13

b. -mek 59/08

[=4]

bitişik Yan.

b. 38/09

[=1]

biz Çokluk birinci kişiyi gösteren söz, zamir.

b. 43/20, 44/05, 46/15, 46/15, 46/20, 46/20, 46/21, 46/21, 47/05, 47/12, 47/19, 48/05, 66/08, 66/17, 67/07, 67/16, 68/04, 68/13, 69/01, 69/10, 69/19, 70/07, 70/16, 71/07, 71/16, 72/13, 73/02, 73/11, 74/02, 74/11, 74/20, 81/03, 91/05, 92/04, 93/07

b.+idik 47/05

b.+imişiz 47/12

b.+ce 93/02

b.+de 44/19, 48/12, 48/12, 48/19, 48/19, 49/05, 49/05, 49/12, 49/12, 49/19, 49/19, 50/05, 50/05, 50/12, 50/12, 50/19, 50/19, 51/05, 51/05, 51/12, 51/12, 93/17

b.+dedir 86/15

b.+den 44/19, 45/22, 45/22

b.+e 44/12, 83/05, 84/08, 93/05

b.+i 44/12, 90/05

b.+iken 48/05

b.+im 44/05, 45/08, 45/15, 46/05, 88/12, 94/08, 94/11

b.+imki 46/05

b.+imle 45/15, 92/07, 92/11

b.+isek 47/19

b.+leri 94/23

b.+siz 45/08

[=85]

boğaz 1. Boğaz, kursak. 2. Dar su geçidi.

b. 5/09, 21/12

b. reisi Boğaz reisi. 32/11

[=3]

boğ- Boğmak.

b. -mek 53/03

[=1]

boğum Bir şeyin boğulmuş, sıkılmış yeri.

b. 5/10

[=1]

bol Bol.

b. 38/06

[=1]

bolluk Bol olma durumu.

b. 38/08

[=1]

borç Borç.

b. 38/01

b. et- Borç etmek. 63/21

[=2]

borçlu Borcu olan.

b. 38/02

[=1]

boru Boru, uzun çalgı.

b. 30/01

[=1]

borucu Boru çalan kimse.

b. 30/02

[=1]

bostan Far. Sebze bahçesi, bağ.

b. 21/11

[=1]

boş Boş.

b. 38/09, 86/01

b. kal- Boş kalmak. 63/01

[=3]

boşa- Boşamak.

b. -mak 53/01

[=1]

boşalt- Boşaltmak.

b. -mak 53/21

[=1]

boşan- Boşanmak.

b. -mak 53/02

[=1]

boy Boy.

b. 5/12

[=1]

boya Boya.

b. 38/10

[=1]

boya- Boyamak.

b. -mak 53/05

[=1]

boylu Boyu olan.

b.+(uzun boylu) 7/14

[=1]

boynuz Boynuz.

b. 25/01

[=1]

boyun Boyun.

b. 5/16

b. bağı Boyun bağı. 16/21

[=2]

boz- Bozmak.

b.+arlar 95/21

b. -mak 53/20

[=2]

bozuk Bozulmuş olan.

b.+idi 89/10

[=1]

bozul- Bozulmak.

b. -ur 85/20

[=1]

bozuş- Bozuşmak.

b. -mak 53/19

[=1]

böbrek Böbrek.

b. 4/21

[=1]

böcek Böcek.

b.+(ipek böceği) 24/19

b.+i(osurgan böceği) 37/19

b.+i(yıldız böceği) 26/14

b.+ler 24/19

[=4]

böğürtlek Böcek.

b. 24/21

[=1]

böğürtlen Böğürtlen.

b. 23/07

[=1]

böl- Bölmek.

b. -mek 60/07

[=1]

bölük Askerî birlik.

b. 30/20

b. emini Bölük emini. 30/21

[=2]

bölüş- Bölüşmek.

b. -mek 60/06

[=1]

börek Börek.

b. 14/09

[=1]

böyle Böyle.

b. 79/02, 81/14, 86/02, 91/15, 97/03

b.+(bundan böyle) 77/22

[=6]

bu Bu, işaret adı.

b. 2/08, 2/10, 3/13, 3/14, 36/22, 43/kenar, 43/kenar, 75/kenar, 77/11, 80/06, 80/17, 80/22, 82/16, 84/03, 84/08, 84/19,

85/10, 85/12, 85/21, 86/17, 87/06, 87/11, 87/19, 90/17, 91/10, 93/11, 93/18, 93/20, 93/22, 93/22, 94/12, 95/05, 95/13, 95/14, 95/15, 96/20, 97/01, 97/06

b.+dur 81/16, 88/17

b.+na 89/17

b.+nda 43/14, 87/21

b.+ndan 71/01, 86/02

b.+ndan böyle 77/22

b.+ndan sonra 77/23

b.+nlar 77/12

b.+nun 85/02, 90/15, 94/04

b.+rada 74/kenar, 77/21, 83/21

b.+raya 51/kenar, 75/kenar, 80/04

b.+ysa 93/20

[=58]

budalalık Budala olma durumu.

b. 29/16

[=1]

bugün Bugün.

b. 86/21, 90/21, 91/22

[=3]

buğ Buhar.

b. 38/04

[=1]

buğday Buğday.

b. 23/04

[=1]

buhurdan Far. İçinde buhur yakılan kap, buhurluk.

b. 19/13

[=1]

bukagu Demir.

b. 38/05

[=1]

bul- Bulmak.

b. -amadı 88/02

b. -amadım 89/20, 91/27

b. -mak 53/04

b. -maya(şifa bul-) 83/16

b. -urum 91/16

[=6]

bulandır- Bulandırmak.

b. -mak 53/06

[=1]

bulanık Bulanık.

b. 38/07

[=1]

bulun- Bulunmak.

b. -abilir 91/02, 93/06

b. -an 36/22

b. -duğu(mühim+ve+zaruri+bulun-) 3/11

b. -dukları 65/kenar

b. -dunuz 92/14

b. -manızı 92/11

b. -maz 85/23, 87/21, 90/23, 91/01

b. -ur 36/22, 89/22, 91/11, 95/11

[=15]

buluş- Buluşmak.

b. -mak 53/07

[=1]

bulut Bulut.

b. 22/06

[=1]

buncalayın Bu kadar.

b. 79/04, 95/12, 95/17

[=3]

bundanmâ'adâ Bundan dolayı, bu sebeple.

b. 43/15

[=1]

bur- Burmak.

b. -mak 53/18

[=1]

burgu Delik açmaya yarayan delgiye takılı sarma, keskin, çelik alet.

b. 38/03

[=1]

burtar- Buruşturmak.

b. -mak 53/17

[=1]

burun I Burun(insan için).

b. 5/04, 21/10

[=2]

burun II Burun (hayvanlar için).

b. 24/14

[=1]

bustân Far. Çiçek bahçesi, güzel kokulu çiçeklerle dolu yer, bostan.

b.+(zemîn-i bustân) 2/02

[=1]

but But.

b. 5/08

[=1]

bûy Far. Koku.

b.+(tabla-ı hoş tahiyyât-ı münîfe) 2/05

b. otu Bûy otu. 14/10

[=2]

buyrul- Buyrulmak.

b.-a(malûm buyrulmak) 43/kenar, 74/kenar, 80/22, 80/kenar

[=4]

buyur Buyurun anlamında kullanılan bir seslenme sözü.

b. 80/03

[=1]

buyur- Buyurmak.

b. -duğunuz 92/18, 94/17, 97/07

b. -mak 53/09

b. -maları 65/kenar

b. -mazsanız(teşrif buyur-) 94/14

b.-sanız(af buyur-) 85/11

b.-sun(müfid buyur-) 3/15

b.-un 84/11, 96/02

b.-un(af buyur-) 80/20, 94/04

b.-un(ihsân buyur-) 88/21

b.-un(mazur buyur-) 84/09

b.-unuz 93/21

[=15]

buyurul- Emir almak, emredilmek.

b. -duktan 3/17

[=1]

buz Buz.

b. 22/07

[=1]

buzağı Sığır yavrusu.

b. 24/20

[=1]

büğrü Kambur.

b. 5/11

[=1]

bük- Bükmek, kıvırmak.

b. -mek 60/05

[=1]

bütün Eksiksiz, tam.

b. 81/14, 82/21

[=2]

büyü- Büyümek.

b. -mek 60/09

[=1]

büyük Büyük.

b. 7/10, 82/17, 97/04

b.+ise 47/18

b.+isek 47/19

b.+iseler 47/21

b.+isem 47/16

b.+isen 47/17

b.+iseniz 47/20

b.+lerin 96/06

[=10]

büyükana Büyük anne.

b. 10/17

[=1]

büyüt- Büyütmek.

b. -mek 60/08

[=1]

C

cadde Ar. Ana yol.

c. 21/17

[=1]

câ'iz Ar. Uygun.

c.+dir 72/17

[=1]

câmbâz Far. Cambaz, akrobat.

c. 11/15

[=1]

camekân Far. Camlı yer veya dolap, vitrin.

c. 18/12

[=1]

cân Far. Can.

c. 5/20

c.+açıl- Can açılmak. 95/16

c.+dan 92/12

c.+ın 2/05

[=4]

canavar Far. Canavar.

c. 25/06

[=1]

cânbâz Far. Pehlivan.

c. 11/16

[=1]

cânib Ar. Yan, taraf, yön, cihet.

c.-i zebân-dırâzlık.tan Dili uzun, taraf tutan (kimseler). 3/17

[=1]

cârî Ar. Yürürlükte olan, geçerli.

c.+ol- 3/08

[=1]

cedid Ar. Yeni, kullanılmamış.

c. e-i kaza.sınca Yeni emirler. 51/kenar

[=1]

cem' 1. Toplama, toplanma, bir araya gelme, getirilme. 2. Çoğul.

c. 3/02,

c.+(tenbîh-i cem'-i Türkî) III/08

[=2]

cemâ'at Ar. Bir yere toplanmış insan kalabalığı.

c.+e 80/16

c.+inizle 92/10

c.+le 80/14

[=3]

cenk Far. Silahlı çatışma, savaş, harp.

c. 30/13

c. gemisi Cenk, savaş gemisi 32/12

[=2]

cenkçi Far. Cenk eden, savaşan (kimse).

c. 30/14

[=1]

cephe Ar. Taraf, yön, cihet.

c. 39/08

[=1]

cetvel Ar. Cetvel.

c.+i VI/18

c.+i atîde Gelecek cetvel. 75/22

[=2]

cevap Ar. Cevap, yanıt.

c. 80/22

[=1]

Cevdet Ar. Özel isim.

c. 83/09, 83/11, 83/13, 83/15, 83/18, 83/21, 84/02, 84/04, 84/06, 84/09

c.+(mükâmele-i Cevdet bâ Hilmi) 83/08, VII/11

[=12]

ceviz Ar. Ceviz.

c. 14/03

[=1]

cezâ Ar. Cezâ.

c.+sı 86/18

[=1]

cınbıstere Cımbız.

c. 39/12

[=1]

ciğer Far. Ciğer.

c. 5/01

[=1]

cihân Far. Dünya, yeryüzü.

c.+(meftar-ı dû cihân) 2/07

c.+da 91/12, 95/13

[=3]

cihât Ar. Cihetler, yönler.

c.-ı saire Diğer yönler. 28/18, II/21

[=2]

cikle- Ciklemek, kuş sesi.

c. -mek 60/14

[=1]

cilt Ar. Bir eserin, biribirinin devâmı olarak birkaç kitap hâlinde basılan kısımlarından her biri.

c.+tir 87/012, 87/11

[=2]

cıva Far. Cıva, element.

c. 26/20

[=1]

cömert Far.Cömert.

c. 7/21

[=1]

cuma Ar. Cuma günü.

c. 28/06

[=1]

cumartesi Cumartesi günü.

c. 28/07

c.+dir 90/22

[=2]

cümle II Ar. Bütün, hep.

c.+(masraf-ı cümle) 2/04

[=1]

Ç

çabala- Çabalamak.

ç. -mak 53/14

[=1]

çabuk Far. Çabuk, tez.

ç. 7/15, 79/12

[=2]

çadır Far. Çadır.

ç. 39/04

[=1]

çağırgan Çok bağıran (kimse).

ç. 7/17

[=1]

çak- Çakmak.

ç. -mak 53/10

[=1]

çakal Far. Çakal.

ç. 25/07

[=1]

çakı Çakı, cep bıçağı.

ç. 39/06

ç.+yı 85/18

[=2]

çakıl Çakıl.

ç. taşı Çakıl taşı. 39/05

[=1]

çakmak Taşa vurulup kıvılcım çıkarılan çelik parçası.

ç. 19/03

[=1]

çakşir Far. Çakşır. Erkeklerin üst giyeceği, bir tür pantolon.

ç. 17/06

[=1]

çal- Çalmak.

ç. -mak 53/13

ç. -mak(çene+çal-) 63/04

[=2]

çaldır- Çaldırmak.

ç. -ır 86/13

ç. -mış 86/11

ç. -mıştır 84/21, 86/10

[=4]

çalgıcı Çalgıcı.

ç. 11/14

[=1]

çalı Çalı.

ç. 19/10

[=1]

çalış- Çalışmak.

ç. 83/07

ç. -ıp 86/02

ç. -ır 91/09

ç. -mak 53/12

ç. -tığımız 94/08

[=5]

çalışkan Çalışkan.

ç. 7/16

ç.+dır 46/14

ç.+dırlar 46/17

ç.+ım 46/12

ç.+ız 46/15

ç.+sın 46/13

ç.+sınız 46/16

[=7]

çalka- Çalkalamak.

ç. -mak 53/11

[=1]

çam Çam.

ç. ağacı Çam ağacı. 23/12

[=1]

çanak Çanak.

ç. 19/08

[=1]

çantiyân Kadın pantolonu.

ç. 17/07

[=1]

çapak Çapak.

ç. 5/21

[=1]

çarh Far. Gökyüzü.

ç. 22/08

[=1]

çarhaciyân Öncü asker.

ç. 30/12

[=1]

çarık Çarık.

ç. 17/04

[=1]

çarıkçı Çarık yapan veya satan kimse.

ç. 11/17

[=1]

çarşaf Far. Çarşaf.

ç. 19/02

[=1]

çarşamba Far. Çarşamba günü.

ç. 28/05

[=1]

çarşı Far. Çarşı.

ç. 21/18

ç.+dan 89/08

ç.+ya 90/03

[=3]

çatal Çatal.

ç. 19/05

[=1]

çavuş Çavuş.

ç. 30/11

[=1]

çay I Çince Çay (içecek).

ç. 14/20

[=1]

çay II Küçük akarsu.

ç. 21/19

[=1]

çayır Çayır.

ç. 21/20

[=1]

çeh Far. Kuyu, çukur.

ç. 22/09

[=1]

çehre Far. Yüz, surat.

ç. 5/03

[=1]

çek- 1. Çekmek. 2. Bir fiilin çeşitli zaman ve şahıslara, bir ismin isim hâllerine göre aldığı bütün şekilleri sıralayıp söylemek, tasrif etmek.

ç. -meger 65/kenar

ç. -mek 60/15

ç. -mek(ah çek-) 63/13

ç. -mek(perde çek-) 63/18

ç. -meleri 43/kenar

ç. -mesi 65/kenar

ç. -meyince 97/11

[=7]

çekiç Çekiç.

ç. 39/11

[=1]

çekil- Çekilmek.

ç. -mek 60/13

[=1]

çekirdek Çekirdek.

ç. 23/13

[=1]

çekirge Çekirge.

ç. 25/08

[=1]

çekiş- Çekişmek, çekmek.

ç. -mek 60/12

[=1]

çekme Çekmece.

ç. 18/13

[=1]

çektir- 1. Çektirmek. 2. Bir fiilin çeşitli zaman ve şahıslara, bir ismin çeşitli hâllere göre aldığı şekilleri sıralatıp söyletmek, tasrif ettirmek.

ç. -din(zarar çektir-) 85/01

ç. -meleri 51/kenar

[=2]

çelik Çelik.

ç. 26/19

[=1]

çene Far. Çene.

ç. 5/02

ç. çal- Çene çalmak, çok konuşmak. 63/04

[=2]

çerâğ Far. Mum, kandil, lamba vb. ışık veren araç, çırağ.

ç. 19/06

[=1]

çeşme Far. Çeşme.

ç. 21/21

[=1]

çetin Zor, güç.

ç. 39/09

[=1]

çevgân Far. Değnek, ucu eğri sopa.

ç. 39/16

[=1]

çevir- Çevirmek.

ç. -ir 87/18

ç. -mek 60/17

ç.-mek(yüz çevir-) 64/05

[=3]

çevre Çevre.

ç. 29/03

[=1]

çeyrek Far. Dörtte bir.

ç.+(bir çeyrek) 28/13

ç.+(bir çeyrek sâ‘at) 28/11

[=2]

çıban Çıban.

ç. 33/12

[=1]

çık- Çıkmak.

ç. -arız 92/17

ç. -mak 53/17

ç. -mak(arka çık-) 62/21

ç. -mam 94/17

ç. -tık 92/04

[=5]

çıkar- Çıkarmak.

ç. -ar 86/06

ç. -mak 53/16

[=2]

çıkrık İplik bükme, iplik sarma vb. işlerde kullanılan, el veya ayakla çevrilen dolap.

ç. 19/07

[=1]

çınar Far. Çınar.

ç. ağacı Çınar ağacı. 23/15

[=1]

çınla- Çınlamak.

ç. -mak 53/15

[=1]

çıplak Çıplak.

ç. 39/07

[=1]

çırp- İki şeyi birbirine çarpmak.

ç. -mak(el çırp-) 63/02

[=1]

çiçek Çiçek.

ç. 23/17

ç.+(solmaz çiçek) 23/07

ç.+i(çiçeği)(gelincik çiçeği) 24/01

ç.+i(çiçeği)(gün çiçeği) 24/06

ç.+i(çiçeği)(hanım çiçeği) 23/18

ç.+i(çiçeği)(papatya çiçeği) 22/21

ç.+illeti İrinli kabarcıklar dökerek yüzde izler bırakan ateşli, ağır ve bulaşıcı bir hastalık. 33/13

[=7]

çiçeklen- Çiçeklenmek.

ç.-mek 60/18

[=1]

çift Far. Çift.

ç. 39/10

ç.+sür- Toprağı sürmek için birlikte koşulan iki hayvan. 63/03

[=2]

çiftlik Çiftlik.

ç. 21/01

[=1]

çiğne- Çiğnemek.

ç. -mek 60/20

[=1]

çikolata İt. Çikolata.

ç. 14/21

[=1]

çilingir Far. Anahtarcı.

ç. 11/18

[=1]

çimşir Far. Çimşir. Şimşir kelimesinin eski metinlerde rastlanan bir şeklidir.

ç. ağacı Şimşir ağacı.

23/14

[=1]

çirkin Far. Çirkin.

ç. 7/18

[=1]

çit Bağ, bahçe, bostan vb. yerlerin çevresine çekilen duvar türü.

ç. 39/18

[=1]

çivi Çivi.

ç. 39/17

[=1]

çiz- Çizmek.

ç.-mek 60/19

[=1]

çizî Yazı.

ç.-i tasrîfî Yazılmış çekimler. 46/kenar

[=1]

çizme Çizme.

ç. 17/05

[=1]

çoban Far. Çoban.

ç. 11/19

ç. otu Çoban otu, dikenli ve küçük bir bitki. 23/16

[=2]

çocuk Çocuk.

ç. 7/19, 10/19, 80/22

ç.+a 51/kenar

ç.+lara 65/kenar, 82/21

ç.+ları 75/kenar

ç.+larla 80/06

ç.+sunuz 86/11

[=9]

çok Çok.

ç. 39/14, 75/kenar, 81/10, 81/15, 82/04, 83/07, 84/02, 87/10, 88/01, 88/08, 88/12, 89/15, 90/05, 90/08, 90/09, 91/08, 91/26, 93/11, 94/23, 96/01

ç.+tan 77/24

ç.+tur 96/04

[=22]

çoluk Çocuklardan meydana gelen kalabalık, çocuklar.

ç. 7/20

[=1]

çorap Far. Çorap.

ç. 17/08, 90/07

ç.+ı 90/19

ç.+ın 90/17

ç.+tan 91/20

[=5]

çömlek Toprak tencere.

ç. 19/09

[=1]

çörçöp Çörçöp.

ç. 39/13

[=1]

çörek Çörek.

ç. 14/01

[=1]

çörekotu Çörekotu.

ç. 14/02

[=1]

çöz- Çözmek.

ç. -mek 60/16

[=1]

çubuk Çubuk.

ç. 19/04

[=1]

çuhadâr Far. Uşak, başhademe.

ç. 11/20

[=1]

çuka Far. Çuha sözünün eski metinlerde rastlanan şekli. Yünden dokunmuş düz kumaş.

ç. 39/15

[=1]

çulha Far. Dokumacı.

ç. 11/21

[=1]

çün Far. bağ. Çünkü, mademki.

ç. 77/19

[=1]

çünkü Far. bağ. Çünkü.

ç. 78/20, 87/01, 87/21, 90/09, 92/01, 93/09, 97/13, 97/20

[=8]

D

da bağ. Da, de.

d. 82/07, 85/18

[=2]

dağ Dağ.

d. 21/09

[=1]

dağarcık Meşin torba.

d. 39/05

[=1]

dağınık Dağınık.

d. 40/11

[=1]

dağıt- Dağıtmak.

d. -mak 55/04

[=1]

daha 1. Daha, fazla. 2. İlave olarak, başka. 3. Henüz, bu ana kadar.

d. 80/16, 81/01, 84/01, 85/13, 86/15, 92/22, 93/01

[=7]

dahi bağ. Dahi, üstelik, daha, bile, de.

d. 3/03, 3/05, 44/kenar, 44/kenar, 64/17, 65/06, 72/17, 74/kenar, 75/21, 75/kenar, 78/13, 81/16, 82/05, 82/06, 82/08, 82/10, 83/04, 85/05, 87/10, 89/02, 89/03, 89/19, 90/17, 91/15, 91/21, 92/07, 93/07, 97/12, 97/15, 97/21

[=30]

dâhil Ar. Bir işe karışmış olma, karışma.

d. ol- Dahil olmak. 42/19

d. et- Dahil etmek. 43/02

[=2]

dâ'im Ar. Sürekli.

d. 83/04

d.+(her dâ'im) 78/05

[=2]

dâ'imâ Ar. Her vakit, devamlı olarak.

d. 42/21

[=1]

dâir Ar. Bir konu üzerine olan, üzerine, konusunda, ... ile ilgili, üstüne.

d.+dir 87/07

[=1]

dâ'iye Bir şeyi yapmak husûsunda duyulan ve içten gelen teşvik edici istek, gayrete getirici hâl, arzu.

d.+sinde 75/kenar

[=1]

dal Dal.

d. 23/20

[=1]

dâl Ar. Arap alfabesinin sekizinci, Osmanlı Türkçesinin onuncu harfi ve bu harfin adı.

d. 65/06, 66/01

d.+a 76/01

d.+dan 66/01

[=4]

dal- Dalmak.

d. -mak 55/07

[=1]

dalga Dalga.

d. 40/12

[=1]

dalgıç Dalgıç.

d. 12/01

[=1]

dalkavuk Kendisine çıkar sağlayacak olanlara aşırı bir saygı ve hayranlık göstererek yaranmak isteyen kimse.

d. 8/21

[=1]

dam Dam.

d. 18/03

[=1]

damak Damak.

d. 5/05

[=1]

damar Damar.

d. 6/01

[=1]

damat Far. Damat, güveyi.

d. 10/21

[=1]

dana Dana.

d. eti Dana eti. 14/10

[=1]

dâniş Far. Bilgi, bilim.

d.+i(ehl-i+daniş.i) 96/18

[=1]

Dâniş Far. Özel isim.

d. 84/14, 84/17, 84/20, 85/02, 85/06, 85/10, 85/15, 85/17, 85/19, 86/02, 86/05, 86/08, 86/10, 86/15, 86/19

d.+(mükâleme-i Hayrî bâ Dâniş) 84/12, VII/13

[=17]

dar Dar.

d. 40/10

[=1]

dargın Darılmış, gücenmiş.

d. 8/17

[=1]

darı Darı.

d. 23/08

[=1]

darıl- Darılmak.

d. -mak 55/01

[=1]

darılgan Darılan.

d. 8/18

[=1]

davar İnek, özellikle koyun ve keçi gibi hayvanların ortak adı.

d. 25/03

[=1]

davetli Davetli.

d. 39/04

[=1]

davran- Davranmak.

d. -mak 55/08

[=1]

dayak Dayak.

d. at- Dayak atmak. 64/01

[=1]

dayan- Dayanmak, yaslanmak.

d. -mak 55/04

[=1]

dayat- Dayatmak.

d. -mak 55/03

[=1]

dayı Dayı.

d. 10/07

[=1]

dazlak Tepesindeki saç dökülmüş olan.

d. 8/19

[=1]

-de İsimlere gelen ek; bulunma hali eki; lokatif eki.

d. 43/11

[=1]

de bağ. De, da.

d. 43/07, 77/25, 78/14, 95/22

[=4]

de- Demek, söylemek.

d. -diğin 82/16

d. -mek 4/03, 61/01, 94/11

d. -mek(yok de-) 64/09

d. -r 43/07, 43/08, 43/09, 43/10, 43/11, 43/12, 43/13, 43/14, 83/05

[=14]

dede Dede, büyük baba.

d. 10/08

[=1]

defa Ar. Kez, kere.

d. 43/kenar, 84/19, 85/10, 85/12, 86/17

[=5]

defne Ar. Defne.

d. ağacı Defne ağacı. 22/21

[=1]

değ- 1. Değmek, temas etmek. 2. Ulaşmak, erişmek.

d. -mek 60/07

d. -mek 60/06

[=2]

değer Kıymet.

d. 91/08

[=1]

değil Değil.

d. 79/15, 81/01, 85/17, 85/18, 90/08, 90/17

d.+(dün değil öbür gün) 28/09

d.+(yarın değil öbür gün) 28/15

d.+diniz 92/03

d.+dir 81/02, 90/09

d.+iz 91/06

[=12]

değirmen Değirmen.

d. 18/17

[=1]

değirmenci Değirmen işleten kimse.

d. 12/07

[=1]

değirmi Yuvarlak.

d. 39/06

[=1]

değişil- Değişilmek.

d. -mek 60/03

[=1]

değiştir- Değiştirmek.

d. -mek 60/02

[=1]

değnek Değnek.

d. 39/07

[=1]

del- Delmek.

d. -mek 60/08

[=1]

delâlet Ar. İz, işaret.

d. et- 4/03

d. et- İşaret etmek. 51/17, 75/04, 75/05

[=4]

deli Deli.

d. 8/10

[=1]

delik Delik.

d. 39/09

[=1]

delikanlı Çocukluk çağından çıkmış genç erkek.

d. 8/11

[=1]

delilik Deli olma durumu.

d. 33/17

[=1]

delir- Delirmek.

d. -mek 60/10

[=1]

demet Demet.

d. 39/11

[=1]

demir Demir.

d. 26/21

[=1]

demirci Demir satan, demir eşya yapan veya onaran kimse.

d. 12/08

[=1]

-den 1. Ayrılma hâli eki. 2. Sebebiyle, yüzünden, hasebiyle.

d. 43/12, 77/25

d. dolayı -den dolayı 78/18

d. ötürü -den ötürü 78/21

d. yana -den yana 78/19

[=5]

denil- Denilmek.

d. -ir 51/18

[=1]

deniz Deniz. 21/03

[=1]

dep- Depmek, tekme atmak.

d. -mek 60/21

[=1]

depren- Deprenmek, kımıldamak.

d.-mek 60/01

[=1]

dere Dere.

d. 21/02

[=1]

dergâh Far. Kapı.

d.-ı rubûbiyyet Dergâh-ı rubûbiyyet, rab kapısı. 2/05

[=1]

deri Deri.

d. 39/02

[=1]

derin Derin.

d. 39/03

[=1]

derkâr Far. Belli, aşikâr.

d. ol- Derkâr olmak, belli olmak. 65/kenar

[=1]

ders Ar. Ders.

d. 4/05, 6/18, 10/06, 11/02, 13/09, 16/16, 17/19, 19/01, 20/20, 22/03, 22/15, 24/10, 26/15, 27/06, 27/14, 27/19, 28/18, 29/07, 29/21, 32/04, 32/20, 33/20, 36/07, 43/21, 46/08, 48/08, 51/19, 58/07, 62/18, 64/17, 65/09, 65/13, 65/16, 65/20, 66/20, 68/07, 69/13, 70/19, 72/07, 73/13, 75/02, 75/16, 77/08, 77/13, 77/20, 78/10, 78/17, 79/01, 79/05, 80/01, 81/17, 83/08, 84/12, 86/20, 88/11, 90/01, 91/25, 93/12, 95/01, II/05, II/06, II/07, II/08, II/09, II/10, II/10, II/11, II/13, II/14, II/15, II/16, II/17, II/18, II/19, II/20, II/21, III/02, III/03, III/04, III/05, III/06, III/07, III/13, IV/07, IV/13, V/06, V/07, V/08, V/10, V/10, V/11, V/13, V/14, V/16, V/19, VI/02, VI/05, VI/08, VI/10, VI/14, VI/17, VI/20, VI/21, VII/03, VII/04, VII/05, VII/06, VII/07, VII/10, VII/10, VII/11, VII/13, VII/14, VII/15, VII/16, VII/17, VII/18, VII/19

d.+e 83/05

d.+imi 85/06

d.+imiz 82/02

d.+in 86/14

d.+ini 84/21, 85/05, 85/08, 85/16

d.+iniz 82/01

d.+lerde 36/22

d.+lere 81/20

d.+lerinize 81/15

d.+te 36/22, 82/18, 82/20

[=133]

dert Far. Dert.

d. 33/15

[=1]

derûn Far. İç, içeri, öz.

d.+unda 3/01

[=1]

destan Far. Destan, epope.

d. 39/01

[=1]

deste Deste.

d. 89/01, 90/07, 90/08, 90/12, 90/15, 90/17

[=6]

deve Deve.

d. 25/09

d. kuşu Deve kuşu. 25/10

[=2]

deveci Deve sahibi.

d. 12/11

[=1]

devlet Ar. 1. Devlet. 2. Mutluluk.

d. 87/06

d.+le 84/11

d.+lere 87/08

[=3]

devlethâne Ar.+Far. Nezaket gereği olarak ev anlamında kullanılan bir söz.

d.+nize 92/02

[=1]

devşir- Devşirmek, derlemek, toplamak.

d. -mek 60/13

[=1]

dıraz Far. Uzun.

d.+lıktan(canib-i zebân dırazlıktan) 3/17

[=1]

dışarı Dışarı.

d. 29/04, 78/01

[=2]

dîdebân Far. Gözcü, gözleyici, bekçi.

d. 30/19

[=1]

diğer Far. Başka, öteki, öbür.

d. 46/09

d.+(şekl-i diğer) 34/16, 35/06

[=3]

diken Diken.

d. 39/19

d.+(mısır dikeni) 24/01

[=2]

dikkat Ar. Dikkat.

d. et- Dikkat etmek. 86/15

[=1]

dil 1. Dil. 2. Bir çağa, bir gruba, bir yazara özgü söz dağarcığı ve söz dizimi.

d. 5/04

d.+ini uzat- Dil uzatmak, ileri geri konuşmak, haddini aşarak kötü ve saygısızca sözler söylemek. 96/09

d.+ler 82/06

[=3]

dil Far. Gönül, yürek.

d. 92/11

[=1]

dilbâz Fars. Gönül eğlendiren, hâli, tavrı hoşa giden.

d. 8/05

[=1]

dilber Far. Gönlü kendine çeken, güzel.

d. 8/06

[=1]

dilen- Dilenmek.

d. -mek 60/09

[=1]

dilenci Geçimini dilenerek sağlayan kimse.

d. 8/09

[=1]

dilim Dilim.

d. 39/10

[=1]

dilsiz Dilsiz.

d. 8/07

[=1]

dilsizlik Dilsiz olma durumu.

d. 33/16

[=1]

din- Dinmek.

d. -mek 60/20

[=1]

dindâr Ar.+Far. Din inancı güçlü, din kurallarına bağlı (kimse).

d. 8/14

[=1]

dinle- Dinlemek.

d. -mek 60/04, 60/21

d. -mek(söz+dinle-) 63/11

d. -rsen 95/21

[=4]

dinlen- Dinlenmek.

d. -mek 60/05

[=1]

dinsiz Dinî inancı olmayan.

d. 8/15

[=1]

direk Direk.

d. 32/16

[=1]

diri Diri, yaşamakta olan.

d. 39/17

[=1]

dirsek Dirsek.

d. 5/06

[=1]

diş Diş.

d. 5/08

d.+(azı dişi) 5/09

d. eti Diş eti. 5/10

[=3]

dişi Dişi.

d. 8/13

d. koyun Dişi koyun. 25/11

[=2]

dîvân Far. Sedir, kanepe.

d. 18/18

[=1]

dîvânelik Dîvâne olma durumu, delilik.

d. 29/10

[=1]

divit Ar. Hokkadaki mürekkebe batırılarak yazı yazmaya yarayan ve değişik uçları olan bir tür kalem.

d. 39/16

d.+in 86/04

d.+inden 86/09

d.+ini 86/10, 86/13

d.+siz 86/13

[=6]

divitdâr Ar.+Far. Kâtip, yazıcı.

d. 12/12

[=1]

diz Diz.

d. 5/07

d. bağı Diz bağı, dizin alt veya üstüne takılan, çorap tutturmaya mahsus bağ. 17/10

[=2]

diz- Dizmek.

d. -mek 60/19

[=1]

dizgin Gemin uçlarına bağlanarak hayvanı idare etmeye yarayan kayış.

d. 39/18

[=1]

dizil- Dizilmek.

d. -mek 60/10

[=1]

doğ- Doğmak.

d. -madan 92/04

[=1]

doğan Doğan, bir kuş türü.

d. 25/07

[=1]

doğru Doğru, gerçek.

d. 41/04, 43/02

d.+su 93/11

[=3]

doğruluk Doğruluk.

d. 29/13, 43/02

[=2]

doğrum Kesme.

d. 41/03

[=1]

doğu Doğu.

d.+(gün doğusu) 29/02

[=1]

doksan Doksan (sayı ismi)..

d. 34/10

[=1]

doksanar Doksanar (üleştirme sayı ismi).

d. 35/14

[=1]

doksanıncı Doksanıncı (sıra sayısı ismi).

d. 35/03

[=1]

dokuz Dokuz (sayı ismi).

d. 34/02, 34/07

d.+(onda dokuz) 36/05

d. da bir Dokuzda bir. 35/21

d. da sekiz Dokuzda sekiz. 36/04

[=5]

dokuzar Dokuzar (üleştirme sayı ismi).

d. 35/15

[=1]

dokuzuncu Dokuzuncu (sıra sayısı ismi).

d. 20/20, 29/21, 34/20, 70/19, 93/12, II/13, III/03, VI/05, VII/18

[=9]

dol- Dolmak.

d.-mak 55/21

[=1]

dola- Dolamak.

d. -mak 55/19

[=1]

dolaş- Dolaşmak, gezmek.

d. -mak 55/18

[=1]

dolaşık Karışık.

d. 41/06

[=1]

dolayı -den dolayı, sebebiyle, yüzünden.

d. 78/18

[=1]

doldur- Doldurmak.

d. -mak 55/20

[=1]

dolma Dolma.

d. 15/03

d.+(yalancı dolma) 16/09

[=2]

dolu 1. Dolu, bir yağış türü. 2. Dolu, boş karşıtı.

d. 22/13, 41/07

[=2]

domuz Domuz.

d. 25/08

[=1]

don Giysi.

d. 17/14

[=1]

donan- Donanmak, süslenmek.

d. -mak 53/21

[=1]

donanma Donanma.

d. 32/15

[=1]

donat- Donatmak.

d. -mak 53/20

[=1]

dost Far. Dost.

d. 8/12, 39/14, 97/04

d.+larından 95/04

d.+um 97/07

d.+umdur 93/18

d.+umuz 93/16

d.+un 97/02, 97/26

[=9]

dostluk Dostluk.

d. 29/09, 95/06

[=2]

doy- Doymak.

d. -mak 55/01

[=1]

doyur- Doyurmak.

d. -mak 55/02

[=1]

dök- Dökmek.

d. -mek(su dök-) 63/18

[=1]

döktürme Lokma, kadayıf gibi şeyleri sulu hamurdan yaptırmak, hazırlatmak.

d. 15/02

[=1]

döküntü Döküntü.

d. 39/15

[=1]

dön- Dönmek.

d. -mek 60/17

[=1]

dönüm Eni boyu kırkar mimar arşını olan alan ölçüsü.

d. 21/04

[=1]

dörder Dörder (üleştirme sayı ismi).

d. 35/10

[=1]

dördüncü Dördüncü (sıra sayısı ismi).

d. 11/02, 27/06, 34/20, 65/16, 79/01, 84/12, II/08, II/18, V/13, VII/06, VII/13

[=11]

dört Dört (sayı ismi).

d. 34/02

d.+(beşte dört) 36/06

d.+te bir Dörtte bir. 35/20, 36/04

[=4]

döşe- Döşemek, yaymak.

d. -ek 60/14

[=1]

döşek Yatak.

d. 19/12

[=1]

döşeme 1. Bir yeri döşemeye yarayan her türlü eşya. 2. Askerî terim.

d. 19/13, 30/21

[=2]

dû Far. İki.

d.+(meftâr-ı dû cihân) 2/07

[=1]

duâcı Biri için Allah'a dua eden kimse.

d.+yız 83/12

[=1]

dudak Dudak.

d. 6/02

[=1]

dul Dul.

d. 9/05

[=1]

dumağı Nezle.

d. 33/18

[=1]

duman 1. Duman 2. Katarak, göz perdesi.

d. 22/14, 33/08

[=2]

dûn Ar. Aşağı.

d. 3/10

[=1]

dur- Durmak.

d. -mak 55/16

d.-ur idi 89/14

d.-uyor 90/13

[=3]

duvar Duvar.

d. 39/12

[=1]

düdükçü Düdük yapan veya satan kimse.

d. 12/09, 30/20

[=2]

düğme Düğme.

d. 17/09

[=1]

düğün Düğün.

d.+de 95/11

[=1]

dülger Far. Yapıların kaba ağaç işlerini yapan kimse.

d. 12/10

d.+imiş 47/11

d.+imişim 47/09

d.+imişiz 47/12

d.+imişsin 47/10

d.+imişler 47/14

d.+imişsiniz 47/13

[=7]

dümen İt. Hava ve deniz taşıtlarında, taşıta istenilen yönü vermeye ve belirli bir doğrultuda götürmeye yarayan hareketli parça.

d. 32/13

[=1]

dümenci Gemilerde dümeni kullanan kimse.

d. 32/14

[=1]

dün Dün.

d. 28/08, 91/26, 93/13, 93/16, 95/02, 95/03

d. değil öbür gün Dün değil öbür gün. 28/09

[=7]

dünya Ar. Dünya.

d. 83/01

[=1]

dür Ar. İnci.

d.+i yektâ-yı kân-ı+risâlet İnci kaynağı olan benzersiz risâle. 2/06

[=1]

düş Rüya.

d.+az- Düş azmak. 63/05

d.+gör- Düş, rüya görmek. 63/06

d.+yor- 63/07

[=3]

düş- Düşmek.

d.+e 96/14

d. -mek 60/15

[=2]

düşman Far. Düşman.

d. 8/04

d.+dan 97/19

d.+dır 97/05

[=3]

düşmanlık Düşmanca davranmak.

29/08

[=1]

düşün- Düşünmek.

d. -mek 60/16

[=1]

düşür- Düşürmek.

d. -mek 60/12

[=1]

düz- Düzmek.

d. -mek 60/11

[=1]

düzelt- Düzeltmek.

d. -mesine 89/15

[=1]

düzgün Düzgün.

d. 39/13

[=1]

E

ebe Ebe.

e. karı Doğum yaptıran kadın. 11/03

[=1]

ebegümeci Ebegümeci.

e. 13/10

[=1]

ebûcehil Ebucehil.

e. karpuzu Meyve adı. 22/16

[=1]

ecrûmiyye Bir okuma türü.

e.+(kırâ'at-i ecrûmiyye-i Türkîye) 3/10

[=1]

eczâ Ar. İlâç yapımında ve sanayide çeşitli işlerde kullanılan birleşiklerin ortak adı.

e.-yı menzil Eczâ-yı menzil, ilaçların koyulduğu yer. 17/19, II/10

[=2]

edâ Far. Tarz, davranış.

e.- yı hidmet Hizmet tarzı. 3/16

[=1]

edephâne Ar.+Far. Helâ, ayak yolu, abdesthane.

e. 17/21

[=1]

edepsiz Edepsiz.

e. 6/21

[=1]

edepsizlik Edepsiz olma.

e. 96/17

[=1]

edin- Edinmek.

e. -mek 59/15

[=1]

ediver- Edivermek.

e. -mek 63/14

[=1]

ef'âl Ar. Yapılan işler, eylemler.

e.+(hâlık-ı ef'âl) 2/05

[=1]

efendi 1. Kendisine uyulan kimse, sahip. 2. Unvan sözü.

e. 11/07, 36/13, 80/02, 80/15, 81/18, 84/20, 86/10, 87/15, 88/01, 88/12, 92/06, 92/07, 92/07, 93/15, 93/18, 95/15

e.+den 84/14, 92/05

e.+ler 51/kenar, 65/kenar, 75/kenar, 92/18

e.+lere 43/kenar

e.+m 80/03, 80/05, 80/09, 80/13, 80/20, 81/19, 82/08, 82/10, 83/05, 83/09, 83/10, 83/20, 84/01, 84/05, 84/08, 84/09, 84/11, 84/14, 84/17, 84/20, 85/02, 85/06, 85/10, 85/15, 85/17, 85/19, 86/02, 86/08,86/15, 87/01, 87/012, 87/04, 87/08, 87/10, 87/15, 88/06, 88/13, 88/15, 88/19, 89/04, 89/06,89/07, 89/08, 89/10, 89/13, 89/18, 89/21, 90/02, 90/03, 90/05, 90/07, 90/09, 90/14, 90/21, 91/05, 91/07, 91/13, 91/17, 91/24, 91/26, 91/28, 92/06, 92/11, 92/16, 93/05, 93/13, 93/15, 94/01, 94/03, 94/04, 94/07, 94/08, 94/11, 94/13, 94/16, 94/19, 94/21, 94/23, 95/05, 96/01, 96/19, 97/06, 97/17, 97/22

e.+nin 86/09

e.+ydi 95/03

e.+yle 87/04, 91/28

[=111]

Eflâtûn Ar. Özel isim.

e. 80/02, 80/04, 80/06, 80/08, 80/10, 80/12, 80/14, 80/16, 80/19, 80/21, 81/01, 81/04, 81/08, 81/14

e.+(mükâleme-i Eflâtûn bâ Behrâm) 80/01, VII/10

[=16]

eğ- Eğmek.

e. -mek 58/11

[=1]

eğer Far. bağ. Eğer, şayet.

e. 73/14, 75/07, 75/12, 81/11, 81/14, 82/16, 92/14, 92/22, 95/21

[=9]

eğerci Eyerci, eyer yapıp satan kimse.

e. 11/09

[=1]

eğir- Eğirmek, iğ ile bükerek iplik durumuna getirmek.

e. -mek 58/19

[=1]

eğlen- Oyalanmak, durmak, kalmak.

e. -ecek 84/02

e.-iriz 93/10

[=2]

eğri Eğri.

e. 36/16

[=1]

eğril- Eğrilmek.

e. -mek 58/18

[=1]

eğrilik Eğri olma durumu.

e. 36/17

[=1]

ehl Ar. Ehil, sahip, malik.

e.-i dânişi 96/18

e.-i fazla 96/16

e.-i i'tirâz 3/17

[=3]

ek- Ekmek.

e. -mek 58/12

[=1]

ekârib Ar. Akrabalar, hısımlar.

e. 10/06, II/07

[=2]

ekin Ekin.

e. 37/02

e. tohumu Ekin tohumu. 22/16

[=2]

ekinci Ekin ekip biçmekle uğraşan kimse.

e. 11/11

[=1]

ekmek Ekmek.

e. 13/17

e.+(kuru ekmek) 13/19

e.+(taze ekmek) 13/18

[=3]

ekmekçi Ekmek yapan veya satan kimse.

e. 11/10

[=1]

eksik Eksik, noksan.

e. 36/20

[=1]

eksiklik Eksik olma durumu.

e. 36/21

[=1]

eksil- Eksilmek.

e. -mek 58/08

[=1]

eksilt- Eksiltmek.

e. -mek 58/21

[=1]

ekşi Ekşi.

e. 37/01

[=1]

ekşi- Ekşimek.

e. -mek 58/10

[=1]

ekşit- Ekşitmek.

e. -mek 58/09

[=1]

el 1. El. 2. Yabancı.

e. 4/13

e.+(sağ el) 4/14

e.+(sol el) 4/15

e. arkası El arkası. 4/16

e. ayası El ayası. 4/17

e. mahremesi El havlusu. 19/04

e. ‘âlem El ‘alem, herkes. 85/14

e. çırp- El çırpmak. 63/02

e.+e getir- El ele getirmek. 63/05

e.+inden 91/07

e.+ini 96/09, 97/10

e. ver- El vermek. 63/04

[=13]

elbâb Ar. Akıllar.

e.+(erbâb-ı elbâb) 3/17

[=1]

elbet Ar. Şüphesiz, mutlaka.

e.+te 87/18

[=1]

elbette Ar. Şüphesiz, mutlaka.

e. 82/20

[=1]

elçi Elçi.

e. 11/17

[=1]

ele- Elemek.

e. -mek 58/13

[=1]

elek Elek.

e. 19/05

[=1]

elf Ar. Bin, bininci.

e. 35/16

[=1]

elif Ar. Arap alfabesinin ilk harfinin adı.

e. 46/19, 65/02, 70/21

[=3]

eli pek Cömert.

e. 7/09

[=1]

elli Elli (sayı ismi)

e. 34/06

[=1]

ellinci Ellinci (sıra sayısı ismi).

e. 35/04

[=1]

ellişer Ellişer (üleştirme sayı ismi).

e. 35/10

[=1]

elma Elma.

e. 13/20

e.+(yer elması) 16/08

[=2]

elmas Ar. Elmas.

e. 26/17

[=1]

elvân Ar. Renkler.

e. 27/06, II/18

[=2]

em- Emmek.

e. -mek 58/16

[=1]

emcâd Ulu kimseler, şan ve şeref sahipleri.

e.+(evlâd-ı emcâd) 2/16

[=1]

emcek Meme.

e. 4/19

[=1]

emek Emek.

e. 37/07

[=1]

emîn Ar. Osmanlı Devleti'nde bir işin başı ve sorumlusu durumunda olanlara verilen memuriyet unvanı.

e.+(bölük+emîni) 30/21

[=1]

emir Ar. Takdir.

e. 94/07

[=1]

emr Ar. Emir.

e. et- Emretmek. 63/07

e.-i bedîhî Açık emirler. 3/10

e.+(ibtidâ-yı emrde) 3/06

e.+inizden 94/17

[=4]

emrâz Ar. Hastalıklar, illetler, marazlar.

e. 32/20, III/05

[=2]

emzik Emzik.

e. 37/06

[=1]

emzir- Emzirmek.

e. -mek 58/15

[=1]

endişe Far. Endişe, kuruntu.

e.+si 96/15

[=1]

enek Yanağın çeneyi örten alt kısmı, gerdan.

e. 4/12

[=1]

engerek Zehirli bir yılan türü.

e. 24/15

[=1]

enginar Enginar..

e. 13/10

[=1]

enişte Far**.** Kız kardeş veya kadın akrabalardan birinin kocası.

e. 10/10

[=1]

enli Eni fazla olan, geniş.

e. 38/01

[=1]

ensâb Ar. Nesepler, soylar.

e. 10/06, II/07

[=2]

ense Ense.

e. 4/11

[=1]

envâr Ar. Nurlar, ışıklar.

e.+(masdar-ı envâr-ı nübüvvet) 2/06

[=1]

er Erkek.

e. 10/08

[=1]

er- Ermek, yetişip dokunmak.

e. -mek 59/16

e. -mek(aş er-) 62/21

[=2]

erbâb Ar. Sahipler.

e.+(talebe-i erbâb-ı ictihâda) 2/10

e.-ı elbâb Akıl sahipleri. 3/17

e.-ı zevk Zevk sahipleri. 95/09

[=3]

erba‘ûn Ar. Kırkar.

e. 35/09

[=1]

erbea‘ Ar. Dörder.

e. 35/10

[=1]

ergen Ergen.

e. 7/01

[=1]

eri- Erimek.

e. -mek 58/09

[=1]

erik Erik.

e. 13/14

[=1]

erit- Eritmek.

e. -mek 58/08

[=1]

erkek Erkek.

e. 6/21

[=1]

erken Erken.

e. 92/01

[=1]

erş Ar. Sakatlanan bir organ için sakatlayandan alınan şerî diyet, bir organa biçilen maddî bedel.

e. 36/17

[=1]

erte Bir günün veya belli bir zamanın hemen arkasından gelen gün veya zaman.

e. 27/20

[=1]

es- Esmek.

e. -mek 58/15

[=1]

esâs Ar. Esâs.

e.-ı menzil Esas-ı menzil, eşyaların kuyulduğu yer. 19/01, II/11

[=2]

esenleş- Esenleşmek.

e. -mek 58/16

[=1]

eski Eski.

e. 93/15

[=1]

eski- Eskimek.

e. -mek 58/14

[=1]

eskici Çeşitli eski eşye ve özellikle giyim eşyası alıp satan kimse

e. 11/04

[=1]

eskit- Eskitmek, yıpratmak.

e. -mek 58/13

[=1]

esmâ Ar. İsimler, adlar.

e.+(hazret-i Âdemî-i urs-ı tohm-ı ezhar-ı esmâ-yı gûnagûn) 2/03

e.+sı(evâil-i esmâ.sı) 80/22

[=2]

esne- Esnemek.

e. -mek 58/17

[=1]

esrâr Ar. Sırlar.

e.-ı îmân İmanın sırları. 2/07

[=1]

eşcâr Ar. Ağaçlar.

e. 22/15, II/15

[=2]

eşek Eşek.

e. 24/14

[=1]

eşekçi Geçimini eşeğiyle insan veya yük taşıyarak sağlayan kimse, merkepçi.

e. 11/06

[=1]

eşele- Eşelemek.

e. -mek 52/05

[=1]

et Et.

e. 4/06, 13/11

e.+(dana eti) 14/10

e.+(diş eti) 5/10

e.+(kaba et) 6/08

e.+(koyun eti) 16/05

e.+(kuş eti) 15/21

e.+(manda eti) 16/15

e.+(tuzlu et) 15/21

[=9]

et- Etmek.

e.-(emr et-) 63/07

e. -e 96/09

e.-e (ihmâl et-) 96/17

e.-ederim(ederim)(ricâ et-) 84/06

e.-edeyim(edeyim)(ziyâret et-) 83/19

e.-en(eden)(beyân et-) 4/04

e.-en(eden)(delâlet et-) 4/03, 75/04, 75/05

e.-eniniz(edeniniz)(muhâlefet et-) 86/17

e.-er(eder)(dâhil et-) 43/02

e.-er(eder)(nâdir et-) 74/kenar

e.-er(eder)(selâm et-) 88/12

e.-er+isek(eder) 81/14

e.-erim(af et-) 86/17

e.-eriz(ederiz) 82/08

e.-erler(ederler)(kanâ‘at et-) 91/14

e.-erse(ederse)(iktizâ et-) 93/02

e.-ersin(edersin)(‘inâyet et-) 88/08

e.-ersin(edersin)(memnun et-) 89/06

e.-ersiniz(edersiniz)(memnun et-) 90/05, 94/23

e.-esin(edesin)(‘amel et-) 95/23

e.-esin(edesin)(kabul+et-) 97/27

e.-eyim(edeyim)(mutalaa+et-) 87/14

e.-eyim(edeyim)(hareket et-) 97/22

e.-eyim(edeyim)(tedarikini et-) 93/04

e.-ip(edip)(delâlet et-) 51/17

e.-ip(edip)(dikkat et-) 86/15

e.-ip(edip)(hareket et-) 97/12

e.-ip(edip)(himmet et-) 75/kenar

e.-ip(edip)(ifâde et-) 43/04

e.-ip(edip)(‘inâyet et-) 90/19

e.-ip(edip)(kerem et-) 85/10, 89/02, 93/03

e.-ip(edip)(tasrîf et-) 75/kenar

e.-ip(edip)(ta‘yîn etip) 51/kenar

e.-ip(edip)(te’lîf et-) 3/03

e.-mek(alışveriş et-) 63/03

e.-mek(altüst et-) 63/11

e.-mek(azat et-) 62/19

e.-mek(berbat et-) 63/16

e.-mek(berk et-) 59/10

e.-mek(borç et-) 63/21

e.-mek(göz et-) 62/11

e.-mek(hareket et-) 97/15

e.-mek(pazar et-) 63/15

e.-mek(şaka et-) 63/13

e.-mek(uzak et-) 63/10

e.-mek(ümit et-) 63/08

e.-mek(var et-) 64/11

e.-mek(yardım et-) 64/01

e.-mek(yasak et-) 64/03

e.-mek(yok et-) 64/08

e.-mekte(icrâ et-) 75/04

e.-meleri(gayret et-) 75/kenar

e.-melisin(mu‘âmele et-) 97/13

e.-mesin 91/05

e.-meyince(ta‘biyye et-) 3/07

e.-meyiz(kusur et-) 86/16

e.-mez(kifâyet et-) 97/14

e.-miştir(peydâ et-) 95/06

e.-tiğim(alışveriş et-) 91/16

e.-tiğine(icrâ et-) 75/04

e.-tin(iyi et-) 85/08

e.-tin(iyilik et-) 84/23

[=67]

etek Etek.

e. 16/17

[=1]

etfâl Ar. Çocuklar.

e. 80/kenar

[=1]

ev Ev, konut.

e. 43/07, 43/13, 43/15, 43/16

e.+de 43/11

e.+den 43/12, 43/16, 43/16

e.+e 43/10

e.+i 43/09

e.+in 43/08

e.+ler 43/07, 43/13

e.+lerde 43/11

e.+lerden 43/12

e.+lere 43/10

e.+leri 43/09

e.+lerin 43/08

[=18]

evâ'il Ar. İlk, önce.

e.-i esmâ.sı İlk isimler. 80/22

[=1]

evân Ar. Zaman, vakit.

e.-ı mükâleme Evân-ı mükâleme, konuşma zamanı. 3/05

[=1]

evdâr Evin bölümleri, oda.

e. 18/01

[=1]

evet Evet.

e. 79/10, 80/09, 82/08, 82/10, 84/05, 87/01, 87/15, 88/15, 89/10, 89/18, 90/07, 92/06, 95/05

[=13]

evlâd Ar. Evlât.

e.-ı emcâd Evlâd-ı emcâd, ulu evlâtlar. 2/09

[=1]

evli Evli.

e. 7/21

[=1]

evsiz Evsiz, evi olmayan.

e. 43/43

[=1]

evvel Ar. Evvel, önce.

e. 2/06, 42/20, 43/15, 43/17, 45/18, 45/19, 45/20, 45/21, 45/22, 45/23, 45/23, 46/19, 71/01, 75/08, 75/13, 75/17, 75/20, 75/20, 92/04, IV/03

e.+(bâb-ı evvel) 4/01, II/04

e.+(tenbîye-i evvel) 65/02

[=23]

evvelâ Ar. İlk önce, ilk olarak.

e. 75/18

[=1]

ey Ey, hitap sözü..

e. 79/11

[=1]

eyle- Eylemek.

e.-dim(tastir eyle-) 3/05

e.-meleri 51/kenar

e.-meleri(igmâz eyle-) 3/18

e.-meleri(tasrîf eyle-) 75/kenar

e.-riz(mukadder eyle-) 94/15

e.-sin(terk eyle-) 97/03

e.-ye 96/13, 96/17

e.-ye(hakâret eyle-) 96/21

e.-ye(kötülük eyle-) 96/11

[=10]

ez- Ezmek.

e. -mek 58/11

[=1]

ezberle- Ezberlemek.

e. -diğine 85/08

e.-dikleri 51/kenar

e.-meden 85/06

e.-mek 58/10, 84/21

e.-memişsin 85/05

e.-miş 65/kenar

[=7]

ezhâr Ar. Çiçekler.

e. 22/15, II/15

e.+(hazret-i Âdem-i ûrs-ı tohm-ı ezhâr-ı esmâ-yı gûn-a-gûn) 2/03

[=3]

F

fâ'ide Ar. Fayda, yarar.

f. 75/kenar

[=1]

fâ'ik Ar. Daha üstün, tercih edilecek üstünlükte.

f. gel- Üstün gelmek. 81/15

f.+im 82/15

f.+sin 82/14, 82/21

[=4]

fakat Ar. bağ. Fakat.

f. 46/09

[=1]

fakir Ar. Fakir.

f. 2/08

[=1]

fakirhâne Ar. Alçak gönüllülük göstermek için kendi evinden bahsederken kullanılan bir söz.

f.+mizde 94/06

[=1]

falaka Falaka, cezalandırma aracı.

f. 32/07

[=1]

Fârisî Far. Farsça, Acemce, İran dili.

f. 71/03, 82/06

[=2]

fark Ar. Fark, ayrım, nüans.

f. olun- Fark olunmak. 80/22

[=1]

farz Ar. Şart ve gerekli olan şey.

f. olun- Gerekli olan, şart olan. 80/22

[=1]

fasulye Bakla.

f. 15/06

[=1]

fâtiha Ar. Başlangıç.

f.-ı matlûbe-i hamd-ı ferâvân Çok şükür ile başlama isteği. 2/02

[=1]

fatûr Kahvaltı.

f. 15/07

[=1]

faturcı Faturacı.

f. 12/03

[=1]

fayda Ar. Fayda, yarar.

f.+gel- Fayda gelmek. 81/04

[=1]

faydalı Faydası olan.

f. 93/11

[=1]

fazla Ar. Her zamankinden veya gerekenden çok, ziyade.

f. 3/08

f.+(ehl-i fazla) 96/16

[=2]

fehm Ar. Anlama, anlayış, idrâk.

f. 3/09

[=1]

fehrest Far. İçindekiler, fihrist**.**

f.+(temmet-ül fehrest) VII/20

f.-i Hidâyet-i Mübtedîyân Hidâyet-i Mübtedîyân'ın içindekiler. II/01

[=2]

fena Ar. Fena.

f. 96/11

[=1]

fenalaş- Fenalaşmak.

f. -mak 55/05

[=1]

fener Fener.

f. 20/08

[=1]

ferâce Ar. Eskiden kadınların dışarı çıkarken giydikleri, geniş yakalı üst giyeceği.

f. 17/16

[=1]

ferâvân Ar. Çok.

f.+(fâtiha-ı+matlûbe-i+hamd-ı+ferâvân 2/02

[=1]

ferik Ar. Eskiden fırka kumandanlarına verilen unvan.

f. 31/01

[=1]

fes Fes, baş giyeceği.

f. 17/17, 91/21

[=2]

fesleğen Fesleğen. f. 23/10

[=1]

Fevzi Ar. Özel isim.

f. 93/13, 93/18, 93/22, 94/03, 94/07, 94/11, 94/16, 94/21

f.+(mükâleme-i Fevzi bâ Kadrî) 93/12, VII/18

[=10]

fındık Ar. Fındık.

f. 15/08

[=1]

fırın Fırın.

f.+kebabı Ateşte veya susuz olarak bir kap içinde pişirilen et yemeği . 15/04

[=1]

fırıncı Fırın işleten kimse.

f. 12/02

[=1]

fırlak Dışarıya doğru fırlamış gibi duran.

f. 41/13

[=1]

fısılde- Fısıldamak.

f. -mek 61/09

[=1]

fısıltı Fısıltı.

f. 41/14

[=1]

fıstık Ar. Fıstık.

f. 15/05

[=1]

fışkı Tezek.

f. 41/15

[=1]

fikirsiz Fikirsiz, düşüncesiz.

f. 97/24

[=1]

firkat Ar. Ayrılık, ayrılış, hicran.

f. in 32/06

[=1]

fîrûze Far. Hediye.

f.+dir 93/22

[=1]

fitre Ar. Sadaka.

f. bayramı Fitre bayramı, Ramazan bayramı. 28/02

[=1]

Fu'âd Ar. Özel isim.

f. 92/07

[=1]

fusûl Ar. Mevsimler.

f. 27/14, II/19

[=2]

G

Gâlib Ar. Özel isim.

g. 91/28, 92/04, 92/06, 92/11, 92/16, 92/19, 92/22, 93/02, 93/07, 93/11

g.+(mükâleme-i İzzet bâ Gâlib) 91/25, VII/17

[=12]

galibâ Ar. Galibâ.

g. 81/08, 84/03, 87/21, 92/01

[=4]

gardiyan Fr. Gardiyan.

g. 31/18

[=1]

gâyet Ar. Çok, pek, pek çok, son derece.

g. 94/14

g.+ine 84/03

[=2]

gayn Ar. Arap alfabesinin on dokuzuncu, Osmanlı Türkçesinin yirmi ikinci harfi ve bu harfin adı.

g. 71/02

[=1]

gayret Ar. Gayret, çaba.

g.+et- Gayret etmek. 75/kenar

[=1]

gazz Görünüşe göre, anlaşılan.

g.-i basar Görünen. 3/18

[=1]

gebe Hamile.

g. 9/20

[=1]

gece Gece.

g. 28/09, 81/09

g. yarısı Gece yarısı. 28/10

g. yarısına 87/01

[=4]

gecele- Geceyi bir yerde geçirmek.

g. -mek 62/02

[=1]

gecelik Yatakta giyilen giysi, gömlek.

g. 17/09

[=1]

geç Geç.

g. 78/02, 84/13, 86/21

g. kal- Geç kalmak.64/05

[=4]

geç- Geçmek.

g. -en 36/22, 90/12, 92/16

g. -eni 96/14

g. -mek 61/13

g. -ti 91/22, 92/16

[=7]

geçen Geçen, bir önceki.

g. 28/05

g. -enlerde 87/22

[=2]

geçgen Geçen.

g. 9/21

[=1]

geçin- Geçinmek.

g.-mek 61/14

[=1]

geçir- Geçirmek.

g. -me 86/07

g. -mek 61/15

[=2]

geçiş- Geçişmek.

g. -mek 61/12

[=1]

geğir- Geğirmek.

g. -mek 62/01

[=1]

gel-1. Ulaşmak, varmak. 2. Oturmaya, ziyarete gitmek. 3. Eklenmek.

g. 80/19

g. -di 83/06

g. -diği 91/07

g. -din 84/13

g. -ebilir 86/14

g. -ecek 92/16

g. -en 46/kenar

g. -eyim 97/23

g. -ip 83/18, 84/22, 93/17

g. -ir 44/kenar, 64/18, 65/11, 65/14, 65/18, 66/01, 66/13, 66/21, 67/12, 67/21, 68/08, 68/18, 69/06, 70/03, 70/12, 71/01, 71/12, 71/21, 72/08, 72/18, 73/07, 73/15, 74/07, 74/16

g.-ir(fayda gel-) 81/04

g.-ir+idim 92/15

g.-irim 93/23, 94/18

g.-iriz(fâ'ik gel-) 81/15

g.-irler 92/18, 92/20

g.-irseniz 94/19

g.-iyor 89/07

g.-iyorum 89/08

g.-mediniz 93/14

g.-mek 62/02

g.-mek(göze gel-) 64/06

g.-mek(rast gel-) 63/08

g.-mek(yüz yüze gel-) 64/07

g.-meleri 3/04

g.-meme 90/04

g.-sem 94/22

g.-sin 80/04, 80/kenar

[=55]

gelecek Gelecek.

g. 28/06

[=1]

gelin Gelin.

g. 10/19

[=1]

gelincik 1. Bir hayvan adı. 2. Bir bitki adı.

g. 26/01

g. çiçeği Gelincik çiçeği. 24/01

[=2]

gemi Gemi.

g. 32/15

g.+(cenk gemisi) 32/12

g.+(pazargan gemisi) 32/07

g.+(posta gemisi) 32/09

[=4]

gemici Gemide çalışan veya gemi işleten kimse.

g. 12/18

[=1]

genç Genç.

g. 9/03

[=1]

geniş Geniş.

g. 42/05

[=1]

geniz Geniz.

g. 6/01

[=1]

gerçek Gerçek.

g. 82/16, 82/18

[=2]

gerek Îcâp.

g. 3/07, 3/07, 78/15, 94/22, 97/06

g.+i 97/12

g.+tir 88/19, 97/01

[=8]

gergi Perde.

g. 89/13

[=1]

geri Geri.

g. 29/03

g. kal- Geri kalmak. 85/09

[=2]

getir- 1. Gelmesine sebep olmak, iletmek, nakletmek. 2. Eriştirmek, ulaştırmak.

g. -ecek 87/17

g. -iyor+idim 84/15

g. -medi 87/16

g. -mek 61/11

g. -mek(ele getir-) 63/05

g. -mek(yola getir-) 64/12

g. -mekte 85/09

g.-mesin 94/16

g.-meyesin 97/26

[=9]

getiril- 1. Bulunulan yere gelmesi sağlanmak. 2. İlave edilmek, eklenmek.

g. -ip 80/22

g. -ir 42/20, 43/08, 43/09, 43/10, 43/11, 43/12, 43/13, 43/14, 43/17, 75/21

g.-mek 46/20

g.-mesi 72/17

g.-mesiyle 69/14, 75/08, 75/13, 75/17

[=17]

geveze Far. Geveze.

g. 9/09

[=1]

gevşek mec. Tuttuğu işe sımsıkı sarılmayan, ilgisiz, ihmalkâr.

g. 9/11

[=1]

gevşet- Gevşetmek.

g. -mek 62/14

[=1]

geyik Geyik.

g. 26/06

[=1]

gez- Gezmek.

g. -eriz 93/09

g. -ip 95/09

g. -mek 61/18

[=3]

gezen Etrafı kollayan.

g.+(kol gezen) 31/09

[=1]

gezdir- Gezdirmek.

g. -mek 61/17

[=1]

gezin- Gezinmek.

g. -mek 61/19

[=1]

gıcırda- Gıcırdamak.

g. -mak 56/13

[=1]

gıcırtı Gıcırdama sesi.

g. 41/03

[=1]

gıdıkla- Gıdıklamak.

g. -mak 55/07

[=1]

gibi Benzerlik bildiren edât.

g. 42/19, 42/22, 46/02, 46/03, 46/04, 46/05, 46/06, 46/07, 46/21, 64/16, 78/01, 79/03, 89/13, 97/12

g.+ye 46/01, IV/05

[=16]

gider- Gidermek.

g. -mek 62/04

[=1]

gir- Girmek.

g. -eriz 81/21

g. -ersiniz 81/20

g. -mek 62/07, 83/05

[=4]

girdir- Girdirmek.

g. -mek 62/05

[=1]

giriş- Girişmek.

g. -mek 62/06

[=1]

git- Gitmek.

g. 83/07

g. -eceğim 83/06

g. -er 89/13

g. -eriz 92/21

g. -iyorsun 81/18

g. -iyorsunuz 90/02

g. -iyorum 81/19, 84/10, 90/03

g. -mek 61/10

g. -mek(aşırı git-) 62/20

g. -mez 81/05

g. -mezsiniz 90/15

g. -ti 93/16

g. -tiğinden 84/04

[=15]

giy- Giymek.

g. -mek 62/10

[=1]

gizle- Gizlemek.

g. -mek 62/08

[=1]

gizlen- Gizlenmek.

g. -mek 62/09

[=1]

gomena İt. Gemi çapasının bağlı bulunduğu halat veya zincir.

g. 32/05

[=1]

gonca Far. Gonca.

g. 23/09

[=1]

göbek Göbek.

g. 6/04

[=1]

göç- Göçmek.

g. -mek 62/05

[=1]

göğüs Göğüs.

g. 6/08

[=1]

gök Gökyüzü.

g. 22/07

g. gürültüsü 22/08

[=2]

gök Mavi renk.

g. 27/13

[=1]

göl Göl.

g. 21/18

[=1]

gölge Gölge.

g. 42/10

[=1]

göm- Gömmek.

g.-mek 62/16

[=1]

gömlek Gömlek.

g. 17/08

[=1]

gönder- Göndermek.

g. -di 84/05

g. -eceğim 90/11

g. -iniz 89/03

g. -irim 89/01, 89/05

g. -medi 84/04

g. -mek 62/17

[=7]

gönderil- Gönderilmek.

g.-miştir(hediye+gönderil-) 88/04

[=1]

gönül Gönül.

g. 6/09

g. al- Gönlünü almak. 64/07

g. kır- Kalp kırmak, üzmek. 64/08

g. ver- Gönül vermek, sevmek. 64/09

[=4]

gör- 1. Görmek. 2. Anlamak, kavramak.

g. -dükleri 75/kenar

g. -ecek 94/01

g. -mek 62/09

g. -mek(düş gör-) 63/06

g. -mesi 96/12

[=5]

göre Göre.

g. 64/15, 65/kenar, 82/17, 95/08, 96/20

[=5]

görün- Görünmek.

g. -mediniz 91/26

[=1]

görüş- Görüşmek.

g. -mek 62/07, 62/10

g. -mesine 93/20

g. -tüğüm 95/03

g. -tüğün 95/02

[=5]

göster- Göstermek.

g. -iniz 90/20

g. -mek 62/13

[=2]

göt Göt.

g.+(tavuk+götü) 33/07

[=1]

götür- Götürmek.

g. -mek 62/06

[=1]

gövde Gövde.

g. 42/10

[=1]

göynük Yanık, yanmış.

g. 33/16

[=1]

göz Göz.

g. 6/05

g.+(sagir gözü) 40/21

g. kapağı Göz kapağı. 6/06

g. ağrısı Göz ağrısı. 33/15

g. e gel- Göz göze gelmek. 64/06

g. et- Göz etmek. 62/11

[=6]

gözlük Gözlük.

g. 17/07

[=1]

gözyaşı Gözyaşı.

g. 6/07

[=1]

gûna Far. Tür, nevi, çeşit, tarz.

g. 97/22

g.-ı tasrîfe Çeşitli çekimler. 75/kenar

[=2]

gûn-a-gûn Far.Türlü türlü, çeşit çeşit.

g.+(hazret-i âdemî-i ûrs-ı tohm-ı ezhâr-ı esmâ-yı gûn-a-gûn) 2/03

[=1]

güç Güç.

g. 42/08

[=1]

gül Far. Gül.

g. 23/20

g. suyu Gül suyu. 16/11

[=2]

gül- Gülmek.

g.-mek 62/15

[=1]

güldeste Far. Seçki.

g.-i salavât-ı şerife Kutsal salavattan bir seçki. 2/05

[=1]

güleç Her zaman gülümseyen.

g. yüzlü 9/12

[=1]

gülgen Gülen, gülümseyen.

g. 9/13

[=1]

gümüş Gün.

g. 27/02

[=1]

gün Gün.

g. 28/07

g.+(‘arife günü) 28/01

g.+(dün değil öbür gün) 28/09

g.+(her gün) 95/10

g.+(yarın değil öbür gün) 28/15

g. çiçeği Bir çiçek adı. 24/06

g. doğusu Doğu yönü. 29/02

[=7]

gündüz Gündüz.

g. 28/08, 81/09

[=2]

güneş Güneş.

g. 22/09, 92/04

g.+le 81/21

[=3]

güreşçi Güreş yapan, güreşen kimse.

g. 12/19

[=1]

gürülde- Gürüldemek.

g.-mek 62/08

[=1]

gürültü Gürültü.

g.+(gök gürültüsü) 22/08

[=1]

güve Güve.

g. 26/04

[=1]

güven- Güvenmek.

g. -mek 62/01

[=1]

güvercin Güvercin.

g. 16/12

[=1]

güverte İt. Gemide ambar ve kamaraların üstü.

g. 32/17

[=1]

güvey Damat.

g. 10/20

[=1]

güz Sonbahar.

g. 27/17

[=1]

güzel Güzel.

g. 9/08, 43/02, 83/01, 87/06, 88/20

[=5]

güzellen- Güzelleşmek.

g. -mek 62/12

[=1]

güzellik Güzellik.

g. 43/03

[=1]

H

hâ Ar. Arap alfabesinin yirmi yedinci, Osmanlı Türkçesinin otuzuncu harfi. Türkçe kelimelerin sonunda ve bâzı eklerde (ہ), (ه) şeklinde yazılıp a ve e sesi verir.

h. 43/10, 65/02

h.-ı resmîyye 64/19

[=3]

ha ünl. Gayret, teşvik, hayret vb. ifade eder.

h. 79/07

[=1]

hab Ar. Tane.

h.+(tohummü'l hab) 23/08

[=1]

haber Ar. Haber.

h. 83/18

h.+im 92/14

h.+ver- Haber vermek. 92/09

[=3]

hacillik Ar. Utancından kimsenin yüzüne bakamayacak duruma düşmüş olan, mahçup olmuş.

h. 97/25

[=1]

hadd Ar. Sınır.

h.+imiz 94/11

h.+ini 96/10

[=2]

hâdise Ar. Olay.

h. 51/17

[=1]

haddizât Ar. Aslında, esasen.

h.+ında 97/15

[=1]

hafta Far. Hafta.

h. 28/12

h.+da 43/kenar

[=2]

hak Ar. Doğru, gerçek.

h.+kından gel- Alt etmek, yenmek. 86/14

[=1]

Hâkî Ar. Özel isim.

h. 93/18

[=1]

hakîkat Ar. Gerçek.

h.+(nâm-ı hakîkat) 3/13

[=1]

Hak te'âla Ar. Yüce Tanrı, ulu Allâh.

h.+dan 3/14

[=1]

halâyık Ar. Kadın köle, câriye.

h. 39/20

[=1]

hâlen Ar. Şu anda, şimdi.

h. 90/13

[=1]

hâlet Ar. Hâl, nitelik, keyfiyet.

h. 4/04

h.-i tecrît Ayrı hâller. 43/07

h.+inde 64/19, 76/01

[=4]

hâlık Ar. Yaratıcı, yaratan.

h.-ı ef`âl Yapılan tüm işlerin yaratıcısı. 2/04

[=1]

hâlis Ar. Saf, temiz ve samimi.

h.+(niyet-i hâlisesiyle) 2/10

[=1]

hamd Ar. Tanrı'ya şükretme.

h.+(fâtiha-ı matlûbe-i hamd-ı ferâvân) 2/02

[=1]

hâmis Ar. Beşinci.

h.+(bâb-ı+hâmis) 77/06, VI/19

[=2]

hamse Ar. Beşer.

h. 35/11

[=1]

hamsûn Ar. Ellişer.

h. 35/10

[=1]

han Far. Han (bina).

h. 18/15

[=1]

hangi Hangi, soru sıfâtı.

h. 87/06, 87/07

[=2]

hanım 1. Unvan. 2. Çiçek adı.

h. 12/03

h.+çiçeği Bir çiçek adı. 23/18

[=2]

hani Nerede, ne oldu anlamında kullanılan zarf.

h. 78/04

[=1]

harbiyye Ar. Savaşla ilgili işler.

h.+(bâʻz-ı ıslâhât-ı harbiyye) 29/21, III/03

[=2]

hareket Ar. Hareket.

h.+et- Hareket etmek. 97/12, 97/15, 97/22

h.+eyle- Hareket eylemek. 96/21

[=4]

harp Ar. Savaş, cenk.

h. 30/15

[=1]

hartuç Topa merminin arkasından sürülen kese içine konmuş barut.

h. 30/16

[=1]

has Ar. Mahsûs olan, özgü.

h.+(tarz-ı hâs) 3/01

h.+ın 77/19

[=2]

hassa Ar. Yalnız onda bulunan hâl.

h.+dan 75/22

[=1]

hasta Far. Hasta.

h. 8/02, 46/21

h.+yım 46/21

h.+yız 46/21

[=4]

hastalık Hastalık..

h. 33/14

[=1]

hastahâne Far. Hastane.

h. 18/16

[=1]

haşla- Haşlamak.

h. -mak 53/18

[=1]

haşlama Sulu bir et yemeği.

h. 14/05

[=1]

haşlan- Kaynar suda pişirilmek, kaynar suya batırılmak, üstüne kaynar su dökülmek.

h. -mak 53/19

[=1]

hatâ Ar. Yanlış, yanlışlık.

h.-yı nâçizaneme Bilmeden yapılan bir yanlışlık. 3/18

[=1]

hâtun Far. Kadın.

h. 39/19

[=1]

havan Far. Havan topu.

h. 21/11, 32/01

[=2]

havuç Far. Havuç. h. 16/05

[=1]

havyar Havyar.

h. 14/04

[=1]

haydi Teşvik, uyarı ve ihtar sözü olarak kullanılır.

h. 79/09, 86/06

[=2]

hay hay Elbette anlamlarında onama bildiren bir söz.

h. 79/10, 93/08

[=2]

hayır Ar. Hayır.

h. 79/13, 80/13, 84/01, 89/08, 94/03

h. ola Hayır ola, ne var, ne oluyor. 83/09

[=6]

hayrola Hayır ola.

h. 83/10

[=1]

Hayrî Ar. Özel isim.

h. 84/13, 84/16, 84/19, 84/23, 85/03, 85/08, 85/12, 85/16, 85/18, 85/21, 86/04, 86/06, 86/09, 86/11, 86/17

h.+(mükâleme-i Hayrî bâ Daniş) 84/12, VII/13

[=17]

haysiyet Ar. Şeref, onur, itibar.

h.+ten 3/12

[=1]

hayvan Ar. Hayvan.

h.+(binek hayvanı) 24/18

[=1]

hayvanat Ar. Hayvanlar.

h. 24/10, II/16

[=2]

hazâ'in Ar. Hazineler.

h.+(miftâh-ı hazâ'in) 2/07

[=1]

hazf Ar. Ortadan kaldırma, kaldırılma, çıkarma, silme.

h.+iyle 64/18

h. olun- 64/17

[=2]

hazîne Ar. Hazîne.

h.-i mahfûzalarında Saklanmış hazîneler. 3/07

[=1]

hazînedâr Ar.+Far. Bir hazîneyi korumak ve yönetmekle görevli kimse.

h. 12/05

[=1]

hazret Ar. Hazret, saygı ifade eder.

h.+Âdemî-i ûrs-ı tohm-ı ezhâr-ı esmâ-yı gûn-a gûn Hazreti Âdem'in soyundan gelen çeşitli isimler. 2/03

[=1]

he Ar. Bk. Hâ.

h. 46/19, 70/21, 71/01, 73/15, 73/16, 73/16, 75/08, 75/08, 75/10, 75/13, 75/15, 75/20

[=12]

hediye Ar. Armağan.

h. gönderil- 88/04

[=1]

hem Far. Hem.

h. 44/kenar, 44/kenar, 78/13, 81/14

[=4]

hemân-gâh Far. Çabucak, hemen.

h. 78/06

[=1]

heñbe Ar. Heybe.

h. 42/17

[=1]

hendek Ar. Derin çukur.

h. 30/18

[=1]

hendese Ar. Geometri.

h. 82/09

[=1]

hepsi Hepsi.

h.+nde 82/15

[=1]

her Far. Hepsi, bütün, cümle.

h. 3/03, 51/kenar, 65/kenar, 66/12, 67/11, 67/20, 68/17, 69/05, 70/02, 70/11, 71/11, 71/20, 72/17, 73/06, 74/06, 74/15, 74/kenar, 75/17, 75/21, 79/17, 80/22, 81/12, 82/18, 82/20, 91/15, 91/17, 95/10

h. daim 78/05

h. gün 95/10

h. kim 77/14

h. ne 77/15

[=31]

herkes Far. Herkes.

h. 93/08

h.+le 97/12

[=2]

hesap Ar. Hesap.

h. 82/09

[=1]

hevâ Ar. İstek, arzu, heves, meyil.

h.+ndan 97/19

[=1]

hevan Ar. Alçaklık, horluk, hakirlik.

h.+a 97/20

[=1]

heves Ar. İstek, arzu, meyil

h.+im 81/10

h.+in 81/08

[=2]

heveskâr Ar. Hevesli, istekli.

h. 9/20

[=1]

hey'et Ar. Hâl, durum.

h.+e 64/15

h.+ten 64/15

[=2]

hıfz Ar. 1. Koruma, saklama, mufaza etme. 2. Ezberleme.

h. 75/19

h.+ı 3/12

h. olun- Ezberlenmek. 71/01, 75/08, 75/13

[=5]

hırf Ar. Hırfet, esnaf kollarından her birinin yaptığı iş, meslek.

h. 11/02, III/08

[=2]

hırsız Hırsız..

h. 8/03

[=1]

hısım Akraba.

h.+lar 10/20

[=1]

hicrî Ar. Tarih başı olarak hicreti kabul eden.

h.+yyesinde(sene-i hicrîyyesinde) 2/09

[=1]

hiç Far. 1. Olumsuz yargılı cümlelerde fiilin anlamını pekiştiren bir söz. 2. Soru cümlelerinde belirsiz bir zamanı anlatan bir söz.

h. 78/07, 82/22, 83/01, 94/19

[=4]

hiçbir Hiçbir.

h. 90/14

[=1]

hidâyet Ar. Doğru yolu gösterme.

h.+(fehrest-i Hidâyet-i Mübtedîyân) II/01

h.+i+Mübtedîyân ve Miftâh-ı Lûgat-ı Osmâniyân 3/12

h.-i râh-ı rıdvân 2/06

[=3]

hidmet Ar. Hizmet.

h.+(edâ-yı hidmed) 3/16

[=1]

hîlebâz Ar.+Far. Hileci.

h. 8/01

[=1]

hîlebâzlık Hilebaz olma durumu.

h. 29/17

[=1]

Hilmî Ar. Özel isim.

h. 83/10, 83/12, 83/14, 83/16, 83/20, 84/01, 84/03, 84/05, 84/08, 84/11, 84/14, 84/20, 87/04

h.+(mükâleme-i Cevdet bâ Hilmî) 83/08, VII/11

[=15]

himmet Ar. Yardım, ihsân.

h. et- Yardım etmek. 75/kenar

h.+iniz 91/03

[=2]

hîn Ar. Zaman, vakit.

h.-i tekellümde Konuşma zamanı. 80/22

[=1]

hint Hint.

h. tavuğu Bir tavuk türü. 26/09

[=1]

hizmet Ar. Hizmet.

h. kıl- Hizmet kılmak. 94/10

[=1]

hizmetkâr Ar.+Far. Hizmetçi.

h. 12/04

[=1]

hoca Far. Hoca, öğretmen.

h. 12/06, 43/kenar, 51/kenar, 65/kenar, 75/kenar

h.+mız 83/04

[=6]

hodbinlik Bencillik, egoistliklik.

h. 29/18

[=1]

hokkabâz Ar.+Far. Hokkabaz.

h. 12/01

[=1]

hol Evlerde oda kapılarının açıldığı genişçe yer, sofa.

h. 18/14

[=1]

horâta Alay, şaka.

h. 39/21

[=1]

horoz Far. Horoz.

h. 14/07

[=1]

hoş Far. Hoş.

h.+(tabla-ı hoş bûy-ı tahiyyât-ı münife) 2/05

[=1]

hoşaf Far. Şerbet kıvamındaki tatlı yiyecek.

h. 14/08

[=1]

hoşnutluk Hoşnut olma durumu.

h. 29/19

[=1]

hoşnutsuzluk Hoşnut olmama durumu.

h. 29/20

[=1]

humbaracı Humbara yapan ve atan er, kumbaracı.

h. 30/17

[=1]

hurma Far. Hurma.

h. 14/06

h.+ağacı Hurma ağacı. 23/19

[=2]

husûl Ar. Hasıl olma, peyda olma, vücuda gelme.

h.-ı menfa‘at Çıkar sağlamak. 3/16

[=1]

hutbe Ar. Ön söz, giriş.

h.-i kitab II/03

[=1]

hükümdâr Ar.+Far. Padişah.

h. 12/02

[=1]

hüsn Ar. Güzel, güzellik.

h.-i netîceye Güzel sonuç. 65/kenar

h.-ü netîce.si 43/kenar

[=2]

I

ıhlamur Ihlamur.

ı. 22/18

[=1]

ırmak Irmak.

ı. 21/05

[=1]

ır Nağme.

ı. 37/12

[=1]

ısın- Isınmak.

ı. -mak 53/02

[=1]

ısır- Isırmak.

ı. -mak 52/06

[=1]

ısıt- Isıtmak.

ı.-mak 53/01

[=1]

ısıtma Sıtma.

ı. 32/21

ı.+sı 83/16

[=2]

ıslâhât Yenilikler.

ı.+(bâ‘z-ı ıslâhât-ı bahriyye) III/04

ı.+(bâ‘zı-ı ıslâhât-ı harbiyye) 29/21, III/03

ı.+ı(bâ‘zı-ı ıslâhât-ı bahriyye) 32/04

[=4]

ıslak Islak.

ı.+yol Islak yol. 22/02

[=1]

ıslan- Islanmak.

ı.-mak 52/08

[=1]

ıslat- Islatmak.

ı. -mak 52/07

[=1]

ısmarla- Ismarlamak, sipariş etmek.

ı. -sak 88/05

[=1]

ıspanak Ispanak.

ı. 13/15

[=1]

ıssız Boş, tenha.

ı. 37/20

[=1]

ışık Işık.

ı. 18/06

[=1]

İ

i- Cevher fiil, ek fiil, ek eylem.

i.-di(bozuk idi) 89/10

i.-di(durur idi) 89/14

i.-di(gitti idi) 93/16

i.-di(işlemez idi) 89/13

i.-di(küçük idi) 47/04

i.-di(küçükler idi) 47/07

i.-di(o idi) 47/04

i.-di(var idi) 49/02, 49/02, 49/03, 49/03, 49/04, 49/04, 49/05, 49/05, 49/06, 49/06, 49/07, 49/07, 83/16

i.-di(var mı idi) 80/12, 89/09

i.-di(yaza idi) 74/10, 77/02

i.-di(yazacak idi) 71/15, 76/19

i.-di(yazar idi) 70/06, 76/16

i.-di(yazdı idi) 66/16, 76/08

i.-di(yazılmış idi) 80/kenar

i.-di(yazıyor idi) 68/21, 76/13

i.-di(yazıyorlar idi) 69/03

i.-di(yazmadı idi) 76/08

i.-di(yazmalı idi) 73/01, 76/22

i.-di(yazmamalı idi) 76/22

i.-di(yazmamış idi) 76/10

i.-di(yazmaya idi) 77/02

i.-di(yazmayacak idi) 76/19

i.-di(yazmaz idi) 76/16

i.-di(yazmış idi) 67/15, 76/10

i.-di(yazmıyor idi) 76/13

i.-di(yok idi) 49/09, 49/09, 49/10, 49/10, 49/11, 49/11, 49/12, 49/12, 49/13, 49/13, 49/14, 49/14

i.-dik(biz idik) 47/05

i.-dik(küçük idik) 47/05

i.-dik(yaza idik) 74/11

i.-dik(yazacak idik) 71/16

i.-dik(yazar idik) 70/07

i.-dik(yazdı idik) 66/17

i.-dik(yazıyor idik) 69/01

i.-dik(yazmalı idik) 73/02

i.-dik(yazmış idik) 67/16

i.-diler(berâber idiler) 92/08

i.-diler(onlar idiler) 47/07

i.-diler(yaza idiler) 74/13

i.-diler(yazacak idiler) 71/18

i.-diler(yazar idiler) 70/09

i.-diler(yazdı idiler) 66/19

i.-diler(yazıyor idiler) 69/03

i.-diler(yazmalı idiler) 73/04

i.-diler(yazmış idiler) 67/18

i.-dim(alacak idim) 89/19

i.-dim(aldı idim) 90/12

i.-dim(ben idim) 47/02

i.-dim(gelir idim) 92/15

i.-dim(getiriyor idim) 84/15

i.-dim(küçük idim) 47/02

i.-dim(sen idim) 47/03

i.-dim(yaza idim) 74/08

i.-dim(yazacak idim) 71/13

i.-dim(yazar idim) 70/04

i.-dim(yazdı+idim) 66/14

i.-dim(yazıyor idim) 68/19

i.-dim(yazmalı idim) 72/19

i.-dim(yazmış idim) 67/13, 67/14

i.-din(küçük idin) 47/03

i.-din(yaza idin) 74/09

i.-din(yazacak idin) 71/14

i.-din(yazar idim) 70/05

i.-din(yazdı idin) 66/15

i.-din(yazıyor idin) 68/20

i.-din(yazmalı idin) 72/20

i.-diniz(küçük idiniz) 47/06

i.-diniz(siz idiniz) 47/06

i.-diniz(yaza idiniz) 74/12

i.-diniz(yazacak idiniz) 71/17

i.-diniz(yazar idiniz) 70/08

i.-diniz(yazdı idiniz) 66/18

i.-diniz(yazıyor idiniz) 69/02

i.-diniz(yazmalı idiniz) 73/03

i.-diniz(yazmış idiniz) 67/17

i.-imiş(yazar imiş) 70/15

i.-imişiz(yazar imişiz) 70/16

i.-imişler(yazar imişler) 70/18

i.-imişsin(yazar imişsin) 70/14

i.-imişsiniz(yazar imişsiniz) 70/17

i.-ken 93/02

i.-ken(ben iken) 48/02

i.-ken(biz iken) 48/05

i.-ken(o iken) 48/04

i.-ken(onlar iken) 48/07

i.-ken(pazargan iken) 48/02, 48/03, 48/04, 48/05, 48/06, 48/07

i.-ken(sen iken) 48/03

i.-ken(siz iken) 48/06

i.-ken(var iken) 51/02, 51/02, 51/03, 51/03, 51/04, 51/04, 51/05, 51/05, 51/06, 51/06, 51/07, 51/07

i.-ken(yok iken) 51/09, 51/09, 51/10, 51/10, 51/11, 51/11, 51/12, 51/12, 51/13, 51/13, 51/14, 51/14

i.-miş(dülger imiş) 47/11

i.-miş(o imiş) 47/11

i.-miş(var imiş) 49/16, 49/16, 49/17, 49/17, 49/18, 49/18, 49/19, 49/19, 49/20, 49/20, 49/21, 49/21, 89/12

i.-miş(yaza imiş) 74/19, 77/03

i.-miş(yazacak imiş) 72/03, 76/20

i.-miş(yazar imiş) 76/17

i.-miş(yazıyor imiş) 69/09, 76/14

i.-miş(yazmalı imiş) 73/10, 76/23

i.-miş(yazmamalı imiş) 76/23

i.-miş(yazmamış imiş) 76/11

i.-miş(yazmaya imiş) 77/03

i.-miş(yazmayacak imiş) 76/20

i.-miş(yazmaz imiş) 76/17

i.-miş(yazmış imiş) 76/11

i.-miş(yazmış imişim) 68/01

i.-miş(yazmıyor imiş) 76/14

i.-miş(yok imiş) 50/02, 50/02, 50/03, 50/03, 50/04, 50/04, 50/05, 50/05, 50/06, 50/06, 50/07, 50/07

i.-mişim(ben imişim) 47/09

i.-mişim(dülger imişim) 47/09

i.-mişim(yaza imişim) 74/17

i.-mişim(yazacak imişim) 72/01

i.-mişim(yazar imişim) 70/13

i.-mişim(yazıyor imişim) 69/07

i.-mişim(yazmalı imişim) 73/08

i.-mişim(yazmış imiş) 68/03

i.-mişin(sen imişin) 47/10

i.-mişiz(biz imişiz) 47/12

i.-mişiz(dülger imişiz) 47/12

i.-mişiz(yaza imişiz) 74/20

i.-mişiz(yazacak imişiz) 72/04

i.-mişiz(yazıyor imişiz) 69/10

i.-mişiz(yazmalı imişiz) 73/11

i.-mişiz(yazmış imişiz) 68/04

i.-mişler(dülger imişler) 47/14

i.-mişler(onlar imişler) 47/14

i.-mişler(yaza imişler) 75/01

i.-mişler(yazacak imişler) 72/06

i.-mişler(yazıyor imişler) 69/12

i.-mişler(yazmalı imişler) 73/01

i.-mişler(yazmış imişler) 68/06

i.-mişsin(dülger imişsin) 47/10

i.-mişsin(yaza imişsin) 74/18

i.-mişsin(yazacak imişsin) 72/21

i.-mişsin(yazıyor imişsin) 69/08

i.-mişsin(yazmalı imişsin) 73/09

i.-mişsin(yazmış imişsin) 68/02

i.-mişsiniz(dülger imişsiniz) 47/13

i.-mişsiniz(siz imişsiniz) 47/13

i.-mişsiniz(yaza imişsiniz) 74/21

i.-mişsiniz(yazacak imişsiniz) 72/05

i.-mişsiniz(yazıyor imişsiniz) 69/11

i.-mişsiniz(yazmalı imişsiniz) 73/12

i.-mişsiniz(yazmış imişsiniz) 68/05

i.-se 88/20

i.-se(büyük ise) 47/18

i.-se(o ise) 47/18

i.-se(var ise) 50/09, 50/09, 50/10, 50/10, 50/11, 50/11, 50/12, 50/12, 50/13, 50/13, 50/14, 50/14

i.-se(yok ise) 50/16, 50/16, 50/17, 50/17, 50/18, 50/18, 50/19, 50/19, 50/20, 50/20, 50/21, 50/21

i.-sek(biz isek) 47/19

i.-sek(büyük isek) 47/19

i.-sek(eder isek) 81/14

i.-sek(okur isek) 81/05

i.-seler(büyük+iseler) 47/21

i.-seler(onlar+iseler) 47/21

i.-sem(ben+isem) 47/16

i.-sem(büyük+isem) 47/16

i.-sen 81/11

i.-sen(büyük isen) 47/17

i.-sen(sen isen) 47/17

i.-seniz(büyük iseniz) 47/20

i.-seniz(ister iseniz) 89/04

i.-seniz(siz iseniz) 47/20

[=269]

‘**ibârât** Ar. ‘İbâreler.

i.+ın 3/08

[=1]

‘**ibâre** Ar. Anlatımı meydana getiren bir veya birkaç cümlelik yazılı söz dizisi.

i. 80/22

i.+si 87/09

[=2]

‘**ibâret** Ar. Oluşan, meydana gelen.

i.+i+mezkûre-i müterekkib Az önce adı geçen durumlar. 3/08

i.+tir 64/16

[=2]

ibkâ Ar. İpkâ, sürekli kılma.

i. ol- Sürekli olmak. 65/03

[=1]

ibtidâ Ar. Başlamak.

i.+yı+emrde İlk emir. 3/06

[=1]

icrâ Ar. Bir şeyi fiil hâline getirme, yapma, yürütme, uygulama.

i.+et- Uygulamak. 75/04, 75/04

[=2]

ictihâd Ar. Gücü yettiği kadar çalışma, gayret gösterme.

i.+(talebe-i erbâb-ı ictihâda) 2/10

[=1]

iç İç.

i.+indedir 86/05

[=1]

iç- İçmek.

i. -mek 59/14

[=1]

içeri İç kısım, iç taraf.

i. 28/21, 77/25

[=2]

içim Doz, bir defada içilecek miktar.

i. 37/11

[=1]

için Amacıyla.

i. 3/04, 3/16, 43/13, 43/13, 43/13, 43/kenar, 44/kenar, 45/05, 45/06, 45/07, 46/09, 78/18, 80/22, 80/22, 80/kenar, 81/02, 84/21, 88/07, 90/15

[=19]

idegen Etkili.

i. 7/03

[=1]

idhâl Ar. Dâhil etme.

i.+ine 70/21

i.+olun- Dâhil olunmak. 43/01, 65/11, 66/04, 67/03, 67/12, 68/09, 68/18, 69/15, 71/02, 72/09, 73/18

[=12]

idrâk Ar. Anlama yeteneği, anlayış.

i.+ine 3/09

[=1]

idügi İdüğü.

i. 43/kenar

i.+ne 75/04

[=2]

ifade Ar. İfade.

i.+et- İfade etmek. 43/04

i.+sini 88/15

[=2]

igmaz Göz yummak.

i.+eyle- Göz yummak. 3/18

[=1]

iğne İğne.

i. 19/10

[=1]

ihdâ Ar. Hediye verme, hediye gönderme.

i.+(‘arz+ve+ihdâ+kılın-) 2/08

[=1]

ihmâl Ar. İhmâl.

i.+et- İhmâl etmek. 96/17

[=1]

ihsân Ar. Bağışlama, bağışta bulunma.

i.+buyur- Bağış buyurmak. 88/21

[=1]

ihtimâl Ar. İhtimâl.

i.+dir 85/04

[=1]

ihtisâs Ar. Kendine mahsus olma.

i.+(üslûb-ı sühûlet-i ihtisâs) 3/01

[=1]

ikbâlli Tâlihli.

i. 92/12

[=1]

iki İki (sayı ismi).

i. 3/12, 33/21, 34/10, 34/12, 34/14, 43/kenar, 43/kenar, 74/kenar, 75/03, 80/22, 80/22, 90/07, 90/08, 91/21, 91/21, 97/07

[=16]

ikinci İkinci (sıra sayısı ismi).

i. 6/18, 24/10, 33/20, 34/18, 46/08, 58/07, 65/09, 75/02, 77/13, 78/10, 81/17, II/06, II/16, III/06, IV/07, V/07, V/10, VI/14,VI/21, VII/04, VII/10

[=19]

ikindi İkindi.

i. 27/21

[=1]

ikişer İkişer (üleştirme sayı ismi).

i. 35/08

[=1]

ikiyüzlü İkiyüzlü.

i. 7/04, 96/07

[=2]

iksir Ar. İksir.

i. 36/18

[=1]

iktizâ Ar. Lüzûm, gerek.

i.+et- Gerekli bulmak. 93/02

i.+sınca 77/19

i.+sından 43/kenar

[=3]

ilâve Ar. Ekleme, katma.

i. olun- 64/19

[=1]

ile İle (edat).

i. 2/03, 2/04, 3/01, 43/15, 43/16, 46/09, 48/08, 75/21, 75/kenar, 75/kenar, 78/11, 91/03, 92/21, 95/09, 96/02, IV/13

i.+ye 45/11, IV/02

[=18]

ilenç Beddua.

i. 37/19

[=1]

ileri İleri, ön taraf.

i. 29/01

[=1]

ilerle- İlerlemek.

i. -mek 59/02

[=1]

ilerlen- İler gitmek.

i.-mek 59/03

[=1]

ilet- Götürmek veya getirmek, ulaştırmak, eriştirmek.

i. -mek 59/20

[=1]

ilhâk Ar. Bir yere katma, ekleme.

i.+ıyla 71/01

i. olun- Eklemek. 43/04, 65/14, 66/01, 66/13, 66/21, 69/06, 70/03, 70/12, 71/12, 71/21, 72/08, 72/18, 73/07, 73/15, 74/07, 74/16

i. olun-masıyla 65/17

i. olun- 68/08, 79/18

i. ol- 64/20, 67/21

[=22]

ilik İlik.

i. 4/12, 16/21, 37/18

[=3]

ilikle- İliklemek.

i. -mek 59/04

[=1]

‘ilim Ar. Bilme, biliş.

i.+in 83/02

i.+ler 82/04

i.+lerin 82/13

[=3]

iliş- İlişmek.

i.-mek 59/21

[=1]

ilk İlk.

i. 82/01

[=1]

‘illet Ar. Hastalık.

i.+(çiçek illeti) 33/13

i.+(kunduz illeti) 33/12

[=2]

imâm Ar. İmâm.

i. 80/12, 80/13, 80/15

i.+la 80/17

[=4]

îmân Ar. Kuvvetli inanç.

i.+(esrâr-ı îmân) 2/07

[=1]

imdi Şimdi.

i. 3/05, 78/19

[=2]

imren- İmrenmek.

i. -mek 58/14

[=1]

in- Ar. İnmek.

i.-mek 59/01, 59/06

[=2]

inan- İnanmak.

i. 82/22

i. -mak 53/04

[=2]

inanıl- İnanılmak.

i.-maz 83/03

[=1]

‘inâyet Ar. Lütûf, ihsân, iyilik.

i.+e 94/12

i. et- İyilik etmek. 88/08, 90/19

i.-i samedânî 3/01

[=4]

inci İnci.

i. 26/18

[=1]

incik Bacağın diz kapağından topuğa kadar olan kısmı.

i. 4/20

[=1]

incin- İncinmek.

i. -mek 58/20

[=1]

incir İncir.

i. 13/21

[=1]

incit- İncinmesine yol açmak.

i. -mek 58/17

[=1]

indir- İndirmek.

i. -mek 59/05

[=1]

inek Dişi sığır.

i. 24/20

[=1]

inle- İnlemek.

i. -mek 59/19

[=1]

inme Felç.

i. 33/06

[=1]

ins Ar. İnsan.

i. 2/06

[=1]

insan Ar.İnsan.

i.+(âzâ-yı insan) 4/05, II/05

i.+(lisân-ı insan-ı Zîver-i nâtıka) 2/04

i.+(sıfât-ı insan) 6/18, II/06

[=5]

inşâa'llah Ar. Tanrı dilerse, Tanrı nasip ettiyse anlamlarında dilek anlatan bir söz.

i. 91/04, 92/16, 94/05

[=3]

ipek İpek.

i. 37/09

i. böceği İpek böceği. 24/19

[=2]

iplik İplik.

i. 19/09, 37/16

[=2]

i'râz Ar. Yüz çevirme, kaçınma, başka tarafa dönme.

i. 3/18

[=1]

ircâ' Ar. Çevirme.

i. olun- Çevirmek. 76/01

[=1]

iri İri.

i. 37/13

[=1]

irin İrin.

i. 33/05

[=1]

isâ'et Ar. Kötü iş işleme, kötülük etme.

i.+den(semt-i isâ'etden) 3/17

[=1]

ise Olunca, olursa, olsa da, -ince, -diği için, -diği vakit.

i. 46/19, 64/19, 65/02, 65/05, 66/03, 66/03, 70/20, 70/20, 70/21, 73/14, 73/15, 75/07, 75/08, 75/12, 75/13, 75/20, 75/20, 82/09, 82/16, 85/13, 85/18, 89/02, 90/19

[=23]

iskele İskele.

i. 20/21

[=1]

iskemle Sandalye.

i. 19/02

[=1]

İskenderiye İskenderiye.

i.+dedir 84/01

[=1]

isnân Ar. İkişer.

i. 35/08

[=1]

iste- İstemek.

i. -di 89/15, 89/16

i. -diği 93/08

i. -diğimiz 81/16

i. -diğiniz 89/22

i. -mek 58/12

i. -r 86/08

i. –r iseniz 89/04

i. -rdim 92/12

i. -rsen 97/24

[=10]

istek Arzu.

i. 29/08

[=1]

istekli Arzulu.

i. 7/05

[=1]

istîdad Ar. Herhangi bir şeye karşı doğuştan gelen yatkınlık, yetenek, kabiliyet.

i. 75/kenar

[=1]

istikmâl Ar. Noksanlarını tamamlama, itmam etme.

i.+de 80/kenar

[=1]

isti'mâl Ar. Kullanma.

i. 74/kenar

i.+i 48/08, 48/08, 48/15, 49/01, 49/08, 49/15, 50/01, 50/08, 50/15, 51/01, 51/08, berâber, berâber, IV/13, IV/14, IV/15, IV/17, IV/19, IV/20, sîga .sıyla, sîga .sıyla, V/02

i.+inde 43/kenar

i. olun- Kullanılmak. 43/15, 46/10

[=26]

istiridye İstiridye.

i. 13/16

[=1]

iş İş.

i. 97/24

i.+im 84/09

i.+inde 96/16

i.+i 96/08

i.+tir 93/11

[=5]

işaret Ar. İşaret, iz, im.

i. 77/07, VI/19

[=2]

işbu Bu işaret sıfâtının yazıda kullanılan eski bir şekli, işte bu.

i. 3/01, 3/13, 3/16, 80/kenar, 97/02

[=5]

işçi İşçi.

i. 11/16

[=1]

işit- 1. Kulak yoluyla duymak. 2. Haber almak, öğrenmek.

i. -mek 59/17

i. -tiğime 95/08

[=2]

işkembe Mide.

i. 4/11

[=1]

işkence Far. İşkence.

i. 36/09

[=1]

işkencele- İşkence çektirmek.

i. -mek 58/20

[=1]

işle- İşlemek.

i. 59/18

i.-meyesin 97/25

i.-mez idi 89/13

[=3]

işrûn Ar. Yirmişer.

i. 35/07

[=1]

işte İşte.

i. 77/12, 85/08

[=2]

it Köpek.

i. 37/10

[=1]

it- İtmek.

i. -mek 59/13

[=1]

itirâz Ar. Bir fikri, bir kararı kabul etmeyerek karşı çıkma.

i.+(ehl-i+ itirâz) 3/17

[=1]

ittisâm Ar. Damga vurma.

i.+ıyla 3/13

[=1]

iyi Beğenilecek, makbûle geçecek nitelikleri olan, kendisinde bulunması gereken vasıfları taşıyan.

i. 7/05, 42/22, 42/22, 81/01, 93/01, 95/20, 97/24

i. et- 85/08

i.+leri 95/13

i.+lerin 97/23

i.+si 91/17

i.+sini 89/20

[=12]

iyice Adamakıllı, iyi bir şekilde.

i. 95/22, 97/01

[=2]

iyilik İyilik.

i. 29/13, 96/10

i. et- İyilik etmek. 84/23

[=3]

iz İz.

i. 46/15

[=1]

izbandut Korku verecek kadar iri yarı kimse.

i. 7/03

[=1]

izhâr Ar. Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, aşikar etme.

i.-ı ma‘rifet Hüneri ortaya çıkarma. 3/15

[=1]

‘İzzet Ar. Özel isim.

i. 91/26, 92/01, 92/05, 92/09, 92/14, 92/18, 92/21, 92/24, 93/05, 93/08

i.+(mükâleme-i ‘İzzet bâ Gâlib) 91/25, VII/17

[=12]

K

kaba Vücûdun bir bölümü.

k. et Kuyruk sokumunun iki yanındaki şişkin kısım, kaba. 6/08

[=1]

kabâhat Ar. Suç, kusur.

k. 86/15

k.+ini 85/11

[=2]

kabak I Kabak.

k. 15/15

[=1]

kabak II Deniz eri.

k. 32/10

[=1]

kabar- Kabarmak.

k. -mak 56/09

[=1]

kabart- Kabartmak.

k. -mak 56/08

[=1]

kabuk Kabuk.

k.+(ağaç+kabuğu) 22/19

[=1]

kabul Râzı olma.

k. et- Kabul etmek. 97/27

[=1]

kaburga Kaburga.

k. 6/09

[=1]

kaç Bir şeyin niceliğini sormaya yarayan soru sıfâtı, ne kadar, nice.

k. 87/11

[=1]

kaç- Kaçmak.

k. -mak 55/09

[=1]

kaçan Ne vakit, ne zaman ki.

k. 78/07

[=1]

kaçıncı Kaç soru sıfâtının sıra şekli.

k. 78/08

[=1]

kadar Ar. Kadar.

k. 3/05, 44/kenar, 51/kenar, 75/kenar, 83/02, 84/03, 85/21, 87/01, 87/16, 90/16, 91/08, 92/15, 94/01, 94/12

k.+dır 88/09

[=15]

kadeh Ar. Kadeh.

k. 20/15

[=1]

kadın Kadın.

k. 12/04

k. lokması Bir tatlı türü. 15/10

[=2]

kadırga Savaş gemisi çeşiti.

k. 32/08

[=1]

kadr Ar. Kadir, değer, kıymet.

k.+ini 96/06

[=1]

Kadrî Ar. Özel isim.

k. 93/15, 93/20, 94/01, 94/04, 94/08, 94/13, 94/19, 94/23

k.+(mükâleme-i Fevzi bâ Kadrî) 93/12, VII/18

[=10]

kâf I Ar. Arap alfabesinin yirmi birinci, Osmanlı Türkçesinin yirmi dördüncü harfi.

k. 66/03, 70/20, 71/02, 71/03

k.+ı 65/kenar

[=5]

kâf II Ar. Kef. Arap alfabesinin yirmi ikinci, Osmanlı Türkçesinin yirmi beşinci harfi.

k. 58/07, 66/03, 71/03

k.+i 65/kenar, 70/20

[=5]

kaftan Çoğu ipekten yapılan, bir çeşit uzun, süslü üst giysisi.

k. 17/01

[=1]

kâğıt Far. Kâğıt.

k. 42/01, 86/04, 89/19

k.+ı 88/22

k.+ın 89/21

k.+ınız 88/20

[=6]

kâğıtçı Kâğıt imal eden ve ticâretini yapan kimse.

k. 12/15

k.+lardan 89/19

[=2]

kâh Far. Bâzen, bâzı zaman, gâh.

k. 46/09, 46/09, 89/13, 89/14, 93/09, 93/09

[=6]

kahve Ar. Sıcak suda pişirilen içecek.

k. 16/02

[=1]

kahvehâne Ar. Kahvehâne.

k. 18/08

[=1]

kâ'ideten Ar. Kural olarak.

k. 43/04

[=1]

kâ'il Ar. Râzı olma.

k. ol- Râzı olmak. 64/02

[=1]

kâ'im-makâm Ar. Vekîl olarak birinin yerine geçen kimse**.**

k. 31/02

[=1]

kâ'inat Ar. Evren.

k.-ı zemîn ve zemân 2/06

[=1]

kak Zayıf ve kuru kimse.

k. 9/08

[=1]

kak- Kakmak, itmek.

k. -mak 55/17

[=1]

kal- Kalmak.

k.-dım(uyanık kal-) 87/02

k.-dın(geri kal-) 85/09

k.-dın(mahrûm kal-) 85/04

k.-mak 55/20, 56/04

k.-mak(boş kal-) 63/01

k.-mak(geç kal-) 64/05

k.-sın 91/24

[=8]

kalay Bir element.

k. 27/04

[=1]

kalaycı Kap kalaylayan kimse.

k. 12/10

[=1]

kalb Ar. Bir durumdan başka bir duruma, bir şekilden başka bir şekle çevirme, değiştirme.

k.+e 65/03

k. olun- Değiştirlmek. 65/07, 71/03, 75/18, 75/19

[=5]

kalbur Büyük delikli veya seyrek telli elek.

k. 20/11

[=1]

kaldır- Kaldırmak.

k. -mak 55/18

[=1]

kaldırımcı Kaldırım döşeyen kimse.

k. 12/06

[=1]

kale Ar. Kale.

k. 31/11

[=1]

kalem Ar. Kalem.

k. 50/09, 50/10, 50/11, 50/12, 50/13, 50/14, 50/16, 50/17, 50/18, 50/19, 50/20, 50/21, 85/19, 85/21, 89/05, 89/19, 89/21

k. re'îsi Yazı işlerinin başı. 12/11

k.+i 86/02

k.+im 85/17

[=20]

kalemtıraş Ar.+Far. Kalemtıraş.

k. 41/11

[=1]

kalfa Ar. Kalfa.

k.+sın 82/20

k.+yım 82/19

[=2]

kalın Kalın.

k.+dır 86/08

[=1]

kaliçe Far. Küçük halı, halı seccâde.

k. 20/12

[=1]

kalk- Kalkmak.

k. -mak 55/19

k. -tınız 86/21

[=2]

kalkan Kalkan.

k. 41/10

[=1]

kalpak Baş giyeceği.

k. 17/02

[=1]

kalpazan Ar.+Far. Güvenilmez, yalancı kimse.

k. 41/09

[=1]

kamarancı Savaş gemilerinde kamara hizmeti yapan görevli er.

k. 12/20

[=1]

kamaş- Kamaşmak.

k. -mak 55/21

[=1]

kambur Kambur.

k. 9/09

[=1]

kamçı Kamçı.

k. 41/18

[=1]

kamış Kamış.

k. 23/11

k.+(şeker kamışı) 15/07

[=2]

kamu Halk hizmeti gören devlet organlarının tümü.

k. 41/12

[=1]

kan Far. 1. Kaynak. 2. Kan.

k. 6/07

k.+(dürr-i yektâ-yı kân-ı risâlet) 2/06

k. taşı Kırmızı akik. 27/03

k. sürmesi Kanama. 33/10

[=4]

kan- Aldanmak.

k. -mak 56/03

[=1]

kana- Kanamak.

k.-mak 56/01

[=1]

kanâ‘at Ar. Elindekinden hoşnut olma durumu.

k. et- Yetinmek. 91/14

[=1]

kanat Kanat.

k. 18/07, 25/19

[=2]

kancık Dişi hayvan.

k. 25/12

[=1]

kanda Nerede, nereye.

k. 78/09

[=1]

kandır- Kandırmak.

k. -mak 56/02, 56/06

[=2]

kangı Hangi.

k. 77/14

k.+sı 80/22

k.+sında 82/14

[=3]

kanık Kanaatkâr.

k. 9/10

[=1]

kap Kab.

k. 20/09

[=1]

kap- Kapmak.

k. -mak 55/06

[=1]

kapak Kapak.

k. 20/14

k.+ı(göz+kapağı) 6/06

[=2]

kapalı Kapalı.

k. 41/20

[=1]

kapama Taze soğan ve marulla pişirilmiş kuzu eti yemeği.

k. 15/16

[=1]

kapan- Kapanmak.

k. -mak 56/10

[=1]

kapat- Kapatmak.

k. -mak 56/07

[=1]

kapı Kapı.

k. 18/06

[=1]

kapıcı Kapıcı.

k. 12/07

[=1]

kapısız Kapısı olmayan.

k. 9/11

[=1]

kapla- Kaplamak.

k.-mak 56/11

[=1]

kaplan Kaplan.

k. 25/13

[=1]

kaplumbağa Kaplumbağa.

k. 25/14

[=1]

kaptan İt. Gemi yönetimiyle ilgili en yüksek görevli.

k. 31/12, 32/11

[=2]

kar Kar.

k. 22/04

[=1]

kara 1. En koyu renk, siyah. 2. Bir kuş türü, baldırı kara.

k. 27/11

k.+(baldırı kara) 22/20

[=2]

karabina İt. Namlusu genellikle yivli, kısa ve hafif bir tüfek.

k. 31/03

[=1]

karakol Karakol.

k. 31/04

[=1]

karakolhâne Far. Karakol binası.

k. 31/05

[=1]

karakulak Kedigillerden, çakala benzer vahşi bir hayvan.

k. 25/17

[=1]

karal- Göz kararmak, net görememek.

k. -mak 56/16

[=1]

karalama Karalamak işi.

k. 41/06

[=1]

karanfil Ar. Karanfil.

k. 15/17

[=1]

karar- Kararmak.

k. -mak 56/15

[=1]

karart- Karartmak.

k. -mak 56/14

[=1]

karatavuk Karatavuk.

k. 25/16

[=1]

kardeş Kardeş.

k. 10/16

k.+(kız kardeş) 10/18

[=2]

karga Karga.

k. 25/09

[=1]

karı Kadın, eş.

k. 10/12

k.+(ebe+karı) 11/03

[=2]

karın Karın.

k. 6/04

k.+sürmesi İshal. 33/09

[=2]

karınca Karınca.

k. 25/10

[=1]

karış Karış.

k.+a 96/08

[=1]

karış- Karışmak.

k. -mak 55/11

[=1]

karışkan Rüzgar.

k. 22/05

[=1]

karıştır- Karıştırmak.

k. -mak 55/10

[=1]

karpuz Far. Karpuz.

k. 15/11

k.+(ebucehil karpuzu) 22/16

[=2]

karşı Karşı.

k. 29/01, 78/05

[=2]

karşıla- Karşılamak.

k. -mak 55/12

[=1]

kartal Kartal.

k. 25/15

[=1]

kârun Ar. Çok zengin kimse.

k. 9/06

[=1]

kasap Kasap.

k. 12/08

[=1]

kasık Kasık.

k. 6/05

[=1]

kaş Kaş.

k. 6/06

[=1]

kaşı- Kaşımak.

k. -mak 55/16

[=1]

kaşık Kaşık.

k. 21/10

[=1]

kaşın- Kaşınmak.

k. -mak 55/15

[=1]

kaşla- Kaşlamak, yünü iki kat yapıp bükmek.

k. -mak 55/14

[=1]

kaşmir İnce, sık bir tür yün.

k. 9/07

[=1]

kat I Bir yapıda iki döşeme arasında yer alan daire veya odaların bütünü.

k. 18/05

[=1]

kat II Ön, yan.

k. 78/06

[=1]

kat- Katmak.

k. -mak 55/08

[=1]

katık Ekmeğe katılan peynir, zeytin, helva vb. yiyecek.

k. 15/09

[=1]

katır Katır.

k. 25/11

[=1]

katırcı Katırlarını kira ile işleten veya katırlarla eşya taşıyan kimse.

k. 12/05

[=1]

katî Ar. Kesin.

k. 41/02

[=1]

katlan- Katlama işi yapılmak.

k. -mak 56/12

[=1]

kavâ'id Ar. Kurallar.

k.+(telkîn-i kavâ'id) 65/kenar

[=1]

kavak Kavak.

k. ağacı Kavak ağacı. 23/14

[=1]

kav Ağaçların gövdesinde veya dallarında yetişen bir tür mantardan elde edilen ve çabuk tutuşan, süngerimsi madde.

k. 21/13

[=1]

kavur- Kavurmak.

k. -mak 56/04

[=1]

kavurma Kendi yağıyla pişirilip kavrulduktan sonra yenen veya dondurulup saklanan et.

k. 15/13

[=1]

kavuş- Kavuşmak.

k.-mak 56/05

[=1]

kay- Kaymak.

k. -mak 57/07

[=1]

kaya Kaya..

k. 21/13

[=1]

kayd Paça.

k. 17/18

[=1]

kaygana Omlet.

k. 16/03

[=1]

kaygı Üzüntü, endişe.

k. 29/16

[=1]

kayık Kayık.

k. 32/09, 42/02

k. ağacı Bir ağaç türü. 23/12

[=3]

kayın Bir erkeğe göre karısının, bir kadına göre kocasının erkek kardeşi, kayın birâder.

k. 10/13

[=1]

kayınana Kaynana.

k. 10/14

[=1]

kayınbaba Kaynata.

k. 10/15

[=1]

kayır- Kayırmak.

k. -mak 56/06

[=1]

kayısı Kayısı.

k. 15/14

[=1]

kayış Kayış.

k. 41/19

[=1]

kayna- Kaynamak.

k. -mak 57/08

[=1]

kaynak Kaynak.

k. 21/14, 41/21

[=2]

kaz Kaz.

k. 15/12

[=1]

kazâ Umulmadık, hiç beklenmedik yer ve zamanda başa gelen kötü olay.

k.+sınca(cedîd-i kazâsınca) 51/kenar

[=1]

kazan- Kazanç sağlamak.

k.-mak 56/19

[=1]

kazanç Kazanç.

k. 41/07

[=1]

kazgan Kazan.

k. 20/16

[=1]

kazık Kazık.

k. 41/16

[=1]

kazma Kazmak işi.

k. 41/17

[=1]

kebap Ar.Kebap.

k.+(fırın kebabı) 15/04

[=1]

kebirlik Ar. Büyüklük, ululuk.

k.+ini 96/13

[=1]

keçe Keçe. k. 20/19

[=1]

keçi Keçi.

k. 26/09

[=1]

keçiboynuzu Keçiboynuzu.

k. 16/06

[=1]

kedi Kedi.

k. 26/10

[=1]

kehle Ar. Bit.

k. 26/05

[=1]

kekik Kekik.

k. otu Kekik otu. 23/19

[=1]

keklik Bir kuş türü.

k. 26/13

k. otu Keklik otu. 23/18

[=2]

kel Far. Saçı dökülmüş olan.

k. 9/02

[=1]

kelebek Kelebek.

k. 26/14

[=1]

kelle Far. Baş, kafa.

k. 6/02

[=1]

kem Far. Noksan, eksik.

k. 42/07

[=1]

Kemâl Ar. Özel isim.

k. 95/02, 95/04, 95/07, 95/12, 95/17, 96/04, 97/01, 97/10, 97/19, 97/24

k.+(mükâleme-i+Kemâl +bâ+Vehbî) 95/01, VII/19

[=12]

kemik Kemik.

k. 6/03

[=1]

kenar Far. Kenar.

k. 21/15

[=1]

kendi İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri.

k. 79/16, 96/10, 97/19

k.+m 86/03

k.+ne 84/23

k.+ni 97/28

[=6]

kendir Kenevir.

k. 24/02

[=1]

kene Kene.

k. 26/02

k. ot.u Kene otu. 24/03

[=2]

kere Ar. Kez.

k. 65/05, 75/04

[=2]

kerem Ar. İyilik, cömertlik.

k. et- İyi, cömert davranma. 85/10, 89/02, 93/03

[=3]

kereviz Far. Kereviz.

k. 23/17

[=1]

kertenkele Kertenkele.

k. 26/12

[=1]

kes- Kesmek.

k. 85/18

k. -en 85/22

k. -erim 86/03, 97/09

k. -ersem 85/19

k. -mek 61/20

k.-mek(paha kes-) 63/20

k. -mek(söz kes-) 63/09

k. -mesini 85/19, 85/22

[=10]

kesb Ar. Kesp, kazanma.

k.+i 3/15

k.-i meleke Çalışmaya yatkınlık. 75/kenar

[=2]

kese Far. Kese.

k. 42/04

[=1]

keser Keskin ağızlı çelik araç.

k. 42/03

[=1]

kesil- Kesilmek.

k. -miş 85/17, 85/18

[=2]

kestane Rum.Kestane.

k. 16/08

[=1]

kestere Kitre.

k. 42/09

[=1]

kesûr Ar. Kesir.

k. 33/20, 35/17, III/06

[=3]

keşke Far. Keşke.

k. 92/09

[=1]

kethüdâ Far. Eskiden büyük devlet adamlarının, zenginlerin işlerini gören kimse, kâhya.

k. 12/16

[=1]

keyfiyet Ar. Durum.

k.+ini 4/04

[=1]

keyifsiz Sağlığı pek yerinde olmayan, rahatsız.

k.+dir 83/14

[=1]

keyifsizlik Keyifsiz olma durumu.

k. 33/17

[=1]

kıç Kaba et.

k. 6/16, 32/14

[=2]

kıl Kıl.

k. 6/15

[=1]

kıl- Kılmak.

k. -an(pirâste kıl-) 2/04

k. -arım(namaz kıl-) 80/17

k. -arız 94/06

k. -arken(namaz kıl-) 80/15

k. -dıktan(beyân ve ta‘rif kıl-) 3/04

k. -dım 80/11, 80/13

k. -dım(namaz kıl-) 80/09

k. -dın 80/10

k. -madın 80/14

k.-mak(namaz kıl-) 64/10

k. -maktır(hizmet kıl-) 94/10

[=12]

kılâvuz Rehber.

k. 12/09

[=1]

kılıç Kılıç.

k. 31/07

[=1]

kılın- Kılınmak.

k. -dıktan(arz ve ihdâ kılın-) 2/08

k. -mıştır(tensîb kılın-) 3/14

[=2]

kımılda- Kımıldamak.

k. -mak 56/05

[=1]

kıpkırmızı Çok parlak kırmızı.

k. 27/10

[=1]

kır- Kırmak.

k.-mak 57/04

k.-mak(gönül+kır-) 64/08

[=2]

kırâ’at Ar. Okuma.

k.+i 81/10

k.-i ecrûmiyye-i Türkiye Türkçe okuma. 3/10

[=2]

kırıl- Kırılmak.

k. -mak 57/03

[=1]

kırıntı Kırıntı.

k. 41/05

[=1]

kırk Kırk (sayı ismi).

k. 34/05, 89/16

[=2]

kırkar Kırk sayısının üleştirme sayı sıfâtı.

k. 35/09

[=1]

kırkıncı Kırkıncı (sıra sayısı).

k. 35/03

[=1]

kırmızı Ar. Kırmızı.

k. 27/09

[=1]

kırpıntı Kırpılan şeyden kalan küçük parça.

k. 41/04

[=1]

kıs- Kısmak.

k. -mak 56/03

[=1]

kısa Kısa.

k. 9/14

[=1]

kısaç Bir şeyi tutup sıkıştırmaya yarayan kerpeten, pense vb. araç.

k. 41/08

[=1]

kısal- Kısalmak.

k. -mak 56/01

[=1]

kıs'aleyh Ar. Ve benzeri, bunun gibi.

k. 76/01

k.+e 44/kenar

[=2]

kısalt- Kısaltmak.

k. -mak 56/02

[=1]

kısır Üreme imkânı olmayan.

k. 9/13

[=1]

kıskan- Kıskanmak.

k. -ma 29/14

k. -mak 56/20

[=2]

kıskanç Kıskanç.

k. 9/12

[=1]

kısm Ar. Bir bütünün bir bölümü.

k.+ı 86/13, 91/07

[=2]

kısrak Dişi at.

k. 25/18, 48/09, 48/10, 48/11, 48/12, 48/13, 48/14, 48/16, 48/17, 48/18, 48/19, 48/20, 48/21

[=13]

kış Kış.

k. 27/16

[=1]

kışla- Kışlamak, kış olmak.

k. -mak 56/21

[=1]

kışlık Kışın oturulan yapı, yer.

k. 31/06

[=1]

kıtlık Kıt olma durumu.

k. 41/01

[=1]

kıvırıl- Kıvrılmak.

k. -mak 57/02

[=1]

kıyı Kıyı.

k. 21/12

[=1]

kız Dişi çocuk.

k. 10/17

k.+kardeş 10/18

k.+lar ağası 12/13

[=3]

kız- Kızmak.

k. -mak 55/13, 57/06

[=2]

kızart- Kızartmak.

k. -mak 56/18

[=1]

kızartma Kızartılarak hazırlanmış yemek.

k. 15/18

[=1]

kızdır- Kızdırmak.

k.-mak 57/05

[=1]

kızılcık Kızamık hastalığı.

k. 33/11

[=1]

ki Far. bağ. Ki.

k. 3/15, 4/03, 43/07, 43/08, 43/09, 43/10, 43/11, 43/12, 43/13, 43/14, 51/17, 74/kenar, 75/18, 75/20, 80/kenar, 83/18, 84/06, 85/03, 85/04, 87/13, 87/19, 88/17, 91/13, 93/03, 94/12, 94/13, 96/03, 96/05, 96/20, 97/01, 97/22

k.+(kim ki) 77/15

k.+(ne ki) 77/16

[=33]

kifâyet Ar. Yeterli miktarda olma.

k. et- Yetmek, yeterli olmak. 97/14

[=1]

kiler Far. Kiler.

k. 18/13

[=1]

kilerci Kilerci.

k. 13/01

[=1]

kilit Far. Kilit.

k. 20/01

[=1]

kim "Hangi kişi?" anlamında cümlede, özne, tümleç, nesne, yüklem görevinde kullanılan bir söz.

k. 77/15

k.+(her kim) 77/14

k.+di 95/02

k.+iniz 86/12, 86/12

k.+ki 77/15

[=6]

kimse Kimse.

k.+niz 92/05

k.+ye 84/17, 97/28

[=3]

kin Far. Kin.

k. 29/18, 96/16

[=2]

kinli Kindar.

k. 9/15

[=1]

kiraz Rum. Kiraz.

k. 16/07

[=1]

kirişçi Kiriş yapan veya satan kimse.

k. 12/17

[=1]

kirişle- Kirişlemek, kirişi çekip germek.

k. -mek 61/16

[=1]

kirli Kirli.

k. 9/14

[=1]

kirpi Kirpi.

k. 26/11

[=1]

kirpik Kirpik.

k. 6/17

[=1]

kişi Kişi.

k. 9/01, 97/14

[=2]

kişne- Kişnemek.

k. -mek 61/21

[=1]

kişniş Far. Otsu bir bitki.

k. 16/09

[=1]

kitap Ar. Kitap.

k. 87/11, 93/07, 93/09

k.+(hûtbe-i kitap) II/03

k.+ı 84/14, 85/09, 93/08

k.+ımızı 80/19

k.+ını 84/16, 84/20, 86/12

k.+larımı 84/17

k.+larımızı 81/12

k.+sız 86/13

k.+tan 85/04, 87/19

[=16]

kitapçı Kitap satan kimse.

k.+larda 88/01

[=1]

ko- Komak, durdurmak, kaçırmamak.

k. -mak 56/20

[=1]

koca Koca, eş.

k. 9/16

[=1]

kocal- Kocalmak.

k.-mak 56/09

[=1]

koğa Ağaç su kabı, kova.

k. 20/18

[=1]

koğan Bahçe bellemekte kullanılan belin içine sap geçirilen oyuk kısmı.

k. 20/17

[=1]

kok- Kokmak.

k.-mak 56/18

[=1]

kokla- Koklamak.

k. -mak 56/17

[=1]

koku Koku.

k. 41/17

[=1]

kol Kol.

k. 6/10, 31/08

k.+(kol gezen) 31/09

k.+(sağ kol ağası) 31/11

[=4]

kolan At, eşek vb. hayvanların semerini veya eyerini bağlamak için göğsünden aşırılarak sıkılan yassı kemer.

k. 41/19

[=1]

kolay Kolay.

k. 41/20, 80/kenar

[=2]

kolla- Kollamak.

k. -mak 56/19

[=1]

kolluk Güvenliği sağlamakla görevli polis veya jandarma.

k. 31/10

[=1]

koltuk Koltuk altı.

k. 6/14

[=1]

komşu Komşu.

k. 9/19, 46/20

k.+yum 46/20

k.+yuz 46/20

[=4]

kon- 1. Kuş, kelebek, uçak, toz vb. bir yere inme. 2. Yolculukta geceyi geçirmek için bir yerde kalmak, konuk olmak.

k. -du 93/17

k. -mak 57/01

[=2]

konak Konak.

k. 18/09

[=1]

kopar- Koparmak.

k. -mak 56/07

[=1]

kork- Korkmak.

k. -arım 97/18

k. -mak 56/17

k. -malısın 97/20

[=3]

korkak Korkak.

k. 9/18

[=1]

korku Korku.

k. 29/15

[=1]

korkunç Korkunç.

k. 41/13

[=1]

korsan İt. Deniz haydudu, deniz hırsızı.

k. 32/13

[=1]

koru- Korumak.

k. -mak 56/14

[=1]

koruk Henüz olgunlaşmamış ekşi üzüm.

k. 15/19

[=1]

koş- Koşmak.

k. -mak 56/16

[=1]

kov- Kovmak.

k. -mak 56/21

[=1]

kovucı Arkadan söz söyleyen, kovcu.

k. 9/17

[=1]

kovuculuk Kovcu olma durumu, kovculuk.

k. 96/08

[=1]

koy- Koymak.

k.-asın 88/18

k.-mak(ad koy-) 62/20

k.-mak(yoluna koy-) 64/11

[=3]

koyu Koyu.

k. 27/12

[=1]

koyun Koyun.

k.+(dişi koyun) 25/11

k. eti Koyun eti. 16/05

[=2]

köfte Far. Köfte.

k. 16/10

[=1]

köhnegâr Far. Yaşlı.

k. 9/05

[=1]

kök Kök.

k.+(ağaç kökü) 22/20

[=1]

köle Köle.

k. 12/21

[=1]

kömür Kömür.

k. 20/02

[=1]

köpek Köpek.

k. 26/03

k. üzümü Bir üzüm çeşidi. 24/04

[=2]

köprü Köprü.

k. 21/16

[=1]

köpüklen- Köpüklenmek.

k.-mek 62/03

[=1]

körfez Rum. Körfez.

k. 21/17

[=1]

körük Körük.

k. 20/04

[=1]

köse Far. Köse.

k. 9/10

[=1]

köşk Far. Köşk.

k. 18/14

[=1]

kötü Kötü.

k. 9/07, 29/17, 96/02, 96/04, 96/05, 97/13, 97/17

k.+sü 91/17

[=8]

kötülük Kötü olma durumu.

k. eyle- 96/11

[=1]

kötürüm Sakat.

k. 9/06

[=1]

köy Far. Köy.

k. 21/19

[=1]

kuca- Kucamak, **s**armak.

k. -mak 56/10

[=1]

kucakla- Kucaklamak.

k. -mak 56/08

[=1]

kucemin Şapka.

k. 17/05

[=1]

kufdera Üst giyeceği.

k. 17/03

[=1]

kuğu Kuğu.

k. kuşu Su kuşu. 26/06

[=1]

kul Köle.

k. 12/12

k.+unuzun 85/10

k.+unuzu 89/06

[=3]

kulaç Kulaç.

k. 41/18

[=1]

kulak Kulak.

k. 6/11

k. tozu Kulağın arka kısmındaki çukur yer. 6/12

k. yumuşağı Kulak memesi. 6/13

k. as- Önem vermek, dinlemek. 64/04

k. ver- Merak edip dinlemek. 64/03

[=5]

kulan Yabanî at, kısrak.

k. 26/07

[=1]

kulunç Bir bitki çeşidi.

k. otu Kulunç otu. 23/16

[=1]

kuma‘avrat Kuma kadın.

k. 41/21

[=1]

kumluk Kumsal.

k. 21/11

[=1]

kundak Yun. Ateşli silâhlarda namlunun altında bulunan ve silâhı çeşitli yönlere çevirmeye yarayan ağaç veya tahta kısım.

k. 31/12

[=1]

kunduz Kunduz.

k. illeti Kunduz hastalığı. 33/12

[=1]

kur- Kurmak.

k. -mak 56/12

k.- mak(bağdaş kur-) 63/19

[=2]

kurbağa Kurbağa.

k. 25/20

[=1]

kurban Ar. Kurban.

k. bayramı Kurban kesilen dini bayram. 28/03

[=1]

kurdeşen Ciltte çeşitli sebeplerle oluşan kaşıntılı döküntü.

k. 33/13

[=1]

kurlağan Etyaran, dolama.

k. 33/14

[=1]

kursak Kursak..

k. 26/02

[=1]

kurşun Kurşun.

k. 27/05

[=1]

kurt 1. Kurt, yırtıcı hayvan. 2. Yumuşak vücutlu, küçük hayvan.

k. 25/21, 26/01

[=2]

kurtar- Kurtarmak.

k. -mak 56/11

[=1]

kurtul- Kurtulmak.

k. -amazsın 97/11

[=1]

kuru Kuru.

k. 23/15, 41/15

k. ağaç Kuru ağaç. 23/13

k. ekmek Kuru ekmek. 13/19

k. üzüm Üzüm kurusu. 15/20

[=5]

kurul- Kurulmak.

k. -ur 86/18

[=1]

kuruş Kuruş.

k. 89/16

k.+ta 89/18

k.+tur 88/10

[=3]

kurut- Kurutmak.

k. -mak 56/13

[=1]

kurvet Savaş gemisi.

k. 32/12

[=1]

kusur Ar. Eksiklik.

k. et- Yanlışlık etmek. 86/16

[=1]

kusurluk Kusurlu olma durumu.

k. 96/13

[=1]

kuş Kuş.

k.+(deve kuşu) 25/10

k.+(kuğu kuşu) 26/06

k.+(toygar kuşu) 41/09

k. eti Kuş eti. 15/21

k.+lar 26/05

[=5]

kuşan- Kuşanmak.

k. -mak 56/15

[=1]

kuşantı Giyecek, kuşanılacak şey.

k. 41/16

[=1]

kuşkonmaz Bir bitki türü.

k. 16/01

[=1]

kuşluk Kuşluk.

k. 28/04

k. vakit.inde Günün sabahla öğle arasındaki bölümü, kuşluk vakti. 92/02

[=2]

kuvvet Ar. Fiziksel güç, takat.

k. 2/14

[=1]

kuvvetli Gücü çok olan, zorlu, şiddetli.

k. 9/15

[=1]

kuymak Mısır ununun erimiş tereyağıyla kavrulması, su eklenmesi, bir miktar peynir katılması ve bir süre kaynatılmasıyla elde edilen yemek.

k. 16/04

[=1]

kuyruk Kuyruk.

k. 26/08

[=1]

kuyruklu Kuyruklu.

k. yıldız Kuyruklu yıldız. 22/06

[=1]

kuyu Kuyu.

k. 18/10

[=1]

kuyumcu Kuyumcu.

k. 12/14

[=1]

kuzgun Bir kuş türü, karakarga.

k. 26/03

[=1]

kuzu Koyun yavrusu.

k. 26/04

[=1]

küçük Yaşı daha az olan.

k. 9/04, 83/21

k. idi 47/04

k. idik 47/05

k. idim 47/02

k. idin 47/03

k. idiniz 47/06

k.+ler idi 47/07

[=8]

küçükleş- Küçükleşmek.

k. -mek 62/04

[=1]

küçüklük Küçüklük.

k.+te 93/19

[=1]

kükürt Kükürt, element.

k. 27/01

[=1]

kül Kül.

k. 42/06

[=1]

külhân Far. Hamamları ısıtan, hamamın altında bulunan kapalı ve geniş ocak, cehennemlik.

k. 18/12

[=1]

külliyât Ar. Bir yazarın bütün eserlerini içeren dizi.

k.+ı 3/07

[=1]

küp Küp.

k. 20/03

[=1]

küpe Küpe.

k. 17/04

[=1]

küre Ar. Yeryüzü, dünya.

k. 21/10, 41/14

[=2]

kürek Kürek.

k. 32/16

[=1]

kürk Kürk.

k. 17/06

[=1]

kütük Kütük.

k. 24/05

[=1]

kütüphâne Ar.+Far. Kitaplık.

k. 18/11

[=1]

L

lağımcı Düşman kalelerini yıkmak için lağım kazan asker.

l. 31/12

[=1]

lahana Rum. Lahana.

l. 16/13

[=1]

lâkin bağ. Ama, ancak; aynı zamanda, bununla birlikte, yahut.

l. 35/07, 35/07, 35/08, 35/08, 35/09, 35/09, 35/10, 35/10, 35/11, 35/11, 35/12, 35/12, 35/13, 35/13, 35/14, 35/14, 35/15, 35/15, 35/16, 35/16, 80/17, 83/16, 90/21, 92/12

[=24]

lâle Far. Lale.

l. 13/02, 24/07

[=2]

lâm Ar. Arap alfabesinin yirmi üçüncü, Osmanlı Türkçesini yirmi altıncı harfi ve bu harfin adı.

l.+a 46/kenar

[=1]

lâyık Ar. Hak kazanmış olan.

l.+ıyla 86/18, 97/13

[=2]

lâzım Ar. Gerek, gerekli.

l. 93/05

l.+dır 46/20, 51/kenar, 65/kenar, 75/kenar

[=5]

leğen Far. Leğen.

l. 20/05

[=1]

leş Far. Leş.

l. 6/10

[=1]

leylek Far. Leylek.

l. 26/07

[=1]

-lık İsimden isim yapım eki.

l. 43/01, 43/01

l.+(kâʿide-i lık ya lik) III/09

[=3]

-li İsimden isim yapım eki.

l. 43/04

l.+(kâʿide-i lu ve li) III/10

[=2]

-lik İsimden isim yapan ek.

l. 43/01, 43/02

l.+(kâʿide-i lık ya lik) III/09

[=3]

lohusa Rum. Yeni doğum yapmış kadın.

l. 9/16

[=1]

lokma Ar. Lokma tatlısı.

l.+(kadın lokması) 15/10

[=1]

-lu İsimden isim yapım eki.

l. 43/04

l.+(kâʿide-i lu ve li) III/10

[=1]

lüzûmlu Gerekli.

l. 85/13

[=1]

M

maʿâdin Ar. Madenler.

m. 26/15, II/17

[=2]

mademki Ar.+Far. bağ. Madem.

m. 78/21, 81/02, 82/20

[=3]

mağaza Fr. Mağaza.

m. 18/17

[=1]

mağdonos Maydonoz.

m. 16/02

[=1]

mah Far. Ay, kamer.

m. 28/11

m.+ın 84/03

[=2]

mahal Ar. Yer, uygun.

m.+inde 46/kenar

[=1]

mahalle Ar. Mahalle.

m. 21/20

[=1]

mahfûza Ezberlenmiş, hâfızada yerleşmiş şeyler.

m.+(hazine-i mahfûzalarında) 3/07

[=1]

mahreme Dokunmuş olan, havlu, el havlusu.

m.+(el mahremesi) 19/04

[=1]

mahrûm Ar. Mahrûm.

m. kal- Yoksun kalmak. 85/04

m. ol- Yoksun olmak. 92/13

[=2]

mahsus Ar. Özgü.

m. 80/22, 88/07, 88/17

m. ol- Özgü olmak. 80/kenar

[=4]

mâ-kabli Ar. Önceki şey, nesne.

m. 64/19, 65/02, 65/05

[=3]

makbûl Ar. Kabul edilen.

m. ol- Beğenilmek. 94/20

[=1]

makûl Ar. Akla uygun, akıllıca.

m. 95/14

[=1]

mal‘ûm Ar. Bilinen, belli.

m. 3/16

m. buyrul- Bilinen, bilinir. 43/kenar, 74/kenar, 80/22, 80/kenar

m. ol- Bilgiye sunulmak, bilinir olmak. 46/kenar

m.+unuz 94/13

[=7]

mâna Ar. Anlam.

m.+sına 43/04

m.+yı 77/19

[=2]

manav Rum. Manav.

m. 13/06

[=1]

manda Manda.

m. eti Manda eti. 16/15

[=1]

mangal Ar. Mangal.

m. 20/08

[=1]

mâ‘rifet Ar. Ustalık, hüner.

m. 96/09

m.+(izhâr-ı mârifet) 3/15

[=2]

marul Rum. Marul.

m. 16/14

[=1]

masdar Ar. Bir şeyin çıktığı, sudur ettiği yer, kaynak, memba.

m.-ı envâr-ı nübüvvet Peygamberlik nurunun kaynağı. 2/06

[=1]

maslahat İş, önemli iş, mesele.

m.+ınız 89/09, 94/02

m.+ta 96/13

[=3]

maslak Küçük havuz.

m. 18/16

[=1]

masraf Ar. Sarfedilen.

m.-ı cümle Bütün sarfedilenler. 2/04

[=1]

maşraba Ar. Su kabı.

m. 20/06

[=1]

matlûbe Ar. İstek.

m.+(fâtiha-ı matlûbe-i hamd-ı ferâvân) 2/02

[=1]

mavla- Miyavlamak.

m. -mak 57/09

[=1]

mayhoş Far. Ekşimsi.

m. 42/13

[=1]

maymunMaymun.

m. 26/08

[=1]

mazmûn Ar. Kastedilen asıl anlam.

m.+unu 3/08

[=1]

mâzur Ar. Mazereti olan, özrü bulunan, özürlü.

m. buyur- Mazeret buyurmak. 84/09

[=1]

mâzûriyet Ar. Mâzeretli olma.

m.+ini 97/27

m.+leri 92/19

[=2]

mazu Far. Servi, mazı.

m. 24/08

[=1]

medrese Ar. Medrese.

m.+de 82/13

m.+ye 81/19

[=2]

mefhâr Ar. Kendisiyle övünülen. övünme sebebi.

m.-ı dû cihan İki cihanda övünülen. 2/07

[=1]

mefhûm Ar. Bir sözün veya kelimenin taşıdığı, ifâde ettiği mâna.

m.+aya(elfâ-zı mefhûmaya) 43/02

[=1]

mehtap Far. Ay.

m. 22/10

[=1]

mekteb Ar. Okul, mektep.

m.+te 93/19

[=1]

me'kûlât Ar. Yenecek şeyler, yiyecekler.

m. 13/09, II/09

[=2]

melbûsât Ar. Giyecekler, elbiseler.

m. 16/16, II/10

[=2]

mele- Melemek.

m. -mek 62/11

[=1]

meleke Ar. Bir iş veya davranış üzerinde devamlı uğraşma, tekrar ve tecrübe ile kazanılan alışkanlık, beceriklilik, yatkınlık.

m.+(kesb-i+meleke) 75/kenar

m.+leri 43/kenar

[=2]

melik Ar. Malik olma, hükmetme.

m. 43/04

[=1]

meme Meme.

m. 6/11

[=1]

memleket Ar. Memleket.

m. 21/21

m.+e 87/07

[=2]

memnun Ar. Memnun.

m. et- Bir kimseyi sevindirmek. 89/06, 90/05, 94/23

[=3]

memûl Ar. Umulan, düşünülen.

m.+dür 3/18

[=1]

menekşe Far. Menekşe.

m. 24/03

[=1]

menfaât Ar. Çıkar.

m.+(husûl-ı menfaât) 3/16

[=1]

menzil Ar. Yer.

m.+(ecza-yı menzil) 17/19, II/10

m.+(esas-ı+menzil) 19/01, II/11

[=4]

mercan Ar. Mercan.

m. 27/03

[=1]

mercimek Far. Mercimek.

m. 16/01

[=1]

mercû Ar. Umulan, ümit edilen.

m. 3/14

[=1]

merdiven Far. Merdiven.

m. 18/18

[=1]

mergûbe Ar. Rağbet edilen.

m.+(mukaddime-i mergûbe-i şükr-i bî pâyân) 2/02

[=1]

mermer Mermer.

m. 27/04

[=1]

mermerci Mermer işleyen kimse.

m. 13/03

[=1]

mersin Rum. Bir ağaç türü, mersin ağacı, sazak.

m. 24/09

[=1]

mersûm Ar. Bir yazıda "daha önce yazılan, adı geçen, anılan (kimse veya şey)" anlamında kullanılır.

m.+ol- Zikredilen, anılan. 46/kenar

[=1]

meselâ Ar. Misal.

m. 44/kenar, 74/kenar

[=2]

mest Far. Sarhoş.

m. 17/10

[=1]

mes'ûl Ar. Sorumlu.

m. 80/22

m.+dür 3/14

[=2]

meşe Far. Meşe.

m.+ağacı Meşe ağacı. 24/05

[=1]

meşrûbat Ar. İçecek.

m. 13/09, II/09

[=2]

mevkûf Vakfedilmiş.

m.+ol- Vakfedilmiş olmak. 3/09

[=1]

meyânîgün Bir çeşit bitki.

m. 24/04

[=1]

meyhâneci Meyhâne işleten kimse.

m. 13/08

[=1]

meyl Ar. Eğilim, temayül, meyil.

m. ve rağbeti ol- 3/06

[=1]

meyve Far. Meyve.

m. 24/06

[=1]

mezarcı Mezarcı.

m. 13/04

[=1]

mı Soru edâtı.

m. 3/09, 80/08, 86/11, 88/05, 90/06, 90/23, 91/12, 91/23, 92/21, 93/07

m.+dır 83/21, 85/02, 94/02, 95/04, 95/07

m.+ydı 92/05

[=16]

mıhla- Mıhla tutturmak, çakmak.

m. -mak 57/11

[=1]

mırıldan- Mırıldanmak.

m. -mak 57/10

[=1]

mısır Ar. Mısır.

m. dikeni Mısır dikeni. 24/01

[=1]

Mısır Ar. Afrika'da bir ülke.

m. 43/04

m.+lı 43/05

[=1]

mızrak Ar. Mızrak.

m. 31/13

[=1]

mi Soru edâtı.

m. 3/09, 79/17, 81/01, 84/02, 84/04, 87/13, 88/13, 89/15, 90/08, 92/18, 92/21

m.+dir 87/06

m.+siniz 82/07

[=13]

mia'âd Ar. Zaman, gün.

m.+de 94/21

[=1]

mi'e Ar. Yüz, yüzüncü.

m. 35/15

[=1]

miftâh Ar. Anahtar.

m.+(Hidâyet-i Mübtedîyân ve Miftah-ı Lûgat-ı Osmâniyân) 3/13

m.-ı hazâ'in 2/07

[=2]

mim Ar. Arap alfabesinin yirmi dördüncü Osmanlı Türkçesinin yirmi yedinci harfi ve bu harfin adı.

m. 46/19, 66/02, 67/01

[=3]

minber Ar. Yüksek.

m.+(zamîr-i minber) 2/03

[=1]

minder Minder.

m. 20/07

[=1]

miralay Far. Subay, albay.

m. 31/15

[=1]

mîrimirân Far. Eyâlet valisi, beylerbeyi.

m. 31/17

[=1]

mirlivâ Far.+Ar. Tuğgeneral.

m. 31/16

[=1]

misafirhâne Ar.+Far. Misâfir kabul edip ağırlamak için ayrılmış veya yapılmış yer.

m. 18/15

[=1]

misâl Ar. Örnek.

m. 46/11, 46/20, 47/01, 47/08, 47/15, 48/01, 48/08, 48/15, 49/01, 49/08, 49/15, 50/01, 50/08, 50/15, 51/01, 51/08, 64/21, 65/04, 65/08, 65/12, 65/15, 65/19, 66/04, 66/13, 67/03, 67/12, 67/21, 68/09, 68/09, 68/18, 69/06, 69/15, 70/03, 70/12, 71/03, 71/12, 71/21, 72/09, 72/18, 73/07, 73/18, 74/07, 74/16, 75/09, 75/10, 75/14, 75/15, 76/01

[=48]

mizac Ar. Huy, yaratılış, mizaç.

m.+ı+'aliyeleri 83/11

[=1]

mu Soru edâtı.

m. 86/01, 87/19, 89/17

m.+sunuz 82/05, 89/07, 90/04

[=6]

muâmele Ar. Başkasına karşı olan davranış, davranış biçimi, tutum.

m.+et- Davranmak. 97/13

[=1]

mûcibince Ar. Gerektirdiği şekilde, gereğince.

m. 95/23

[=1]

mûdi' Ar. Bir nesneyi emânet olarak veren, emânet bırakan kimse.

m. ol- Emanet olmak. 65/kenar

[=1]

mufassal Ar. Ayrıntılara girilerek geniş biçimde anlatılan, ayrıntılı, tafsilatlı.

m. 75/04

[=1]

mugaylan Far. Deve dikeni.

m. 24/02

[=1]

muhâlefet Ar. Karşı olma, karşı çıkma, aksini savunma.

m. et- Karşı çıkmak. 86/17

[=1]

muhtaç Ar. İhtiyaç duyan.

m.+ım 96/01

m. ol- İhtiyaç duymak. 75/kenar, 85/03

[=3]

muhtasar Ar. Ayrıntılı olmayan, derli toplu, kısa, öz.

m.+a(risâle-i muhtasara) 3/12

m.+a(risâle-i muhtasara-yı mücerred-i tevfik) 2/10

m.+ca 3/04

m.+ın 3/15

[=4]

mukâbele Ar. Bir işin, davranışın gerektirdiği karşı davranış veya iş, karşılık.

m.+de 3/05

m.+sinde 96/11

[=2]

mukadder Değeri biçilmiş, kıymeti belirlenmiş.

m.+eyle- Değerli olmak. 94/15

[=1]

mukaddime Ar. Sunuş, giriş, ön söz.

m.-i mergûbe-i şükr-i bî pâyân 2/02

[=1]

mum Far. Mum.

m. 21/09

[=1]

mumcu Mum yapan veya satan kimse.

m. 13/07

[=1]

murâd Ar. İstek, dilek.

m. 3/15

[=1]

murdar Far. Kirli, pis.

m. 9/17

[=1]

Mustafâ Ar. Özel isim.

m. Sâfvet 2/08

[=1]

mutâlaa Ar. Etraflıca düşünme, inceleme, tetkik.

m. et- İncelemek. 87/14

[=1]

mutlu Mutlu.

m. ol- Mutlu olmak. 96/20

[=1]

muttasıl Ar. Kendisinden sonraki harfe bitişen (harf).

m. 69/15, 71/02, 75/03, 75/03, 75/06, 77/04, VI/15

m.+ı 75/03

[=18]

mübeyyen Ar. Açıkça ortaya konan, açıkça bildirilen, açıklanan, beyan edilen.

m.+dir 75/22

[=1]

mübtedî Ar. Bir işe, bir okula yeni başlayan (kimse).

m.+ler 51/kenar, 65/kenar, 75/kenar

m.+lerin 43/kenar

m. ol- Yeni başlamak. 2/15

[=5]

mübtedîyân Ar. Acemiler, işe yeni başlayanlar.

m.+(fehrest-i Hidâyet-i Mübtedîyân) II/01

m.+(Hidâyet-i Mübtedîyân ve Miftah-ı Lûgat-ı Osmâniyân) 3/13

m.+ın 80/kenar

[=3]

mücerred I Ar. Düşüncede var olan, zihinde soyutlama, tecrit yoluyle elde edilen, soyut (fikir, kavram, tasavvur), mücerret.

m.+(bu risâle-i muhtasara-yı mücerred-i tevfîk) 2/11

[=1]

müfid Ar. Fayda veren.

m. 51/kenar

m.+buyur- Fayda sağlamak. 3/15

m.+enin(nüsha-ı+müfidenin) 3/11

[=3]

müfredât Ar. Bütünü bilinen bir şeyin ayrıntıları, maddeleri, tafsîlâtı.

m. 3/07, 3/10

m.+ı+şetta Değişik ayrıntılar. 36/07, III/07

[=4]

mühim Ar. Ehemmiyetli, önemli.

m. 51/kenar

m. ve zarûrî bulun- 3/11

[=2]

mühimme Ar. Önemli, ehemmiyetli ve gerekli şey, husus veya iş

m. 44/kenar, 76/01

[=2]

mührele- Cilalamak.

m. -mek 62/13

[=1]

mühürdar Far. Devlet büyüklerinin mühürlerini taşımak ve gereken kâğıtları mühürlemekle yükümlü görevli.

m. 13/05

[=1]

mühürle- Mühürlemek.

m. -mek 62/12

[=1]

mükâlemat Ar. Konuşmalar.

m.-ı aşr 79/19, VII/09

m.-ı aşre 80/kenar

[=3]

mükâleme Ar. Karşılıklı konuşma.

m.+(evân-ı mükâleme) 3/05

m.+de 80/22

m.-i Cevdet bâ Hilmi 83/08, VII/11

m.-i Efltun bâ Behraâm 80/01, VII/10

m.-i Fevzi bâ Kadrî 93/12, VII/18

m.-i Hayrî bâ Dâniş 84/12, VII/13

m.-i ʻİzzet bâ Gâlib 91/25, VII/17

m.-i Kemâl bâ Vehbî 95/01, VII/19

m.-i Râsim bâ Zîver 86/20, VII/14

m.-i Safer bâ Tâhir 90/01, VII/16

m.-i Sûdî bâ Şekîb 88/11, VII/15

m.-i Tevfik bâ Sabit 81/17, VII/10

m.+ler 80/22

m.+lerin 80/22

[=24]

mülâzım Ar. Teğmen.

m. 31/14

[=1]

münif Ar. Yüksek, ulu.

m.+(tabla-ı hoş tahiyyat-ı münife) 2/06

[=1]

münkalib Ar. Başka bir duruma veya şekle girmiş, dönüşmüş, değişmiş, inkılâp etmiş.

m. 76/01

[=1]

münkati Ar. Kesilen, kesilmiş, kesik, aralıklı, fâsılalı.

m. 75/11, 75/12, 77/05, VI/16

m.+dir 75/03

[=5]

mürekkep Ar. Mürekkep.

m. 42/11, 49/16, 49/17, 49/18, 49/19, 49/20, 49/21, 50/02, 50/03, 50/04, 50/05, 50/06, 50/07, 86/08, 89/02

[=15]

müretteb Ar. Düzenlenmiş, tertip edilmiş.

m. 3/02

[=1]

müsemmâ Ar. İsimlendirilmiş, belli bir isimle anılmış.

m.+nın 4/04

m.+ya 4/03

[=2]

müsemmi Ar. İsimlendirilmek.

m.+ol- İsimlendirmek. 3/13

[=1]

müstahak Ar. Hak etmiş.

m. ol- Hak etmiş olmak. 94/12

[=1]

müşerref Ar. Şeref kazanmış, şereflenmiş, şerefli.

m. ol- 92/10

[=1]

müte'allik Ar. Âit, ilgili, alâkalı.

m.+dir 87/08

[=1]

müteharrik Ar. Harekesi olan, harekeli (harf).

m. 64/19, 70/21, 73/15

[=3]

mütevakkî Ar. Sakınan, çekinen.

m. 3/18

[=1]

müzekkere Ar. Bir iş hakkında ilgili kişiye yazılan yazı.

m. 75/kenar

[=

N

nâçîz Far. Adı anılmaya değmeyecek kadar önemsiz, hiç hükmünde, değersiz.

n. 2/08

[=1]

nâçizâne Far. Adı anılmaya değmeyecek şekilde, hiç hükmünde, değersiz bir şey olarak.

n.+me(hata-yı nâçizâneme) 3/18

[=1]

nadir Ar. Az bulunur.

n. et- Az görünen. 74/kenar

[=1]

nâhudâ Far. Gemi kaptanı.

n. 32/18

[=1]

na'lbant Ar.+Far. Hayvanların ayağına nal çakan kimse.

n. 13/01

[=1]

nâm Far. Ad, isim.

n. 80/22

n.-ı hakikât Gerçek isim. 3/13

[=2]

namaz Far. Namaz.

n.+(akşam namazını) 94/05

n. kıl- Namaz kılmak. 64/10, 80/09, 80/15, 80/17

[=5]

nâme Far. Mektup.

n. 84/05, 84/06, 88/13

n.+ler 84/04

[=4]

namlı Ünlü.

n. 42/14

[=1]

nar Far. Nar.

n. 16/03

[=1]

nargile Far. Nargile.

n. 21/10

[=1]

nasıl 1. Ne türlü. 2. Bir hareketin yapılış biçimine duyulan şaşkınlığı belirten bir söz.

n. 79/15, 81/10, 86/14

n.+dır 83/13, 87/09

[=5]

nasîhat Ar. Öğüt.

n.+ınıza 96/01

n.+lara 96/20

n. ver- Öğüt vermek. 95/22

[=3]

nâtıka Ar. Düşünüp söyleme yeteneği.

n.+(lisan-ı insan-ı Zîver-i natıka) 2/04

[=1]

nâzik Nâzik.

n. 9/18, 95/15

[=2]

ne 1. Hangi şey, hangi. 2. Nasıl, ne şekilde.

n. 77/16, 78/11, 78/11, 79/06, 80/06, 80/21, 81/04, 81/20, 82/03, 82/11, 85/13, 85/21, 87/17, 88/08, 91/20, 93/02, 93/05, 94/11, 94/11, 96/02, 96/19, 97/22

n.+(her ne) 77/15

n.+dir 82/01, 96/02

n. ki 77/16

n.+re 78/03

n.+rede 80/10

n.+rededir 86/04

n.+reden 88/03

n.+reye 81/18, 90/02

n.+si 83/15, 89/12

n. şekil 86/11

n.+yiniz 87/03

[=36]

nebâtât Ar. Bitkiler.

n. 22/15, II/15

[=2]

neden Neden.

n. 97/18

[=1]

nefs Ar. Nefis.

n. 97/19

n.+(ahvâl-i nefs) 29/07, III/02

[=3]

nergis Far. Nergis.

n. 24/07

[=1]

neşter Far. Neşter.

n. 42/15

[=1]

netice Sonuç.

n.+si(hüsn-ü neticesi) 43/kenar

n.+ye(hüsn-i neticeye) 65/kenar

[=2]

nev‘ Ar. Nevi, cins, tür.

n. 75/03

[=1]

nice/niçe 1. Çok, pek çok, birçok. 2. Nasıl.

n. 79/16, 79/16, 91/13

n.+dir 83/11

[=4]

niçin Niçin.

n. 80/14, 81/03, 84/13, 84/16, 84/19, 88/06

[=6]

nidâ Ar. Ünlem.

n. 79/05, VII/07

[=2]

nikâp Ar. Yüz örtüsü, peçe.

n. 17/11

[=1]

nişanlı Nişanlanmış olan (kimse).

n. 10/21

[=1]

nitekim Cümle başında kendisinden önce gelen cümledeki hükmü doğrulamak için “gerçekten, hakîkaten, nasıl ki … olduğu gibi” anlamlarında kullanılır.

n. 79/04

[=1]

niye Niye.

n. 83/18

n.+(neye) 79/08

[=2]

niyet Ar. Niyet.

n.-i hâlise.siyle İyi niyet. 2/10

[=1]

nizâr Far. Zayıf, arık.

n. 9/19

[=1]

nohut Far. Nohut.

n. 16/04

[=1]

nöbetçi Nöbetçi.

n. 31/18

[=1]

nübüvvet Ar. Peygamberlik.

n.+(masdar-ı+envâr-ı+nübüvvet) 2/10

[=1]

nüsha Ar. Yazılı bir şeyin benzeri.

n.-ı müfide.nin Faydala nüsha. 3/12

[=1]

O

o 1.Tekil üçüncü şahsı gösterir. 2. İşâret zamiri olarak yerini tuttuğu en uzaktaki kimse veya şeyi gösterir. 3. En uzakta olan kimse veya şeyi işâret yoluyla belirtir.

o. 3/04, 43/20, 44/04, 46/14, 47/04, 47/11, 47/18, 48/04, 66/07, 66/16, 67/06, 67/15, 68/03, 68/12, 68/21, 69/09, 69/18, 70/06, 70/15, 71/06, 71/15, 72/03, 72/12, 73/01, 73/10, 74/01, 74/10, 74/19, 77/09

o. idi 47/04

o. imiş 47/11

o.+dur 46/14

o. iken 48/04

o. ise 47/18

o.+na 44/11, 73/14, 73/15, 75/12, 84/06

o.+nda 44/18, 48/11, 48/11, 48/18, 48/18, 49/04, 49/04, 49/11, 49/11, 49/18, 49/18, 50/04, 50/04, 50/11, 50/11, 50/18, 50/18, 51/04, 51/04, 51/11, 51/11

o.+ndan 44/18, 45/21, 45/21, 75/20, 75/20, 89/22, 96/03

o.+nlar 43/20, 44/07, 45/10, 46/17, 47/07, 47/14, 47/21, 48/07, 66/10, 66/19, 67/09, 67/18, 68/06, 68/15, 69/03, 69/12, 69/21, 70/09, 70/18, 71/09, 71/18, 72/06, 72/15, 73/01, 73/04, 74/04, 74/13, 75/01

o.+nlar idiler 47/07

o.+nlar iken 48/07

o.+nlar imişler 47/14

o.+nlar iseler 47/21

o.+nlara 44/14

o.+nlarda 44/21, 48/14, 48/14, 48/21, 48/21, 49/07, 49/07, 49/14, 49/14, 49/21, 49/21, 50/07, 50/07, 50/14, 50/14, 50/21, 50/21, 51/07, 51/07, 51/14, 51/14

o.+nlardan 44/21, 45/23, 45/23

o.+nlardırlar 46/17

o.+nları 44/14

o.+nların 44/kenar, 45/17, 46/07

o.+nlarınki 46/07

o.+nlarla 45/17, 97/08

o.+nlarsız 45/10

o.+nsuz 45/07

o.+nu 44/11, 82/12, 97/03

o.+nun 44/04, 44/07, 45/07, 45/14, 46/04, 95/08

o.+nunki 46/04

o.+nunla 45/14

o.+ra 77/21

o.+rada 77/23, 84/02, 89/09, 92/03, 93/02, 93/04, 93/09

o.+radan 90/06

[=154]

obüs Fr. Mermi atabilen, orta menzilli bir cins top, obüs topu.

o. 30/08

[=1]

ocak Ocak.

o. 18/02

[=1]

od Ateş.

o. 37/11

[=1]

oda Oda.

o. 18/03

o.+(yatak odası) 18/19

o.+(yemek odası) 18/20

o.+da 80/11

[=4]

odun Odun.

o. 19/07

[=1]

oduncu Oduncu.

o. 11/13

[=1]

of Ünlem.

o. 79/07

[=1]

oğlak Oğlak.

o. 24/17

[=1]

oğlan Erkek çocuk.

o. 7/16

o.+(taze oğlan) 7/12

[=2]

oğul Oğul.

o. 10/11

o.+(ögey oğul) 10/13

o.+um 85/12

[=3]

ok Ok.

o. 30/10

[=1]

okşa- Okşamak.

o. -mak 52/05

[=1]

oku- Okumak.

o. -mak 52/09, 81/01, 81/02, 81/06

o. -masıyla 93/10

o. -maya 81/08

o. -nan 82/13

o. -nmaz 64/19

o. -r 82/05

o. -r isek 81/04

o. -rduk 93/19

o. -rsunuz 82/03, 82/09, 82/11

o. -rum 81/07

o.-ruz 81/03, 81/13, 82/04, 82/06, 82/10, 82/12

o. -sak 80/21

o. -sam 81/09

o. -yalım 80/19

o. -yan 75/15

o. -yordum 87/05

[=26]

okuyucu Okuyucu.

o. 75/10

[=1]

ol Üçüncü tekil şahıs zamiri ve işâret sıfâtı, "o"nun eski şekli

o. 3/10, 77/10

[=2]

ol- Olmak.

o. -a 94/13, 96/05, 96/06, 96/07

o. -a(hayr ol-) 83/10

o.-a(malûm ol-) 46/kenar

o. -a(şükürler ol-) 83/12

o. -acaksın 82/17

o. -amaya 96/15

o. -amaz(makbûl ol-) 94/20

o.-an 43/kenar, 68/09, 69/15, 71/02, 85/13, 96/12

o. -an(cârî ol-) 3/09

o. -an(mersûm ol-) 46/kenar

o. -an(mübtedî ol-) 2/15

o. -ana 51/18, 51/18

o. -anlar 3/04

o. -anlar(meyl ve rağbet ol-) 3/06

o. -anları 95/20

o. -ayım(uzak+ol-) 96/03

o. -duğu 3/18, 46/kenar

o. -duğun 80/22

o. -duğun(muhtâç ol-) 85/03

o.-duğundan 3/11, 51/kenar

o. -duğundan(derkâr ol-) 65/kenar

o. -duğundan(muhtâç ol-) 75/kenar

o. -duk(mahrûm ol-) 92/13

o. -dukları 3/09

o. -duktan 97/17

o. -dum(mutlu ol-) 96/20

o. -dunuz(râzı ol-) 89/17

o. -madığımızdan 92/13

o. -mak 3/07, 52/12, 97/14, 97/24

o. -mak(kâ'il ol-) 64/02

o. -mak(peydâ ol-) 43/kenar

o. -mak(vesîle ol-) 94/09

o. -mak(yalnız ol-) 64/02

o. -mak(yollu ol-) 64/10

o. -malısın 95/13

o. -masıı(müsemmî ol-) 3/13

o. -mayacakları(mevkûf ol-) 3/09

o. -mayan 96/08

o. -mayan(mahsus ol-) 80/kenar

o. -mayı(mûdi‘ ol-) 65/kenar

o. -mayıp 46/09

o. -mayıp(şöhret ol-) 3/16

o. -maz 88/05, 88/06, 91/23, 93/07, 97/04

o. -mazsa 92/19

o. -saydı 92/14

o. -sun 3/09, 3/09, 42/21, 42/21, 43/06, 43/06, 91/24

o. -sun(hayr ol-) 83/09

o. -sun(râzı ol-) 83/20, 96/19

o.-unmasıyla(ilhâk olun-) 68/08

o.-unup(cem ve terkîp olun-) 3/12

o.-unur(hafz ol-) 64/17

o.-unur(ibkâ ol-) 65/03

o.-up 43/kenar, 44/kenar

o.-upta 83/02

o.-ur 42/22, 43/07, 44/kenar, 51/17, 75/08, 75/13, 75/17, 75/21, 93/01, 96/03

o.-ur(dâhil ol-) 42/19

o.-ur(peydâ ol-) 43/01

o.-ur(razı ol-) 81/11, 90/04

o.-urdum(müşerref ol-) 92/10

o.-ursa 86/18

o.-ursa(ayaz ol-) 92/24

o.-ursun(yaramaz ol-) 97/21

o.-uruz 92/21

o.-uruz(müstahak ol-) 94/12

[=100]

olta İt. Olta.

o. 37/21

[=1]

oluk Bir şeyin akmasına yarayan üst tarafı açık boru.

o. 37/05

[=1]

olun- Olunmak.

o.-acak(tasrîf+olun-) 46/18

o.-an(farz+olun-) 80/22

o.-an(vaz‘ olun-) 77/19

o.-duğu(tahrîr olun-) 80/22

o.-mak(fark olun-) 80/22

o.-masıyla(idhâl olun-) 67/12, 68/18

o.-masıyla(idhâl olun-) 65/11

o.-masıyla(ilhâk olun-) 65/14, 65/17, 66/01, 66/13, 66/21, 67/21, 69/06, 70/03, 70/12, 71/12, 71/21, 72/08, 72/18, 73/07, 73/15, 74/07, 74/16

o.-up 67/20, 68/17, 69/05, 70/02

o.-up(hıfz olun-) 71/01, 75/08, 75/13

o.-ur 69/14

o.-ur(idhâl olun-) 66/04, 67/03, 68/09, 69/15, 71/02, 72/09, 73/18

o.-ur(ilâve+olun-) 64/19

o.-ur(ilhâk+olun-) 43/04, 64/20, 79/18

o.-ur(ircâ‘ olun-) 76/01

o.-ur(istimâl olun-) 43/15, 46/10

o.-ur(kalb olun-) 71/03, 75/18, 75/19

o.-ur(kalb ol-) 65/07

o.-ursa(idhâl olun-) 43/01

[=52]

omuz Omuz.

o. 4/08

[=1]

on On (sayı ismi).

o. 22/15, 24/10, 26/15, 27/06, 27/14, 27/19, 28/18, 29/07, 29/21, 34/01, 34/02, 34/08, 34/09, 34/10, 34/11, 34/12, 34/13, 34/14, 34/15, 73/13, 75/02, 75/16, 89/18, II/15, II/16, II/17, II/18, II/19, II/20, II/21, III/02, III/03, VI/10, VI/14, VI/17

o.+da+bir 36/01

o.+da+dokuz 36/05

[=37]

onar Onar (üleştirme sayı ismi).

o. 35/16

[=1]

onbaşı Onbaşı..

o. 30/11

[=1]

onuncu Onuncu (sıra sayısı ismi).

o. 22/03, 34/21, 72/07, 95/01, II/14, VI/08, VII/19

[=7]

orak Ekin biçme aleti, tırpanın küçüğü.

o. 37/15

[=1]

ordu Ordu. o. 30/03

[=1]

ordugâh Ordunun konakladığı yer.

o. 30/04

[=1]

organ Fr. Organ.

o. 37/14

[=1]

orman Orman.

o. 21/02

[=1]

orta Orta.

o. parmak 4/16

[=1]

ortak Ortak.

o. 11/14

[=1]

oruç Oruç.

o. tut- İslâm dîninin beş şartından biri olan, imsaktan güneş batıncaya kadar yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durma şeklindeki ibâdet. 63/09

[=1]

Osmâniyân Ar. Özel isim. Osmanlı (eser adı).

o.+(Hidâyet-i Mübtedîyân ve Miftâh-ı Lûgat-ı Osmâniyân) 3/13

[=1]

osurgan Osurgan.

o. böceği Çıkardığı pis bir koku ile kendini savunan bir böcek, domuzlan. 37/19

[=1]

ot Ot.

o. 22/17

o.+(bilistan otu) 23/06

o.+(buy otu) 14/10

o.+(çoban otu) 23/16

o.+(kekik otu) 23/19

o.+(keklik otu) 23/18

o.+(kene otu) 24/03

o.+(kulunç otu) 23/16

o.+(pire otu) 23/02

o.+(tere otu) 14/14

o.+(tutrak otu) 41/01

[=11]

otak Çadır, otağ.

o. 37/08

[=1]

otla- Otlamak.

o. -mak 52/21

[=1]

otur-Oturmak.

o. -mak 52/03

o. -ur 84/03

o. -ursun 86/01

[=3]

oturak Oturulacak şey veya yer.

o. 7/12

[=1]

otuz Otuz (sayı ismi).

o. 34/04

[=1]

otuzar Otuzar (üleştirme sayı ismi).

o. 35/08

[=1]

otuzuncu Otuzuncu (sıra sayısı ismi).

o. 35/02

[=1]

ova Ova.

o. 21/04

[=1]

ovmaç Tarhana çorbası.

o. 13/13

[=1]

oy- Oymak.

o. -mak 52/07

[=1]

oyna- Oynamak.

o. -maktan 81/01, 81/04

o. -rım 81/07

o. -yorum 80/07

[=4]

oynak Oynak, hareketli.

o. 7/02

[=1]

oynaş Oynaş.

o. 37/21

[=1]

oyun 1. Oyun. 2. mec. Hile, entrika.

o. 37/08

o.+lara 96/14

[=2]

Ö

öbür Öteki, diğer.

ö.+(dün değil öbür gün) 28/09

ö.+(yarın değil öbür gün) 28/15

ö.+ünü 90/10

[=3]

öde- Ödemek.

ö. -mek 58/21

[=1]

ödünç Ödünç.

ö. 37/12

[=1]

ögey Üvey.

ö. ana Üvey anne. 10/12

ö. oğul Üvey oğul. 10/13

[=2]

öğle Öğlen, öğle vakti.

ö.+nden 82/12

[=1]

öğlen Öğle.

ö. 27/21

[=1]

öğren- Öğrenmek.

ö.-mek 59/08

[=1]

öğret- Öğretmek.

ö. -ir 82/07

ö. -mek 59/07

[=2]

öğüt Öğüt.

ö. ver- Öğüt vermek. 63/12

[=1]

ökçe Topuk.

ö. 4/07

[=1]

öksürük Öksürük.

ö. 33/03

[=1]

öksüz Öksüz.

ö. 7/19

[=1]

öküz Öküz.

ö. 24/18

[=1]

öl- Ölmek.

ö. -mek 59/11

[=1]

ölç- Ölçmek.

ö. -mek 59/09

[=1]

ölçek Ölçek.

ö. 37/01

[=1]

ölçüm Ölçme işi.

ö. 37/02

[=1]

öldür- Öldürmek.

ö. -mek 59/10

[=1]

ölü Ölü.

ö. 37/04

[=1]

ölü Ölü.

ö. 37/03

[=1]

ömür Ar. Yaşam.

ö.+ler 86/19

[=1]

öp- Öpmek.

ö. -mek 58/18

[=1]

ör- Örmek.

ö. -mek 59/03

[=1]

ördek Ördek.

ö. 13/11

[=1]

ört- Örtmek.

ö. -mek 59/01

[=1]

örtü Örtü.

ö.+(yastık örtüsü) 20/15

[=1]

örümcek Örümcek.

ö. 24/16

[=1]

öt- Ötmek.

ö. -mek 58/19

[=1]

ötürü Bir şeyden dolayı.

ö.+(-den ötürü) 78/21

[=1]

övün- Övünmek.

ö. -mek 59/12

[=1]

öyke Öfke.

ö. 37/17

[=1]

öyle Öyle.

ö. 79/03, 82/06, 82/09, 83/04, 83/05, 90/19, 91/24, 97/10

ö.+dir 81/06, 91/19

[=10]

özleş- Özleşmek.

ö.-mek 59/05

[=1]

P

padişah Far. Padişah.

p. 11/21

[=1]

paha Far. Değer, fiyat, eder.

p. 38/11

p.+dan 91/08

p.+kes- 63/20

p.+sı 88/08, 88/10

[=5]

pahalı Pahalı.

p. 38/12

[=1]

pamuk Far. Pamuk.

p. 38/21

[=1]

panayır Rum. Panayır.

p. 21/08

[=1]

pancar Pancar.

p. 13/21

[=1]

papatya Rum. Papatya.

p. çiçeği Papatya çiçeği. 22/21

[=1]

papuç Papuç, ayakkabı.

p. 16/17

[=1]

papuççu Papuç satan kimse.

p. 11/19, 13/02

[=2]

para Far. Para.

p. 89/15, 91/08

[=2]

parçala- Parçalamak.

p. -mak 53/07

[=1]

parla- Parlamak.

p. -mak 53/08

[=1]

parmak Parmak.

p. 4/13, 38/02

p.+(adsız parmak) 4/17

p.+(baş parmak) 4/14

p.+(orta parmak) 4/16

p.+(serçe parmak) 4/18

p.+(şehâdet parmak) 4/15

[=7]

parmaklık Parmaklık, korkuluk.

p. 18/10

[=1]

pastırma Pastırma.

p. 13/17

[=1]

paşa Paşa.

p. 11/03

[=1]

patla- Patlamak.

p. -mak 53/14

[=1]

patlıcan Patlıcan.

p. 13/18

[=1]

pay Pay.

p. 38/05, 38/13

[=2]

pâyân Far. Son, sonuç.

p.+(mukaddime-i+mergûbe-i şükr-i bî pâyân) 2/02

[=1]

pâye Far. Rütbe.

p. 38/06

[=1]

pazar Pazar.

p. 28/01

p. et- Pazar etmek. 63/15

[=2]

pazargân Pazarcı.

p. 11/20

p. gemisi Bir gemi türü. 32/07

p. iken 48/02, 48/03, 48/04, 48/05, 48/06, 48/07

[=8]

pazartesi Pazartesi günü.

p. 28/02

[=1]

peder Far. Baba.

p.+iniz 83/13

[=1]

pek Pek.

p. 3/11, 38/18, 51/kenar, 83/01, 89/06, 95/16, 97/04

[=7]

peki Peki.

p. 80/05

[=1]

peklik Sağlamlık, beklik.

p. 29/19

[=1]

pekmez Pekmez.

p. 38/20

[=1]

peltek Peltek.

p. 7/08

[=1]

pelteklen- Pelteklenmek.

p.-mek 59/21

[=1]

pelte Nişasta, şeker, su veya meyve suyu ile yapılan gevşek kıvamlı tatlı.

p. 14/05

[=1]

pencere Far. Pencere.

p. 18/11

[=1]

pençe Far. Yırtıcı bir hayvan adı.

p. 24/17

[=1]

pend Far. Öğüt, nasîhat.

p.+leri 97/01, 97/06

[=2]

perçem Far. Perçem, kâkül.

p. 5/03

[=1]

perde Far. Perde.

p. 33/09

p. çek- 63/18

[=2]

pergâr Far. Perger, pergel.

p. 38/14

[=1]

perşembe Far. Perşembe.

p. 28/03

[=1]

Pertev Far. Özel isim.

p. 95/03, 95/15

[=2]

pervasız Korkusuz, çekinmez.

p. 7/07

[=1]

peşin Far. Peşin.

p. 38/15

p. ver- Peşin vermek. 89/18

[=2]

peydâ Far. Açıkta ve meydanda olan.

p. et- 95/06

p. ol- Açığa çıkmak. 43/01, 43/kenar

[=3]

peygamber Far. Peygamber.

p. 38/16

[=1]

peynir Far. Peynir.

p. 14/11

[=1]

pınar Pınar.

p. 21/13

[=1]

pırasa Pırasa.

p. 14/02

[=1]

piç Far. Piç.

p. 7/11

[=1]

pilav Pilav.

p. 14/06

[=1]

piliç Piliç.

p. 24/16

[=1]

pîrâste Far. Süslenmiş, donatılmış.

p. kıl- Süslanmiş olan. 2/04

[=1]

pire Pire.

p. 24/15

p. otu Pire otu. 23/02

[=2]

pirinç Far. Pirinç.

p. 23/01, 26/20

[=2]

pîrûze Far. Mavi renkli kıymetli bir taş, firuze.

p. 26/21

[=1]

pis Pis.

p. 38/14

[=1]

piş- Pişmek.

p.-mek 59/16

[=1]

pişir- Pişirmek.

p. -mek 59/17

[=1]

pişkir Far. Peşkir, havlu.

p. 19/16

[=1]

pişmanlık Pişmanlık.

p. 29/14

[=1]

piştov Alm. Tabanca.

p. 30/18

[=1]

piyadegân Yaya savaşan asker sınıfı.

p. 30/03

[=1]

portakal Portakal.

p. 14/03

[=1]

posta İt. Posta.

p. 88/22

p. gemisi Posta gemisi. 32/09

[=2]

postahâne İt.+Far. Postane.

p.+den 89/07

[=1]

pusula Pusula.

p. 32/10

[=1]

put Put.

p. 38/08

[=1]

püskül Püskül.

p. 16/18

[=1]

R

râ Ar. Arap alfabesinin onuncu, Osmanlı Türkçesinin on ikinci harfi ve bu harfin adı.

r. 69/14, 69/14, 75/18

[=3]

râbi‘ Ar. Dördüncü.

r.+(bâb-ı râbi‘) 64/13

r.+(bâb-ı râbi‘) v/09

[=2]

rafadan Kaynar suda kabuğu ile birlikte pişirilmiş yumurta.

r. 14/12

[=1]

rağbet Ar. İstek, arzu, meyil.

r.+(meyl ve rağbet ol-) 3/06

[=1]

râh Far.Yol.

r.+(hidâyet-i râh-ı rıdvân) 2/07

[=1]

Râsim Ar. Özel isim.

r. 86/21, 87/03, 87/06, 87/09, 87/11, 87/13, 87/17, 87/19, 88/03, 88/05, 88/08

r.+(mükâleme-i Râsim bâ Zîver) 86/20, VII/14

[=13]

rast Far. Rastlama.

r. gel- 63/08

[=1]

râzı Ar. Razı.

r. ol- Razı olmak. 81/11, 83/20, 89/17, 90/04, 96/19

[=5]

reçel Far. Reçel.

r. 14/11

[=1]

reis Ar. Kaptan.

r. 32/17

r.+(boğaz reisi) 32/11

r.+(kalem reisi) 12/11

[=3]

renk Far. Renk.

r. 27/11

[=1]

renklen- Renklenmek.

r. -mek 61/02

[=1]

resim Ar. Resim.

r. 82/08

[=1]

resmî Ar. Tarz, üslûp.

r.ye+(hâz-ı resmiyye) 64/19

r.ye-i emr-i hâzırın 64/17

[=2]

rıdvân Ar. Hoşnutluk, rıza.

r.+(hidâyet-i râh-ı rıdvân) 2/07

[=1]

ricâ Ar. Dilek, istek

r. et- Ricâ etmek. 84/06

r.m 88/17

[=2]

risâle Ar. Küçük kitap.

r.+de 3/04

r.-i muhtasara Özet şeklinde yazılmış risale. 3/12

r.-i muhtasara-yı mücerred-i tevfîk Allâh2ın yardımıyla hazırlanmış olan özet şeklinde ki risâle. 2/10

[=3]

risâlet Ar. Elçilik.

r.+(dürr-i yektâ-yı kân-ı risâlet) 2/06

[=1]

rubûbiyet Ar. Efendilik, sâhiplik.

r.+(dergâh-ı rubûbiyyetine) 2/05

[=1]

rüsvâlık Rüsva olma durumu.

r. 29/11

[=1]

rüteb Ar. Rütbeler.

r. 11/02, II/08

[=2]

rüzgâr Rüzgâr.

r. 22/10, 27/16

[=2]

S

sâ‘at Ar. Saat.

s. 28/10, 93/23, 94/01

s.+(bir çeyrek sâ‘at) 28/11

s.+(bir yarım sâ‘at) 28/12

s.+im 89/10

[=6]

sâ‘atçi Saatçi.

s.+ye 89/10

[=1]

sabah Ar. Sabah.

s. 28/16, 83/09, 83/10

[=3]

saban Saban.

s. 40/18

[=1]

sabıka Ar. Geçmişte olan şey, geçmiş bulunan olay.

s.+sını(ahvâl-i+sabıkasını) 75/kenar

[=1]

sâbi‘ Yedinci

s.+(bâb-ı+sabi) 79/19, VII/09

[=2]

Sâbît Ar. Özel isim.

s. 81/18, 81/19, 81/21, 82/02, 82/04, 82/06, 82/08, 82/10, 82/12, 82/15, 82/18, 82/22, 83/04

s.+(mükâleme-i Tevfik bâ Sabit) 81/17, VII/10

[=15]

saç Saç.

s. 5/15

[=1]

saç-Saçmak.

s. -mak 54/06

[=1]

saçı Düğün ve şenliklerde gelinin başından veya ortaya saçılması âdet olan para, inci, şeker vb.

s. 40/10

[=1]

saçma Yersiz, tutarsız.

s. söyle- Akla ve mantığa pek uygun olmayan şeyler söylemek. 63/15

[=1]

sadâkatli Sadık.

s. 97/26

[=1]

sâde Far. Sadece.

s. 90/17

[=1]

sâdis Ar. Altıncı.

s.+(bâb-ı sâdis) VII/02, 77/17

[=2]

sadr Ar. Baş, başkan.

s. 12/20

[=1]

saf Dizi, sıra.

s. zabıtâ.n Zabıtalar, subaylar. 31/12

[=1]

safâ Ar. Eğlence.

s. 80/07, 80/20, 80/21, 81/02, 81/07, 81/12, 95/09

[=7]

safderûn Ar.+Far. İçi temizliği, safdil.

s. 8/09

[=1]

Safer Ar. Özel isim.

s. 90/02, 90/04, 90/06, 90/08, 90/12, 90/17, 90/21, 91/01, 91/05, 91/10, 91/13, 91/17, 91/20, 91/22

s.+(mükâleme-i Safer bâ Tâhir) 90/01, VII/16

[=16]

Safvet Ar. Özel isim.

s. 43/kenar, 44/kenar, 46/kenar, 51/kenar, 64/17, 65/kenar, 72/17, 74/kenar, 75/kenar, 76/01, 80/22, 80/kenar

s.+(Mustafâ Safvet) 2/14

[=13]

sagir Kasımpatı.

s. gözü 40/21

[=1]

sağ Sağ.

s. 29/05

s.+el Sağ el. 4/14

s. kol ağası Sol kol ağası. 31/11

[=3]

sağ- Sağmak.

s. -mak 54/08

[=1]

sağır Sağır.

s. 8/07

[=1]

sağırkef Ar. Arap alfabesinin yirmi ikinci, Osmanlı Türkçesinin yirmi beşinci harfi.

s. 43/08, 66/02

[=2]

sağırlık Sağır olma durumu.

s. 33/03

[=1]

sağkol Birinin çok güvendiği kimse.

s. 31/10

[=1]

sahîfe Ar. Sayfa.

s. II/02, III/01, V/01, VI/01, VII/01

[=5]

sahîha Ar. Sahîh kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli.

s.+(a‘dâd-ı sahîha) 33/20, III/06

[=2]

sâ’il Ar. Soru soran kimse.

s. 80/22

[=1]

sâ’ir Ar. Başka, diğer, öteki, öbür

s. 3/16, 87/08

s.-i sîgalar Başka kipler. 75/kenar

s.-i tasrîf Başka çekimler. 51/kenar

[=4]

sâ’ire Ar. Sâ’ir kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı mânâdaki müennes şekli.

s.+(cihât-ı sâ’ire) 28/18, II/21

s.+de(ahvâl-i sâ’irede) 44/kenar

[=3]

sakal Sakal.

s. 5/16

s.+(teke sakalı) 23/09

[=2]

sakallı Sakalı olan.

s. 8/12

[=1]

sakın Sakın, bir uyarı sözü.

s. 79/14

[=1]

sakla- Saklamak.

s. -mak 54/09

[=1]

saksağan Saksağan.

s. 25/19

[=1]

saksı Saksı.

s. 19/14

[=1]

sal- Salmak.

s. -mak 54/12

[=1]

salâsûn Ar. Otuzar.

s. 35/08

[=1]

salata İt. Salata.

s. 15/14

[=1]

salavât Ar. Salâtlar.

s.+(güldeste-i salavât-ı şerife) 2/05

[=1]

salı Salı.

s. 28/15

[=1]

salın- Salınmak.

s. -mak 54/13

[=1]

salıncak Salıncak.

s. 40/14

[=1]

salıntı Hafif hafif sallanma.

s. 40/16

[=1]

salıver- Salıvermek.

s.-mek 63/16

[=1]

sâlis Ar. Üçüncü.

s.+(bâb-ı sâlis) 51/15, V/05

[=2]

salkım Salkım.

s. 23/05

[=1]

salla- Sallamak.

s. -mak 54/10

[=1]

sallan- Sallanmak.

s. -mak 54/11

[=1]

salyar Salya.

s. 5/12

[=1]

saman Samanyolu.

s. uğrısı Samanyolu. 22/12

[=1]

samedânî Ar. Allâhın yardımı ile.

s.+(inâyet-i samedânî) 3/01

[=1]

sana Sen zamirinin yönelme hâli.

s. 44/10, 81/04, 82/18, 83/02, 85/12, 85/13, 85/22, 95/21, 96/05, 96/09, 97/01, 97/03, 97/04

[=13]

sanâyi' Ar. Sanatlar, zanaâtlar.

s. 11/02, II/0

[=2]

san'at Ar. Zanaat, insanların maddî ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan ve el emeğine dayanan iş.

s.+ı 95/07

s.+ını 95/08

[=2]

sancı Sancı.

s. 33/04

[=1]

sandalye Sandalye.

s. 20/03

[=1]

sandık Sandık.

s. 40/08

[=1]

sangın Şaşkın, sersem.

s. 40/15

[=1]

sanık Suçlu olduğu sanılan kims.

s. 8/10

[=1]

sânî Ar. İkinci.

s.+(bâb-ı sâniʿ) 43/18, III/12

s.+(tenbiye-i sâniʿ) 65/05

[=3]

saniye Saniye.

s. 75/18

[=1]

sap Sap.

s.+(ağaç sapı) 22/18

[=1]

sap- Sapmak.

s. -mak 54/03

[=1]

sapan Sapan.

s. 40/19

[=1]

sapık Sapık.

s. 8/06

[=1]

saplan- Saplanmak.

s. -mak 54/04

[=1]

sapsarı Çok sarı.

s. 27/08

[=1]

sar- Sarmak.

s. -mak 54/07

[=1]

sarar- Sararmak.

s. -mak 54/19

[=1]

saray Far. Saray.

s. 18/19

[=1]

sardunya İt. Sardunya.

s. 14/16

[=1]

sargı Sargı.

s. 40/12

[=1]

sarhoş Far. Sarhoş.

s. 8/21

[=1]

sarı Sarı.

s. 27/07

[=1]

sarık Sarık.

s. 17/13

[=1]

sarılık Sarılık.

s. 33/02

[=1]

sarımsak Sarımsak.

s. 15/11

[=1]

sarıyağ Tereyağ.

s. 15/12

[=1]

sarkık Sarkmış olan.

s. 40/13

[=1]

sarma Sarma (yemek).

s. 15/13

[=1]

sarmaşık Sarmaşık.

s. 40/20

[=1]

sarnıç Ar. Sarnıç.

s. 18/02

[=1]

sarp Sarp.

s. 40/11

[=1]

sars- Sarsmak.

s.-mak 54/21

[=1]

sat- Satmak.

s.-an 90/20

s.-mak 54/05

[=2]

satılık Satılık.

s. 87/19

[=1]

satın Satın.

s. al- Satın almak. 63/14, 90/06

[=2]

savaş Savaş.

s. 40/03

[=1]

savaş- Savaşmak.

s. -mak 54/06

[=1]

savcı Savcı.

s. 12/21

[=1]

savdır- Savmak işini yaptırmak.

s. -mak 54/14

[=1]

savur- Savurmak.

s.-mak 54/15

[=1]

say- Saymak.

s. -mak 54/17

s. -maya 96/07

[=2]

sayı Sayı.

s. 40/17

[=1]

sayıkla- Sayıklamak.

s. -mak 54/16

[=1]

Sayit Ar. Seyit. Özel isim.

s. 86/09, 86/10

[=2]

sazan Sazan.

s. balığı Bir tatlı su balığı.

14/17

[=1]

seba‘ Ar. Yedişer.

s. 35/13

[=1]

seb‘ûn Ar. Yetmişer.

s. 35/12

[=1]

sebzevât Far. Sebzeler.

s. 14/18

[=1]

seç- Seçmek.

s. -mek 61/05

[=1]

sefer Ar. Kez.

s. 80/18, 92/17

[=2]

segirt- Segirtmek, koşturmak.

s. -mek 61/08

[=1]

segre- Segremek, titremek.

s. -mek 61/09

[=1]

seğir- Koşmak.

s. -mek 61/10

[=1]

sekiz Sekiz (sayı ismi).

s. 34/01, 34/06

s.+(dokuzda sekiz) 36/04

s.+de+bir 35/20

s.+de yedi 36/03

[=5]

sekizer Sekizer (üleştirme sayı ismi).

s. 35/14

[=1]

sekizinci Sekizinci (sıra sayısı ismi).

s. 19/01, 29/07, 34/19, 69/13, 91/25, II/11, III/02, VI/02, VII/17

[=9]

seksen Seksen (sayı ismi).

s. 34/09

[=1]

seksener Seksener (üleştirme sayı ismi).

s. 35/13

[=1]

sekseninci Sekseninci (sıra sayısı ismi).

s. 35/02

[=1]

selâese Ar. Üçer.

s. 35/09

[=1]

selâm Ar. Selâm.

s. et- Selam vermek. 88/12

s.+ımı 84/07, 88/17

s.+ınızı 88/19

[=4]

selâmlık Erkek misafirleri kabul etmeye mahsus bölüm.

s. 18/20

[=1]

semâ' Gökyüzü.

s. 22/03, II/14

[=2]

semâniye Ar. Sekizer.

s. 35/14

[=1]

semâûn Ar. Seksener.

s. 35/13

[=1]

semer Semer. s. 40/06

[=1]

semir- Semirmek.

s. -mek 61/14

[=1]

semirt- Semirtmek, besleyip semiz duruma getirmek.

s. -mek 61/13

[=1]

semiz Besili.

s. 8/01

[=1]

semizotu Semizotu.

s. 15/02

[=1]

semsak Yasemin.

s. 23/03

[=1]

semt Ar. Yan, taraf.

s.-i isâ'etden Kötülükten yana olmak. 3/17

[=1]

sen Tekil ikinci şahsı gösterir.

s. 43/20, 44/03, 44/kenar, 44/kenar, 44/kenar, 46/13, 47/03, 47/10, 47/17, 48/03, 66/06, 66/15, 67/05, 67/14, 68/02, 68/11, 68/20, 69/08, 69/17, 70/05, 70/14, 71/05, 71/14, 72/11, 72/20, 72/21, 73/09, 73/20, 74/09, 74/18, 82/13, 84/13, 84/23, 97/12, 97/21

s.+idin 47/03

s.+imişin 47/10

s.+de 44/17, 48/10, 48/10, 48/17, 48/17, 49/03, 49/03, 49/10, 49/10, 49/17, 49/17, 50/03, 50/03, 50/10, 50/10, 50/17, 50/17, 51/03, 51/03, 51/10, 51/10

s.+den 44/17, 45/20, 45/20

s.+i 44/10

s.+iken 48/03

s.+in 44/03, 44/kenar, 45/06, 45/13, 46/03, 82/16, 95/04

s.+inki 46/03

s.+inle 45/13

s.+isen 47/17

s.+sin 46/13

s.+siz 45/06

[=75]

sene Ar. Yıl.

s. 90/12

s.-i hicrîyye.sinde Hicri senesi. 2/09

[=2]

ser- Sermek.

s. -mek 61/07

[=1]

serasker Far.+Ar. Ordu kumandanı.

s. 31/03

[=1]

serbest Far. Serbest.

s. 8/19

[=1]

serçe Serçe.

s. 25/14

s. parmak 4/18

[=2]

seren Yelkenli gemilerde üzerine yelken çekilmek üzere direklere haçvâri takılan gönder.

s. 12/19

[=1]

ser-etibbâ Ar.+Far. Hekimbaşı, başhekim.

s. 12/13

[=1]

sergerde Far. Başkan, reis.

s. 31/04

[=1]

serhat Far.+Ar. Sınır boyu, hudut.

s. 21/05

[=1]

serin Serin.

s. 40/02

[=1]

serinlik Serinlik.

s. 40/03

[=1]

sermaye Far. Sermaye.

s.+leri 3/06

[=1]

sersem Far. Sersem.

s. 8/22

[=1]

sersüvârî Far. Atlıların başı.

s. 31/02

[=1]

sert Far. Sert.

s. 8/20

[=1]

Serverî Far. Özel isim.

s. 91/28, 92/05

[=2]

servi Far. Servi.

s.+ağacı Servi ağacı. 23/02

[=1]

sev- Sevmek.

s.-erim 81/11

s.-meye 96/18

[=2]

sevgili Sevgili.

s. 8/02

[=1]

sevin- Sevinmek.

s. -mek 61/04

[=1]

seyirgah Ar.+Far. Seyir yeri.

s.+a 92/17

s.+daydım 91/29

[=2]

seyyid Ar. Efendi, önder, reis.

s.-i veled-i 'Adnânın.ın 2/07

[=1]

sıcak I Isısı yakmayacak derecede olan.

s. 36/21

[=1]

sıcak II Hamam.

s. 17/21

[=1]

sıç- Sıçmak.

s.-mak 54/18

[=1]

sıçan Fare.

s. 25/17

[=1]

sıçragan Çevik.

s. 8/11

[=1]

sıfât Ar. Özellik, vasıf.

s.-ı insan İnsanın özellikleri. 6/18, II/06

s.+larda 97/02, 97/07

[=4]

sığ- Sığmak.

s. -mak 54/01

[=1]

sığın- Sığınmak.

s. -mak 54/02

[=1]

sık- Sıkmak.

s. -mak 54/04

[=1]

sıkı 1. Sıkı. 2. mec. Dürüst, sağlam, güvenilir.

s. 8/16

s. bağla- Sıkı bağlamak. 63/19

[=2]

sıkıntı Sıkıntı.

s. 40/02, 94/16

[=2]

sıkıştır- Sıkıştırmak.

s. -mak 54/03

[=1]

sıklık Sık olma durumu.

s. 40/01

[=1]

sına- Sınamak.

s. -mak 54/05

[=1]

sınır Sınır.

s. 21/06

[=1]

sır Ar. Sır.

s.+rını 97/27

[=1]

sıra Sıra.

s. 40/01

s.+sına 97/23

[=2]

sırıt- Sırıtmak.

s. -mak 54/20

[=1]

sırtlan Sırtlan.

s. 25/18

[=1]

sıva- Sıvamak.

s. -mak 54/18

[=1]

sız- Sızmak.

s. -mak 54/17

[=1]

sızdır- Sızdırmak.

s. -mak 54/16

[=1]

siğil Siğil.

s. 33/19

[=1]

sikirdin Koruyucu.

s. 31/05

[=1]

sil- Silmek.

s. -mek 61/12

[=1]

silâhlık Silah yeri.

s. 31/07

[=1]

silahtâr Ar.+Far. Bir devlet büyüğünü korumakla, silahlarını muhafaza etmek ve bakımını yapmakla görevli kimse.

s. 31/06

[=1]

silke- Silkelemek.

s. -mek 61/11

[=1]

simsim Susam.

s. yağı Susam yağı. 15/01

[=1]

simsiyah Kapkara.

s. 27/13

[=1]

sin Ar. Arap alfabesinin on ikinci, Osmanlı Türkçesinin on beşinci harfi ve bu harfin adı.

s. 67/01

[=1]

sinek Sinek.

s. 25/15

[=1]

sineklik Sineklik.

s. 19/18

[=1]

sinir Sinir.

s. 5/13

[=1]

siperlen- Siperlenmek.

s. -mek 61/03

[=1]

sirke Far. Sirke.

s. 14/21

[=1]

sis Sis.

s. 40/04

[=1]

sitte Ar. Altışar.

s. 35/12

[=1]

sittûn Ar. Altmışar.

s. 35/11

[=1]

sivrisinek Sivrisinek..

s. 25/16

[=1]

siyah Far. Siyah, kara.

s. 27/12

[=1]

-siz İsimden isim yapım eki.

s. 43/14

[=1]

siz Çoğul ikinci şahsı gösterir.

s. 43/20, 44/06, 44/kenar, 44/kenar, 46/16, 47/06, 47/13, 47/20, 48/06, 66/09, 66/18, 67/08, 67/17, 68/05, 68/14, 69/02, 69/11, 69/20, 70/08, 70/17, 71/08, 71/17, 72/05, 72/14, 73/03, 73/12, 74/03, 74/12, 74/21, 81/20, 86/11, 86/21, 89/07

s.+idiniz 47/06

s.+imişsiniz 47/13

s.+de 44/20, 48/13, 48/13, 48/20, 48/20, 49/06, 49/06, 49/13, 49/13, 49/20, 49/20, 50/06, 50/06, 50/13, 50/13, 50/20, 50/20, 51/06, 51/06, 51/13, 51/13

s.+den 44/20, 45/23, 45/23, 92/13, 96/19

s.+e 44/13, 84/06, 86/17, 86/19, 87/17, 88/12, 88/13, 88/17, 89/01, 90/15, 94/09

s.+i 44/13, 93/13

s. iken 48/06

s.+in 44/06, 44/kenar, 45/09, 45/16, 46/06, 96/01

s.+indir 94/07

s.+inki 46/06

s.+inkini 88/03

s.+inle 45/16, 90/04

s.+iseniz 47/20

s.+ler 90/14, 91/26

s.+lerden 83/20

s.+siniz 46/16

s.+siz 45/09

[=93]

sofra Ar. Sofra.

s. bezi Sofra bezi.19/16

s. takımı Sofra takımı, Yemek esnâsında kullanılan tabak, çatal, kaşık, peçete vb. şeyler. 19/17

[=2]

soğan Soğan.

s. 15/15

[=1]

soğuk Soğuk.

s. 40/04

[=1]

soğut- Soğutmak.

s. -mak 54/10

[=1]

sohbet Ar. Sohbet.

s.+inden 97/10

s.+ine 95/16, 95/17

[=3]

sok- Sokmak.

s.-mak 54/12

[=1]

sokulgan Sıcak kanlı.

s. 8/14

[=1]

sokuştur- Sokuşturmak.

s. -mak 54/11

[=1]

sol Sol.

s. 29/06

s. el Sol el. 4/15

[=2]

sol- Solmak.

s. -mak 54/13

[=1]

solak Sol elini kullanan (kimse).

s. 8/15

[=1]

solmaz Solmaz.

s. çiçek Bir çiçek adı. 23/07

[=1]

solu- Solumak.

s.-mak 54/14

[=1]

son Son.

s. 40/05

[=1]

sonra Sonra.

s. 2/08, 3/04, 3/17, 43/15, 43/16, 45/19, 45/20, 45/21, 45/22, 45/23, 45/23, 66/02, 66/21, 68/08, 69/14, 71/02, 72/08, 73/16, 81/11, 82/03, 82/04, 82/12, 94/19, 94/21, 97/08, 97/18

s.+(bundan sonra) 77/23

s.+(şimdiden sonra) 78/03

s.+ya 45/18, IV/04

[=30]

sor- Sormak.

s. -mak 54/07

[=1]

sorkun Çalıya benzer bir çeşit söğüt.

s. ağacı Sorkun ağacı. 23/06

[=1]

sovık Soğuk.

s. 40/05

[=1]

soy Nesil, zürriyet.

s. 40/06

[=1]

soyuk Kendi kendine kuruyan ağaç.

s. 40/07

[=1]

söğüt Söğüt.

s. ağacı Söğüt ağacı. 23/04

[=1]

sök- Sökmek.

s. -mek 61/01, 61/21

[=2]

sön- Sönmek.

s. -mek 61/05

[=1]

söndür- Söndürmek.

s. -mek 61/03

[=1]

söv- Onur kırıcı, çoğu basmakalıp kaba sözler söylemek, küfretmek.

s. -mek 61/02

[=1]

söyle- Söylemek.

s. 65/01

s. -me 83/01

s. -mek 61/07, 65/01, 80/22

s. -mek(saçma söyle-) 63/15

s. -mek(yalan söyle-) 64/04

s. -mem 82/22

s. -r 96/05

s. -rsen(yalan söyle-) 83/02

s. -ye(yalan söyle-) 96/07

s. -yeceği 80/22

s. -yen 75/15

s. -yiniz 65/01, 93/03

s. -yorum 82/18

[=16]

söyleş- Söyleşmek.

s. -mek 61/06

[=1]

söyleşi Söyleşi.

s.+lerindedir 95/19

[=1]

söyleyici Konuşan, konuşmayı gerçekleştiren.

s. 75/10

[=1]

söz Söz.

s. 40/07, 94/21

s.+dinle- Söz dinlemek. 63/11

s.+dür 85/21

s.+e 3/04

s. kes- Söz kesmek. 63/09

s.+leriyle 95/20

s. tut- Söz tutmak. 63/10

s.+ü 95/15, 97/25

s.+ümü 95/21

s. ver- Söz vermek. 63/12

[=11]

su Su.

s. 27/17, 86/08

s.+(bire suyu) 13/12

s.+(gül suyu) 16/11

s.+dök- Su dökmek. 63/18

s.+(su verici) 12/18

[=6]

su'âl Ar. Soru.

s. 80/22

[=1]

Subhî Ar. Özel isim.

s. 87/15, 88/01**,** 92/06

[=3]

sucu Sucu.

s. 14/20

[=1]

sucuk Sucuk.

s. 14/19

[=1]

suç Suç.

s. 29/12

s. at- 63/17

s.+unu 85/12

[=3]

Sûdî Ar. Özel isim.

s. 88/12, 88/15, 88/19, 89/02, 89/06, 89/08, 89/10, 89/13, 89/16, 89/18

s.+(mükâleme-i Sûdî bâ Şekîb) 88/11, VII/15

[=12]

sun- Sunmak.

s. -mak 54/15

[=1]

sûret Ar. Tarz, yol, şekil.

s.+i aslîyelerine Asıl şekiller. 76/01

s.+i+tasrîfini Çekim şekilleri. 3/03

[=2]

sus- Susmak.

s. -mak 54/09

[=1]

susa- Susamak.

s. -mak 54/08

[=1]

susak Maşrapa.

s. 20/04

[=1]

susuz Susuz.

s. 8/13

[=1]

sübût-yafte Ar. Sabit olmuş, gerçekleşmiş, meydana çıkmış.

s. 43/kenar

[=1]

süeryan Piyâle.

s. 31/08

[=1]

sühûlet Ar. Kolaylık.

s.+(üslûb-ı sühûlet-i ihtisâs) 3/01

[=1]

sümük Sümük.

s. 5/14

[=1]

sünger Sünger.

s. 19/20

[=1]

süngü Süngü.

s. 31/09

[=1]

süprüntü Bir yerde birikmiş toz ve çöp yığını.

s. 39/21

[=1]

süpür- Süpürmek.

s.-mek 61/04

[=1]

süpürge Süpürge.

s. 19/15

[=1]

sür- Sürmek.

s. -er 90/16

s. -mek 61/19

s.-mek(çift sür-) 63/03

[=3]

sürç- Sürçmek.

s. -mek 61/16

[=1]

sürgü sürgü.

s. 18/21

[=1]

süri- Sürüklemek.

s. -mek 61/06

[=1]

sürme Bir hastalık adı.

s.si+(kan sürmesi) 33/10

s.si+(karın sürmesi) 33/09

[=2]

sürtün- Sürtünmek.

s. -mek 61/15

[=1]

sürükle- Sürüklemek.

s. -mek 61/18

[=1]

sürün- Sürünmek.

s. -mek 61/20

[=1]

sürüş- Sürüşmek.

s.-mek 61/17

[=1]

süt Süt.

s. 15/03

[=1]

sütana Sütanne.

s. 10/09

[=1]

süvârî Far. Atlı.

s. 32/18

[=1]

süzgi Süzgeç.

s. 19/19

[=1]

Ş

şâh Far. Padişah.

ş. 12/15

[=1]

şahnişin Far. Balkon.

ş. 18/01

[=1]

şaka Şaka.

ş. et- Şaka yapmak. 63/13

[=1]

şakird Far. Öğrenci.

ş. 12/14, 86/13

ş.+ler 36/22

ş.+lere 3/11

[=4]

şalgam Far. Şalgam.

ş. 15/09

[=1]

şalvar Far. Şalvar.

ş. 17/12

[=1]

şamdân Ar.+Far. Şamdan.

ş. 20/01

[=1]

şâmil Ar. İçine alan, kaplayan.

ş.+(cümle-i şâmil) 3/11

[=1]

şapırdat- Şapırdatmak.

ş. -mak 54/02

[=1]

şapka Bulg. Şapka.

ş. 17/11

[=1]

şarap Ar. Şarap.

ş. 15/04

[=1]

şaşkın Şaşkın.

ş. 8/03, 96/05

[=2]

şeftali Şeftali.

ş. 15/05

[=1]

şehâdet Ar. İşaret.

ş. parmak İşaret parmağı. 4/15

[=1]

şehinşâh Far. Şahlar şahı.

ş. 12/16

[=1]

şehir Fars. Şehir.

ş. 21/07

[=1]

şeker Far. Şeker.

ş. 15/06

ş. kamışı Şeker kamışı. 15/07

[=2]

şekerci Şeker yapan ve satan kimse.

ş. 12/17

[=1]

şekerleme Şekerleme.

ş. 15/08

[=1]

Şekîb Far. Özel isim.

ş. 88/13, 88/17, 88/22, 89/04, 89/07, 89/09, 89/12, 89/15, 89/17, 89/21

ş.+(mükâleme-i Sûdî bâ Şekîb) 88/11, VII/15

[=12]

şekil Ar. Şekil, tarz.

ş.+(ne şekil) 86/11

ş.-i diğer 34/16, 35/06

[=3]

şen Erm. Şen.

ş. 8/05

[=1]

şerbetlik Şerbetlik.

ş. 40/09

[=1]

şeref Ar. Şeref, onur.

ş.+imize 94/09

[=1]

şerif Ar. Kutsal, şerefli.

ş.+(güldeste-i salavât-ı şerîfe) 2/05

ş.+iniz 83/10

ş.+leriniz 83/09

[=3]

şettâ Ar. Türlü, çeşitli, ayrı ayrı, başka başka, değişik.

ş.+(müfredat-ı+şettâ) 36/07, III/07

[=2]

şey Ar. Şey.

ş.+e 96/08

[=1]

şifâ Ar. Şifâ.

ş.+bul- Şifâ bulmak. 83/16

ş.+lar 83/15

[=2]

şimdi Şimdi.

ş. 28/14, 78/02, 80/07, 80/19, 80/20, 85/16, 89/07

ş.+den 81/11, 93/03, 95/12, 97/02, 97/08

ş.+den+sonra 78/03

ş.+lik 86/09

ş.+ye 85/21, 87/16

[=16]

şimdilik Şimdiki hâlde.

ş. 83/16

[=1]

şimşek Şimşek.

ş. 22/11

[=1]

şirin Far. Şirin.

ş. 95/20

ş.+dir 87/10

[=2]

şiş Şiş.

ş. 20/02, 33/01

[=2]

şiş- Şişmek.

ş. -mek 61/08

[=1]

şişe Far. Şişe.

ş.+ye 89/03

[=1]

şol Şu, o.

ş. 77/10

[=1]

şöhret Ar. Şöhret.

ş. ol- 3/16

[=1]

şöyle Şöyle, şu şekilde.

ş.+dir 75/18, 75/20

[=2]

şu Şu.

ş. 77/09

ş.+dur 96/05

ş.+ndadır 85/03

ş.+nlar 77/11

[=4]

şurba Şorba, çorba.

ş. 15/10

[=1]

şükr Ar. Şükür.

ş.+(mukaddime-i mergûbe-i şükr-i bî pâyân) 2/02

ş.+ler ol- 83/12

[=2]

T

tabaka Ar. (Kâğıt için) Dikdörtgen biçiminde büyük parça.

t. 40/15, 88/21

[=2]

taban Taban.

t. 5/17

[=1]

ta'biye Ar. Yerli yerine koyup hazırlama, yerleştirme.

t.+et- Yerleştirmek. 3/07

[=1]

tabla Nişan yeri, amaç.

t. 20/07

t.-i hoş buy-ı tahiyyat-ı münife 2/05

[=2]

tabur Dört bölükten kurulan askerî birlik.

t. 31/13

[=1]

tabya Ar. Bir bölgeyi savunmak için yapılan ve silahlarla güçlendirilen yapı.

t. 31/14

[=1]

tahavvül Ar. Değişme, bir halden başka bir hale geçme.

t.+ünden 64/15

[=1]

Tâhir Ar. Özel isim.

t. 90/03, 90/05, 90/07, 90/09, 90/14, 90/19, 90/23, 91/03, 91/07, 91/12, 91/15, 91/19, 91/21, 91/24

t.+(mükâleme-i Safer bâ Tâhir) 90/01, VII/16

[=16]

tahiyyât Ar. Selamlar.

t.+(tabla-ı hoş tahiyyât-ı münife) 2/08

[=1]

tahrîr Ar. Kitap yazma, bir eser kaleme alma.

t. 3/05

t. olun- Kaleme alınmak. 80/22

[=2]

tahsil Ar. İlim öğrenmek için okuma, öğrenim.

t.-i zebân-ı Türkiye Türk dilini öğretme. 3/05

[=1]

tahta Far. Tahta.

t. 38/17

t.+nın 86/05

[=2]

tahta Tahta kurusu.

t. biti 38/18

[=1]

tahtegâh Melik tahtı.

t. 21/16

[=1]

tâ'ife Tayfa, grup.

t. 32/19

t.+nin 91/17

[=2]

tak- Takmak.

t. -mak 55/06, 55/11

[=2]

takıl- Takılmak.

t. -mak 55/05

[=1]

takım Takım.

t.+(at takımı) 36/08

t.+(sofra takımı) 19/17

[=2]

talak Dalak.

t. 5/21

[=1]

Tal'at Ar. Özel isim.

t. 92/06

[=1]

taleb Ar. İsteme, dileme, arzu etme.

t.+(üslûb-u talebim) 51/kenar

[=1]

talebe Ar. Talipler, istekliler, öğrenciler.

t.-i erbâb-ı ictihada 2/10

t.+ye 3/14

[=2]

tâlim Ar. Ders verme, okutma, öğretim.

t.-i lisân-ı Türkî Türkçe dersi. 2/10

t.+iyenin(usûl-u tâlimeyenin) 43/kenar

[=2]

tama' Ar. Aç gözlülük, tamah.

t.+dan 91/12

[=1]

tama'kâr Ar.+Far. Aç gözlü.

t. 8/22, 91/10, 91/16

[=3]

tamla Damla, ben, benek, leke.

d. 33/06

[=1]

tan Güneş doğmadan önceki alaca karanlık.

t. 28/17

[=1]

tane Far. Tane.

t. 88/07

t.+sini 87/19, 88/05, 90/09

[=4]

tanık Şahit.

t. 40/14

[=1]

tanışık Tanışık. t. 40/13

[=1]

Tanrı Allâh.

t. 39/01

[=1]

tap- Tapmak.

t. -mak 54/19

[=1]

tara- Taramak.

t. -mak 55/09

[=1]

taraf Ar. Taraf.

t.+(yıldız tarafı) 29/05

[=1]

tarçın Far. Tarçın.

t. 14/09

[=1]

tarhana Far. Tarhana.

t. 14/12

[=1]

ta‘rif Ar. Tarif.

t.+(beyân ve ta‘rif kıl-) 3/04

[=1]

tarih Ar. Tarih.

t. 87/04, 87/06

[=2]

tarla Tarla.

t. 21/14

[=1]

tart- Tartmak.

t.-mak 54/21

[=1]

tarz Ar. Biçim, şekil, suret.

t.+ı has 3/01

t.+ında 80/22

[=2]

tas Tas.

t. 20/05

[=1]

tasalı Kaygılı.

t. 8/20

[=1]

tasnîf Ar. Sınıflandırma.

3/02

[=1]

tasrîf Ar. (Bir fiili) Çekmek.

t.+(sâ'ir-i+tasrif) 51/kenar

t.+e(gûna-ı tasrife) 75/kenar

t.+i(çizi-i tasrifi) 46/kenar

t.+ini(sûret-i tasrifini) 3/04

[=4]

tastîr Ar. Satır hâline koyma, satır hâlinde yazma.

t. eyle- Satır şeklinde yazmak. 3/05

[=1]

taş Taş.

t.+(bileği taşı) 19/17

t.+(çakıl taşı) 39/05

t.+(kan taşı) 27/03

t. at- 63/20

t.+lar 27/01

[=5]

taş- Taşmak.

t. -mak 55/02

[=1]

taşak Erkeklik bezi.

t. 5/20

[=1]

taşı- Taşımak.

t. -mak 55/03

[=1]

taşlık Taşı çok olan yer.

t. 21/08

[=1]

taşra Taşra.

t. 78/04

[=1]

tat Tat.

t. 40/08

[=1]

tat- Tatmak.

t. -mak 54/20

[=1]

tatlı Tatlı.

t. 15/16, 40/09, 95/17, 95/18

t.+dır 95/16

[=5]

tava Far. Tava.

t. 19/18

[=1]

tavan Tavan.

t. 18/04

[=1]

tavşan Tavşan.

t. 15/17

[=1]

tavşancıl Tavşancıl, bir kuş adı..

t. 25/05

[=1]

tavuk Tavuk.

t. 15/18

t. götü Siğil. 33/07

t.+(hint tavuğu) 26/09

[=3]

tay Üç yaşına kadar olan at yavrusu.

t. 25/20

[=1]

tay'în Ar. Belli etme, ayırarak belirleme, belirli duruma getirme.

t. et- 51/kenar

[=1]

taze Taze.

t. ekmek taze ekmek. 13/18

t. oğlan Taze oğlan. 7/12

[=2]

tazı Far. Tazı.

t. 25/02

[=1]

te (tâ) Ar. Arap alfabesinin üçüncü, Osmanlı Türkçesinin dördüncü harfi ve bu harfin adı.

t. 65/05

t.+leri 76/01

[=2]

tecrit Ar. Yalın hal.

t.+te(hâlet-i tecrit.te) 43/07

[=1]

tedarik Ar. Edinme, sağlama.

t.+ini et- Bulmak, sağlamak. 93/04

[=1]

te'diye Ar. Ödeme, yerine ulaştırma.

t.+si 77/19

[=1]

tek Tek.

t. 38/21

[=1]

teke Erkek keçi.

t. 25/03

t.+sakalı Çenede bir tutam hâlindeki sakal. 23/09

[=2]

tekellüm Ar. Söyleme, konuşma.

t.+de 3/07

t.+de(hin-i tekellümde) 80/22

t.+üne 80/kenar

[=3]

tekir Tekir.

t. balığı Tekir balığı. 14/16

[=1]

te'lîf Ar. Eser yazma, toplayıp kaleme alma.

t. et- Eser yazmak. 3/03

t.+inden 3/15

[=2]

telkîn Ar. Aşılamak, zihnine sokmak.

t.-i kavâ'id Kuralların öğretilmesi. 65/kenar

[=1]

tembel Far. Tembel.

t. 7/14

[=1]

temel Temel.

t. at- Temel atmak. 63/02

[=1]

temiz Temiz.

t. 7/13

[=1]

temme Ar. Bitmek, olmak, sona ermek.

t.+t-ül fehrest İçindekiler kısmının sonu. VII/20

[=1]

temren Ok, mızrak vb. şeylerin ucundaki sivri demir, peykân.

t. 33/11

[=1]

ten Ten, cilt.

t. 5/18

[=1]

tenbîh Tembih, hatırlatma.

t.-i cem-i Türki Türkçenin toplu hatırlatmaları. III/08

t.ye-i evvel İlk hatırlatma. 65/02

t.ye-i sani İkinci hatırlatma. 65/05

[=3]

tencere Tencere.

t. 19/20

[=1]

teneke Teneke.

t. 26/16

[=1]

tenekeci Tenekeci.

t. 11/12

[=1]

tennûre Giyecek.

t. 17/02

[=1]

tensîb Ar. Uygun bulma, münâsip görme.

t. kılın- Uygun görülme. 3/14

[=1]

tepe Tepe.

t. 21/15

[=1]

tepsi Tepsi.

t. 19/19

[=1]

ter Ter.

t. 5/17

[=1]

terazi Far. Terazi.

t. 38/20

[=1]

tercüme Ar. Çeviri.

t.+sini 3/05

t.+siyle 3/03

[=2]

tere Far. Tere.

t. otu Tere otu. 14/14

[=1]

tereyağı Tereyağı.

t. 14/15

[=1]

terk Ar. Bırakma.

t. eyle- 97/03

[=1]

terlik Terliik.

t. 17/01

[=1]

tertib Ar. Düzenleme, hazırlama.

t. 3/12

[=1]

terzi Far. Terzi.

t. 11/11

[=1]

testi Far. Testi.

t. 19/11

[=1]

teşrif Ar. Şeref verme, şereflendirme.

t. buyur- 94/14

[=1]

tetimme Ar. Bir şeyin eksiğini tamamlamak için katılan şey.

t. 64/17, 74/kenar, 79/15, VII/08

t.+ler 42/19

[=5]

Tevfîk Ar. 1. Özel isim. 2. Uygun duruma getirme, uydurma.

t. 81/18, 81/20, 82/01, 82/03, 82/05, 82/07, 82/09, 82/11, 82/13, 82/16, 82/20, 83/01, 83/07

t.+(mükâleme-i Tevfîk bâ Sabit) 81/17, VII/10

t.+(risâle-i muhtasara-yı mücerred-i tevfîk) 2/11

[=16]

tevir Türlü yemeği.

t. 14/17

[=1]

teyze Teyze. t. 10/18

[=1]

tınak Tınak, yırtıcı bir hayvan.

t. 25/02

[=1]

tıpa Tampon.

t. 20/06

[=1]

tırâd Fr. Bir düşüncenin kesintisiz olarak dile getirildiği uzun konuşma.

t.+ül-bâb Uzun bölüm. 74/kenar

[=1]

tırmala- Tırmalamak.

t. -mak 55/10

[=1]

tırnak Pençe.

t. 5/19, 25/01

[=2]

tırtıl Tırtıl.

t. 25/21

[=1]

tilki Tilki. t. 25/04

[=1]

tirit Far. Et suyu ile haşlanmış kızarmış ekmekten yapılan yemek.

t. 14/19

[=1]

tis‘a Ar. Dokuz.

t. 35/15

[=1]

tis‘ûn Ar. Doksanar.

t. 35/14

[=1]

titreme Titreme.

t. 33/10

[=1]

togulga Tolga kelimesinin eski ve asıl şekli, miğfer.

t. 30/10

[=1]

tohm I Far. Tohum.

t.+(hazret-i âdemî-i ‘urs-ı tohm-ı ezhâr-ı esmâ-yı gûn-â-gûn) 2/03

[=1]

tohum II Far. Tohum.

t.+(ekin tohumu) 22/16

t.+ül hâb Tohum taneleri. 23/08

[=2]

tok Tok.

t. 9/03

[=1]

toka Tokalaşmak.

t. 41/05

[=1]

tokat Tokat.

t. vur- 63/21

[=1]

tokmak Tokmak.

t. 39/03

[=1]

tokuş- Tokuşmak.

t.-mak 55/17

[=1]

tokuşgan Çarpışan.

t. 9/04

[=1]

top Top, ateşli silah.

t. 31/15, 40/16

[=2]

topal Topal.

t. 9/01

[=1]

topciyan Topların kullanılışı, bakımı üzerine yetiştirilen asker sınıfı.

t. 31/16

[=1]

topla- Toplamak.

t. -mak 55/12

[=1]

toplan- Toplanmak.

t. -mak 55/13

[=1]

toprak Toprak.

t. 27/18

[=1]

topuk Topuk.

t. 5/18

[=1]

tor Tuzak, ağ.

t. 40/20

[=1]

torak İçinde kömür yapılacak ağaçların yakıldığı yuvarlak toprak kümbet veya çukur.

t. 40/21

[=1]

torba Torba.

t. 39/02

[=1]

torun Torun. t. 10/10

[=1]

toygar Toygar, turgay.

t. kuşu Tarla kuşu. 41/09

[=1]

toz Toz.

t.+(kulak tozu) 6/12

[=1]

tozluk Tozluk, paçalık.

t. 17/03

[=1]

tönbek Far. Nargile ile içilen bir tütün çeşidi.

t. 23/10

[=1]

trompet Fr. Trompet.

t. 30/07

[=1]

trompetçi Trompet çalan kimse.

t. 30/08

[=1]

tuhaf Ar. Tuhaf.

t. 85/21

[=1]

tulum Tulum, bir çalgı aleti.

t. 41/08

[=1]

tulun Şakak.

t. 6/03

[=1]

tunç Tunç.

t. 26/18

[=1]

turak Dereotu, rezene.

t. otu Dereotu. 41/01

[=1]

turfanda Far. Turfanda.

t. 38/19

[=1]

turna Turna.

t. 25/04

[=1]

turp Far. Turp.

t. 15/19

[=1]

turşu Far. Turşu.

t. 14/13

[=1]

turunç Far. Portakala benzeyen, suyu acımtırak meyve.

t. 14/18

[=1]

tut- Tutmak.

t. -a 96/14

t. -an 43/20

t. -mak 55/15

t. -mak(oruç tut-) 63/09

t. -mak(söz tut-) 63/10

t. -mam 97/06

t. -tu(yüz tut-) 83/17

t. -up 95/22

[=8]

tutam Tutam.

t. 40/18

[=1]

tutar Tutar.

t. 40/19

[=1]

tuti Far. Papağan.

t. 25/06

[=1]

tutraklı Hastalıklı.

t. 9/02

[=1]

tutruk Çalı çırpı, çıra gibi kuru yakacaklar.

t. 40/17

[=1]

tutul- Tutulmak.

t. -mak 55/14

[=1]

tuz Tuz.

t. 15/20

t.+lar 27/02

[=2]

tuzak 1. Tuzak. 2. mec. Hile.

t. 41/02

t.+ları 95/18

[=2]

tuzlu Tuzu olan.

t. balık 15/01

t. et 15/21

[=2]

tüccâr Ar. Tüccâr.

t. 91/07, 91/12

t.+da 89/22

t.+ı 90/20, 91/16

t.+lar 91/13

t.+lara 91/03

t.+larda 91/10

[=8]

tüfek Far. Tüfek.

t. 30/09

[=1]

tüken- Tükenmek.

t. -mek 60/18

[=1]

tükürük Tükürük.

t. 5/19

[=1]

tülbent Far. Tülbent.

t. 39/08

[=1]

Türkçe Türkçe.

t. 82/05, 82/11

[=2]

Türkî Türk dili.

t. 2/10, III/08

[=2]

Türkiye Türk dili.

t. 3/06, 3/10, 42/20, 44/kenar 80/kenar

[=5]

tütsüle- Tütsülemek.

t. -mek 60/11

[=1]

tütün Tütün.

t. 23/11

[=1]

tütüncü Tütün yetiştiren veya satan kimse.

t. 11/13

[=1]

tüy Tüy.

t. 25/05

[=1]

U

‘ucâlet Ar. Acele, çabuk olma, acâlet.

u.+ül vakti 3/14

[=1]

ucuz Ucuz. u. 37/10

[=1]

uç- Uçmak.

u. -mak 52/04

[=1]

uçak Uçak.

u. 33/02

[=1]

uçkur Şalvar veya iç donunun belde durmasını sağlamak için bele gelecek kısımlarına geçirilen bağ.

u. 16/19

[=1]

ufan- Ufanmak.

u. -mak 52/08

[=1]

uğra- Uğramak.

u. 96/12

u. -dım 92/02

[=2]

uğrı Samanyolu, kehkeşan.

u.+(saman uğrısı) 22/12

[=1]

uğurlu Uğurlu.

u. 7/18

[=1]

uğursuz Uğursuz.

u. 7/17

[=1]

ukar Dünya.

u. 36/15

[=1]

ula- Ulamak, eklemek.

u. -mak 52/10

[=1]

ulak Haberci.

u. 37/20

[=1]

ulaş- Ulaşmak.

u. -amadım 80/18

u. -mak 52/11

u. -malısın 80/16

[=3]

‘ulemâ Ar. Âlimler, bilginler.

u. 82/17

[=1]

ulu Ulu.

u. 7/20

[=1]

ululuk Ulu olma durumu, yücelik.

u. 96/14

[=1]

um- Ummak.

u.-mak 52/13

[=1]

unut- Unutmak.

u. 65/08, 65/10

u. -a 76/01

u. -acak 76/01

u. -mak 65/08, 76/01

u. -maya 76/01

u. -mayacak 76/01

u. -mayasın 84/07

u. -maz 76/01

u. -muyor 76/01

u. -unuz 65/08

u. -up 96/15

u. -ur 76/01

u. -uyor 76/01

[=15]

ur Hastalıklı kitle veya yumru.

u. 37/13

[=1]

‘urs Ar. Ziyafet.

u.+(hazret-i Adem-i ‘urs-ı tohm-ı ezhâr-ı esmâ-yı gûn-a-gûn) 2/04

[=1]

uruba Giysi.

u. 16/20

[=1]

us Akıl.

u. 37/18

[=1]

usan Usanç.

u. 29/12

[=1]

usan- Usanmak.

u.-mam 81/09

[=1]

uslu Uslu.

u. 7/15

[=1]

usluca Akıllıca.

u. 97/15

[=1]

ustura Far. Tıraşta kullanılan çok keskin, açılır kapanır bıçak.

u. 37/17

[=1]

usûl Ar. Yöntem.

u.+u+talimiyenin 43/kenar

[=1]

uşak Erkek hizmetçi.

u. 11/15

[=1]

uşbu Bu işaret sıfâtının yazıda kullanılan eski bir şekli, işbu, işte bu.

u. 2/09

[=1]

utan- Utanmak.

u.-mak 52/02

[=1]

utandır- Utandırmak.

u.-mak 52/01

[=1]

utangın Utangaç.

u. 7/10

[=1]

utanmaz Utanmaz, arsız.

u. 7/11

[=1]

uy- Uymak.

u. -arsan 97/20

u. -mak 52/17

u. -maya 96/16

[=3]

uyan- Uyanmak.

u. -mak 52/15

[=1]

ûyân Dağ.

u. 37/06

[=1]

uyandır- Uyandırmak.

u.-mak 52/14

[=1]

uyanık Uyanık.

u. 7/01

u.+kal- Etrafında olup bitenlerden haberdar olup ona göre dikkatli davranan. 87/02

[=2]

uydur- Uydurmak.

u.-mak 52/16

[=1]

uyku Uyku.

u. 37/07

u.+dan 86/21

[=2]

uyluk Uyluk.

u. 4/09

[=1]

uyu- Uyumak.

u. -mak 52/18

[=1]

uyuz Uyuz.

u. 33/04

[=1]

uzak Uzak.

u. 95/12, 97/14, 97/17

u. et- Uzaklaştırmak. 63/10

u. ol- Uzak olmak. 96/03

[=5]

uzat- Uzatmak.

u. mak(dil uzat-) 96/10

[=1]

uzun Uzun.

u. 7/13

u. boylu Boyu uzun olan. 7/14

[=2]

Ü

üç Üç (sayı adı).

ü. 34/01, 34/11, 43/kenar, 84/05, 87/12

ü.+(beşte bir) 36/05

ü. ambarlı Eski savaş gemilerinde topların yerleştirildiği kat. 32/06

ü.+e 94/01

ü.+te 93/23

ü.+te bir Üçte bir. 35/19, 36/02

[=11]

üçer Üçer (üleştirme sayı ismi).

ü. 35/09

[=1]

üçüncü Üçüncü (sıra sayısı ismi).

ü. 10/06, 26/15, 34/19, 36/07, 48/08, 62/18, 65/13, 75/16, 78/17, 83/08, II/07, II/17, III/07, IV/13, V/08, V/11, VI/17, VII/05, VII/11

[=19]

üfür- Üflemek.

ü. -mek 59/06

[=1]

ülke Ülke.

ü. 21/03

[=1]

ülker Ülker, yıldız kümesi.

ü. 22/05

[=1]

ümit Far. Umut.

ü. et- 63/08

[=1]

ümitsizlik Umutsuzluk.

ü. 29/11

[=1]

ür- Ürmek, havlamak.

ü. -mek 59/02

[=1]

üslûb Ar. Tarz.

ü.-ı sühûlet-i ihtisâs Eğitimin kolay şekli. 3/01

ü.-u taleb.im İstenilen tarz. 51/kenar

[=2]

üst Üst.

ü. 28/19

[=1]

ütü Ütü..

ü. 37/09

[=1]

üz- Üzmek.

ü. -mek 59/04

[=1]

üzengi Ata binebilmek için ayakla üzerine basılan, bir kayışla eğerin yanına asılmış, altı düz mâdenî halka.

ü. 37/16

[=1]

üzere Niyet, amaç bildirir.

ü. 3/01, 3/06, 3/12, 43/15, 43/16, 65/03, 77/24, 80/kenar

ü.+dir 75/03

ü.+ye 45/11, IV/01

[=11]

üzeri Üst tarafı.

ü.+me 45/12

ü.+mize 45/15

ü.+ne 45/13, 45/14, 45/17, 66/12, 67/11, 67/20, 68/17, 69/05, 70/02, 70/11, 71/11, 71/20, 72/17, 73/06

74/06, 74/15

ü.+nize 45/16

[=19]

üzüm Üzüm.

ü. 13/12

ü.+(köpek üzümü) 24/04

ü.+(kuru üzüm) 15/20

ü. asması Üzüm asması. 2/19

[=4]

V

vâcip Ar. Yapılması gerekli olan.

v. 96/12

v.+dir 84/08

v.+tir 97/16

[=3]

vahîd Ar. Tek, yalnız.

v. 35/07

[=1]

vâkı'a Olmuş olan şey.

V. 91/19, 92/24

[=2]

vâkî Ar. Olan, vukû bulan.

v. 46/kenar

[=1]

vakit Ar. Zaman.

v. 81/20, 82/11, 84/07, 86/06, 87/17, 89/22, 91/22, 94/17

v.+i 83/05

v.+idir 80/07, 80/20

[=11]

vakt Ar. Vakit.

v.+i 81/02, 81/12

v.+i('ucâlet-ül vakti) 3/16

v.+in 81/05

v.+inde 80/21, 81/06, 81/07

v.+inde(kuşluk vaktinde) 92/02

[=8]

var Var.

v. 48/08, 48/08, 48/09, 48/09, 48/10, 48/10, 48/11, 48/11, 48/12, 48/12, 48/13, 48/13, 48/14, 48/14, 49/01, 49/15, 50/08, 51/01, 65/02, 65/05, 75/20, 75/20, 80/21, 83/15, 85/02, 85/03, 88/20, 89/02, 90/06, 91/12, 91/13, 92/05, 94/02, 94/11, 95/07, IV/13, IV/14, IV/16, IV/18, IV/20, V/03

v. idi 49/02, 49/02, 49/03, 49/03, 49/04, 49/04, 49/05, 49/05, 49/06, 49/06, 49/07, 49/07

v. iken 51/02, 51/02, 51/03, 51/03, 51/04, 51/04, 51/05, 51/05, 51/06, 51/06, 51/07, 51/07

v. imiş 49/16, 49/16, 49/17, 49/17, 49/18, 49/18, 49/19, 49/19, 49/20, 49/20, 49/21, 49/21

v. ise 50/09, 50/09, 50/10, 50/10, 50/11, 50/11, 50/12, 50/12, 50/13, 50/13, 50/14, 50/14

v.+dır 84/10, 88/22, 91/18, 93/16, 97/08

v. et- Var etmek. 64/11

v. idi 83/16

v. imiş 89/12

v. mı idi 89/09

v. mı idi 80/12

[=99]

var- Varmak.

v. -dı 87/03

v. -mak 57/12

v. -sa 97/02

[=3]

vâv Arap alfabesinin yirmi altıncı, Osmanlı Türkçesinin yirmi dokuzuncu harfi ve bu harfin adı.

v. 46/19, 70/21, 73/16, 75/08, 75/10, 75/13, 75/15

[=7]

vay Çeşitli duygularda anlamı kuvvetlendirir.

v. 79/11

[=1]

vaz‘ Ar. Konulan, yerleştirilen.

v. olun- Yerleştirilmek. 77/19

[=1]

vazgeç- Vazgeçmek.

v. -ip 3/19

v. -mek 64/12

[=2]

ve bağ. Ve.

v. 2/02, 2/03, 2/04, 2/05, 2/05, 2/05, 2/06, 2/07, 2/07, 2/08, 3/01, 3/01, 3/02, 3/02, 3/02, 3/02, 3/02, 3/02, 3/03, 3/05, 3/07, 3/07, 3/09, 3/10, 3/10, 3/14, 3/16, 3/18, 3/18, 3/18, 4/02, 4/04, 10/06, 11/02, 11/02, 13/09, 22/15, 22/15, 26/15, 27/14, 33/20, 42/21, 43/02, 43/19, 44/kenar, 44/kenar, 44/kenar, 44/kenar, 44/kenar, 44/kenar, 44/kenar, 44/kenar, 44/kenar, 44/kenar, 46/09, 46/19, 46/19, 51/18, 51/kenar, 51/kenar, 51/kenar, 64/16, 64/16, 64/16, 64/17, 64/18, 64/19, 65/03, 65/06, 65/06, 65/06, 65/06, 65/06, 65/10, 65/14, 65/17, 65/kenar, 65/kenar, 65/kenar, 66/01, 66/02, 66/02, 66/03, 66/03, 66/04, 67/01, 67/01, 67/01, 67/02, 67/02, 68/08, 69/14, 70/20, 70/21, 71/01, 71/02, 71/03, 72/08, 72/08, 72/08, 72/09, 72/09, 72/09, 73/14, 73/16, 73/16, 73/17, 73/17, 73/17, 75/03, 75/07, 75/10, 75/12, 75/15, 75/19, 75/19, 75/21, 75/kenar, 75/kenar, 76/01, 77/07, 78/11, 78/12, 79/05, 80/22, 80/22, 80/kenar, 82/06, 85/04, 88/13, 91/17, 91/21, 92/06, 92/07, 92/12, 95/08, 95/09, 95/10, 95/15, 95/20, 95/21, 96/02, 97/19, 97/25, 97/26, 97/27, 97/28, II/04, II/07, II/08, II/08, II/09, II/15, II/15, II/17, II/19, III/06, III/12, VI/18, VI/19, VII/07

v.+(‘arz ve ihdâ kılın-) 2/08

v.+(beyân ve ta‘rif kıl-) 3/04

v.+(cem‘ ve terkîp olun-) 3/12

v.+(Hidâyet-i Mübtedîyân ve Miftâh-ı Lûgat-ı Osmâniyân) 3/13

v.+(kâ‘ide-i -lu ve -li) III/10

v.+(kâ’inat-ı zemin ve zemân) 2/04

v.+(meyl ve rağbeti ol-) 3/06

v.+(mühim ve zarûrî bulun-) 3/11

[=168]

Vehbî Ar. Özel isim.

v. 95/03, 95/05, 95/08, 95/15, 96/01, 96/19, 97/06, 97/17, 97/22

v.+(mükâleme-i Kemâl bâ Vehbî) 95/01, VII/19

[=11]

veled Ar. Oğul .

v.+(seyyid-i veled-i Adnanın) 2/07

[=1]

ver- Vermek.

v. -dikten 94/21

v. -dim 84/22, 89/11

v. -dim(peşin ver-) 89/18

v. -din 84/19

v. -eyim(nasihat ver-) 95/22

v. -ici(su ver-) 12/18

v. -ip 87/14

v. -ir 86/12, 97/25

v. -irsin 84/16

v. -medim 85/07

v. -mediniz 83/18

v. -mek 62/15

v. -mek(el ver-) 63/04

v. -mek(gönül ver-) 64/09

v. -mek(kulak ver-) 64/03

v. -mek(öğüt ver-) 63/12

v. -mek(söz ver-) 63/12

v. -mem 84/18

v. -meyesin 85/14, 97/28

v. -seydiniz(haber ver-) 92/09

v. -sin 83/15, 86/19

[=25]

veresiye Bedeli sonradan ödenmek üzere yapılan alış veriş.

v. 42/16

[=1]

vesîle Ar. Sebep, bahâne

v. ol- 94/09

[=1]

vırılda- Vırıldanmak.

v. -mak 62/14

[=1]

vur- Vurmak.

v. -mak 52/06

v.-mak(tokat vur-) 63/21

v.-mak(yüze vur-) 64/06

[=3]

Y

yâ (ye) Ar. Arap alfabesinin yirmi sekizinci, Osmanlı Türkçesinin otuz birinci harfidir.

y. 43/09, 66/03

[=2]

ya bağ. Ya.

43/04, 43/04, 43/07, 43/08, 43/09, 43/09, 43/10, 43/11, 43/12, 43/13, 43/14, 43/15, 43/15, 43/15, 43/15, 43/kenar, 78/14, 96/06, 96/07, 96/07, 96/08, 96/08, 96/09, 96/09, 96/10, 96/10, 96/11, 96/12, 96/13, 96/14, 96/14, 96/15, 96/16, 96/16, 96/17, 96/17

y.+(kâʿide-i+lık+ya+lik) III/09

[=37]

yâ Seslenme, onay, şaşkınlık, hayret anlamında kullanılan ünlem.

y. 79/12, 80/14, 81/04, 84/19, 82/06, 85/03, 85/22, 87/06, 88/03, 91/12, 92/18,

[=11]

yabancı Yabancı.

y. 10/02

[=1]

yağ Yağ.

y. 16/06

y.+(simsim yağı) 15/01

[=2]

yağ- Yağmak.

y. -mak 57/03

y. -mazsa 92/22

[=2]

yağlık Yağlık.

y. 20/12

[=1]

yağma Birçok kişinin zor kullanarak ele geçirdikleri malı alıp kaçması.

y. 32/02

[=1]

yağmacı Yağma eden kimse veya ordu.

y. 10/03

[=1]

yağmur Yağmur.

y. 22/11, 92/22

[=2]

yağmurluk Yağmurluk.

y. 17/13

[=1]

yahmur Salyongoz.

y. 26/11

[=1]

yahni Far. Bol soğanla pişirilen et yemeği

y. 16/07

[=1]

yâhut Far. Veya.

y. 43/01, 51/17, 64/18, 65/02, 65/05,69/03, 70/21, 73/15, 73/15, 77/15, 77/16, 78/15, 92/21, 96/09

[=14]

yak-Yakmak.

y. -mak 57/05, 57/18

[=2]

yaka Yaka.

y. 17/14

[=1]

yakala- Yakalamak.

y. -mak 57/19

[=1]

yakıl- Yakılmak.

y. -mak 57/17

[=1]

yakın Yakın.

y. 42/08

y.+larda 95/05

[=2]

yakış- Yakışmak.

y. -ır 92/23

y. -mak 57/15

[=2]

yaklaş- Yaklaşmak.

y. -mak 57/16

[=1]

yâkût Ar. Yâkut.

y. 27/05

[=1]

yala- Yalamak.

y. -mak 57/20

[=1]

yalan Yalan.

y. 42/03, 82/22, 83/01

y. söyle- 64/04, 83/02, 96/07

[=6]

yalancı Yalancı.

y. 10/05

y. dolma 16/09

[=2]

yalı Yalı.

y. 22/01

[=1]

yalnız e. Yalnız.

y. 42/04, 46/09, 80/13

y. ol- Yalnız olmak. 64/02

[=4]

yaltaklan- Yaltaklanmak.

y. -mak 57/21

[=1]

yalvar- Yalvarmak.

y. -dığından 84/22

y. -mak 57/07

[=2]

yamacı Ayakkabı tamircisi.

y. 13/05

[=1]

yamala- Yamalamak.

y. -mak 57/08

[=1]

yan Yan.

y. 6/13, 29/04, 78/08

[=3]

yan- Yanmak.

y. -mak 57/10, 57/19

[=2]

yana Yana, -e doğru.

y.+(-den yana) 78/19

[=1]

yanak Yanak.

y. 6/14

[=1]

yanaş- Yanaşmak.

y. -mak 57/09

[=1]

yanaz İnatçı, huysuz, aksi, hırçın.

y. 10/04

[=1]

yani Yani.

y. 46/19

[=1]

yanlış Yanlış.

y. 42/09

[=1]

yansıl- Yansılmak, saygısızlık etmek.

y. -mak 57/06

[=1]

yap- Yapmak.

y. -ıyorsun 80/06

y. -mak 57/15

[=2]

yapakçı Yapağı tüccârı.

y. 13/06

[=1]

yapıl- Yapılmak.

y. -magın 80/22

y. -mak 57/11

[=2]

yapış- Yapışmak.

y. -mak 57/14

[=1]

yapışık Yapışık.

y. 42/18

[=1]

yapıştır- Yapıştırmak.

y. -mak 57/13

[=1]

yaprak Yaprak.

y. 24/08

[=1]

yara Yara.

y. 33/18

[=1]

yara- Yaramak.

y. -mak 57/12

[=1]

yarala- Yaralamak.

y. -mak 57/04

[=1]

yaramaz Yaramaz.

y.+ların 95/18

y. ol- Yaramaz olmak. 97/21

[=2]

yararlı Yararlı.

y. 9/21

[=1]

yarasa Yarasa.

y. 26/12

[=1]

yarat- Yaratmak.

y. -mak 57/17

[=1]

yardım Yardım.

y. 42/01

y. et- Yardım etmek. 64/01

[=2]

yarı Yarı, yarım olan.

y.+(gece yarısı) 28/10

y.+sına(gece yarısına) 87/01

[=2]

yarım Yarım.

y. 35/18

y.+(bir yarım sâ‘at) 28/12

[=2]

yarın Yarın.

y. 28/14, 88/06, 88/15

y.+a 91/22, 91/24

y. değil öbür gün Yarın değil öür gün. 28/15

[=6]

yarlaga- Yarlagamak, suç bağışlamak.

y. -mak 57/18

[=1]

yasak Yasak.

y. et- Yasaklamak. 64/03

[=1]

yasakçı Elçi, konsolos vb.nin muhâfızı.

y. 13/04

[=1]

yasdan- Yasdanmak, yaslanmak.

y. -mak 57/02

[=1]

yassı Yassı, basık ve yayvan.

y. 42/06

[=1]

yassıl- Yassı duruma gelmek.

y. -mak 57/14

[=1]

yastık Yastık.

y. 20/14

y.+(yüz yastığı) 20/18

y. örtüsü Yastık örtüsü. 20/15

[=3]

yaş 1. Yaş. 2. Nemli.

y. 6/12, 42/02

y.+ına 82/16

[=3]

yaşa- Yaşamak.

y. -mak 57/01

[=1]

yaşar- Yaşarmak.

y. -mak 57/21

[=1]

yaşmak İnce tülbentten yüz örtüsü.

y. 16/19, 17/12

[=2]

yat- Yatmak.

y. -mak 57/16

[=1]

yatak Yatak.

y. 21/13

y. odası Yatak odası. 18/19

[=2]

yatsı Yatsı.

y. 28/13

[=1]

yavaş Yavaş.

y. 79/14

[=1]

yavaşla- Yavaşlamak.

y. -mak 58/01

[=1]

yavru Yavru.

y. 26/10

[=1]

yavuklu Sözlü, nişanlı.

y. 11/01

[=1]

yavuz Fena, kötü, sert.

y. 10/01

[=1]

yay Yay.

y. 32/02

[=1]

yayan Yayan.

y. 42/17, 90/14

[=2]

yaz Yaz, mevsim.

y. 27/18,

[=1]

yaz- Yazmak.

y. 64/16, 65/19, 64/21, 65/12, 65/15, 76/03, 85/16, 86/09

y. -a 74/01, 77/01

y. -a idi 74/10, 77/02

y. -a idik 74/11

y. -a idiler 74/13

y. -a idim 74/08

y. -a idin 74/09

y.-a idiniz 74/12

y. -a imiş 74/19, 77/03

y. -a imişim 74/17

y. -a imişiz 74/20

y. -a imişler 75/01

y. -a imişsin 74/18

y. -a imişsiniz 74/21

y. -acağım 71/04, 88/16

y. -acağız 71/07

y. -acak 64/16, 71/06, 76/18

y. -acak+idi 71/15, 76/19

y. -acak+idik 71/16

y. -acak+idiler 71/18

y. -acak+idim 71/13

y. -acak+idin 71/14

y. -acak+idiniz 71/17

y. -acak+imiş 72/03, 76/20

y. -acak+imişim 72/01

y. -acak+imişiz 72/04biz

y. -acak+imişler 72/06

y. -acak+imişsin 72/21

y. -acak+imişsiniz 72/05

y. -acaklar 71/09

y. -acaksın 71/05

y. -acaksınız 71/08

y. -alar 74/04

y. -alım 74/02

y. -an 75/14, 77/05

y. -ar 69/18, 76/15

y. –ar idi 70/06, 76/16
y. –ar idik 70/07
y. -ar idiler 70/09
y. –ar idim 70/04
y. –ar idin 70/05
y. -ar idiniz 70/08
y. –ar imiş 70/15, 76/17
y. –ar imişim 70/13
y. –ar imişiz 70/16
y. –ar imişler 70/18
y. –ar imişsin 70/14
y. –ar imişsiniz 70/17
y. -arım 69/16
y. -arız 69/19
y. -arlar 69/21
y. -arsın 69/17
y. -arsınız 69/20
y. -asın 73/20
y. -asınız 74/03
y. -ayım 73/19
y. -dı 64/16, 66/07, 76/07
y. –dı idi 66/16, 76/08
y.-dı+idik 66/17
y. -dı idiler 66/19
y. -dı idim 66/14
y. -dı idin 66/15
y. -dı idiniz 66/18
y. -dığınız 84/06
y. -dık 66/08
y. -dılar 66/10, 66/19
y. -dım 66/05, 88/07, 88/19
y. -dın 66/06
y. -dınız 66/09
y. -ınız 64/21
y. -ıp 3/04
y. -ıyor 68/12, 76/12
y. -ıyor idi 68/21, 76/13
y. -ıyor idik 69/01
y. -ıyor idiler 69/03
y. -ıyor idim 68/19
y. -ıyor idin 68/20
y. -ıyor idiniz 69/02
y. -ıyor imiş 69/09, 76/14
y. -ıyor imişim 69/07
y. -ıyor imişiz 69/10
y. -ıyor imişler 69/12
y. -ıyor imişsin 69/08
y. -ıyor imişsiniz 69/11
y. -ıyorlar 68/15
y. -ıyorlar idi 69/03
y. -ıyorsun 68/11
y. -ıyorsunuz 68/14

y. -ıyorum 68/10
y. -ıyoruz 68/13
y. -ma 65/12, 76/04
y. -madı 76/07
y. -madı idi 76/08
y. -mak 57/20, 64/16, 64/21, 76/02
y. -malı 76/21
y. -malı idi 73/01, 76/22
y. -malı idik 73/02
y. -malı idiler 73/04
y. -malı idim 72/19
y. -malı idin 72/20
y. -malı idiniz 73/03
y. -malı imiş 73/10, 76/23
y. -malı imişim 73/08
y. -malı imişiz 73/11
y. -malı imişler 73/01
y. -malı imişsin 73/09
y. -malı imişsiniz 73/12
y. -malıdır 72/12
y. -malıdırlar 72/15
y. -malısın 72/11
y. -malısınız 72/14
y. -malıyım 72/10
y.-malıyız 72/13
y.-mamak 76/02
y.-mamalı 76/21
y.-mamalı+idi 76/22
y. -mamalı imiş 76/23
y. -mamış 76/09
y. -mamış idi 76/10
y. -mamış imiş 76/11
y. -masın 65/19, 76/06
y. -masınlar 65/19
y. -maya 77/01, 86/06
y. -maya idi 77/02
y. -maya imiş 77/03
y. -mayacak 76/18
y. -mayacak idi 76/19
y. -mayacak imiş 76/20
y. -mayan 77/05
y. -mayınız 65/12
y. -maz 76/15
y. -maz idi 76/16
y. -maz imiş 76/17
y. -mış 67/06, 76/09
y. -mış idi 67/15, 76/10
y. -mış idik 67/16
y. -mış idiler 67/18
y. -mış+idim 67/13
y. -mış idin 67/14
y. -mış idiniz 67/17

y. -mış imiş 68/03, 76/11

y.-mış+imişim 68/01

y.-mış+imişiz 68/04

y. -mış imişler 68/06

y. -mış imişsin 68/02

y. -mış imişsiniz 68/05

y. -mışım 67/04

y. -mışız 67/07

y. -mışlar 67/09

y. -mışsın 67/05

y. -mışsınız 67/08

y. -mıyor 76/12

y. -mıyor idi 76/13

y. -mıyor imiş 76/14

y. -sın 65/15, 76/05

y. -sınlar 65/15

[=196]

yazı Yazı.

y. 82/07

y.+da 3/08

[=2]

yazıcı Kâtip.

y. 13/03, 75/09, 77/04

[=3]

yazık Yazık.

y. 79/13

[=1]

yazıl- Yazılmak.

y.-dığı 74/kenar

y. -dıysada 74/kenar

y. -mış idi 80/kenar

[=3]

yazmayıcı Yazma işini yapmayan.

y. 77/04

[=1]

ye Bk. Yâ.

y. 70/21, 73/16, 73/17, 75/08, 75/08, 75/13, 75/13, 75/19, 75/21

[=9]

yedi Yedi (sayı ismi).

y. 34/05, 34/15

y.+(sekizde yedi) 36/03

y.+de altı Yedide altı. 36/02

y.+de bir Yedide bir. 35/19

[=5]

yedinci Yedinci (sıra sayı ismi).

y. 17/19, 28/18, 34/18, 68/07, 90/01, II/10, II/21, V/19, VII/16

[=9]

yedir- Yedirmek.

y. -mek 62/03

[=1]

yedişer Yedişer (üleştirme sayısı).

y. 35/13

[=1]

yeğen Yeğen.

y. 11/01

[=1]

yektâ Far. Eşsiz, tek.

y.+(dürr-i yektâ-yı kân-ı risâlet) 2/06

[=1]

yel Rüzgâr.

y. 22/12

[=1]

yelek Yelek.

y. 17/16

[=1]

yelken Yelken.

y. 32/19

[=1]

yelpaze Yelpaze.

y. 20/16

[=1]

yem Hayvan yiyeceği.

y. 42/10

[=1]

yemek Aş, yemek.

y. 16/11

y. odası 18/20

[=2]

yemeni Tülbent.

y. 17/17, 91/21

[=2]

yemiş Meyve.

y. 16/10

[=1]

yen Giyecek şeylerin kol kısmı.

y. 17/15

[=1]

yeni Yeni.

y. 3/12

[=1]

yer Yer.

y. 22/02

y. elması 16/08

y.+e 90/14, 92/14

y.+ini 43/20

y.+lere 96/12

y.+leri 94/14

[=7]

yetmiş Yetmiş (sayı ismi).

y. 34/08

[=1]

yetmişer Yetmişer (üleştirme sayı ismi).

y. 35/12

[=1]

yetmişinci Yetmişinci (sıra sayısı ismi).

y. 35/01

[=1]

yeynî Hafif.

y. 42/18

[=1]

yeyü Besin.

y. 16/15

[=1]

yık- Yıkmak.

y. -mak 58/06

[=1]

yıkık Yıkılmış olan.

y. 42/07

[=1]

yıl Yıl, sene.

y. 28/17, 90/15

[=2]

yılan Yılan.

y. 26/13

[=1]

yıldırım Yıldırım.

y. 22/13

[=1]

yıldız Yıldız.

y. 22/14

y.+(kuyruklu yıldız) 22/06

y. böceği Yıldız böceği, ateş böceği. 26/14

y. tarafı Yıldız tarafı. 29/05

[=4]

yırt- Yırtmak.

y. -mak 57/13

[=1]

yine Yeniden.

y. 89/04, 91/01

[=2]

yirmi Yirmi (sayı ismi).

y. 32/20, 33/20, 34/03, 36/07, III/05, III/06, III/07

[=7]

yirminci Yirminci (sıra sayısı ismi).

y. 32/04, 35/01, III/04

[=3]

yirmişer Yirmişer (üleştirme sayı ismi).

y. 35/07

[=1]

yitik Kayıp olan şey.

y. 42/05

[=1]

yoğurt Yoğurt.

y. 16/13

[=1]

yok Yok.

y. 48/08, 48/15, 48/16, 48/16, 48/17, 48/17, 48/18, 48/18, 48/19, 48/19, 48/20, 48/20, 48/21, 48/21, 49/08, 50/01, 50/15, 51/08, 79/15, 81/10, 87/19, IV/13, IV/15, IV/17, IV/19, V/02, V/04

y. idi 49/09, 49/09, 49/10, 49/10, 49/11, 49/11, 49/12, 49/12, 49/13, 49/13, 49/14, 49/14

y. iken 51/09, 51/09, 51/10, 51/10, 51/11, 51/11, 51/12, 51/12, 51/13, 51/13, 51/14, 51/14

y. imiş 50/02, 50/02, 50/03, 50/03, 50/04, 50/04, 50/05, 50/05, 50/06, 50/06, 50/07, 50/07

y.+ise 50/16, 50/16, 50/17, 50/17, 50/18, 50/18, 50/19, 50/19, 50/20, 50/20, 50/21, 50/21

y. de- 64/09

y. et- 64/08

y.+tu 80/13, 80/15

y.+tur 44/kenar, 81/08, 94/05

[=82]

yokla- Yoklamak.

y. -mak 58/04

y. -mak(ağız yokla-) 63/01

[=2]

yoksa Yoksa.

y. 78/16

[=1]

yokuş Yokuş.

y. 42/13

[=1]

yol 1. Yol. 2. İlke, sistem, usul, tarz.

y. 22/01

y+(ıslak yol) 22/02

y+a getir- Ters bir durumu düzeltmek. 64/12

y+dan 95/13

y+una koy- Düzene sokmak. 64/11

[=5]

yol- Yolmak.

y. -mak 58/06

[=1]

yoldaş Yol arkadaşı.

y. 10/04

[=1]

yolla- Yollamak.

y. -dı 88/14

y. -mak 58/05

[=2]

yollu Kötü yola düşmüş kadın.

y. ol- Kötü yola düşmek. 64/10

[=1]

yor- Yormak.

y. -mak(düş yor-) 63/07

[=1]

yorgan Yorgan.

y. 20/17

[=1]

yorgancı Yorgan satan kimse.

y. 13/07

[=1]

yorgun Yorgun.

y. 10/01

[=1]

yorul- Yorulmak.

y. -mak 58/03

[=1]

yu- Yumak, yıkamak.

y. -mak 58/03

[=1]

yudum Sıvı içiminde ağza alınan miktar.

y. 42/10

[=1]

yufka Yufka.

y. 16/14

[=1]

yukarı Yukarı.

y. 29/06, 78/09

[=2]

yulaf Rum. Yulaf.

y. 24/09

[=1]

yum- Yummak.

y. -mak 58/04

[=1]

yumrucuk Küçük yumru, ufak şişkinlik.

y. 33/19

[=1]

yumruk Yumruk.

y. 6/17

[=1]

yumurta Yumurta.

y. 16/12

[=1]

yumuşa- Yumuşamak.

y. -mak 58/02

[=1]

yumuşak Yumuşak.

y. 10/05

y.+ı(kulak yumuşağı) 6/13

[=2]

yumuşat- Yumuşatmak.

y. -mak 58/01

[=1]

yun- Yunmak, yıkanmak.

y. -mak 58/05

[=1]

yuriş Hücum.

y. 32/03

[=1]

yut- Yutmak.

y. -mak 58/02

[=1]

yuvarlak Yuvarlak.

y. 42/16

[=1]

yüğrük İyi yürüyen, iyi koşan.

y. 10/03

[=1]

yük Yük.

y. 42/14

[=1]

yükleme Yüklemek işi.

y. 32/03

[=1]

yüklük Yüklük.

y. 18/21

[=1]

yüksek Yüksek.

y. 20/19, 42/15

[=2]

yürek Kalp.

y. 6/15

[=1]

yüreksiz Yürekli olmayan, cesaretsiz.

y. 10/02

[=1]

yüreksizlik Cesaretsizlik.

y. 29/20

[=1]

yürü- Yürümek.

y. -mek 62/16

[=1]

yüz 1. Yüz, çehre, surat. 2. Sayı adı. 3. Kılıf.

y. 6/16, 34/11, 34/12, 34/15, 88/10

y. yastığı Yüz yastığı. 20/18

y. çevir- 64/05

y.+e(yüz yüze gel-) 64/07

y.+e vur- Yüzüne vurmak. 64/06

y. tut- Yönelmek. 83/17

y. yüze gel- Yüz yüze gelmek. 64/07

[=11]

yüz- Yüzmek.

y. -mek 62/17

[=1]

yüzbaşı Yüzbaşı.

y. 32/01

[=1]

yüzde Yüzdelik.

y. 91/13

[=1]

yüzer Yüzer (üleştirme sayı ismi).

y. 35/15

[=1]

yüzlü Yüzü herhangi bir nitelikte olan.

y.+(güleç yüzlü) 9/12

[=1]

yüzük Yüzük.

y. 17/18, 42/11

[=2]

yüzüncü Yüzüncü (sıra sayı ismi).

y. 35/04

[=1]

yüzünç İyi yüzücü.

y. 13/08

[=1]

yüzyıllık Asırlık.

y. 28/16

[=1]

Z

zâ (zây) Ar. Arap alfabesinin on birinci, Osmanlı Türkçesinin on üçüncü harfi ve bu harfin adı.

z. 46/19

z. -y 67/02, 75/18, 75/19

[=4]

zâbıtan Ar. Zabıta.

z.+(saf zabıtân) 31/12

[=1]

zambak Ar. Zambak.

z. 23/01

[=1]

zarar Zarar.

z. çektir- Zarara uğratmak. 85/01

z.+ı 85/02, 85/03

z.+larından 97/11

[=4]

zarûrî Ar. Zorunlu.

z.+(mühim ve zarûrî bulun-) 3/11

[=1]

zât Ar. Kişi.

z.(hatt-ı zatında) 97/15

[=1]

zayıflık Zayıf olma durumu.

z. 33/05

[=1]

zebân Far. Dil.

z.+(canîb-i zebân dırazlıktan) 3/17

z.+(tahsîl-i zebân-ı Türkiye) 3/06

[=2]

zehir Far. Zehir.

z. 39/20

[=1]

zemân Ar. Zaman, vakit.

z.+(kâ'inât-ı zemîn ve zemân) 2/04

[=1]

zemîn Far. Yer, mahal.

z.+(aksâm-ı zemîn) 27/19, II/20

z.+(kâ'inât-ı zemîn ve zemân) 2/04

z.+i+bustân 2/02

[=4]

zencefil Ar. Zencefil.

z. 14/14

[=1]

zengin Far. Zengin, varlıklı.

z. 8/17

[=1]

zerde Far. Zerde, şekerli pirinç tatlısı.

z. 14/13

[=1]

zevk Ar. Zevk.

z+(erbâb-ı zevk) 95/09

[=1]

zeytinyağı Zeytinyağı.

z. 14/15

[=1]

zırh Far. Zırh.

z. 31/01

[=1]

zîrâ Far. Çünkü.

z. 78/20, 83/01, 95/13, 95/18, 97/03

[=5]

Zîver Far. Özel isim.

z. 87/01, 87/012, 87/04, 87/08, 87/10, 87/15, 87/18, 87/21, 88/04, 88/06, 88/10

z.+(lisân-ı insan-ı Zîver-i nâtıka) 2/05

z.+(mükâleme-i Râsim bâ Zîver) 86/20, VII/14

[=14]

ziyade Ar. Çok.

z. 75/08, 75/13, 75/17, 91/08, 97/20

[=5]

ziyaret Ar. Ziyaret.

z. et- Ziyaret etmek. 83/19

[=1]

zorla- Zorlamak.

z. -mak 54/01

[=1]

zugar Tazı.

z. 25/13

[=1]

züğürt Parasız (kimse).

z. 8/18

[=1]

zülâm Fakir, yoksul.

z. 8/16

[=1]

zülf Far. Saç lülesi.

z. 5/11

[=1]

zürnapa Ar. Zürafa.

z. 25/12

[=1]

5. TIPKIBASIM

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

SAFVET, Mustafa 19.yy.
[Hidayet-i Mübtediyan ve Miftah-ı Lügat-ı Osmaniyan]
[Mısır, 1275/1858], (23x16), 100 s., litho.
77648, 494.35-3 = 927 Sa.1

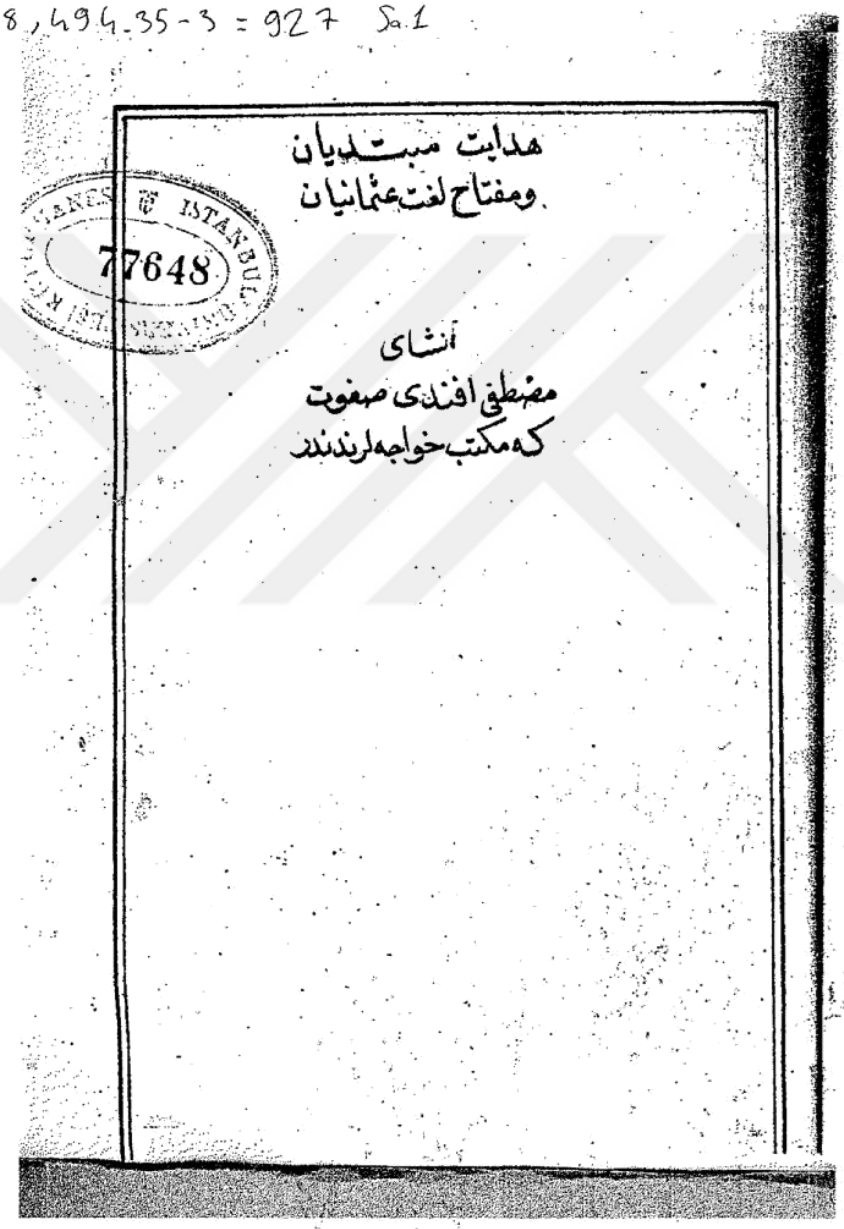

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

فهرستِ هدايتِ مبتديان

صحيفه		
٢	خطبهٔ كتاب	
٤	باب اول اسما ونعوت	
٤	برنجی درس	اعضائی انسان
٦	ایکنجی درس	صفات انسان
١٠	اوچنجی درس	اقارب وانساب
١١	دردنجی درس	رتب وحرف وصنایع
١٣	بشنجی درس	ماكولات ومشروبات
١٦	التنجی درس	ملبوسات
١٧	يدنجی درس	اجزای منزل
١٩	سكزنجی درس	اثاث منزل
٢٠	طقوزنجی درس	ارض
٢٢	اونجی درس	سما
٢٢	اون برنجی درس	نباتات واشجار وازهار
٢٤	اون ایکنجی درس	حیوانات
٢٦	اون اوچنجی درس	احجار ومعادن
٢٧	اون دردنجی درس	الوان
٢٧	اون بشنجی درس	فصول وعناصر
٢٧	اون التنجی درس	اقسام زمن
٢٨	اون يدنجی درس	جهات سائره

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

صحیفه		
٢٥	اون سکزنجی درس	احوال نفس †
٢٩	اون طقوزنجی درس	بعض اصطلاحات حربیه
٣٢	یکرمینجی درس	بعض اصطلاحات بحریّه
٣٢	یکرمی برنجی درس	امراض
٣٣	یکرمی ایکینجی درس	اعداد صحیحه باشکا وکسور
٣٦	یکرمی اوچنجی درس	مفردات شتّی
٤٠		تنبیه جمع ترکی
٤٣		قاعدهٔ لق ولك
٤٣		قاعدهٔ لو یا لی
٤٣		احوال اسم
٤٣	باب ثانی	ضمائر وفعل اعانت
٤٣	برنجی درس	احوال ضمائر
٤٤		مجرد ضمیرلر
٤٤		مضاف الیه ضمیرلر
٤٤		مفعول به ضمیرلر
٤٤		مفعول الیه ضمیرلر
٤٤		مفعول فیه ضمیرلر
٤٤		مفعول منه ضمیرلر
٤٥		مفعول لاجله ضمیرلر
٤٥		منفی ضمیرلر

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

صحیفه	
٤٥	اوزره یه متصل ضمیرلر
٤٥	ایله یه متصل ضمیرلر
٤٥	اول کلمه سنه متصل ضمیرلر
٤٥	صکره یه متصل ضمیرلر
٤٦	کبی یه متصل ضمیرلر
٤٦	ضمائر موصوله
٤٦	ایکنجی درس فعل اعانت
٤٦	فعل اعانتك حال صیغه سی
٤٧	فعل اعانتك ماضی شهودی صیغه سی
٤٧	فعل اعانتك ماضی نقلی صیغه سی
٤٧	فعل اعانتك صیغه شرطیه سی
٤٨	او فعل اعانتك صیغهٔ ظرفیه سی
٤٨	اوچنجی درس وار ایله یوق استعمالی
٤٨	وار استعمالی
٤٨	یوق استعمالی استعمالی
٤٩	وار فعل اعانتك ماضی شهودی صیغه سیله برابر
٤٩	یوق فعل اعانتك ماضی شهودی صیغه سیله برابر استعمالی
٤٩	وار فعل اعانتك ماضی نقلی صیغه سیله برابر استعمالی
٥٠	یوق فعل اعانتك ماضی نقلی صیغه سیله برابر استعمالی
٥٠	وار فعل اعانتك صیغه شرطیه سیله برابر استعمالی

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

صحیفه	
٥٠	یوق فعل اعانتك صیغهٔ شرطیه سیله برابر استعمالی
٥١	وار فعل اعانتك صیغهٔ ظرفیه سیله برابر استعمالی
٥١	یوق فعل اعانتك صیغهٔ ظرفیه سیله برابر استعمالی
٥٢	باب ثالث مصادر
٥٢	بر نجی درس مصدر قافی
٥٨	ایکنجی درس مصدر کافی
٦٢	اوچنجی درس مصدر مرکب
٦٤	باب رابع تصریف افعال
٦٤	بر نجی درس امر حاضر صیغه سی
٦٥	ایکنجی درس نهی حاضر صیغه سی
٦٥	اوچنجی درس امر غایب صیغه سی
٦٥	درد نجی درس نهی غایب صیغه سی
٦٥	بشنجی درس ماضی شهودی صیغه سی
٦٦	حکایهٔ ماضی شهودی صیغه سی
٦٦	التنجی درس ماضی نقلی صیغه سی
٦٧	حکایهٔ شهودیهٔ ماضی نقلی صیغه سی
٦٧	حکایهٔ نقلیه ماضی نقلی صیغه سی
٦٨	یدنجی درس حال صیغه سی
٦٨	حکایهٔ شهودیهٔ حال صیغه سی
٦٩	حکایهٔ نقلیهٔ حال صیغه سی

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

	صحیفه
سکزنجی درس مضارع صیغه سی	٦٩
حکایهٔ شهودیهٔ مضارع صیغه سی	٧٠
حکایهٔ نقلیهٔ مضارع صیغه سی	٧٠
طقوزنجی درس مستقبل صیغه سی	٧٠
حکایهٔ شهودیهٔ مستقبل صیغه سی	٧١
حکایهٔ نقلیهٔ مستقبل صیغه سی	٧١
اونجی درس وجوبی صیغه سی	٧٢
حکایهٔ شهودیهٔ وجوبی صیغه سی	٧٢
حکایهٔ نقلیهٔ وجوبی صیغه سی	٧٣
اون برنجی درس التزامی صیغه سی	٧٣
حکایهٔ شهودیهٔ التزامی صیغه سی	٧٤
حکایهٔ نقلیهٔ التزامی صیغه سی	٧٤
اون ایکنجی درس اسم فاعل صیغه سی	٧٥
اسم فاعل متصل صیغه سی	٧٥
اسم فاعل منقطع صیغه سی	٧٥
اون اوچنجی درس صیغه لرك منفیسی	٧٥
صیغه لرك مثبت ومنفی جدولی	٧٦
باب خامس اشارات ومبهمات	٧٧
برنجی درس حروف اشارت	٧٧
ایکنجی درس مبهمات	٧٧

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

صحیفه		
٧٧	باب سادس ادوات	
٧٧	برنجی درس	ظروف
٧٨	ایکنجی درس	عواطف
٧٨	اوچنجی درس	ادوات تعلیل
٧٩	دردنجی درس	ادوات تشبیه
٧٩	بشنجی درس	ادوات تنبیه وندا
٧٩		تتمه
٧٩	باب سابع مکالمات عشر	
٨٠	برنجی درس	مکالمهٔ افلاطون با بهرام
٨١	ایکنجی درس	مکالمهٔ توفیق با ثابت
٨٣	اوچنجی درس	مکالمهٔ جودت با حلمی
٨٤	دردنجی درس	مکالمهٔ خیری با دانش
٨٦	بشنجی درس	مکالمهٔ راسم با زیور
٨٨	التنجی درس	مکالمهٔ سودی با شکیب
٩٠	یدنجی درس	مکالمهٔ صفی با طاهر
٩١	سکزنجی درس	مکالمهٔ عزت با غالب
٩٣	طقوزنجی درس	مکالمهٔ فوزی با قدری
٩٥	اونبنجی درس	مکالمهٔ کمال با وهبی
		تمت الفهرست

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

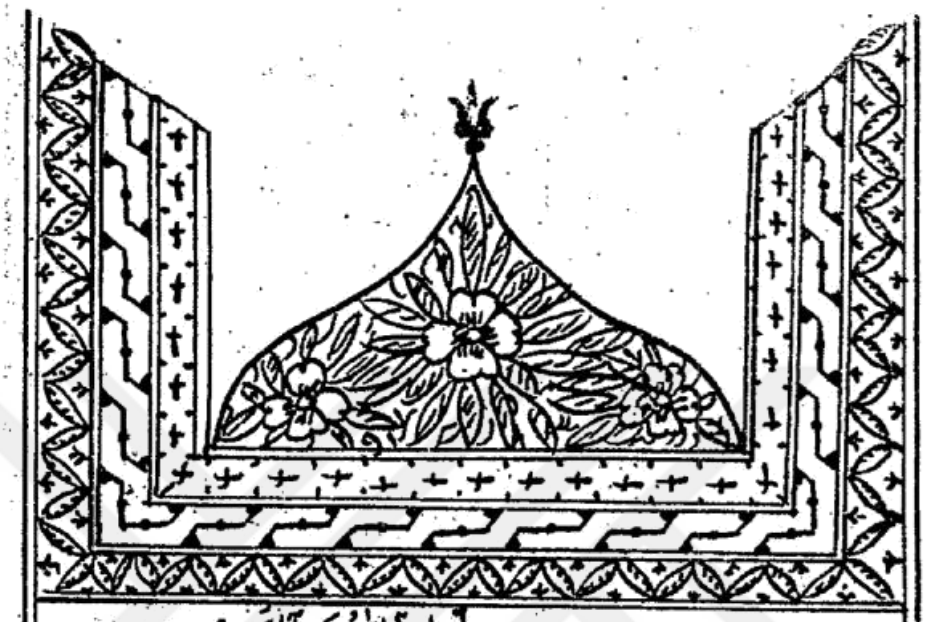

بسم الله الرحمن الرحيم

فاتحهٔ مطلوبهٔ حمد فراوان * ومقدمهٔ مرغوبهٔ شکر بی پایان *
زمین بستان ضمیر منیر حضرت آدمی عرس تخم ازهار اسمای کونا
کون ایله اراسته ولسان انسانی زیور ناطقه ایله پیراسته قیلان
مصرف جمله کائنات زمین وزمان * وخالق افعال انس وجانك
درکاه ربوبیتنه * وکلدستهٔ صلوات شریفه * وطبلهٔ
خوشبوی تحیات منیفه * اول دریکتای کان رسالت *
ومصدر انوار نبوت * هدایت راه رضوان ومفتاح خزائن
اسرار ایمان * مفخر وجهان * وسید ولد عدنانك بارکاه
سعادتنه * عرض واهدا قلند قد نصکره بو فقیر ناچیز
بلحول وقوت * مصطفی صفوت * اشبو بیك ایکی یوز یتمش درت
سنهٔ هجریه سنده مبتدی اولان اولاد امجاد * وطلبهٔ ارباب اجتهاده
تعلیم لسان ترکی نیت خالصه سیله * بو رسالهٔ مختصره بی مجرد توفیق

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

عنایت صمدانی ایله اشبو طرز خاص * واسلوب سهولت اختصاص اوزره
تصنیف * ودرونده حروفجه مرتب برطاقم اسما ونعوت وضمائر * واعداد
وادوات ومصادر * جمع وتالیف ایدوب * وهر کلمه عربی ترجمه سیله برابر
یازوب * فعلك صورت تصریفنی دخی مختصرجه بیان وتعریف قلد
قد نصکره عجمی اولانلر سوزه کلمه یچون اولخر رساله ده اوان مکالمه
قدر تحریر * وترجمه سنی دخی مقابله ده تسطیر ایلدم * ایمدی تحصیل باب
ترکیه میل ورغبتی اولانلر سرمایه لری اولق اوزره ابتدای امرده برطاقم
مفردات وکلیاتی خزینهٔ محفوظه لرنده تعبیه ایتمینجه کرك نکلمده وکرك
یازوده مجاری اولان عبارتك مضمونی اکلمیه جقلرندن فضله عبارات
مذکوره مترکب اولدقلری اسمای اولسون افعال محاولسون فهم وادراکنه موفق
اولمیه جقلری امر بدیهی اولدیغندن * وبنابرین قرائت اجرومیر ترکیه دون اولد
بعض مفردات وجملی شامل برنسخهٔ مفیده نك حفظی شاکردلره پك مهم وضروری
بولندیغی حیثیتدن * اشبو رسالهٔ مختصره بویکی ترتیب اوزره جمع وترکیب
اولنوب (هدایت مبتدیان ومفتاح لغت عثمانیان) نام حقیقت اتسامیله
مسمی اولمسی تنسیب قلنمشدر * حق تعالیدن مرجو ومسؤولدرکه بوبچاله
الوفی سائر طلبه یه مفید بیورسون * امین * پس اشبو مختصرلك تالیفدن مراد
اظهار معرفت * یاکسب شهرت * اولمیوب بلکه مجرد آدای خدمت وحصول
منفعت ایچون اولدیغی معلوم ارباب الباب بیورلد قد نصکره اهل اعتراض
جانب زباندراز لقدن وانکچوب سمت اسائدن اعراض * وخطای
ناچیزانمه غض بصر واغماض * ایلمری متوقع ومبا مولدر *

وعلی الله اعتمادی فمبدای ومعادی

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

باب اول
اسما و نعوت

اسم که اد دیمك بر مسمایه دلالت ایدن کلمه در
نعت مسمانك حالت و کیفیتنی بیان ایدن کلمه در

بر نجی درس		اعضای انسان	
ات	اللحم	آوُرد	الشدق
آدُم	الخطوه	اوچه	الکعب بز الرجل
ارقه	الظهر	اوموز	الکتف
اغز	الفم	اویلق	الفخذ
اق جکر	الرئه	آیاق	الرجل
اکسه	القفا	ایشکنیه	الکرش
اکك	الذقن	ایلك	مخ العظم
ال	الید	پارمق	الاصبع
- صاغ ال	الید الیمنی	- باش پارمق	الابهام
- صول ال	الید الیسری	- شهادت پارمق	السبابه
ال ارقه سی	ظهر الید	- اورطه پارمق	الوسطی
ال ایاسی	الراحه	- ادشز پارمق	البنصر
الن	الجبهه	- سرچه پارمق	الخنصر
امجك	الحلمه	باش	الراس
انجك	عظم الساق	بالدر	قصبة الرجل
اوج	القبضه	بیرك	الکلیه

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

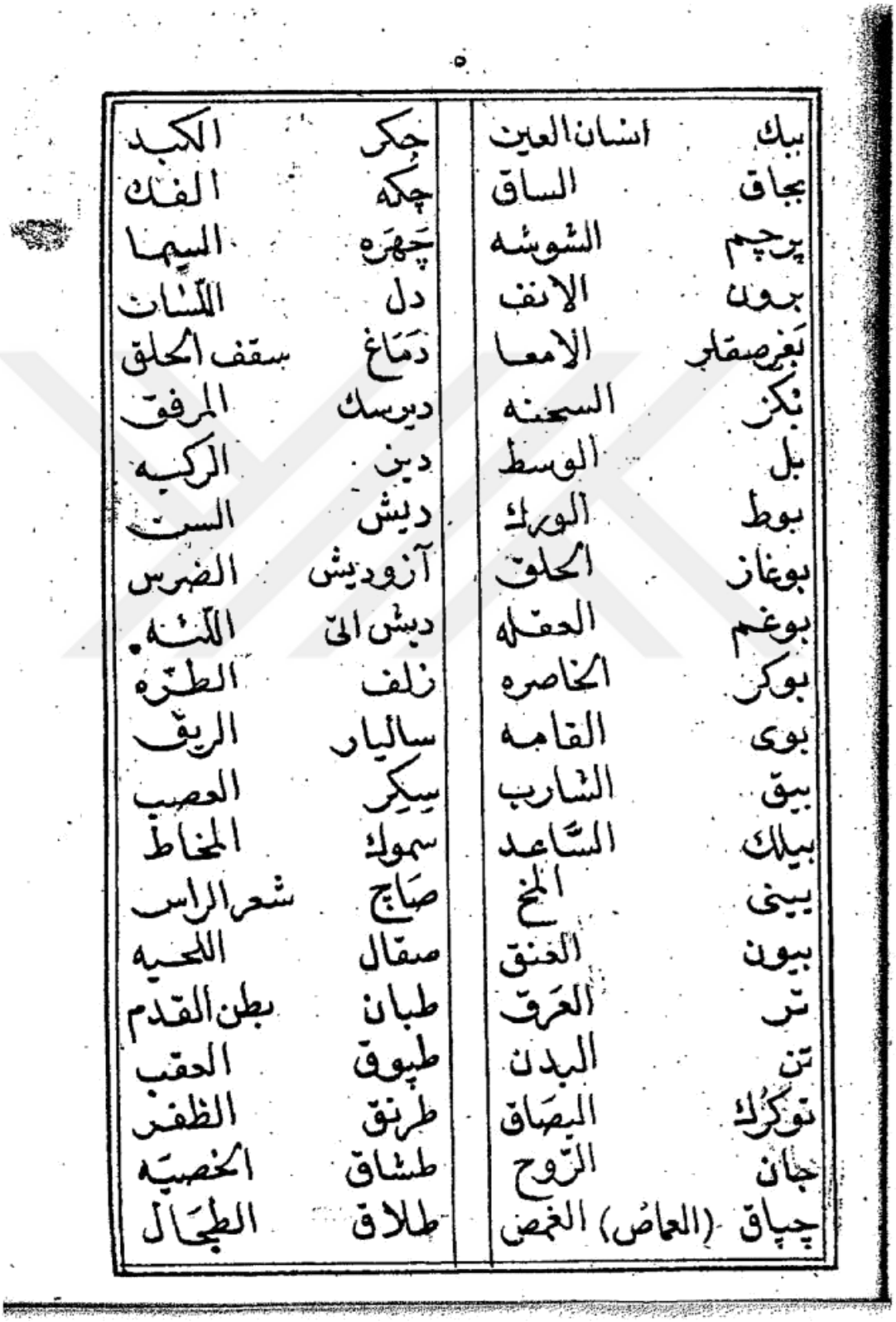

بيك	انسان العين	جكر	الكبد
بجاق	الساق	چكه	الفك
پرچم	الشوشه	چهره	السيما
برون	الانف	دل	اللسان
بغرصقلر	الامعا	دماغ	سقف الحلق
بنكز	السحنه	ديرسك	المرفق
بل	الوسط	دين	الركبه
بوط	الورك	ديش	السن
بوغاز	الحلق	آزوديش	الضرس
بوغم	الحقله	ديش الى	اللثه
بوكر	الخاصره	زلف	الطره
بوى	القامه	سالیار	الريق
بيق	الشارب	سكر	العصب
بيلك	الساعد	سموك	المخاط
يينى	المخ	صاچ	شعر الراس
بيون	العنق	صقال	اللحيه
تر	العرق	طبان	بطن القدم
تن	البدن	طپوق	الحقب
توكرك	البصاق	طرنق	الظفر
جان	الروح	طشاق	الخصيه
چپاق (العاص)	الغمض	طلاق	الطجال

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

طمار	العرق	ككز	الخيشوم
طوداق	الشفه	كله	الهام
طولون	الصدغ	كمك	العظم
قارن	البطن	كوبك	السره
قاسق	العانه	كوز	العين
قاش	الحاجب	كوزقباغى	جفن العين
قان	الدم	كوزياشى	الدمع
قبالت	الردف	كوكس	الصدر
قبورغه كمكى	الضلع	كوكل	القلب
قول	الذراع	لش	الجيفه
قولاق	الاذن	مه	الثدى
قولاق نوزى	نقرة الأذن	ياش	العمر
قولاق يومشغى	شحمة الأذن	يان	الجنب
قولتق	الابط	يكاق	الخد
قيل	شعر البدن	يورك	الفؤاد
قيج	العجز	يوز	الوجه
كرپك	الهدب	يومرق	اللكمه

المكتبجى درس — صفات انسان

اج	الجائع	ادم	الانسان
اج كوزلو	فارغ العين	ارقداش	الصاحب
ادبسز	قليل الادب	اركك	الذكر

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

ارکن	العزب	اویانق	الیقظان
اریق	الهزیل	اویناق	اللعبی
ازباندید	قاطع الطریق	ایده کن	الفعال
ازغون	الضالّ	ایکی یوزلو	ذوالوجهین
استکلو	الرّاغب	ایو	الطیب
إشنا	المعرفه	بدبخت	سیئ البخت
آغر	الثقیل والمهاب	بروا سز	الغیر مبالی
آچق	الدّنی	پلتك	الألکن
الی پك	الممسك	پهادر	الشجاع
اوتانغن	المستحی	پیوك	الکبیر
اوتا تمز	قلیل الحیا	پیچ	ولد الزنا
اوتوراق	المتقاعد	تازه اوغلان	الغلام الامرد
اوزون	الطویل	تمیز	النظیف
اوزون بویلو	طویل القامه	تنبل	الکسلان
اوصلو	العاقل	چابك	السّریع
اوغلان	الصبی الغلام	چالشقن	المجتهد
اوغرسز	المشؤوم	چاغزغن	کثیر الصیاح
اوغورلی	المیمون	چرکین	قبیح الصورة
اوکسز	الیتیم	چوچق	الطفل
اولو	العظیم	چولاق	الاشل
اولی	المتزوج	جومرد	الکریم

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

حیله باز	المحتیل	سمین	السمین
خسته	المریض	سوکیلی	المحبوب
خیرسز (الحرامی)	السارق	شاشقن	الاحمق
دشمن	العدو	شاشی	الاحول
دلباز	المخادع	شن	الفرح
دِلبَر	الجمیل	صاپق	الحاشد
دِلسِز	الأخرس	صاغر الاطرش	الأصم
دلنجی السائل	الشحاذ	صافدرون	حسن القوة
دلی	المجنون	صانق	الباهت
دلی قانلو	الفتی	صچراغن	الوثاب
دوست	الحبیب	صقاللی	الملتحی
دیشی	الانثی	صوسز	الظمآن
دیندار	الدیّن	صوقلغان	المداخل
دیندِز	قلیل الدین	صولاق الاعسر	النیساری
زلام	المسکین	صیقی	البخیل
زنگین	الغنی	طارغون	العضبان
زوکزت الباش	الفقیر	طارلغان	العضوب
سربست	الجسور	طازلق	الاصلع
سَرْت	القاسی	طاسه لی	الحزین
سرخوش	السکران	طالقاوق	السخری
سرسم	المدهوش	طمعکار	الطماع

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

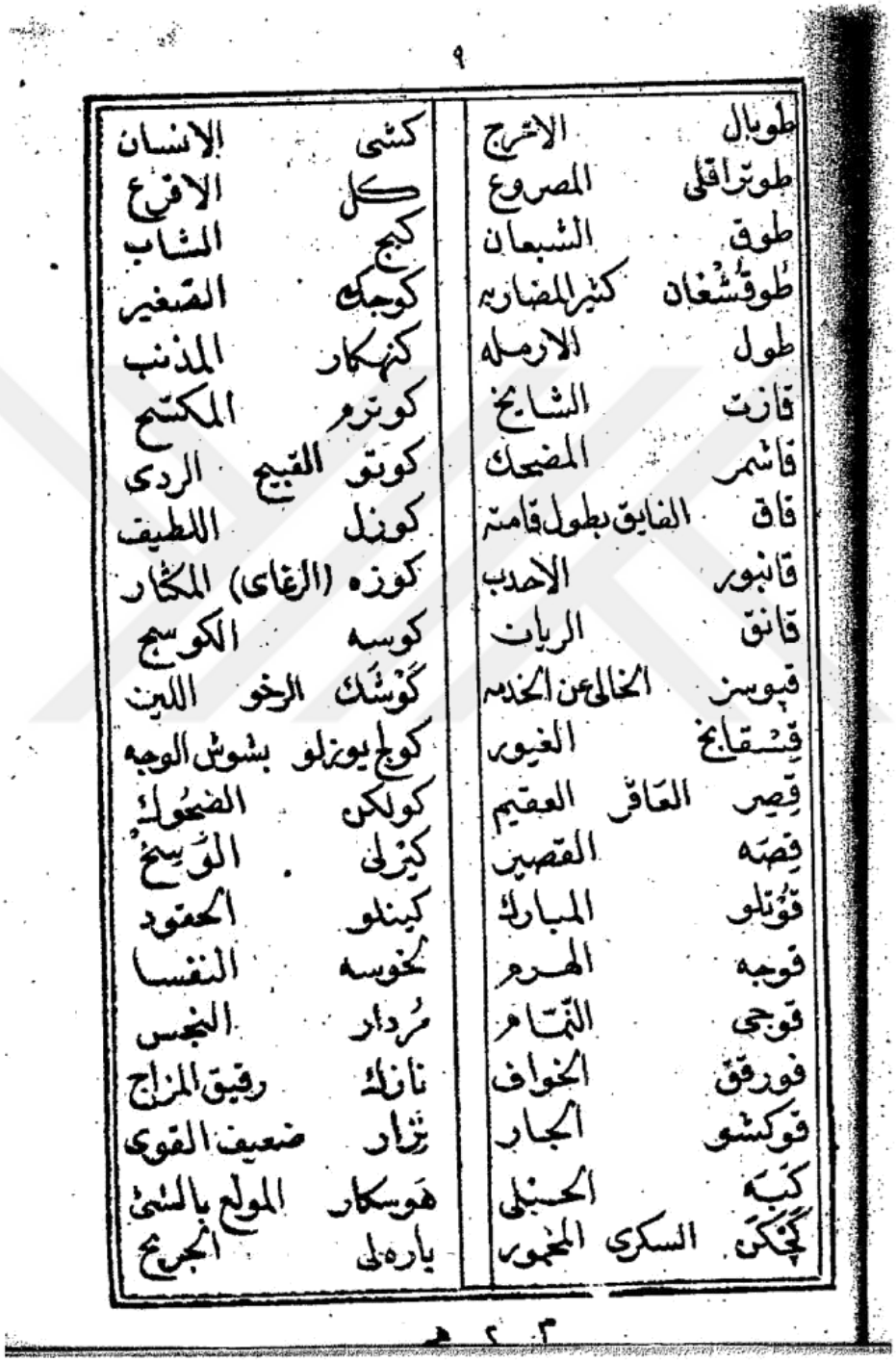

٩

طوبال	الاعرج	كشى	الانسان
طوبراقلى	المصروع	كل	الاقرع
طوق	الشبعان	كيج	الشاب
طوقشغان	كثير المضاربه	كوجك	الصغير
طول	الارمله	كنهكار	المذنب
قازت	الشايخ	كوترم	المكتسح
قاشمر	المضحك	كوتو	القبيح الردى
قاق	الفايق بطول قامته	كوزل	اللطيف
قانبور	الاحدب	كوزه (الزغاى)	المكثار
قانق	الريان	كوسه	الكوسج
قپوسز	الخالى عن الخدمه	گوشك	الرخو اللين
قپسقاچ	الغيور	كوچ يوزلو	بشوش الوجه
قصر	العاقر العقيم	كولكن	الضحوك
قصه	القصير	كيزلى	الوسخ
قوتلو	المبارك	كينلو	الحقود
قوجه	الهرم	لخوسه	النفسا
قوجى	التمام	مردار	النجس
قورقق	الخواف	نازك	رقيق المزاج
قوكشو	الجار	نزار	ضعيف القوى
كبه	الحسبلى	هوسكار	المولع بالشئ
گچكن	السكرى المحموم	ياره لى	الجريح

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

ياوز قاسى الطبع	العنل	يورغون	التعبان
يبانجى	الغريب	يوركسز	الجبان
يغماجى	النهاب	يوركك	سريع المشى
يكناز	كثير الغضب والتهور	يولداش	الرفيق
يلانجى	الكذاب	يومشق ذوالرفق	الحليم

اوچنجى درس — اقارب وانساب

انا	الوالد الاب	دايى	الخال
ار	الزوج البعل	دده	الجد
انا	الوالده الام	سودانا	المرضعه
انيسته	زوج الاخت	طورون	الحفيد
اوغل	الابن	عموجه	العم
اوكى انا	امراة الاب	قارى	الزوجه
اوكى اوغل	الربيب	قاين	النسيب
بابا	الاب	قاين انا	الحماه
بابالق	زوج الام	قاين بابا	الحم
باجانق	العديل	قرنداش	الاخ
بيوك انا	الجده	قيز	البنت
تيزه	الخاله	قيز قرنداش	الأخت
چوجق	الولد	كلين العروسه	العروس
خصمل	الاقارب	كوڤكى العريس	العروس
دامات	الصهر	نشانلى	المخطوبه

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

يا وقلى المعطى النشان للزواج	يكن ابن الاخ
دردنجى درس	رتب وحرف وصنايع
ابه قارى القابله	پاشا الباشا
آسكيجى بياع العتيق	پاصمه جى الطبيع
آشجى الطباخ	پانجه بان الجنايني البستانجى
اشكجى الحمار	پاقرجى النحاس
افندى السيد اوالافندى	پالقجى السمّاك
اغا الاغا	پَرَبر المزين الحلاق
اكرجى السروجى	پشمفجى المراكيبى
آلكجى الخبّاز	پكجى الحارس
آكنجى الحرّاث	ترزى الخياط
اوجى الصيّاد	تنكه جى السمكرى
اودونجى الحطّاب	توتونجى بيّاع الدخان
اورناق الشريك	جالغوجى الآلاتى
اوشاق الصبى	جامباز النحاس
ايشجى الشغال الفاعل	جانباز البهلوان
ايلچى الرسول السفير	چرّخجى الخراط
آينه جى المرايانى	چلنكر الاهتمالى
پابوجى البوابجى	چوبان الراعى
پاندكان التاجر	چوقه دار الجوخدار
پادشاه الملك	چولهه الحائك

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

حقه باز	الحاوى	طالغ	الغواص
حكمدار الوالى	الحاكم	فرنجى	الفران
خانم (الهانم)	السيده	فطورجى (الفطارى)	بياع الفطير
خدمتكار	الخادم	قادن	السيده
خزينه دار	امين الخزينه	قاطرجى	البغال
خواجه	الاستاد المدرس	قالدرمجى	المبلط
دكرهجى	الطحان	قپوجى	البواب
دمورجى	الحداد	قصاب	الجزار
دودكجى	النابانى	قلاوز	الدليل
دولكر	النجار	قلايجى	مبيض النحاس
دوه جى	الجمال	قلم رئيسى	رئيس القلم
دويدار	امين الدواة	قول	العبد
سراطبا	رئيس الاطبا	قيزلراغاسى	طواشى السرايه
شاكرد	التلميذ	قيومجى	الصايغ
شاه	السلطان	كاغدجى	الورّاق
شهنشاه	سلطان السلاطين	كتخدا	الوكيل
شكرجى	السكرى	كرشمجى	الوبّاز
صوارمجى	السقا	كمبجى	المراكبى
صوران (الصوان)	رئيس الجماله	كورشمجى	المصارع
صدر	الوزير	كمركجى	امين الجمرك
صوه جى	مبيض الحائط	كوله	المملوك

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

كيلارجى	امين الكلار	نعلبند	البيطار
لاله	المربى	پاپوجى	البتا
مرمرجى	المرخم	يازيجى	الكاتب
مزارجى	الترب	ياسافجى	المحافظ
مهردار	امين الختم	يامه جى	المرقع
مناو	النقلى	پيافجى	القواف
موجى	الشماع	يورغانجى	بياع الفرش
ميخانه جى	الخمار	يوزكج	العوام

بشنجى درس — ماكولات ومشروبات

ابه كوجى	الخبيزه	انكنار	الخرشوف
ات	اللحم	اوردك	البط
البيره صوبى	البوزه	اوزوم	العنب
ارمود	الكمثرى	اوماج	السخينه
اريك	البرقوق	ايران	اللبن الحفض
اسپناخ	الاسباخ	ايوا	السفرجل
اسنديه	ام الخلول	بادم	اللوز
اكمك	الرغيف الخبز	باصديزمه البصترمه	القديد
تازه اكمك	الخبز الطرى	پاطلجان	الباذنجان
قورو اكمك	الخبز اليابس	بالدرجين	التمات
الما	التفاح	بالق	السمك
انجير	التين	پانجر بخر	السلق

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

بيبر	الفلفل	چورك	الشريك
پراصه	كراث ابوشوشه	چورك اوتى	الحبة السودا
پورتقال	البرتقال	جوز عين الجمل	الجوز
بزليا	البسلة	حاوُتر	البطارخ
پلته	الفالوذج	خشله	المصلوقة
پلاو	الارز المفلفل	خرما	السلج
بَقْلوه	البقلاوه	خروس	الديك
بَقْله	الفول	خوشاب	الخشاف
بورك	السنبوسك	دارچين	القرفة الدارصينى
بوى اوتى	الحلبه	دانا التى	اللحم البقرى
پَيْنِر	الجبن	رچل	المرتى
ترخانه	الكشك	رفدان البيض	نصف سوى
ترشى	المخلل	زرده	الارز بالعسل
تره اوتى	الجرجير	زنجفيل	الزنجبيل
تره ياغى	الزبده	زيتون ياغى	الزيت الطيب
تكير بالغى	اللبيث	سارد ليا	السردين
تورتور	الثومية	سازان بالغى	السمك البنى
تورنج	الاترج	سبزوات	الخضارات
ترمس الف	الثريد	سجوق	السجق المملبار
چاى	الشاى	سيجى	الخمر المسكر
چغولانه	الشقولاطه	سركه	الخل

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

سمسم یاغی	الشیرج	طوزلوبالق	التمن المملح
سمیزاوت	الرجله	طوکدرمه	مربی الثلج
سود	اللبن الحلیب	طولمه	المحشی
شراب	النبیذ	فرن کبابی	کباب الفرن
شفتالو	الخوخ	فستیق	الفزدق
شکر	السکر	فصولیا	اللوبیه
شکرقامشی	قصب السکر	فطور	الفطیر
شکرلمه	الحلوی	فندق	البندق
شالغم	اللفت	قایق	الادام
شوربه	الشربه	قادن لقمه سی	لقمة القادن
صارمساق	الثوم	قارپوز	البطیخ
صاری یاغ	السمن	قاز	الاوز
صرمه	ورق العنب	قاورمه	القاورمه اللحم المقلی
صلاته	السلطه	قایسی	المشمش
صوغان	البصل	قباق	القرع
طاتلی	الحلو	قیامه	اللحم المکبوز
طاوشان	الأرنب	قرنفل	القرنفل
طاوق	الدجاجه	قزارمه	اللحم المحمر
طوزپ	الفجل	قورق	الحضرم
طوز	الملح	قوروادوم	الزبیب
طوزلوات	اللحم المملح	قوش اتی	لحم الطیر

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

قوش قوناز	المنبوت	مرجمك	العدس
قهوه	البن القهوه	مغدونس	البقدونس
قيغانه	العجله	نار	الرمان
قيمق	القشطه	نخود	الحمص
قيمون اتى	لحم الضان	هاوج	الجزر
كجى بوينوزى	الخروب	ياغ السمن اوالزيت اوالدهن	
كران	الكرز القراصيه	يخنى	البصليه
كستانه	ابوفروه	يرالماسى	البطاطس
كشنش	الكزبره	يلانجى طولمه	المحشى الكداب
كفته	اللحم المدقوق الكفته	يمش	الفاكهة
كل صوبى	ماالورد	يمك	الطعام
كوكرجين	الحمام	يمورطه	البيض
لهنه	الكرنب	يوغرت	اللبن الصافى
ماروله	الخس	يوفقه	الرقاق
ماندهاتى	اللحم الجاموسى	يهو	الغذا

التنجى درس		ملثوسات	
اتك	الذيل	پاپوج	البابوج
استار	البطانه	پشكل	زر الطربوش
اوچقور	التكه	پشمق الزربول	المداس
اوزوبا	البدله	بلازك	الاسوره
ايلك	العروه	بيوك باغى	رباط الرقبه

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

تولك	الترلبك	قفتان	القفطان
تنوره	الفستان	قلباق (القاوق)	القليق
توزلق	الترلق	قوفدره	التاسومه
چاروق	الخصف نعال الغلامين	كوپه	الحلق القرط
جزمه	الجزمه	كوچمين	العصبه
چقشير	الشخشير	كورك	الفرو
چنتيان (الشنتيان)	السروال	كوزلك	العيون
چوراب	الجورب	كوملك	القميص
دوكه	الزر	كيجه لك	ملابس النوم
ديزياغى	رباط الرجل	مست	المزد
شابقه	البرنيطه	نقاب	البرقع
شلوار (الشروال)	السربال	ياشمق	اللثام الازار
صارق	العمامه	يغمورلق	لباس المطر
طون	اللباس	يقه (القبه)	الطوق
عرقچين	العرقيه	يك	الكم
فراجه	الفراجيه	يلك	الصدرى
فس	الطربوش	يمنى	الصرمه المركوب
قيود	الكبود	يوزك	الخاتم

يدنجى درس — اجزاى منزل

أخور	الاصطبل	اشخانه	المطبخ
اسيجاق	الحمام	اديخانه	المرتفق المشى

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

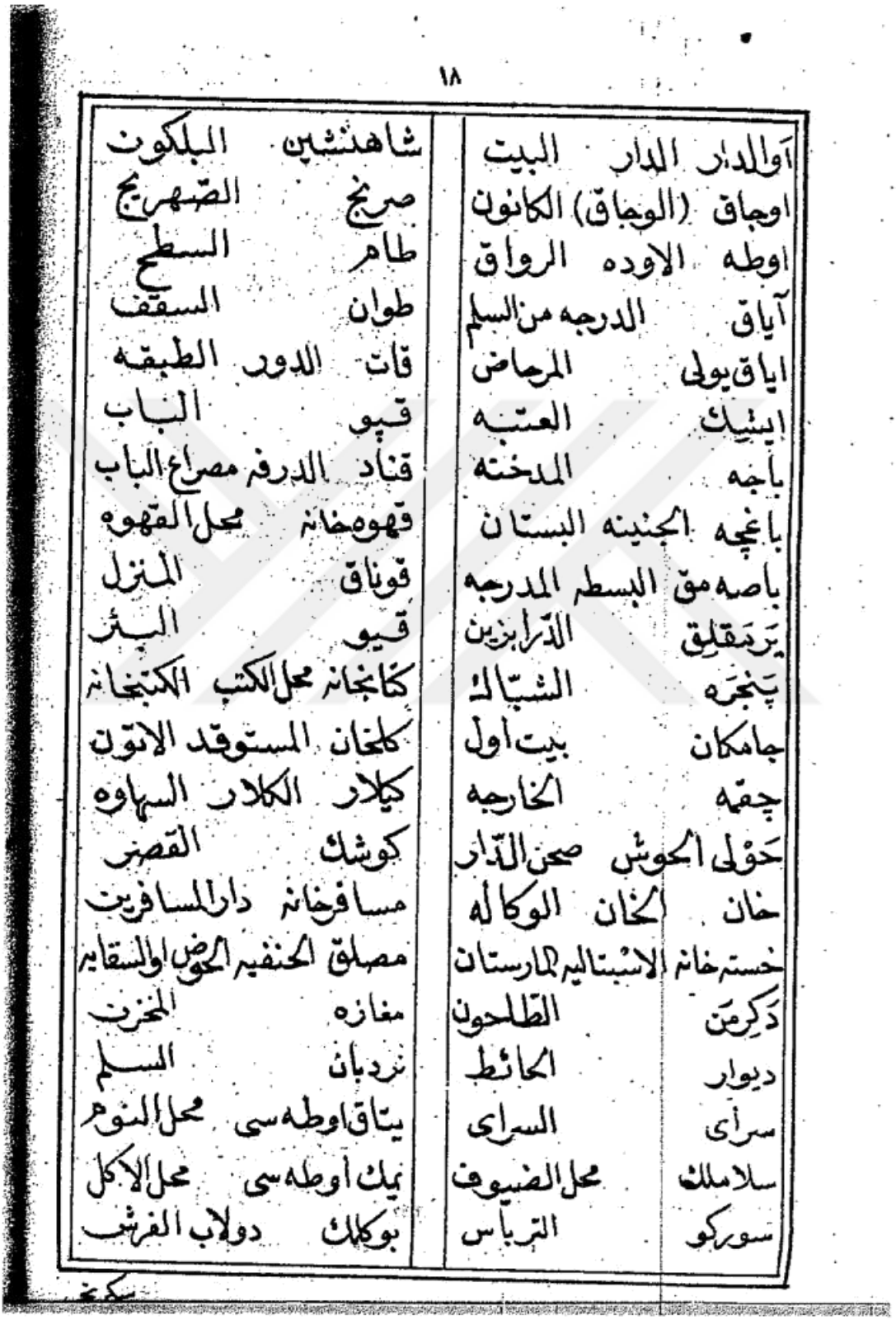

آو الدار	الدار البيت	شاهنشين	البلكون
اوجاق	(الوجاق) الكانون	صرنج	الصهريج
اوطه	الاوده الرواق	طام	السطح
آياق	الدرجه من السلم	طوان	السقف
اياق يولى	المرماض	قات الدور	الطبقه
ايشيك	العتبه	قپو	الباب
باجه	المدخنه	قناد الدرفه	مصراع الباب
باغچه	الجنينه البستان	قهوه خانه	محل القهوه
باصه مق	البسط المدرجه	قوناق	المنزل
بر مقلق	الدرابزين	قيو	البئر
پنجره	الشباك	كتابخانه	محل الكتب الكتبخانه
جامكان	بيت اول	كلخان	المستوقد الاتون
چفته	الخارجه	كيلار	الكلار السهاوه
حول الحوش	صحن الدار	كوشك	القصر
خان	الخان الوكاله	مسافرخانه	دار المسافرين
خسته خانه	الاسبتاليه المارستان	مصلق	الحنفيه الحوض او السقايه
دكرمن	الطاحون	مغازه	المخزن
ديوار	الحائط	نردبان	السلم
سراى	السراى	يتاق اوطه سى	محل النوم
سلاملك	محل الضيوف	يمك اوطه سى	محل الاكل
سوركو	الترباس	يوكلك	دولاب الفرش

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

سكز نجى درس		اثاث منزل	
اسكمله	الكرسى	چارشف	ملاية الفرش
اصمق	العزق اوالتعليقه	چاقمق	الزند
المحرمسى	محرمة اليد الفوطه	چبوق (الشبك)	عود الدخان
الك	المنخل	چتال	الشوكه
انحتار	المفتاح	چراغ	السراج
اودون	الحطب	چقرق	البكره
اوزه	النحفه	چناق	الاناء
ايب	الحبل	جوملك	الحله
ايپلك	الخيط	خالى	البساط
ايكنه	الابره	دستى الجره	القدر
آيينه	المرآه	دوشك	المرتبه
پچاق	السكين	دوشمه	الفرش
بخوردان	المبخره	ساقسى	القصريه
بزداق	الدورق	سبوركه	المكنسه
بقرج	البكرج	سفره بزى	غطا المائده
پيشكير	البشكير	سفره طاقمى	ادوات السفره
بيلكوطاشى	حجر المسن	سنكلك	المنشه
تاوه	الطوه	سوزكى	المصفاه
تبسى	الصحن الصغير المقدور	سونكر	السفنجه
تنجره	الطنجره الطنجير	سيتى	الصينيه

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

شمدان	الشمعدان	كليد	القفل
شيش السفود	السيخ	كور	الفحم
صندالى	الكرسى	كوپ	الزير
صوصق	المعرفه	كوروك	المنفاخ
طاس	الطاسه	لكن	الطشت
طابه	السداده الغدام	مشربه	الكوز
طبلمه	المنفعه	مندر	السلته
فنار	الفانوس	منقل (المنقد)	الموقد
قاب (الوعاء)	الظرف	موم	الشمع
قاشق	المععقه	نركيله	الشيشه
قالبور	الغربال	هاون لجرن	اوالهاون
قاليجه	السجاده	ياغلق	المنديل
قاو	الصوفان	يتاق	فرش النوم
قپاق	الغطا	يصدق (المخده)	المسند
قدح	الكاس	يصدق اورتوسى	غطا المسند
قزغان (العزان)	المزجل	يلپازه	المروحه
قوغان	الخلايه	يورغان	اللحاف
قوغه	الدلو	يوزيصديغى	الخديديه
كچه	اللباده	يوكسك	الكستبان

طقوزنجى درس — ارض

اسكله (الميناء)	المرسى	آطه	الجزيره

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

اقنی	التیار	چفتلك الشفلك	الاقطاعات
اورمان	الغابه الأجمه	دره	الوادی
اولکه	الولایه	دکز	البحر
اوه	السهل	دونم	الفدان
ایزمق	النهر	سرحد	الثغر
باغچه	الجنینه الحدیقه	سنور	الحد
باکچق	الوحل	شهر البندر	المدینه
پنایر	السوق الموسمی	طاشلق	المجدل
تاقلق	الارض الموحله	طاغ	الجبل
بُرون	الرأس اللسان الداخل فی البحر	قره	الارض القاره
بستان	البستان الروضه	قوملق	الارض المرمله
بوغاز	البغاز	قی	الشاطی
پیکار	العین الینبوع	قیا	الصخره
تارلا	المزرعه	قینق	المنبع
تپه	التل	کنار	الساحل
تختکاه	کرسی الملك	کوپری	القنطره
جاده	الشارع	کورفز	الخلیج
چارشو	التسوق	کول	البرکه البحیره
چای	النهر	کوی	البلده
چایر	الغیط المرعی	محله	الحاره الدرب
چشمه	الحنفیه	مملکت	المملکه

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

يالى	البر	يول	الطريق
ير	الارض	ـ ايشلك يول	الطريق المسلوكه

اونجى درس — سما

الكم صاغمه	قوس قزح	قار (الثلج) قصيرغه	الزوبعه
اولكر (الثريا) (اى)	القمر	قرشقان	الريح العاصفه
بلوط	السحاب	قويرقلى يلدز	النجم ذوالذنب
بوز	الجمد	كوك	السما
جرخ	الفلك	ـ كوك كورلديسى	الرعد
چه	الطل	كونش	الشمس
رونكار	الهوا	ماهتاب	ضوء القمر
شمشك	البرق	ياغمور	المطر
صمان اغريسى	المجره	يل	الريح
طولو	البرد	يلديرم	الصاعقه
طومان	الشبوره الضباب	يلدز	النجم الكوكب

اون برنجى درس — نباتات واشجار وازهار

ابوجهل قاربوزى	الحنظل	اقيون تخمى (ابوالنوم)	الخشخاش
اغاج	الشجر	اوت	الحشيش النبات
ـ اغاج صابلى	ساق الشجره	اوخلامور	الزيزفون
ـ اغاج قيونى	قشر الشجره	اوزوم اصمه سى	الكرم
ـ اغاج كوكى	اصل الشجر جذر الشجره	بالدرى قره	كزبرة البئر
پپايه يچكى	البابونج	دفنه اغاجى	شجر الغار

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

برنج	الارز	زنبق	السوسن
پره اوتی	حشيشة البرغوث	سرواغاجی	شجر السرو
بیشاق	السنبله	سمسق	الياسمين
بغدای	الحنطه	سوکوداغاجی	شجر الصفصاف
بقله	الفول	صالقم	العنقود
بلستان اوتی	نبات البلسم	صورقون اغاجی الشوع	شجر البان
بوکرتلکن	التوت البری	صولمز چیچک	زهر القطيفه
تخم الحب	الزريعه	طاری	الذره
تکه صقالی	لحية التيس	عنجه	الكم فی الازهار
تنبك	التنباك	فسلکن	الريحان
توتون	الدخان	قامش (البوص)	الغاب
جام اغاجی	شجر الصنوبر	قايمق اغاجی	شجر القسطه
جکردك	البزر النوی	قره اغاج	الغرغاج
چمشير اغاجی	شجر البقس	قواق آغاجی	شجر الحور
چنار اغاجی	شجر الدلب	قوری الحشيش	اليابس الدريس
چوبت اوتی	حب النيله	قولنج اوتی	الخولنجان
چيچك	الزهر	کروز	الكرفس
خاتم چيچکی	الخطمی	ککلك اوتی	البردقوش
خرما اغاجی	النخله	ککيك اوتی	السعتر
دال	الفرع	کل	الورد

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

كلنجك چيچكى	شقايق النعمان	مصرديكنى	السنط
كندر	القنب	مُغيلان	القتاد
كنه اوتى	الخروع	منكشه	البنفسج
كوپك اوزومى	عنب الثعلب	مياني كوك	العرق سوس
كوتك	جذع الشجره	ميشه اغاجى	شجر الفرو
كون چيچكى	عباد الشمس	ميوه	الثمره
لاله	الخزاما	نركس	النرجس
مازو	العفص	يپراق	الورق
مرسين	الآس	يولاف	الدخن

اون ايكنجى درس — حيوانات

آت	الحصان	بال اريسى	النحله
ارسلان	الاسد	بالقلر	الاسماك
ارى (الدبور)	الزنبور	بايقوش	البومه
اشك	الحمار	بزون	المنقار
آنكرك	الحيه	پره	البرغوث
اورمجك	العنكبوت	پليج الكتكوت	الفرخ
اوغلاق	الجدى	پنجه	المخلب
اوكوز	الثور	تبك حيوانى	بهيم الركوب
ايپك بوجكى	دود الحرير دود القز	بوجكلر	الحشرات
اينك	البقره	بوزاغى	العجل
آيو	الدب	بوغرتلاق	القطا

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

بويۇز	القرن	طِرِنق	الحافر
تازى	كلب الصيد	طِنَق	الظلف
تكَه	التيس	طوَاز	الدابه
تلكى	الثعلب	طُوزنا	الكركى
تُوى	الشعر	طوشبجل	العقاب
جَانور	الحيوان	طوطى	الذره
چقال	ابن آوى	طوغان	الصقر
جَكِركَه	الجراد	طوكوز	الخنزير
دوه	الجمل	قارغه	الغراب
دوه قوشى	النعامه	قارنجه	النمله
ديشى قيون	النعجه	قاطِر	البغل
زرنَاپا	الزرافه	قانجِق	الكلبه
زغر	كلب الصيد	قپلان	النمر
سَرچه	العصفور	قپلومبَغَه	السلحفاه
سنك	الذباب	قرتال	النسر
سِوْرى سِنك	الناموس	قرِه طاوق	الشحرور
صچان	الفاره	قرَه قولاق	العناق
صِرتِلان	الضبع	قصراق	الفرس
صقصغان	العقعق	قناد	الجناح
طاى	المهر	قوربغه	الضفدعه
طُرطُل	ام اربعة واربعين	قوزت	الذئب

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

قوزدُ	الدّوده		كلنجك	ابن عرُوس	
قوزساق	الحوصله		كنه	القراده	
قوزغون	الغراب النوحي الغداف		كويك	الكلب	
قوزى	الحمل		كوه	العتّه	
قوشلر	الطيور		كهله	القمله	
قوغوقوشى	البجعه		كيك	الغزاله	
قولان	المهاه		ليلك	اللقلق ابومغازل	
قويرُق	الذيل الذنب		ميمون	القرد	
كچى	المعز		هندطاوغى	الدجاجه الهنديه	
كدِى	القط		ياورى	الزغلول الفرخ ولد الحيوان	
كزبى	القنفد		يخمور	شعرانة الخيل	
كردنكله	السحليه		يراسه	الوطواط الخفاش	
ككلك	الحجل		يلان	الثعبان	
كلبك	الفراش		يلدز بوجكى	اليراع	

اون اوچنجى درس — احجار ومعادن

التون	الذهب		تنكه	الصفيح
الماس	الالماس		بللور	حجر البلور
اينجو	اللؤلؤ		توج النحاس	الاصفر الصفر
باقر	النحاس الاحمر		چليك الصلب	الفولاذ
پرنج	الاسبدنج		جيوه	الزيبق
پروزه	الفيروزج		دمور	الحديد

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

طاشلر	الاحجار	كوكرد	الكبريت
طوزلر	الاملاح	كومش	الفضّة
قان طاشی	حجر الدم	مرجان	المرجان
قلای	القصدير	مرمر	الرخام
قوزشون	الرصاص	یاقوت	الياقوت

اون دردنجی درس — الوان

اچق	المفتوح	صاری	الاصفر
آق	الابيض	صب صاری	اصفر فاقع
بياض	الابيض	قرمزی	الاحمر
بن بياض	ابيض يقق	قپ قرمزی	احمر قانی
رنك	اللون	قره	الاسود
سياه	الاسود	قيو	الغامق
سيم سياه	اسود غربيب	كوك	الازرق

اون بشنجی درس — فصول وعناصر

بهار	فصل الربيع	اتش	النار
قيش	فصل الشتا	روزكار	الهوا
كوز	فصل الخريف	صو	الماء
ياز	فصل الصيف	طوپراق	التراب

اون التنجی درس — اقسام زمن

اخشام	المسا	ايرته	باكر الغد
اويلن	الظهر	ايكندی	العصر

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

بازار	يوم الاحد	عرفه كونى (الوقفه)	يوم عرفه
بازار ايرتسى	يوم الاثنين	فطر بيرامى	عيد الفطر
پنجشنبه	يوم الخميس	قربان بيرامى	عيد الاضحيه
بيلدر	العام الماضى	قوشلق	الضحى
چارشنبه	يوم الاربعا	كچن	الماضى
جمعه	يوم الجمعه	كله جك	الاتى المستقبل
جمعه ايرتسى	يوم السبت	كون	اليوم
دون	البارحه	كوندز	النهار
دون دكل اوبركون	قبل البارحه	كجه	الليل
ساعت	ساعه	كجه ياريسى	نصف الليل
بر بچوق ساعت	ساعه ونصف	ماه	الشهر
بر بارم ساعت	نصف ساعه	هفته	الاسبوع
بر چارىك	ربع ساعه	ياتسو	العشا
شمدى	الان الحال	يارين	الغد
صالى	يوم الثلاثا	يارين دكل اوبركون	بعد غد
صباح	الصبح	يوز ييللق	القرن
طاك	الفجر	ييل	السنه

اون يدنجى درس		جهات سائره	
آرد	الخلف	اوست	العلو الاعلا الفوق
اشاغى	التحت	اوكه	الامام
آلت	الاسفل	ايچرو	الداخل

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

بازار	يوم الاحد	عرفه كونى (الوقفه)	يوم عرفه
بازار ايرتسى	يوم الاثنين	فطر بيرامى	عيد الفطر
پنجشنبه	يوم الخميس	قربان بيرامى	عيد الاضحيه
بيلدر	العام الماضى	قوشلق	الضحى
چارشنبه	يوم الاربعا	دون	الماضى
جمعه	يوم الجمعه	كله جك	الاتى المستقبل
جمعه ايرتسى	يوم السبت	كون	اليوم
دون	البارحه	كوندز	النهار
دون دكل اوبركون	قبل البارحه	كجه	الليل
ساعت	ساعه	كجه ياريسى	نصف الليل
بر بچوق ساعت	ساعه ونصف	ماه	الشهر
بر بارم ساعت	نصف ساعه	هفته	الاسبوع
بر چاريك	ربع ساعه	يا تسو	العشا
شمدى	الان الحال	يارين	الغد
صالى	يوم الثلاثا	يارين دكل اوبركون	بعد غد
صباح	الصبح	يوز ييللق	القرن
طاك	الفجر	ييل	السنه

اون بدنجى درس — جهات سائره

آرد	الخلف	اوست	العلو الاعلا الفوق
اشاغى	التحت	اوكه	الامام
الت	الاسفل	ايچرو	الداخل

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

ايلرو	القدام	قارشو	المقابل
باطى	الغرب	كون طوغيسى	الشرق
چوره الاطراف	الحول	كيرو	الورا
ديشارى	الخارج	يان	الجنب
صاغ	اليمين	يلدز طرفى	الشمال
صول	اليسار	يوقارو	الفوق

اون سكزنجى درس — احوال نفس

إشتهك	الرغبه	دشمنلك	العداوه
ارزو الاشتياق	الميل	دوستلق	المحبه
الجقلق	الحسه الدنائه	ديوانه لك	البلاهه الجنون
أميد سزلك	القنوط اليأس	رسوالق	العار الفضيحه
أوصان	الزعل	صوچ	الخطيئة الذنب
ايولك	الصلاح الطيبه	طوغريلق	الاستقامه
پشيمانلق	الاسف الندم	قسقنمه	الحسد الغيره
تنبلك	الانانيه	قورقو	الوجل الخوف
بوداله لق	الحماقه البلاده	قيغو	الكابه الغصه
حيله بازلق	المكر الخداع	كونو	الغيره
خودبينلك	الاعجاب بالنفس	كين	الحقد
خشنودلق	الانبساط السرور	يكلك	الفتوه
خشنود سزلق	الغم	يوركسزلك	الجبن

اون طقوزنجى درس — بعض اصطلاحات حربيه

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

أبلوقه	الحصار	بورو (البورى)	النفير
اتلو	الفارس	بوزوجى البروجى	ضارب النفير
اردو	العرضى الجيش	پيادكان	القرابه المشاه
اردوكاه	المعسكر	بيراق	العلم
اغز	الفم حد السيف	بيراقدار	حامل العلم
الاى (الألاى)	الموكب	بيكباشى	البيكباشى رئيس الالف
الاى اورياسى	كسوة الالاى	ترنبته	الطرنبيطه
أوبوس	الابوز مدفع قصير	ترنبته جى	الطرنبيطى
أوجيان	الأوجيه	تفنك	الباروده البندقيه
اوق	السهام النبل	توغولغه	الدرقه الخوده
اونباشى	الاونباشى رئيس العشر	چاوش	الجاويش
باشى بوزق	(الباشبوزق) الاكراد الغير منتظمه	چرنجيان	الشرنجيه
باشچاوش	الباشجاويش	جنك	الحرب
بارشمه	الصلح	جنكجى	المحارب
بارُوت	البارود	حرب المدك	الحربى
بالته	البلطه	خرتوج الوش	الخرتوش
بالتهجى	البلطه جى حامل البلطه	خمبره	القمبره
پشتو	الطبنجه	خندق	الخندق
بطاريه	البطريه	ديده بان	الخفير
بُلوك	البلك الشرزمه الكتيبه	دودكجى	(السفرتى) المصفر
بُلوك امينى	امين البلك	دوشمه	(الدوشمه) فرش المدفع

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

زرخ	الدرع الجوشن	فريق	الغريق
سرسواری	رئيس الفرسان	قائممقام	القائممقام وكيل امير الاى
سرعسكر	رئيس الجيوش	قرابينه	القرابينه
سركرده	رئيس الجيش	قراول	(الكركون) العساكر الخفرا
سيكردم	قلب المدفع	قراولخانه	محل القراول
سلاحدار	امين السلاح	قشلق	المشتى
سلاحلك	موضع السلاح	قليج	السيف
سواريان	الخيالـه	قول	الجماعة من العسكر او الجناح
سونكو	حربة الطبندقيه	قولكزان	الطوف العساكر الطوافين
صاغقول	الجناح الايمن	قوللق	القوللق
صاغقول اغاسى	اغا صاغقول اغاسى رئيس الجناح الايمن	قوماندار	القمندار
صف ضابطان	ضباط الصفوف	قونداق	الغنداق
صولقول	الجناح الايسر	قين	القراب الغمد
صولقول اغاسى	اغا الصولقول اغاسى رئيس الجناح الايسر	كله	الجمله القله
ضابطان	الضباط	لغمجى	اللغمجى
طابور	الطابور	مزراق	الرمح
طابيه	الطابيه	ملازم	الملازم
طوب	المدفع	ميرالاى	امير الاى
طوبجيان	الطوبجيه	ميرلوا	امير اللوا
عربه جى	العربه جى	ميرميران	امير الامرا
غارديا	الوردیان المحافظين	نوبجى	النوبتجى الذى عليه الدور

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

حوان	الحوان	يوزباشى (اليوزباشى)	رئيس المائه
يای	القوس	يغما	الغاره او النهب
يوريش	الهجوم	يوقلمه	التفتيش

يكرمنجى درس	بعض اصطلاحات بحريه

انبار	(العنبر) الانبار	عومنه	اللبان
اوج انبارلى	مركب بثلاثه انابير	فرقتين	الفرقطون
بازركان كمیسی	مركب التجاره	فلكه	الفلوكه
برىك	البريق	قادرغه	الغراب
پوسته كمیسی	مركب البوسطه	قايق	الصندل
پوصله	(البصله) بيت الابره	قباق	القبق
بوغاز رئیسی	رئيس البغاز	قبودان	القبطان
جنك كمیسی	مركب الحرب	قورويت	القرويت
دومن	الدفه السكان	قورصان	مركب الصياله
دومنجی المستعمل	رئيس الدفه	قيچ	المؤخر
دونما	(الدونما) العماره	كمی	المركب الفلك السفينه
ديرك الصاری	الدقل	كورك	المجداف
ريس	الرئيس	كوبريته	الجوبريته
سوارى	الرئيس الكبير	ناخذا	الناخوده
طائفه	النوبتيه	يلكن	القلع الشراع

يكرمى بريجى درس	امراض

إسنمه	الحمى	آغرلق	(التهميد) الفتور الثقل

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

اغری	الالم الوجع	شش	الورم
اوجق	الحبه	صاریلق	البرقان
اوکسورك	السعال	صاغرلق	الصمم الوقر
اویوز	الجرب	صانجی	المغص القولنج
ایریك	القیح	ضعیفلق	الضعف
اینمه	النزول النزله	طاشله	النقطه
باش آغریسی	وجع الراس الصداع	طاوق کوزی	عین السمکه
بایغنلق	(الدوخه) الغشی	طومان	الغشاوه الدخانه
پرده	النقطه سحابة العین	قارن سورمسی	الاسهال
تزمه	الرعشه	قان سورمسی	النزیف
تمرکی	القوبا	قزلجق	الحصبه
چبان	الدمل	قودوزعلتی	السعرنه
چیچك علتی	الجدری	قوزدآشنی	الشری
خسته لق	المرض	قورلمان علق	داشقوط الاظافر
درد العله	الألم	کوزاغریسی	الرمد
دلسزلك	الخرس	کوینك	الحمی الحاره
دلیلك	الجنون	کیفسزلك	(التشویش) اختلال المزاج
دوماغ	الزکام	یاره	الجرح
سکلی	السنطه	یومروجق	الطاعون

یکرمی ایکیجی درس	اعداد صحیحه وکسور

بر	واحد	ایکی	الثنان

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

اوچ	ثلاثة	اون سكز	ثمانية عشر
درت	اربعه	اون طقوز	تسعة عشر
بش	خمسه	يكرمى	عشرون
التى	سته	اوتوز	ثلاثون
يدى	سبعه	قرق	اربعون
سكز	ثمانيه	اللى	خمسون
طقوز	تسعه	التمش	ستون
اون	عشره	يتمش	سبعون
اون بر	احدى عشر	سكسان	ثمانون
اون ايكى	اثنى عشر	طقسان	تسعون
اون اوچ	ثلاثة عشر	يوز	مائه
اون درت	اربعة عشر	ايكى يوز	مائتان
اون بش	خمسة عشر	بيك	الف
اون التى	سته عشر	ايكى بيك	الفان
اون يدى	سبعة عشر	يوز بيك	مائة الف

شكل ديكر

برنجى	الاول	التنجى	السادس
ايكنجى	الثانى	يد نجى	السابع
اوچنجى	الثالث	سكزنجى	الثامن
دردنجى	الرابع	طقوزنجى	التاسع
بشنجى	الخامس	اونجى	العاشر

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

یکرمنجی	العشرون	یتمشنجی	السبعون
اوتوزنجی	الثلاثون	سکسانجی	الثمانون
قرقنجی	الاربعون	طقسانجی	التسعون
اللیجی	الخمسون	یوزنجی	المائه
التمشنجی	الستون	بیکنجی	الالف

شکل دیگر

بردلکل واحد او واحدا فواحد	یکرمیشر لکل عشرون اوعشرة فعشرون
ایکیشر لکل اثنان اواثنان فاثنات	اوتوزر لکل ثلاثون اوثلاثون فثلاثون
اوچر لکل ثلاثة اوثلاثة فثلاثه	قرقر لکل اربعون اواربعون فاربعوت
دردر لکل اربعة اواربع فاربعه	اللیشر لکل خمسون اوخمسون فخمسون
بشر لکل خمسه اوخمسة فخمسة	التمشر لکل ستون اوستون فستون
التیشر لکل سته اوستة فستة	یتمشر لکل سبعون اوسبعون فسبعون
یدیشر لکل سبع اوسبعة فسبعة	سکسانر لکل ثمانون اوثمانون فثمانون
سکزر لکل ثمانیة اوثمانیة فثمانیة	طقسانر لکل تسعون اوتسعون فتسعون
طقوزر لکل تسعة اوتسعة فتسعة	یوزر لکل مائة اومائة فمائه
اونر لکل عشره اوعشرة فعشره	بیکر لکل الف او الف فالف

کسور

یارم	النصف	التیده بر	السدس
اوجده بر	الثلث	یدیده بر	السبع
درتده بر	الربع	سکزده بر	الثمن
بشده بر	الخمس	طقوزده بر	التسع

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

اوزده بر	العشر	التيده بش (الخ) الخمس اسداس	
اوچده ايكى	الثلثان	يديم التى (الخ) السنة اسباع	
بشده ايكى (الخ)	الخمسان	سكزده يدى (الخ) السبعة الثمان	
درتده اوچ	الثلاثة ارباع	طقوزده سكز (الخ) الثمانية اتساع	
بشده اوچ (الخ)	الثلاثة اخماس	اونده طقوز (الخ) التسعة اعشار	
بشده درت (الخ)	الاربعة اخماس	بكذه بر (الخ)	الواحد من الف

بكرمى اوچنجى درس — مفردات شتى

(١) كجن درسكزده بولنان لغتلرك رسمده بولنور اع

آت طاقمى	عدة الحصان		اش	الطبيخ	الطعام
اچق	المفتوح	المكشوف	اشكنجه	العذاب	العقاب
آچلق		الجوع	اغ		شبكة السمك
اجى		المر	آغر		الثقيل
اجيلق		المراره	آغرغان		المؤلم
اداق		النذر	افندى		السيد
ارالق	الخلال	المبين	افجه	العمله	السكه الورق
ارتوق		الزياده	اكر		السرج
اغ	القنايه	المجرى	اكرى		المعوج
ارش		الشبر	اكريلك		الاعوجاج
ارشون		الذراع	اكسر		المسمار
آز		القليل	اكسرين		فجاءة
ازق	القوت	الزاد	اكسك		الناقص
اسيجق	الحرالحار	السخن	اكسكلك	النقصان	النقصين

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

اكشى	الحامض	اوبجك	الكيل
اكين	الزرع	اوبجوم	الجاهل المدعى المعرفه
الآجه	الابلق	اولم	الموت
الجق (الواطى)	السافل	اولو	الميت
الكم سالغم	السراب	اولوق	الميزاب
امزك (البزبوز)	المبزل	اويان	اللجام
امك	الكد العنا	اويقو	النوم
اوتاق	الفسطاط	اويون	اللعبه
اوتو	المكواه	ايبك	الحرير
اوجوز	الرخيص	ايت	الكلب
اود	النار	ايجم	الجرعه
اودنج (السلق)	القرض	أير الغناء	النغمه
اور	السلعه	أيرى	الغير الآخر المنفصل
اوركك الوحشى	النافر	ايرى	الغليظ الضخم
اوزاق	البعيد	ايريلق	البعاد الهجر
اوزنكى	الركاب	ايلق	الشهريه
اوستره	الموس	ايكه	المبرد
اوص	العقل	ايلك	الاول
اوصورغان بوجكى	الخنفسا	ايلنج	الدعا بالردى
اولاق	النجاب البريد	اينسز (الكتر)	قليل العرض
اولته	السناره	اينش	المخدر الوهده

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

ابنلو	المريض	بورج	الدين
يارمق	القيراط	بورجلو	المديون
باشلق	الرأس	بورغو (البريمه)	المثقب
باطمان	الرطل	بوغ	البخار
پای	المناب الحصه السهم	بوقاغو	القيد الحديد الصفاد
پايه	الرتبه المنصب	بول	الفسيح الواسع
بت	القمله	بولانق (المعكر)	الكدر
پت	الصنم	بولانق	السعه الرخا
بتك	المنصل	بوش	الفارغ الباطل
بچق	المنشار	بويه	الصبغه
باج	المكس	بها	الثمن
باغ	الرباط القيد	بهالی	الغالی
برابر	سويه المساوی	پی	العربون
پركار	البيكار البرجل	پيس	الوسخ القذر
بز	القماش	پيشيی	المعجل
بشقه	الغير المغاير	پيغمبر	النبی الرسول
بفردق	القماط	تخته	اللوح
پك	القوی الصلب	تخته بق	البق
تلوزسز	الخفی	ترفنده	الباكوره
پكمز	الدبس	ترازو	الميزان
پنبوق	القطن	تك	الفرد الفذ

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

تكزى	الله تعالى	داستان (الحدوتة)	الحكايه
تورنه	المخلاه	درى	الجلد
توقماق	الباربه	دريك	العميق
چادر	الخيمه	دعوتلى (المغروم)	المدعو
چاقل طاشى	الصوان	دغرچق	الجراب
چاقى المطوى	السكين	دكرمى	المدور المستدير
چپلاق	العريان	دكنك	العصا
چپه	الفاس	دلبند	الشاش
چتين	الصعب العسير	دلك	النقب الثقب
چفت	الزوج المزدوج	دلم	اللقمه
چكيج	الشاكوش	دمت	الخرمه
جنبسته	الملقاط	دور	المسكون من الارض
چوزچوب	الزباله	دوزكن	المنتظم
چوق	الكثير	دوشت	السقط
چوقه	الجوخ	دوكندى	الفضله السقاطه
چوكان	الصولجان	دويت	الدواه
چوى	المسمار الصغير	ديرى	الحى
چيت	الشيت	ديزكين	الصرع العنان
خانون	المراه	ديكن	السلوك
خليق	الجاريه الوصيفه	زهر	السم
خوراطه	المزاح	سپورندى	الكناسه

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

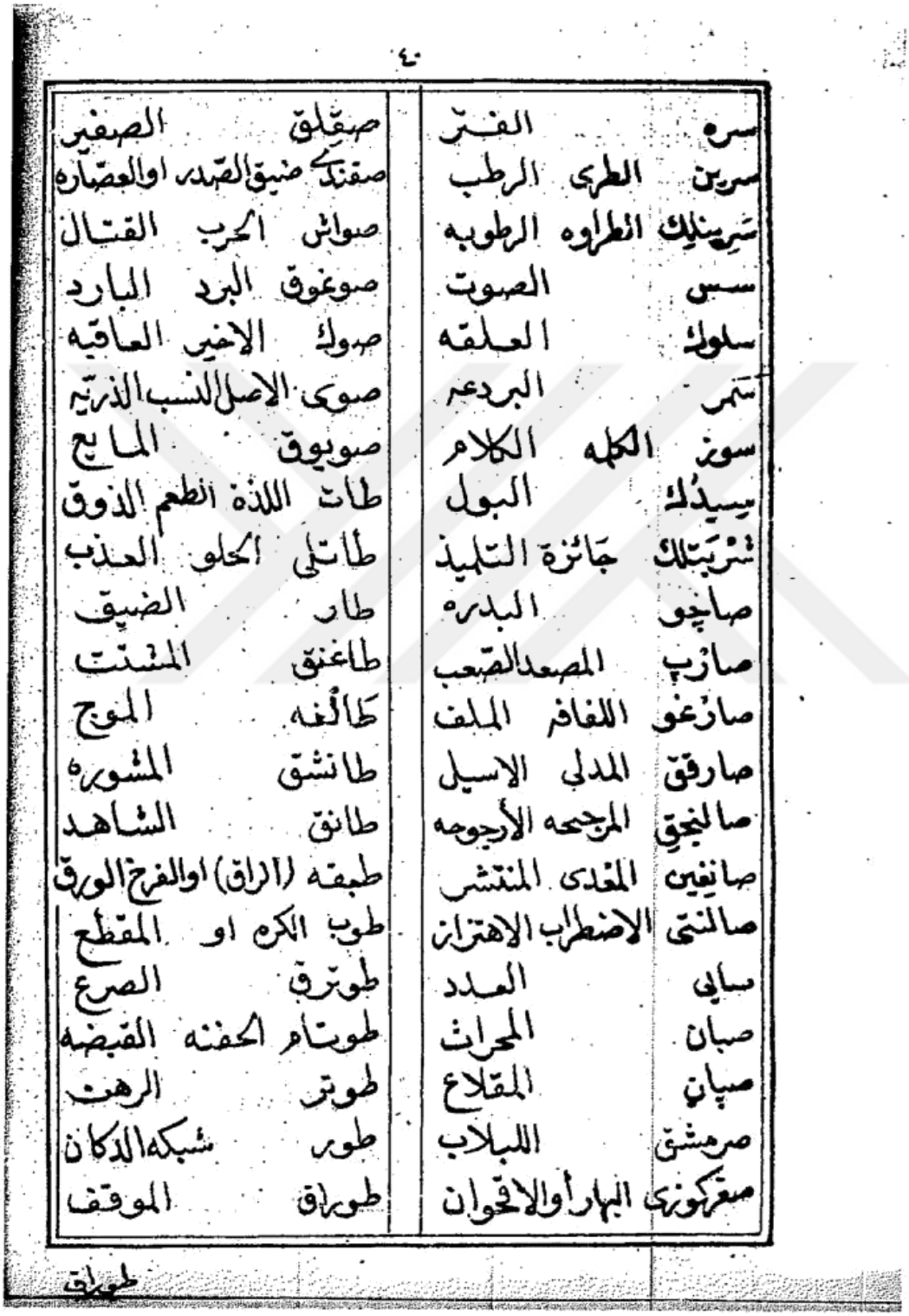

٤٠

سره	الفتر	صقلق	الصفير
سرين	الطرى الرطب	صقنك	ضيق الصدر اوالعصاره
سرينك	الطراوه الرطوبه	صواش	الحرب القتال
سس	الصوت	صوغوق	البرد البارد
سلوك	العلقه	صوك	الاخير العاقبه
سمر	البردعه	صوى	الاصل النسب الذرية
سوز	الكلمه الكلام	صويوق	المائع
سيدك	البول	طات	اللذة الطعم الذوق
شربتلك	جائزة التلميذ	طاتلى	الحلو العذب
صاچو	البدره	طار	الضيق
صارپ	المصعد الصعب	طاغنق	المنتن
صارغو	اللفافه الملف	طالغه	الموج
صارقق	المدلى الاسيل	طانشق	المشوره
صالنجق	المرجحه الأرجوحه	طانق	الشاهد
صانغين	المعدى المنتشر	طبقه	(اراق) اوالفرخ الورق
صالنتى	الاضطراب الاهتزاز	طوب	الكرة او المقطع
صايى	العدد	طوترق	الصرع
صبان	المحراث	طوتام	الحفنه القبضه
صپان	المقلاع	طوتر	الرهن
صرمشق	اللبلاب	طور	شبكه الدكان
صغركوزى	البهار أوالاقحوان	طوراق	الموقف

طوراق

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

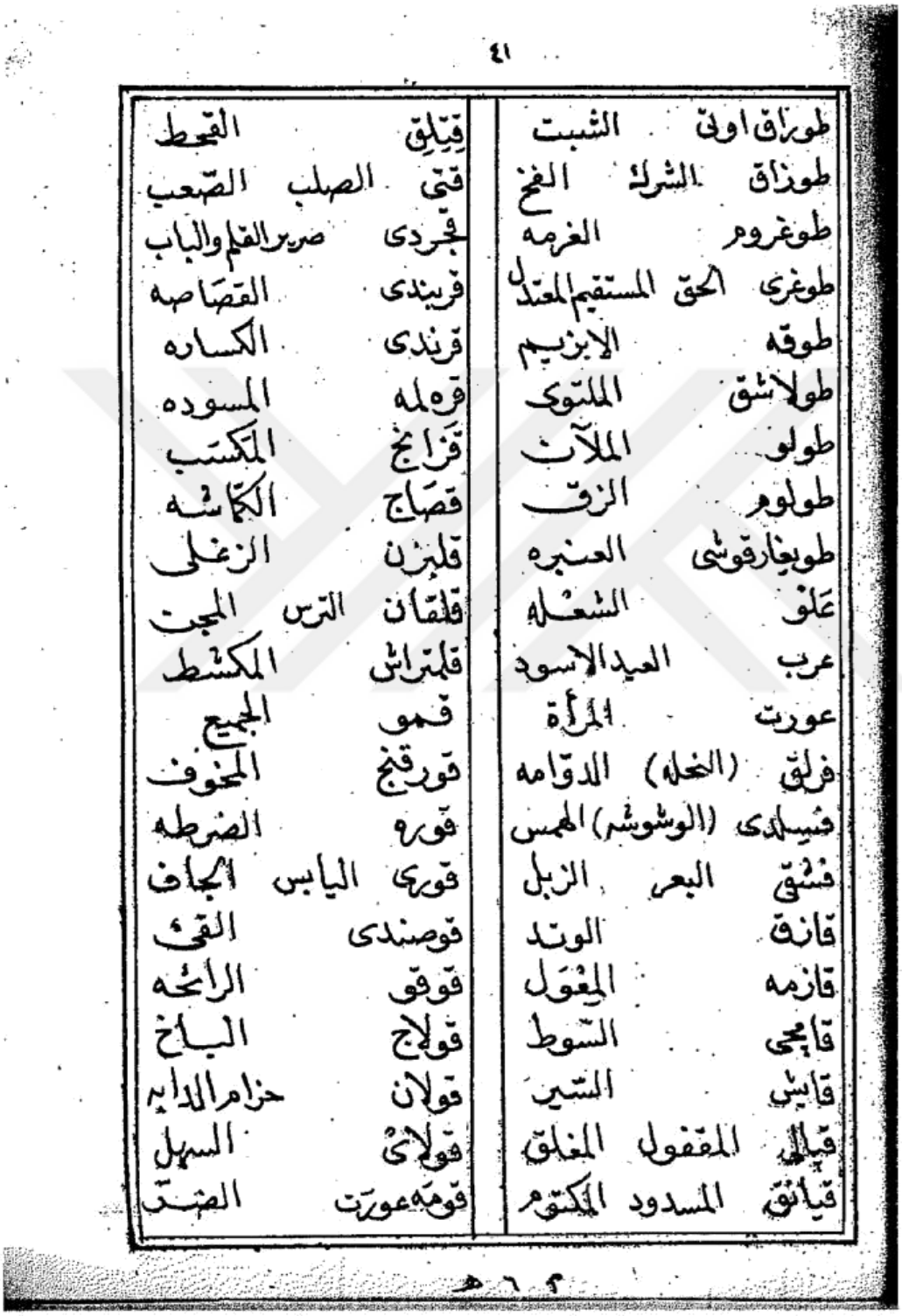

٤١

طوراق اوتی الشبت
طوزاق الشرك الفخ
طوغروم الغرمه
طوغری الحق المستقیم المعتدل
طوقه الابزیم
طولاشق الملتوی
طولو الملآن
طولوم الزق
طوبغارقوشی العنبره
عَلَق الشعله
عرب العید الاسود
عورت المرأة
فرلق (الخله) الدوامه
فسلدی (الوشوشه) الهمس
فشقه البعر الزبل
قازق الوتد
قازمه المعول
قاپجی السوط
قاپیچی السیر
قپالی المقفول المغلق
قپانق المسدود المکتوم
قتلق القحط
قتی الصلب الصعب
قجردی صریر القلم والباب
قریندی القصاصه
قزندی الکساره
قزمله المسوده
قزاخ المکسب
قصاج الکماشه
قلبزن الزغلی
قلقان الترس المجن
قلمتراش المکشط
قمو الجمیع
قورقنج المخوف
قوره الضرطه
قوری الیابس الجاف
قوصندی القئ
قوقو الرائحه
قولاج الباخ
قولان حزام الدابه
قولای السهل
قومه عورت الضد

٦٣ هـ

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

كاغد	الكاغد	الورق		ياردم			الاغانه
كيك	الرده	النخاله		ياش	الطرى		الرطب
كسر		القدوم		يالك			اللهب
كسه		الكيس		يالكز			الوحيد
ككيش		الواسع		يتك	المفقود		الضايع
كل		الرماد		يصى	المبطط		المسطح
كم		اللجام		يقق			المنهدم
كوج		الصعب		يقين			القريب
كوسترة		فارة النجار		يكلش	الغلط		الخطا
كوده		الجثه		يم			العلف
كولكه		الظل		يودم			البلعه
مركب	الحبر	المداد		يوزك	قاشى		فص الخاتم
ميخوش		المز		يوقش	المصعد		العقبه
ناملى		النصل		يوك	ا		الحمل
نشتر	الريشه	المشرط		يوكسك			العالى
ويره يسى	الشك	المؤجل		يوارلق	المدحرج		الكروى
هكبه		الخرج		يبان	الماشى		الراجل
ياپشق		الملاصق		يبنى			الخفيف

تنبيه (ل) جمعك علامتيدر كلمه نك اخرينه دلخل اولور آدم الرجال ادملر الرجال كبى

قاعده توكيدك صفت اسمدن اول كتور يلور واسم مفرد اولسون جمع اولسون صفتى دائما مفرد

اولور ايوادم الرجل الطيب ايوادملر الرجال الطيب كبى

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

قاعده نعتك اخرينه (لق) ياخود (لك) ادخال اولنورسه براسم پيدا اولور (لق) الفاظ مفخمه يه و (لك) الفاظ مرققه يه دخول ايدر طوغرو المستقيم طوغرولق الاستقامه كوزلك الجميل كوزللك الجمال

قاعده (لو) يا (لى) نسبت يا ملك معناسنى افاده ايدوب كلمه نك اخرينه الحاق اولنور مصر مصرلى مصرى يانجه البستان يانجه لو ذو بستان

احوال اسم

اسم مفرد اولسون جمع اولسون

١ يا مجرد دركه اخرى حالت تجريده اولور اوالبيت اولر البيوت

٢ يا مضاف اليه دركه اخرينه برمضاف كتوريلور اوك بيت اولرك بيوت

٣ يا مفعول به دركه اخرينه بر (يا) كتوريلور اوى بيتا اولرى بيوتا

٤ يا مفعول اليه دركه اخرينه بر (ها) كتوريلور اوه الى البيت اولره الى البيوت

٥ يا مفعول فيه دركه اخرينه (ده) كتوريلور اوده بالبيت اولرده بالبيوت

٦ يا مفعول منه دركه اخرينه (دن) كتوريلور اودن من البيت اولردن من البيوت

٧ يا مفعول لاجله دركه اخرينه (ايچون) كتوريلور اوايچون لاجل البيت اولرايچون لاجل البيوت

٨ يا منفى دركه اخرينه (سز) كتوريلور اوسز بلابيت (بوندن اسم جعيلنمز) بوندن ماعدا اسم يا اوزره يا ايله يا اول ياصكره كلمه لرايله برابر استعمال اولنور او اوزره على البيت اوايله مع البيت اودن اول قبل البيت اودن صكر بعد البيت جمعده ادوات مذكوره دن اول (لر) كتوريلور

باب ثانى

ضمايرو فعل اعانت

ضمير اسمك يرينى طوتان كلمه در ضمائر التيدر بن سن او بز سز انلر

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

١ مجرد ضميرلر		٢ مضاف اليه ضميرلر	
مفرد	متكلم بن انا	مفرد	متكلم بنم ى ملكى
	مخاطب سن انتِ اَنْتَ		مخاطب سنك ك ملكك
	غائب او هى هو		غائب اَنِك هُ اَوهاملكه
جمع	متكلم بز نحن	جمع	متكلم بزم نا ملكنا
	مخاطب سز انتما انتن انتم		مخاطب سزك كم ملككم
	غائب انلر هم		غائب انلرك هم ملكهم

٣ مفعول به ضميرلر		٤ مفعول اليه ضميرلر	
مفرد	م بنى نى	مفرد	م بَكا لى
	خ سنى كَ		خ سكا لك
	غ انى هَا هُ		غ اكا له
جمع	م بزى نا	جمع	م بزه لنا
	خ سزى كم		خ سزه لكم
	غ انلرى هم		غ انلرى لهم

٥ مفعول فيه ضميرلر		٦ مفعول منه ضميرلر	
مفرد	م بنده فىّ او عندى	مفرد	م بندن منى او عنى
	خ سنده فيك ـ عندك		خ سندن منك عنك
	غ اندە فيه عنده		غ اندن منه عنه
جمع	م بزده فينا عندنا	جمع	م بزدن منا عنا
	خ سزده فيكم عندكم		خ سزدن منكم عنكم
	غ انلرده فيهم عندهم		غ انلردن منهم عنهم

مهمه

تركيده مؤنث ايچون علامت بولنماز اولور ومذكر مؤنث بيلنور مذكر ده مؤنث ده مستعمل اولور انت ومؤنث ده مستعمل انتما ومذكر ده مستعمل انتن ومؤنث ده مستعمل انتم ومذكر ده مستعمل انلر ومؤنث ده مستعمل انلرك ومذكر ده مستعمل انلرك ومؤنث ده مستعمل انلرك اولور وعلى هذا القياس ضمائر مفعول به ومفعول اليه ومفعول فيه ومفعول منه كلور

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

٧ مفعول لاجله ضميرلر		٨ منفی ضميرلر	
مفرد	م بنم ايچون لاجلی	مفرد	م بنسز بدونی
	خ سنك ايچون لاجلك		خ سنسز بدونك
	غ آنك ايچون لاجله		غ انسز بدونه
جمع	م بزم ايچون لاجلنا	جمع	م بزسز بدونا
	خ سزك ايچون لاجلكم		خ سزسز بدونكم
	غ انلر ايچون لاجلهم		غ انلرسز بدونهم
٩ (اوزره) يه متصل ضميرلر		١٠ (ايله) يه متصل ضميرلر	
مفرد	م بنم اوزريمه علی	مفرد	م بنم ايله بی او معی
	خ سنك اوزريكه عليك		خ سنك ايله بك معك
	غ انك اوزرينه عليه		غ انك ايله به معه
جمع	م بزم اوزريمزه علينا	جمع	م بزم ايله بنا معنا
	خ سزك اوزريكزه عليكم		خ سزك ايله بكم معكم
	غ انلرك اوزرينه عليهم		غ انلر ايله بهم معهم
١١ (اول) كلمه سنه متصل ضميرلر		١٢ (صكره) يه متصل ضميرلر	
مفرد	م بندن اول قبلی	مفرد	م بندن صكره بعدی
	خ سندن اول قبلك		خ سندن صكره بعدك
	غ اندن اول قبله		غ اندن صكره بعده
جمع	م بزدن اول قبلنا	جمع	م بزدن صكره بعدنا
	خ سزدن اول قبلكم		خ سزدن صكره بعدكم
	غ انلردن اول قبلهم		غ انلردن صكره بعدهم

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

٣ (کبی) یه متصل ضمیرلر		١٤ ضمائر موصوله	
م	بنم کبی	م	بنمکی متاعی الخ مالی او الذی لی
خ	سنك کبی	خ	سنکی مالك الذی لك
غ	انك کبی	غ	انکی ماله الذی له
م	بزم کبی	م	بزمکی مالنا الذی لنا
خ	سزك کبی	خ	سزکی مالکم الذی لکم
غ	انلرك کبی	غ	انلرکی مالهم الذی لهم

ایکنجی درس — فعل اعانت

فعل اعانت مصدری اولیوب فقط حکایت ایچون کاه یالکز وکاه دیکر افعال ایله برابر استعمال اولنور

فعل اعانتك حال صیغه سی (مثال)

بن	— م (اَوَه‌یَ) یم	انا	بن چالشقنم — انا مجتهد
سن	— سن	انت	سن چالشقنسن — انت مجتهد
او	— در	هو	اوچالشقندر — هو مجتهد
بز	— ز (اَوَه‌یَ) بز	نحن	بز چالشقنز — نحن مجتهدون
سز	— سکز	انتم	سز چالشقیسکز — انتم مجتهدون
انلر	— درلر	هم	انلر چالشقندرلر — هم مجتهدون

فعل اعانتك صیغه لرنده برنجی شخص مفرد اولان جزئی نصریف اولنان کلمه نك آخری معلوم اولدیغی صورده

قاعده فعل اعانتك حال صیغه سیله برابر تصریف اولنان جزئی کلمه نك آخری حرف املا یعنی الف واو ها یا ایسه مفرد وجمع متکلمده میم وزایدن اول بر (یا) کتوریلك لازمدر مثال (آشنا) بن آشنایم بز آشنایز (قوکشو) بن قوکشویم بز قوکشویز (خسته) بن خسته یم بز خسته یز (انلی) بن انلی یم بز انلی یز کبی

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

فعل اعانتك ماضی شهودی صیغه سی (مثال)		
بن ـ ایدم	انا کنت	بن کوچك ایدم انا کنت صغیرا
سن ـ ایدك	انت کنت	سن کوچك ایدك انت کنت صغیرا
او ـ ایدی	هو کان	او کوچك ایدی هو کان صغیرا
بز ـ ایدك	نحن کنا	بز کوچك ایدك نحن کنا صغارًا
سز ـ ایدیکز	انتم کنتم	سز کوچك ایدیکز انتم کنتم صغارا
انلر ـ ایدیلر	هم کانوا	انلر کوچك ایدیلر هم کانوا صغارا
فعل اعانتك ماضی نقلی صیغه سی (مثال)		
بن ـ ایمشم	انا کنت او کانی کنت	بن دولکر ایمشم انا کنت او کانی کنت نجارا
سن ـ ایمشسین	انت کنت او کانك کنت	سن دولکر ایمشسین انت کنت او کانك کنت نجارا
او ـ ایمش	هو کان او کانه کان	او دولکر ایمش هو کان او کانه کان نجارا
بز ـ ایمشز	نحن کنا او کانا کنا	بز دولکر ایمشز نحن کنا او کانا کنا نجارین
سز ـ ایمشسکز	انتم کنتم او کانکم کنتم	سز دولکر ایمشسکز انتم کنتم او کانکم کنتم نجارین
انلر ـ ایمشلر	هم کانوا او کانهم کانوا	انلر دولکر ایمشلر هم کانوا او کانهم کانوا نجارین
فعل اعانتك صیغهٔ شرطیه سی (مثال)		
بن ـ ایسه م	انا ان کنت	بن بیوك ایسه م انا ان کنت کبیرا
سن ـ ایسه ك	انت ان کنت	سن بیوك ایسه ك انت ان کنت کبیرا
او ـ ایسه	هو ان کان	او بیوك ایسه هو ان کان کبیرا
بز ـ ایسه ك	نحن ان کنا	بز بیوك ایسه ك نحن ان کنا کبارا
سز ـ ایسه کز	انتم ان کنتم	سز بیوك ایسه کز انتم ان کنتم کبارا
انلر ـ ایسه لر	هم ان کانوا	انلر بیوك ایسه لر هم ان کانوا کبارا

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

فعل اعانتك صيغهٔ ظرفيه سى		(مثال)	
بن — ايكن	انا لما كنت	بن بازركان ايكن	انا لما كنت تاجرا
سن — ايكن	انت لما كنت	سن بازركان ايكن	انت لما كنت تاجرا
او — ايكن	هو لما كان	او بازركان ايكن	هو لما كان تاجرا
بز — ايكن	نحن لما كنّا	بز مكتبده ايكن	نحن لما كنا في المكتب
سز — ايكن	انتم لما كنتم	سز مكتبده ايكن	انتم لما كنتم في المكتب
انلر — ايكن	هم لما كانوا	انلر مكتبده ايكن	هم لما كانوا في المكتب

اوچنجى درس (وار ايله يوق)		(وار) استعمالى	(مثال)
بنده — وار	عندى	بنده برقصراق وار	عندى فرس
سنده — وار	عندك	سنده برقصراق وار	عندك فرس
انده — وار	عنده	انده برقصراق وار	عنده فرس
بزده — وار	عندنا	بزده برقصراق وار	عندنا فرس
سزده — وار	عندكم	سزده برقصراق وار	عندكم فرس
انلرده — وار	عندهم	انلرده برقصراق وار	عندهم فرس

يوق استعمالى		(مثال)	
بنده — يوق	ليس عندى	بنده برقصراق يوق	ليس عندى فرس
سنده — يوق	ليس عندك	سنده برقصراق يوق	ليس عندك فرس
انده — يوق	ليس عنده	انده برقصراق يوق	ليس عنده فرس
بزده — يوق	ليس عندنا	بزده برقصراق يوق	ليس عندنا فرس
سزده — يوق	ليس عندكم	سزده برقصراق يوق	ليس عندكم فرس
انلرده — يوق	ليس عندهم	انلرده برقصراق يوق	ليس عندهم فرس

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

(وار) فعل اعانتك ماضی شهودی صیغه سیله برابر استعمالی (مثالی)

بنده - وارایدی کان عندی	بنده برات وارایدگ کان عندگ حصان
سنده - وارایدی کان عندك	سنده برات وارایدگ کان عندك حصان
انده - وارایدی کان عنده	انده برات وارایدگ کان عنده حصان
بزده - وارایدی کان عندنا	بزده برات وارایدگ کان عندنا حصان
سزده - وارایدی کان عندکم	سزده برات وارایدگ کان عندکم حصان
انلرده - وارایدی کان عندهم	انلرده برات وارایدگ کان عندهم حصان

(یوق) فعل اعانتك ماضی شهودی صیغه سیله برابر استعمالی (مثال)

بنده - یوق ایدی لم یکن عندی	بنده برات یوق ایدگ لم یکن عندگ حصان
سنده - یوق ایدی لم یکن عندك	سنده برات یوق ایدگ لم یکن عندك حصان
انده - یوق ایدی لم یکن عنده	انده برات یوق ایدگ لم یکن عنده حصان
بزده - یوق ایدی لم یکن عندنا	بزده برات یوق ایدگ لم یکن عندنا حصان
سزده - یوق ایدی لم یکن عندکم	سزده برات یوق ایدگ لم یکن عندکم حصان
انلرده - یوق ایدگ لم یکن عندهم	انلرده برات یوق ایدگ لم یکن عندهم حصان

(وار) فعل اعانتك ماضی نقلی صیغه سیله برابر استعمالی (مثال)

بنده - وارایمش کاش اوکاش کاش عندی	بنده مرکب وارایمش کاش اوکاش کاش عندگ مداد
سنده - وارایمش کاش کان عندك	سنده مرکب وارایمش کاش کاش عندك مداد
انده - وارایمش کاش کان عنده	انده مرکب وارایمش کاش کاش عنده مداد
بزده - وارایمش کاش کان عندنا	بزده مرکب وارایمش کاش کاش عندنا مداد
سزده - وارایمش کاش کان عندکم	سزده مرکب وارایمش کاش کاش عندکم مداد
انلرده - وارایمش کاش کان عندهم	انلرده مرکب وارایمش کاش کاش عندهم مداد

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

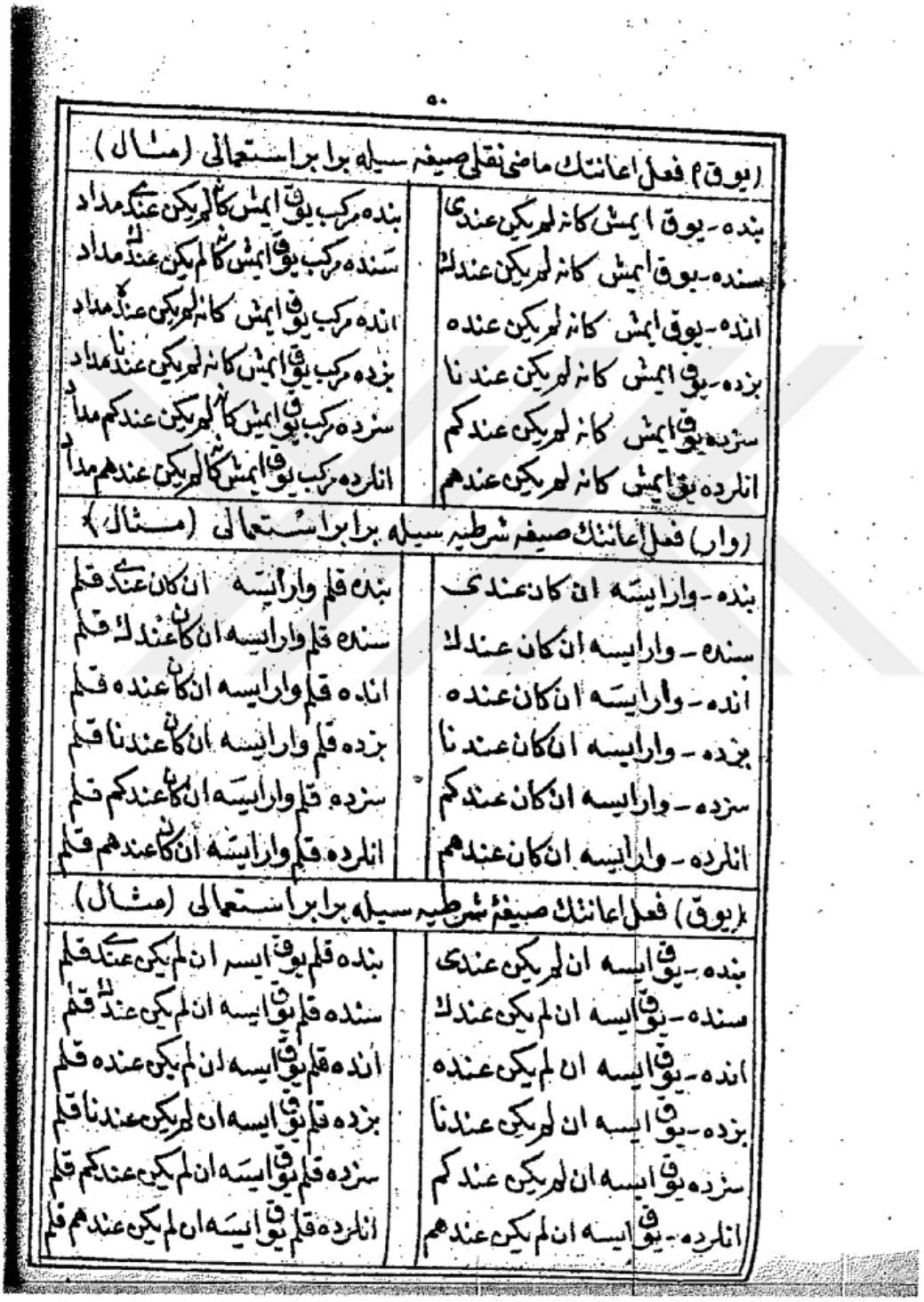

٥٠

(یوق) فعل اعانتك ماضی نقلی صیغه سیله برابر استعمالی (مثال)

بنده - یوق ایمش کانه لم یکن عندی	بنده مرکب یوق ایمش کانه لم یکن عندی مداد
سنده - یوق ایمش کانه لم یکن عندك	سنده مرکب یوق ایمش کانه لم یکن عندك مداد
انده - یوق ایمش کانه لم یکن عنده	انده مرکب یوق ایمش کانه لم یکن عنده مداد
بزده - یوق ایمش کانه لم یکن عندنا	بزده مرکب یوق ایمش کانه لم یکن عندنا مداد
سزده یوق ایمش کانه لم یکن عندکم	سزده مرکب یوق ایمش کانه لم یکن عندکم مداد
انلرده یوق ایمش کانه لم یکن عندهم	انلرده مرکب یوق ایمش کانه لم یکن عندهم مداد

(وار) فعل اعانتك صیغه شرطیه سیله برابر استعمالی (مثال)

بنده - وار ایسه ان کان عندی	بنده قلم وار ایسه ان کان عندی قلم
سنده - وار ایسه ان کان عندك	سنده قلم وار ایسه ان کان عندك قلم
انده - وار ایسه ان کان عنده	انده قلم وار ایسه ان کان عنده قلم
بزده - وار ایسه ان کان عندنا	بزده قلم وار ایسه ان کان عندنا قلم
سزده - وار ایسه ان کان عندکم	سزده قلم وار ایسه ان کان عندکم قلم
انلرده - وار ایسه ان کان عندهم	انلرده قلم وار ایسه ان کان عندهم قلم

(یوق) فعل اعانتك صیغهٔ شرطیه سیله برابر استعمالی (مثال)

بنده - یوق ایسه ان لم یکن عندی	بنده قلم یوق ایسه ان لم یکن عندی قلم
سنده - یوق ایسه ان لم یکن عندك	سنده قلم یوق ایسه ان لم یکن عندك قلم
انده - یوق ایسه ان لم یکن عنده	انده قلم یوق ایسه ان لم یکن عنده قلم
بزده - یوق ایسه ان لم یکن عندنا	بزده قلم یوق ایسه ان لم یکن عندنا قلم
سزده یوق ایسه ان لم یکن عندکم	سزده قلم یوق ایسه ان لم یکن عندکم قلم
انلرده - یوق ایسه ان لم یکن عندهم	انلرده قلم یوق ایسه ان لم یکن عندهم قلم

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

(وار) فعل اعانتك صيغهٔ ظرفیه سیله برابر استعمالی (مثال)	
بنده - وار ایکن لما کان عندی	بنده بادم وار ایکن لما کان عندی لوز
سنده - وار ایکن لما کان عندك	سنده بادم وار ایکن لما کان عندك لوز
انده - وار ایکن لما کان عنده	انده بادم وار ایکن لما کان عنده لوز
بزده - وار ایکن لما کان عندنا	بزده بادم وار ایکن لما کان عندنا لوز
سزده - وار ایکن لما کان عندکم	سزده بادم وار ایکن لما کان عندکم لوز
انلرده - وار ایکن لما کان عندهم	انلرده بادم وار ایکن لما کان عندهم لوز
(یوق) فعل اعانتك صیغهٔ ظرفیه سیله برابر استعمالی (مثال)	
بنده - یوق ایکن لما لم یکن عندی	بنده بادم یوق ایکن لما لم یکن عندی لوز
سنده - یوق ایکن لما لم یکن عندك	سنده بادم یوق ایکن لما لم یکن عندك لوز
انده - یوق ایکن لما لم یکن عنده	انده بادم یوق ایکن لما لم یکن عنده لوز
بزده - یوق ایکن لما لم یکن عندنا	بزده بادم یوق ایکن لما لم یکن عندنا لوز
سزده - یوق ایکن لما لم یکن عندکم	سزده بادم یوق ایکن لما لم یکن عندکم لوز
انلرده - یوق ایکن لما لم یکن عندهم	انلرده بادم یوق ایکن لما لم یکن عندهم لوز

باب ثالث
مصادر

مصدر برکلمه درکه حدثه دلالت ایدوب آخری (مق) یاخود (مك) اولور آخری (مق) اولانه مصدر قافی واخری (مك) اولانه مصدر کافی دینلور

(برنجی درس)		مصدر قافی	
آتمق	الرمی	ارامق	البحث
اچمق	الجوع	ارتمق	الزیاده

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

ازمق	الازدياد	اوتانمق	الانجال
ازارلمق	التعذير	اوتانمق	الاستحياء
ازدرمق	الاضلال	اوترمق	القعود
ازمق	الضلال التيه	اوچمق	الطيران
اسلامق	تلقيح الاشجار	اوخشامق	الملاطفه
اصرمق	العض	اورمق	الضرب
اصلنمق	البلل	اوغمق	العرك الفرك الدلك
اصلنمق	الابتلال	اوفانمق	التفتيت الفت
اصمق	التعليق	اوقومق	القراءه
اغارمق	البلوج الابيضاض	اولامق	الصيد
اغلمق	البكا النوح	اولشمق	الوصول
اقمق	السيل الهمع الجريان	اولمق	الصيروره
اكمق	التذكر	اومق	العشم الامل
اكلانمق	التفهيم	اويانمق	الايقاظ
اكلامق	الفهم	اويانمق	التنبه الاستيقاظ
الدامق	الخداع المكر الكيد	اويدرمق	التوفيق
الدانمق	الاغتباط الانخداع	اويمق	الاقتداء الامتثال والتقوير
الشدرمق	التغويد	اويومق	النوم
الشمق	الاعتياد	ايلامق	التطهير او التنقيه
المق	الاخذ	ايرمق	الفرق الفصل
اوتلمق	الرعى	ايرلمق	الشدو الغنا

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

ايصيمق الاحمام التسخين	بوشامق التطليق الخلع
ايصمق الحمو التدفئ	بوشامق التفرخ اوالانفلات
ايلمق الافاقه الصحو	بوغمق الخنق
ايمانمق الاعتقاد التصديق الايمان	بولق الوجود الالفا
باترمق الغمس الاغراق	بوياق الصبغ
باتمق الغرق	بولاندرمق التعكير التكدير التنغيص
پارچەلمق التمزيق التقطيع	بولشمق التلوث
پارلق اللمعان	بيقمق (القرف) الالتحام السامة
باشلمق الابتدا	بيورمق الامر
باصمق الدوس	چاقمق القدح
باقمق النظر	چالقمق المصمصه المضمضه
بايلمق السورقه الغشيّ	چالشمق الاجتهاد
براقمق الترك	چالمق الضرب الدق اوالسرقه
يطلامق الفرقعه	چپالمق الجهد
بغشلمق الانعام	چتلامق الانفلاق التشقق
بغلمق الربط العقد	چقارمق الاخراج
بوتارمق التعبيس تقطيب الوجه	چقمق الطلوع او الخروج
بوزمق اللّي	خشلمق الصقل
بوزشمق المخاصمه	خوشلمق الانبساط الانشراح
بوزمق الافشا اوالنقص اوالهزم	دوناتمق التزيين
بوشالتمق التفريغ اوالاطلاق	دوناتمق التّلي التزين

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

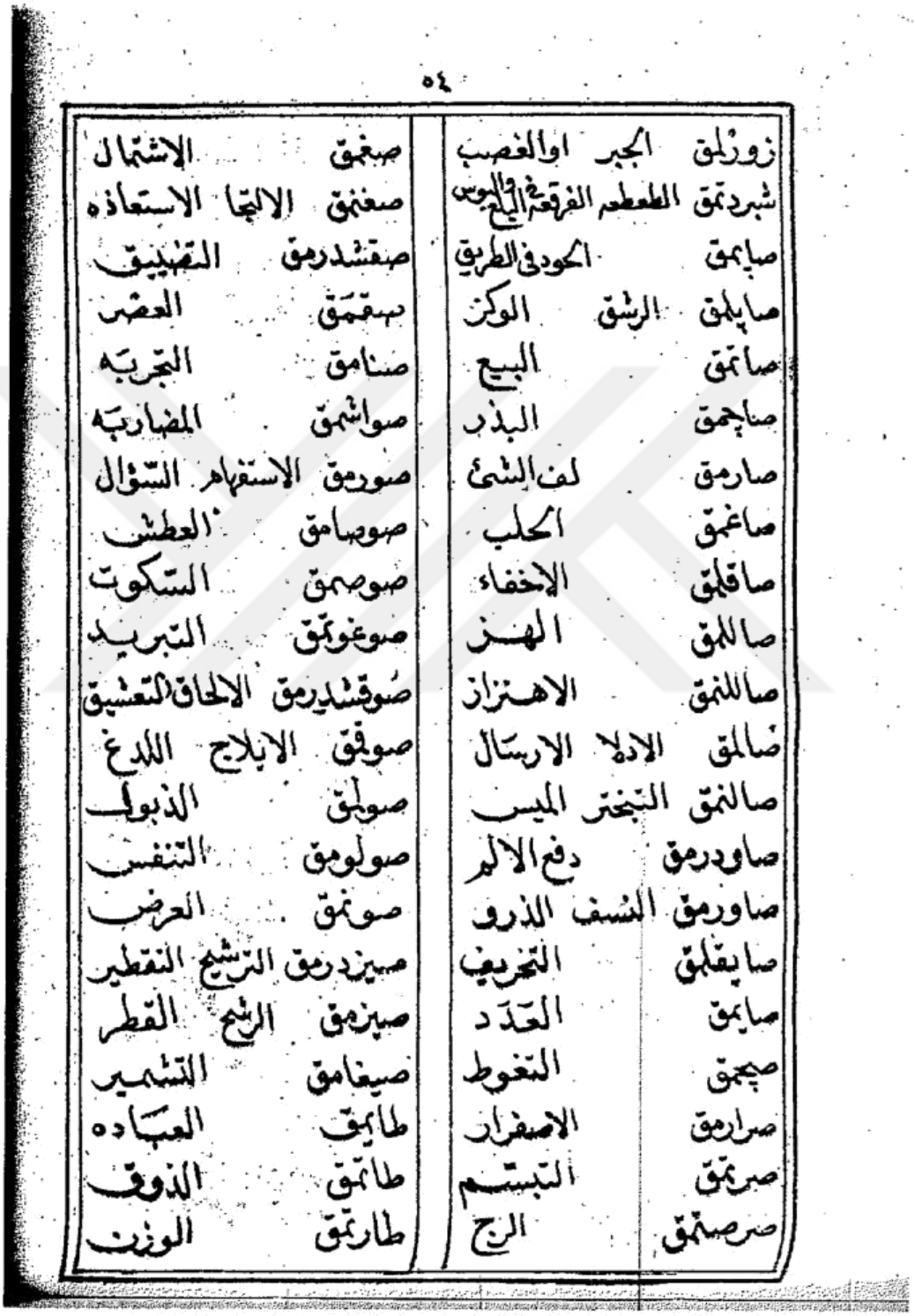

٥٤

زورلمق	الجبر او الغصب	صغمق	الاشتمال
شبردمق	الطعم الفرقعة في اليد والبوس	صغنمق	الالتجا الاستعاذه
صايمق	الحود في الطريق	صقشدرمق	التضييق
صاپلمق	الرشق الوكز	صقمق	العض
صاتمق	البيع	صنامق	التجربه
صاچمق	البذر	صواشمق	المضاربه
صارمق	لف الشئ	صورمق	الاستفهام السؤال
صاغمق	الحلب	صوصامق	العطش
صاقلمق	الاخفاء	صوصمق	السكوت
صاللمق	الهز	صوغومق	التبريد
صاللنمق	الاهتزاز	صوقشدرمق	الالحاق التعشيق
صالمق	الادلا الارسال	صوقمق	الايلاج اللدغ
صالنمق	التبختر الميس	صولمق	الذبول
صاودرمق	دفع الالم	صولومق	التنفس
صاورمق	النسف الذرو	صونمق	العرض
صاپقلمق	التحريف	صيزدرمق	الترشيح التقطير
صايمق	العدد	صيزمق	الرشح القطر
صچمق	التغوط	صيغامق	التشمير
صرارمق	الاصفرار	طايمق	العباده
صرتمق	التبسم	طاتمق	الذوق
صرصمق	الرج	طارتمق	الوزن

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

طارلق	الغضب او التهوّد	طوبمق	الشبع او الدرايه
طاشمق	الفيضان التدفق	طوبورمق	الاشباع او الاخبار
طاشيمق	التحميل	طيانمق	الاسناد
طاغمق	التوزيع التفريق	طيانمق	الاستناد
طاقلمق	الاستهزا	فنالشمق	التلف
طاقمق	التعليق	قاپمق	الخطف
طالمق	الغطس	قاپقلنمق	الابتدام
طاورانمق	التقوّي أو المقاومه	قائمق	الاضافه
طرامق	التسريح التمشيط	قاچمق	الهروب
طرملمق	الخربشه الخدش	قارشيدرمق	الخلط او المزج
طغمق	السّد	قارشيمق	العنى
طوپلمق	الجمع	قارشولمق	الاستقبال التلقى
طوپلنمق	التجمّع	قازمق	الفحر
طوتلمق	الكسوف والخسوف	قاشلامق	تركيب الفص
طوتمق	المسك القبض	قاشنمق	الاحتكاك
طورمق	الوقوف	قاشيمق	الهرش الحك
طوقنمق	المصادمه	قاقمق	الدّق القرع
طولاشمق	الطواف	قالدرمق	الرفع الحمل
طولامق	الاحاطه	قالقمق	القيام
طولدرمق	التعبيه الملأ	قالمق	البقا
طولمق	الامتلا	قامشمق (الزغلله)	الحرج او نضرس الاسنان

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

قَنَامَق	الفصد	قصه لمق	التقصير
قاندرمَق	الاروا اوالاقناع	قصه لنمق	القصر
قانمق	الارتوا	قِصْمَق	العصر اوالحصر
قاوُرمق	القلى	قلمق	الأدا الفعل
قاوُشمق	التلاقى المقابله	قلدانمق	التحرّا
قايرمق	الاكتراث العبا	قِندرمَق	الاغزال الحث
قَبَانمَق	الغلق	قوپارمق	القلع
قبارتمق	النفش	قوجاقلمق	المعانقه
قبارمق	التنفط اوالانتفاش	قوجالمق	الهرم الشيخوخه
قبانمق	الانفلاق	قوجمق	الاحتضان
قبلاسق	التبطين	قورتارمق	التخليص الانقاذ
قتلمق	الاصطبار التصبر	قورمَق	نضب الشئ
قجردامق	التريق صرّ القلم والباب	قورتمق	التجفيف
قرارتمق	التسويد	قورُومَق	اليبس الجفاف
قرارمق	الاسوداد	قوشانمق	التنطق التحزم
قرالمق	التسويد فى الكتابة	قوشمق	الهرولة
قرقمق	جز الصوف	قوقلمق	الشمّ
قزارتمق	التحمير	قوقمق	النتن البخر
قزانمق	الكسب	قوللمق	الاستعمال
قسقانمق	الغيره	قومق	الوضع
قشلمق	امضاء الشتا الاشتا	قومق	الطرد

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

قونمق	النزول محط الطائر	ياشامق	التعمير بلوغ العمر
قوبرلق	الجعوده الاعوجاج	ياصدنمق	التوسد الاستناد
قيرلق	الانكسار	ياغمق	المطر
قيرمق	الكسر	ياره لمق	الجرح
قيزدرمق	الابما الاغضاب	ياقق	الحرق
قيزمق	الحمو الغضب	ياكصيلامق	تقليد الصوت
قيمق	الفرم	يالوارمق	الترجى التضرع
قينامق	الغلى	يامه لمق	الترقيع
ماولمق (النونوه)	المؤا	يانشمق	القرب من الجنب المحاذاه
مرلدنمق (المنفقه)	الهمهمة	يانمق	الاحتراق الولوع
ميخلمق	التسمير	يايلمق	الانتشار الفشق
وارمق	التوجه	يرامق	النفع
ياپشدرمق	الالصاق	يرتمق	التمزيق اوالهتك
ياپشمق	الالصاق	يصيلمق	التسطيح
يانمق	الصنع اوالبنا	يقشمق	الموافقه
يانمق	الرقاد الاضطجاع	يقلشمق	القرب
يارمق	الخلق	يقلمق	الانهدام
يارلغامق	الغفران	يقمق	الهدم
يارمق	الفلق	يقه لمق	الامساك بالطوق
يارمق	الكتابه	يلامق	اللحس
ياشارمق	البكا دمع العين	يلطقلمق	التملق المداهنه

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

يُولَمَق	الأبلاغ الانقلاب	يُومْشَامَق	التَّغْيِيمُ التَّلْيِين
يُومَق	البلغ الغلب	يُومْشَامَق	النعوم اللين
يُورْلَمَق	التَّعَب	يُومَق	الغسل
يُوقْلَمَق	التفتيش	يُومَق	الغمض
يُولْلَامَق	الإرسال	يُونَمَق	النحت البرى
يُولَمَق	النَّتْف	بيغمَق	النكوم الركم

ايكنجى درس		مصدر كافى	
اَرِتْمَك	الاذابة	اَكْسِلْمَك	النقص
اَرِيمَك	الذوب	اَكْشِتْمَك	التحميض
اَرْيَرْلَمَك	الحفظ	اَكْشِيمَك	الحموضه
اَرْمَك	الهرس السحق	اَكْمَك	الحنى الخفض الامالة
اسْتَمَك	الطلب	اَكْمَك	المزج
اَسْكِتَمَك	الاخلاق الابلا	اَلْمَك	النخل
اسْكِيمَك	العاقه البلى	اَمْرِنمك	التشهى
اَسْمَك	المبوب	امزرمك	الارضاع
اَسْنَكْشَمَك	التوديج	اَمْمَك	المص
أسْيَمَك	التاوب	اَيْخْتَمَك	الأذى التنغيص
اَكْرِلْمَك	الاعوجاج	اُويَمَك	اللثم التقبيل
اَكْرِمَك	النَّزْل	اُوتْمَك	التغريد
اشْكِنْجَه لَمَك	التعذيب	اَيْخْتَمَك	التأذى النغص
اَكْسِلْتَمَك	النقيص	اُودَامَك	اداء الواجب

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

اُورْتَمَكْ	التغطيه الستر	اِيلَمَكْ	العمل الفعل
اُورْكَمَكْ	الجفول النقوى الفزع	اِيلَرُولَمَكْ	التقديم
اُورْمَكْ	الرقى او الضعف	اِيلَرُولَنْمَكْ	التقدم
اُورْمَكْ	السلخ	اِيلِكْلَمَكْ	التزيين
اُورْلَشْمَكْ	التراضي التوافق	اِيْنِدِرْمَكْ	الانتزال
اُوفُورْمَكْ	النفخ النفث	اِيْنَمَكْ	النزول
اُوكْرَتْمَكْ	التعليم	بِتْمَكْ	الانتها الخلاص
اُوكْرَنْمَكْ	التعلم	بِتُورْمَكْ	الاتمام التخليص
اُولْچَمَكْ	الكيل القياس	پِچْمَكْ	تفصيل الملبوس وغيره
اُولْدُرْمَكْ	القتل	پَرْكَتْمَكْ	التقويه الاحكام
اُولْمَكْ	الموت	پَرْكِدِرْمَكْ	الجمع
اُولَنْمَكْ	التزوج	بِرْلَشْمَكْ	الاتحاد
اِيْتْمَكْ	العمل الفعل	بِرْلَمَكْ	التوحيد
اِيچْمَكْ	الشرب	بَزْمَكْ	صدود النفس
اِيدِنْمَكْ	الاتخاذ	بَسْلَمَكْ	التربيه
اِيرْمَكْ	الوصول الادراك	پِشْمَكْ	النضج
اِيشِتْمَكْ	السمع	پِشُورْمَكْ	الطبخ
اِيشْلَمَكْ	الشغل	بَكْزَمَكْ	المشابهه المضاهاة
اِيكْلَمَكْ	(المنازعة) الانين	بَكْلَمَكْ	الانتظار
اِيلَشْمَكْ	الايصال	بَكَنْمَكْ	الاستحسان
اِيلِشْمَكْ	الانشباك العلاقه	بَلْتَكْلَمَكْ	التلجلج الكنه

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

بلەزمك	الاعلام	دەبرنمك	التحرك الاختلاج
بللمك	الحفظ	دكشدرمك	التغير الابدال
بلمك	السن الشحذ	دكشلمك	التغير المتبدل
بلمك	العلم	دكلمك	الاصغا
بوكمك	القتل او الثنى	دكلنمك	الارتياح
بولشمك	الاقتسام المقاسمه	دكمك	بلوغ القيمة مساواة الثمن
بولمك	التجزئ التقسيم	دكمك	اللمس
بيومك	التكبير	دلمك	الحرق الثقب
بيومك	النمو الكبر	دلنمك	الشجاعة التكفف
تميزلمك	التنظيف	دلوزمك	الجنون
توتسولمك	التنجير	دوزمك	الصف التسويه
جكشمك	المنازعه المجادله	دوشرمك	الايقاع
جكلمك	التنحى	دوشرمك	الجمع
جكلمك	الطنين	دوشمك	البسط الفرش
جكمك	الجر السحب	دوشمك	الوقوع السقوط
جوزمك	الحل	دوشنمك	التفكر
جويزمك	القلب	دوكمك	الصب
جيچكلنمك	الازهار التنور	دوكنمك	النفاد
جيزمك	الخط	ديزمك	النظم
جيمك	المضغ	ديكمك	الخياطه
ديمك	الرفص	ديلمك	الاراده

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

دِيمَك	القول	سُوكَك	التفتيق الحل
رِنكَلمَك	التلوّن	سَوْمك	الحب العشق
سِبزلَمَك	التوقّي	سُونْدُرمَك	الاطفاء
سُبُورمَك	الكنس	سَوِنْمَك	الانشراح الفرح
سَجمَك	الفرز الانتخاب الاصطفا	سُونْمَك	الانطفا الخمود
سَرْمَك	الرش	سُونْلِشْمَك	المحادثة المكالمة
سَرمَك	النشر البسط	سُوبْلَمَك	الحديث الكلام
سِكرِمَك	الجرى العدو	شِشْمَك	الانتفاخ الورم
سِكرمَك	الاضطراب الخفقان	فِسِلدَمَك	الوشوشة السرار
سِكرمَك	الهضم	كِتمَك	الذهاب
سِلكمَك	النفض	كُنُورمَك	المناولة
سِلمَك	المنح	كَجِشمَك	(اكلان الجسد) الاكال
سِمِرتمَك	الاسمان	كَجمَك	الفوت المرور
سِمِرمَك	السمن	كَجَنمَك	التعيّش
سُورتمَك	الزحف التسحب	كَجُورمَك	التفويت الامرار الانفاذ
سُورتمَك	الترحلق الزلق	كَرشلمَك	توتير القوس
سُورشمَك	التحاكك	كَزدِرمَك	التسيير
سُورُكلمَك	السحب بالحبل	كَزمَك	السير
سُورمَك	السوق	كَزنمَك	التقسح التمشي
سُورنمَك	التدهن التضمخ	كسمَك	القطع
سوكمَك	السب القذف	كِشْمَك	الصهيل

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

كَرْمك (التكريم)	الحشا	كَوْمك	الاعتماد
كَلْمك	المجيء	كِيجَهْ لَمَكْ	البيات
كُوْيكْلَمَك	التزخي التزبد	يِيدِرْمَك	الاضاعه
كُوْچكْلَمَك	التصغير	كَيْدِرْمَك (التلبيس)	الالباس
كُوْچمَك	المهاجرة الرحلة	كِيرْدِرْمَك	الادخال
كُوْتُوْرْمَك	الايصال التأديه	كِيرْشْمَك	التدخل
كُوْرْشْمَك	المقابله	كِيرْمَك	الدخول
كُوْرْلْدَمَك	الرعد	كِيزْلَمَك	الاخفا الحجب الكتم
كُوْرْمَك	الرؤيه	كِيزْلَنْمَك	الخفي الاحتجاب الاكتتام
كُوْرْنَمَك	التبين الترائي	كِيمَك	اللبس
كُوْزَمَك	المراقبه الانتهاز	مَلَهْ مَك	النعا صوت الغنم
كُوْزَلْنَمَك	التجمل التحسن	مُهْرْلَمَك	الختم
كُوْسْتَرْمَك	الارائه	مُهْرَهْ لَمَكْ	الصقل
كُوْشْمَك	الفتور التراخي	وِيرْلْدَامَك	صغير الطير
كُوْلَمَك	الضحك	وِيرْمَك	العطا
كُوْمَك	الدفن المواراه	يُوْرِيمَك	المشي
كُوْنْدَرْمَك	البعث الارسال	يُوْزْمَك	العوم

اوچنجي درس — مصدر مركب

آيْدَسْت آلمق	الوضوء	آزَادَايِتمَك	العتق
آدْ قُوْمَق	التسميه	آشُوْرِي كَتْمَك	الاوزاط بجاوز الحد
آرْقَه چِقمق	المحاماه التعضيد	آشْ يِرْمَكْ	الوحم

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

اَعزیوقْلَمَق	تحسّس باطن الانسان	بوش قالمق	العطل الفراغ
اَلْجَاْرْتْمَق	التصفيق	تَمَل اتمق	رمی الاساس
اَلش ویرش ایتمك	الاخذ والعطا	چفت سورمك	الحرث
اَلویرمك	الصلاحيه	چكه چالمق (الدردشه)	الاكثار من اللغو
اَلهكتورمك	النيل الاستحصال	دوش ازمق	الاحتلام
اليقومق	الحجز	دوش كورمك	الحلم رؤية المنام
ام ايتمك	معالجه يك المعالجه	دوش يورمق	تعبير الرؤيا
امبدكسيمك	القنوط اليأس	راست كلمك	المصادفه
اورج طوتمق	الصوم	سوركسيمك	تعيين الحدود
اوزاق ايتمك	الابعاد	سوز طوتمق	الوفا بالوعد
اوسهتى الت ايتمك	جعل العالى اسفل	سوز دكلمك	قبول الكلام
اوكوز ويرمك	بذل النصح	سوز ويرمك	الوعد
آه چكمك	التأوه	شقا ايتمك	الهزل المزاح
ايتيو ويرمك	الوكز الصدم	صاتون المق	الاشترا
بازار ايتمك	المبايعه	صاچمه سويلمك	اللغو فى الكلام
برباد ايتمك	الاتلاف	صايلو يرمك	الافراج عن
براقيويرمك	تخلية السبيل	صوج اتمق	الاتهام
پرده چكمك	ضرب الحجاب	صود وكمك	اراقه الماء
تعدد اش قورمق	الترييع فى القعود	صيقى ياغلمق	احكام الرباط
بهاكسيمك	فصل السعر قطع الثمن	طاش اتمق	التوقيع او الترجم
بوزج ايتمك	الدين	طوقات اورمق	الصفع

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

طياق اتمق	الجلد	يارديم ايتمك	الاعانه او المساعده
قائل اولمق	الرضى	يالكز اولمق	الانفراد
قولاق ويرمك	اصالة السمع	يصاق ايتمك	المنع التحريم
قولاق اصمق	اعتماد القول	يلان سويلمك	قول الزور
كج قالمق	التعوق التأخر	يوزجويرمك	الفات الوجه الاعراض بالجاه
كوزيغلمق	السحر	يوزه اورمق	المغايره المن
كوكل الق	الاخذ بالخاطر الاستعطاف	يوزيوزه كلمك	التواجه
كوكل قيرمق	كسر القلب	يوق ايتمك	الاعدام
كوكل ويرمك	التولع الصبا	يوق ديمك	الجحود
نماز قلمق	الصلاه	يوللى يولمق	الاستنساب
وار ايتمك	الايجاد	يولنه قومق	وضع الشئ فى بابه
وار كجمك	النأى العدول عن	يوله كتورمك	الهدايه

باب رابع
تصريف افعال

تصريف * فعلك اخرى صيغه يه كوره برهيأتدن بشقه هيأته تحويلدن عبارتدر يازمق ويازر ويازدى ويازه جق كبى

برنجى درس — امر حاضر صيغه سى

امر حاضر * مصدردن (مق) يا خود (مك) حذف ايله كلور ومق يا مكك ماقبلى متحرك ايسه اكا اوقونمز برهمزه رسميه علاوه اولنور وجمع حالنده مفرده (ايكز) ادانى الحاق اولنور (مثال)

يازمق (مفرد امر حاضر) يازكز (جمع امر حاضر) يازكز اكتبوا

(١) تنبيه رسميه امر حاضر تعدده وبشقه صيغه لرده دخى حذف اولنور صفحه ٢

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

سُويلمك (مفرد امر حاضر) سويله تكلم (جمع امر حاضر) سويليكز تكلموا
تنبيه اوّل مق ياخود مكك ماقبلى (الف) وارايسه مفرد امر حاضرده
(ها) يه قلب وجمع امر حاضرده صالى اوزره ابقا اولنور (مثال)
آرامق (مفرد امر حاضر) اره ابحث (جمع امر حاضر) ارايكز ابحثوا تنبيه ثالث
مق ياخود مكك ماقبلى (تا) وارايسه بعضكره جمع امر حاضرده
ودخى حال ومضارع ومستقبل والتزامى واسم فاعل مثبت صيغه لرنده
داله قلب اولنور مثال
اونوتمق (مفرد امر حاضر) اونوت اس (جمع امر حاضر) اونوديكز اِنسُوا

ايكنجى درس	نهى حاضر صيغه سى

نهى حاضر مفرد امر حاضره مفرده (مه) وجمعده (مَيكز) ادخال
اولنمسيله كلور مثال
يازمه (مفرد نهى حاضر) يازمه لاتكتب (جمع نهى حاضر) يازميكز لاتكتبوا

اوچنجى درس	امر غائب صيغه سى

امر غائب مفرد امر حاضره مفرده (سون) وجمعده (سونلر) الحاق
اولنمسيله كلور مثال
يازسون ليكتب (مفرد امر غائب) يازسونلر ليكتبوا (جمع امر غائب)

درديخى درس	نهى غائب صيغه سى

نهى غائب مفرد امر حاضره مفرده (مسون) وجمعده (مسونلر)
الحاق اولنمسيله كلور مثال
يازمسون لايكتب (مفرد نهى غائب) يازمسونلر لايكتبوا (جمع نهى غائب)

بشنجى درس	ماضى شهودى صيغه سى

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

ماضی شهودی مفرد امر حاضرك اخرینه بر (دال) الحاق اولنمسیله کلور و دال نصکره مفرد متکلمده بر (میم) و مفرد مخاطبده بر (صاغر کاف) و مفرد غائبده بر (یا) و جمع متکلمده مصدر قافی ایسه بر (قاف) و کافی ایسه بر (کاف عربیه) و جمع مخاطبده (یکز) و جمع غایبده (یلر) ادخال اولنور مثال

بن	یاز	د	م	اناکتبت مصدر کافینك جمع متکلمده
سن	یاز	د	ك	انت کتبت مثالی
او	یاز	د	ی	هوکتب بزیدك نحن اکلنا
بز	یاز	د	ق	نحن کتبنا بزایچدك نحن شربنا
سز	یاز	د	یکز	انتم کتبتم بزدیدك نحن قلنا
انلر	یاز	د	یلر	هم کتبوا بزایشتدك نحن سمعنا

حکایهٔ ماضی شهودی صیغه سی

حکایهٔ ماضی شهودك ماضی شهودینك مفرد غائبی آلنوب اوزرینه هر ضمیرده فعل اعانتك ماضی شهودك صیغه سی الحاق اولنمسیله کلور مثال

بن	یازدی	ایدم	اناکنت کتبت
سن	یازدی	ایدك	انت کنت کتبت
او	یازدی	ایدی	هوکان کتب
بز	یازدی	ایدك	نحن کنا کتبنا
سز	یازدی	ایدیکز	انتم کنتم کتبتم
انلر	یازدی	ایدیلر	هم کانوا کتبوا

التنبیه درس ماضی نقلی صیغه سی

ماضی نقلی مفرد امر حاضرك اخرینه (مش) الحاق اولنمسیله کلور و شد نصکره

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

مفرد متکلمده بر (ایم) ومفرد مخاطبده (سن) ومفرد غایب خالی وجمع متکلمده بر (زای) وجمع مخاطبده (سکز) وجمع غایبده (لر) ادخال اولنور مثال

بن	یاز	مشم	انا کتبت
سن	یاز	مشسن	انت کتبت
او	یاز	مش	هو کتب
بز	یاز	مشز	نحن کتبنا
سز	یاز	مشسکز	انتم کتبتم
انلر	یاز	مشلر	هم کتبوا

حکایهٔ شهودیهٔ ماضی نقلی صیغه سی

حکایهٔ شهودیهٔ ماضی نقلی ماضی نقلینك مفرد غائبی النوب اوزرینه هر ضمیرده فعل اعانتك ماضی شهودی صیغه سی ادخال اولنمسیله کلور مثال

بن	یازمش	ایدم	انا کنت کتبت
سن	یازمش	ایدك	انت کنت کتبت
او	یازمش	ایدی	هو کان کتب
بز	یازمش	ایدك	نحن کنا کتبنا
سز	یازمش	ایدکز	انتم کنتم کتبتم
انلر	یازمش	ایدیلر	هم کانوا کتبوا

حکایهٔ نقلیهٔ ماضی نقلی صیغه سی

حکایهٔ نقلیهٔ ماضی نقلی ماضی نقلینك مفرد غائبی اولنوب اوزرینه هر ضمیرده فعل اعانتك ماضی نقلی صیغه سی الحاق اولنمسیله کلور مثال

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

بن یازمش	ایمشم	أنا کنت کنتُ	کتبتُ
سن یازمش	ایمشسن	أنت کنت	کتبت
او یازمش	ایمش	هو کان	کتب
بز یازمش	ایمشز	نحن کنا	کتبنا
سز یازمش	ایمشسکز	انتم کنتم	کتبتم
انلر یازمش	ایمشلر	هم کانوا	کتبوا

یدنجی درس — حال صیغه سی

حال مفرد امر حاضرك اخرینه (یور) الحاق اولنمسیله کلور ویوردقدن صکره ماضی نقلینك آخرینه متصل اولان ضمیرلر ادخال اولنور مثال

بن یاز	یور	م	انا أکتب	(انا یاکتب)
سن یاز	یور	سن	انت تکتب	(انت بتکتب)
او یاز	یور		هو یکتب	(هو بیکتب الخ)
بز یاز	یور	ز	نحن نکتب	
سز یاز	یور	سکز	انتم تکتبون	
انلر یاز	یور	لر	هم یکتبون	

حکایهٔ شهودیه — حال صیغه سی

حکایهٔ شهودیه حال * حالك مفرد غائبی النوب اوزرینه هو ضمیرده فعل اعلانك ماضی شهودی صیغه سی الحاق اولنمسیله کلور مثال

بن یازیور	ایدم	انا کنت اکتب	(انا کنت باکتب)
سن یازیور	ایدك	انت کنت تکتب	انت کنت بتکتب
او یازیور	ایدی	هو کان یکتب	(هو کان بیکتب)

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

بن	یازیور	ایدیلر	نحن کنّا نکتب
سن	یازیور	ایدیکز	انتم کنتم تکتبون
انلر	یازیور	ایدیلر یا (یازیورلر ایدی)	هم کانوا یکتبون

حکایهٔ نقلیهٔ حال صیغه سی

حکایهٔ نقلیهٔ حال حالك مفرد غائبی اِلنوب اوزرینه هر ضمیرده فعل اعانتك ماضی نقلی صیغه سی الحاق اولنمسیله کلور مثال

بن	یازیور	ایمشم انا کانی کنت اکتب (یا کاتب الخ)
سن	یازیور	ایمشسن انت کانك کنت تکتب
او	یازیور	ایمش هو کانه کان یکتب
بز	یازیور	ایمشز نحن کنّا کنا نکتب
سز	یازیور	ایمشسکز انتم کانکم کنتم تکتبون
انلر	یازیور	ایمشلر هم کانهم کانوا یکتبون

سکزنجی درس — مضارع صیغه سی

مضارع مفرد امر حاضرك اخرینه بر (را) کتورلمسیه اولور ادتصکزه ماضی نقلینك اخرینه متصل اولان ضمیرلر ادخال اولنور مثال

بن	یاز ر م	آنا اکتبُ
سن	یاز ر سن	اَنتَ تکتب
او	یاز ر	هو یکتب
بز	یاز ر ز	نحن نکتب
سز	یاز ر سکز	انتم تکتبون
انلر	یاز ر لر	هم یکتبُون

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

حكايۀ شهوديۀ مضارع صيغه سى

حكايۀ شهوديۀ مضارع مضارعك مفرد غائبى النوب اوزرينه هر ضميرده فعل اعانتك ماضى شهودى صيغه سى الحاق اولنمسيله كلور مثال

بن يازَرْ	ايدم	انا كنت اكتب
سن يازَرْ	ايدك	انت كنت تكتب
او يازَرْ	ايدى	هو كان يكتب
بز يازَرْ	ايدك	نحن كنا نكتب
سز يازَرْ	ايدكز	انتم كنتم تكتبوا
انلر يازَرْ	ايدلر	هم كانوا يكتبوا

حكايۀ نقليۀ مضارع صيغه سى

حكايۀ نقليۀ مضارع مضارعك مفرد غائبى النوب اوزرينه هر ضميرده فعل اعانتك ماضى نقلى صيغه سى الحاق اولنمسيله كلور مثال

بن يازَرْ	ايمشم	انا كانى كنت اكتب
سن يازَرْ	ايمشسين	انت كانك كنت تكتب
او يازَرْ	ايمش	هو كانه كان يكتب
بز يازَرْ	ايمشز	نحن كانا كنا نكتب
سز يازَرْ	ايمشسكز	انتم كانكم كنتم تكتبون
انلر يازَرْ	ايمشلر	هم كانهم كانوا يكتبون

طقوزنجى درس — مستقبل صيغه سى

مستقبل مفرد امر حاضرك آخرينه مضارع قانى ايسه (ه جز وكافى ايسه (ه جك) ادخال يله وامرك اخرى حرف صحيح متحركك باخود الف واو ها يا ايسه

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

هاحذف اولنوب (ه جق) و (ه جك) دن اول بر یاء مفتوحه الحاقیله کلور بوندن صکره ماضی نقلینك اخر ینه متصل اولان ضمیر لر ادخال اولنور و متکلمده قاف عینه و کاف کاف فارسیه قلب اولنور مثال

بن	یاز	ه جغم	اناساکتب (انا رایح اکتب)
سن	یاز	ه جقسن	انت ستکتب (انت رایح تکتب)
او	یاز	ه جق	هوسیکتب (هو رایح یکتب الخ)
بز	یاز	ه جغز	نحن سنکتب
سز	یاز	ه جقسکز	انتم ستکتبون
انلر	یاز	ه جقلر	هم سیکتبون

حکایهٔ شهودیهٔ مستقبل صیغه سی

حکایهٔ شهودیهٔ مستقبل مستقبلك مفرد غائبی النوب اوزرینه هر ضمیر ده فعل اعانتك ماضی شهودی صیغه سی الحاق اولنمسیله کلور مثال

بن	یازه جق	ایدم	اناکنت اردت ان اکتب (انا کنت رایح اکتب الخ)
سن	یازه جق	ایدك	انت کنت اردت ان تکتب
او	یازه جق	ایدی	هوکان اراد ان یکتب
بز	یازه جق	ایدك	نحن کنا اردنا ان نکتب
سز	یازه جق	ایدیکز	انتم کنتم اردتم ان تکتبوا
انلر	یازه جق	ایدیلر	هم کانوا ارادوا ان یکتبوا

حکایهٔ نقلیه مستقبل صیغه سی

حکایهٔ نقلیهٔ مستقبل مستقبلك مفرد غائبی النوب اوزرینه هر ضمیر ده فعل اعانتك ماضی نقلی صیغه سی الحاق اولنمسیله کلور مثال

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

بن	يَازَهْ جَق	ايمشيم	آنا كاني كنت اردت ان اكتب
سن	يَازَهْ جَق	ايمشسين	انت كانك كنت اردت ان تكتب
اُو	يَازَهْ جَق	ايمش	هُوَ كانه كان اراد ان يكتب
بز	يَازَهْ جَق	ايمشيز	نحن كاننا كنا اردنا ان نكتب
سز	يَازَهْ جَق	ايمشسيكز	انتم كانكم كنتم اردتم ان تكتبوا
انلر	يَازَهْ جَق	ايمشلر	هم كانهم كانوا اراد وا ان يكتبوا

اونبخی درس — وجوبی صیغه سی

وجوبی صیغه سی * مفرد امر حاضرك آخرینه (ملی) الحاق اولنمسیله کلور وملی دنمکله مفرد متکلمده (یم) ومفرد مخاطبده (سن) ومفرد غائبده (دی) (ا) وجمع متکلمده (یز) وجمع مخاطبده (سکز) وجمع غائبده (درلر) ادخال اولنور مثال

(ا) تنبیه مفرد غائبده (در) کلمه سنی دخی جائزدر صفوت

بن	يَازْ	مَلِيْيِم	الواجب علی ان اکتب (لازم ان اکتب)
سن	يَازْ	مَلِيْسِين	الواجب علیك ان تکتب (لازم ان تکتب)
اُو	يَازْ	مَلِي دِر	الواجب علیه ان یکتب (لازم ان یکتب الخ)
بز	يَازْ	مَلِيْيِز	الواجب علینا ان نکتب
سز	يَازْ	مَلِيْسِيكِز	الواجب علیکم ان تکتبوا
انلر	يَازْ	مَلِيدِرلَر	الواجب علیهم ان یکتبوا لازم ان یکتبوا

حکایهٔ شهودیهٔ وجوبی صیغه سی

حکایهٔ شهودیهٔ وجوبی * وجوبینك مفرد غائبی النوب اوزرینه هو ضمیرده فعل اعانك ماضی شهودی صیغه سی الحاق اولنمسیله کلور مثال

بن	يَازْمَلِي	ايدِمْ	کان الواجب علی ان اکتب (کان اللازم ان اکتب)
سن	يَازْمَلِي	ايدِك	کان الواجب علیك ان تکتب (کان اللازم ان تکتب)

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

اُو	یازملی	ایدی	کان الواجب علیه ان یکتب (کان اللازم ان یکتب)
بز	یازملی	ایدك	کان الواجب علینا ان نکتب
سز	یازملی	ایدیکز	کان الواجب علیکم ان تکتبوا
انلر	یازملی	ایدیلر	کان الواجب علیهم ان یکتبوا (کان اللازم ان یکتبوا)

حکایهٔ نقلیهٔ وجوبی صیغه سی

حکایهٔ نقلیهٔ وجوبی وجوبینك مفرد غائبی المنوب اوزرینه هر ضمیرده فعل اعانك ماضی نقلی صیغه سی الحاق اولنمسیله کلور مثال

بن	یازملی	ایمشم	کانه کان الواجب علی ان اکتب
سن	یازملی	ایمشسن	کانه کان الواجب علیك ان تکتب
اُو	یازملی	ایمش	کانه کان الواجب علیه ان یکتب
بز	یازملی	ایمشز	کانه کان الواجب علینا ان نکتب
سز	یازملی	ایمشسکز	کانه کان الواجب علیکم ان تکتبوا
انلر	یازملی	ایمشلر	کانه کان الواجب علیهم ان یکتبوا

اون بر نجی درس التزامی صیغه سی

التزامی صیغه سی مفرد امر حاضرك اخر حرف صحیح ساکن ایسه اکابر (ها) واکر حرف صحیح متحرك یاخود واو ها یا ایسه اکا (یه) الحاق اولنمسیله کلور و (ها) یاخود (یه) دنصکره مفرد متکلمده (یم) ومفرد مخاطبده (سن) ومفرد غائب خالی وجمع متکلمده (لم) وجمع مخاطبده (سکز) وجمع غائبده (لر) ادخال اولنور مثال

بن	یازه	م	لأکتب انا
سن	یازه	سن	لتکتب انت

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

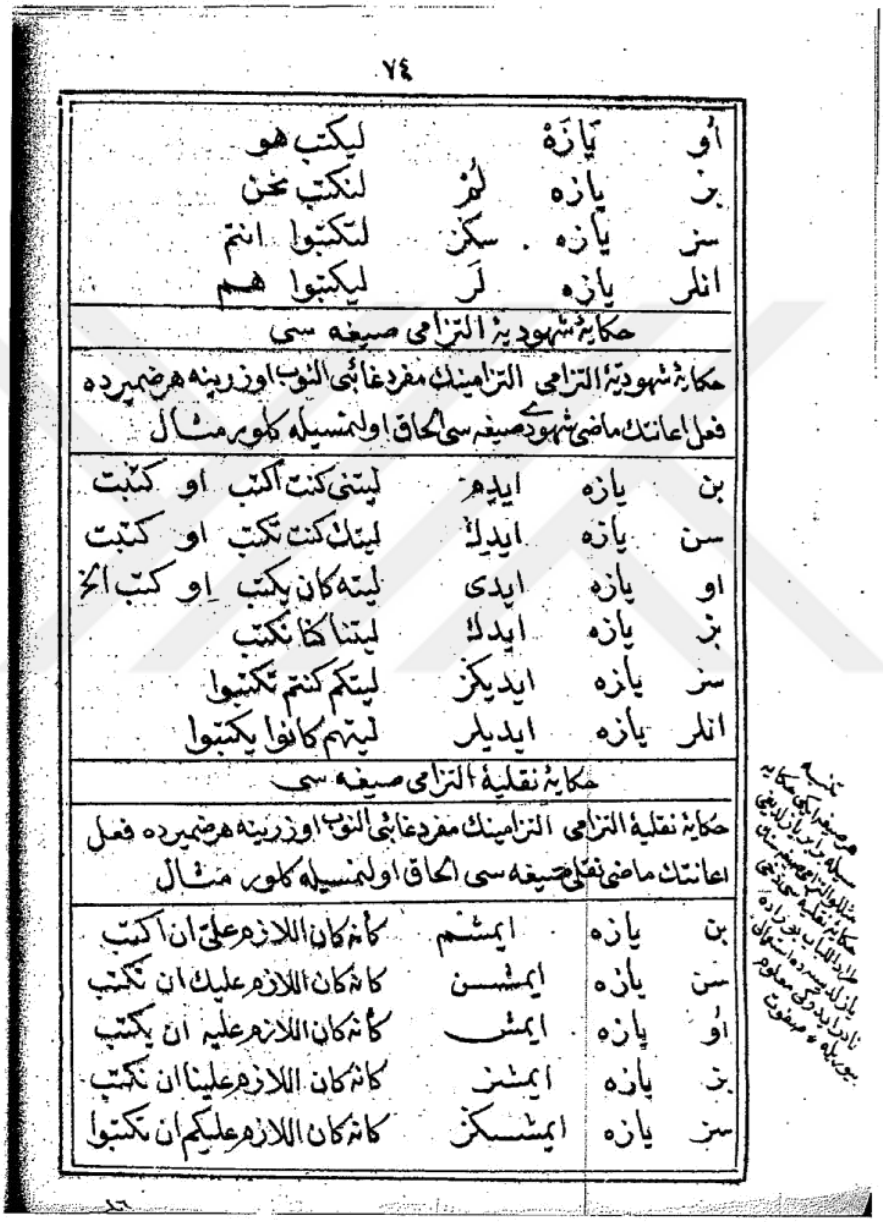

او	يازه		ليكتب هو
بز	يازه	لم	لنكتب نحن
سز	يازه	سكز	لتكتبوا انتم
انلر	يازه	لر	ليكتبوا هم

حكايهٔ شهوديهٔ التزامى صيغه سى

حكايهٔ شهوديهٔ التزامى التزامينك مفرد غائبى الثوب اوزرينه هر ضميرده فعل اعانتك ماضى شهودك صيغه سى الحاق اولنمسيله كلور مثال

بن	يازه	ايدم	ليتنى كنت اكتب او كتبت
سن	يازه	ايدك	ليتك كنت تكتب او كتبت
او	يازه	ايدى	ليته كان يكتب او كتب الخ
بز	يازه	ايدك	ليتنا كنا نكتب
سز	يازه	ايدكز	ليتكم كنتم تكتبوا
انلر	يازه	ايدلر	ليتهم كانوا يكتبوا

حكايهٔ نقليهٔ التزامى صيغه سى

حكايهٔ نقليهٔ التزامى التزامينك مفرد غائبى الثوب اوزرينه هر ضميرده فعل اعانتك ماضى نقلى صيغه سى الحاق اولنمسيله كلور مثال

بن	يازه	ايمشم	كانه كان اللازم علىّ ان اكتب
سن	يازه	ايمشسن	كانه كان اللازم عليك ان تكتب
او	يازه	ايمش	كانه كان اللازم عليه ان يكتب
بز	يازه	ايمشز	كانه كان اللازم علينا ان نكتب
سز	يازه	ايمشسكز	كانه كان اللازم عليكم ان تكتبوا

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

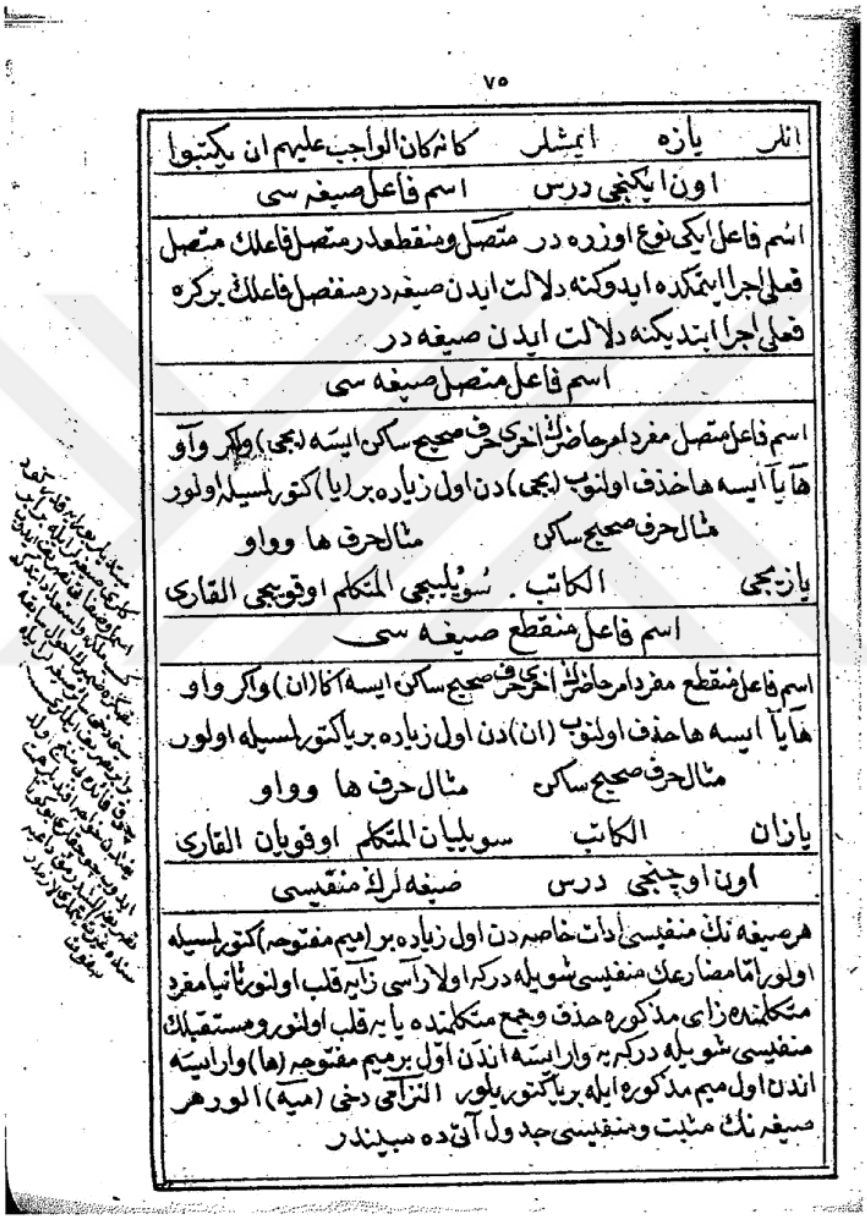

انلر يازه ايمشلر كانه كان الواجب عليهم ان يكتبوا

اون اوچنجي درس اسم فاعل صيغه سي

اسم فاعل ايكي نوع اوزره در متصل ومنقطع در متصل فاعلك متصل فعلي اجرا ايتمكده ايدوكنه دلالت ايدن صيغه در منفصل فاعلك بركره فعلي اجرا ايتديكنه دلالت ايدن صيغه در

اسم فاعل متصل صيغه سي

اسم فاعل متصل مفرد امر حاضرك اخري حرف صحيح ساكن ايسه (يجي) واكر واو ها يا ايسه ها حذف اولنوب (يجي) دن اول زياده بر (يا) كتور لسيله اولور

مثال حرف صحيح ساكن مثال حرف ها وواو

يازيجي الكاتب . سويليجي المتكلم اوقويجي القاري

اسم فاعل منقطع صيغه سي

اسم فاعل منقطع مفرد امر حاضرك اخري حرف صحيح ساكن ايسه كا (ان) واكر واو ها يا ايسه ها حذف اولنوب (ان) دن اول زياده بر يا كتور لسيله اولور

مثال حرف صحيح ساكن مثال حرف ها وواو

يازان الكاتب سويليان المتكلم اوقويان القاري

اون اوچنجي درس صيغه لرك منفيسي

هر صيغه نك منفيسي ادات خاصه دن اول زياده بر (ميم مفتوحه) كتور لسيله اولور اما مضارعك منفيسي شويله دركه اولا راسي زايه قلب اولنور ثانيا مفرد متكلمده زاي مذكوره حذف وجمع متكلمده يا يه قلب اولنور ومستقبلك منفيسي شويله دركه به وار ايسه اندن اول بر ميم مفتوحه (ها) وار ايسه اندن اول ميم مذكوره ايله بر يا كتور يلور الترامي دخي (مية) الور هر صيغه نك مثبت ومنفيسي جدول آتي ده مبيندر

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

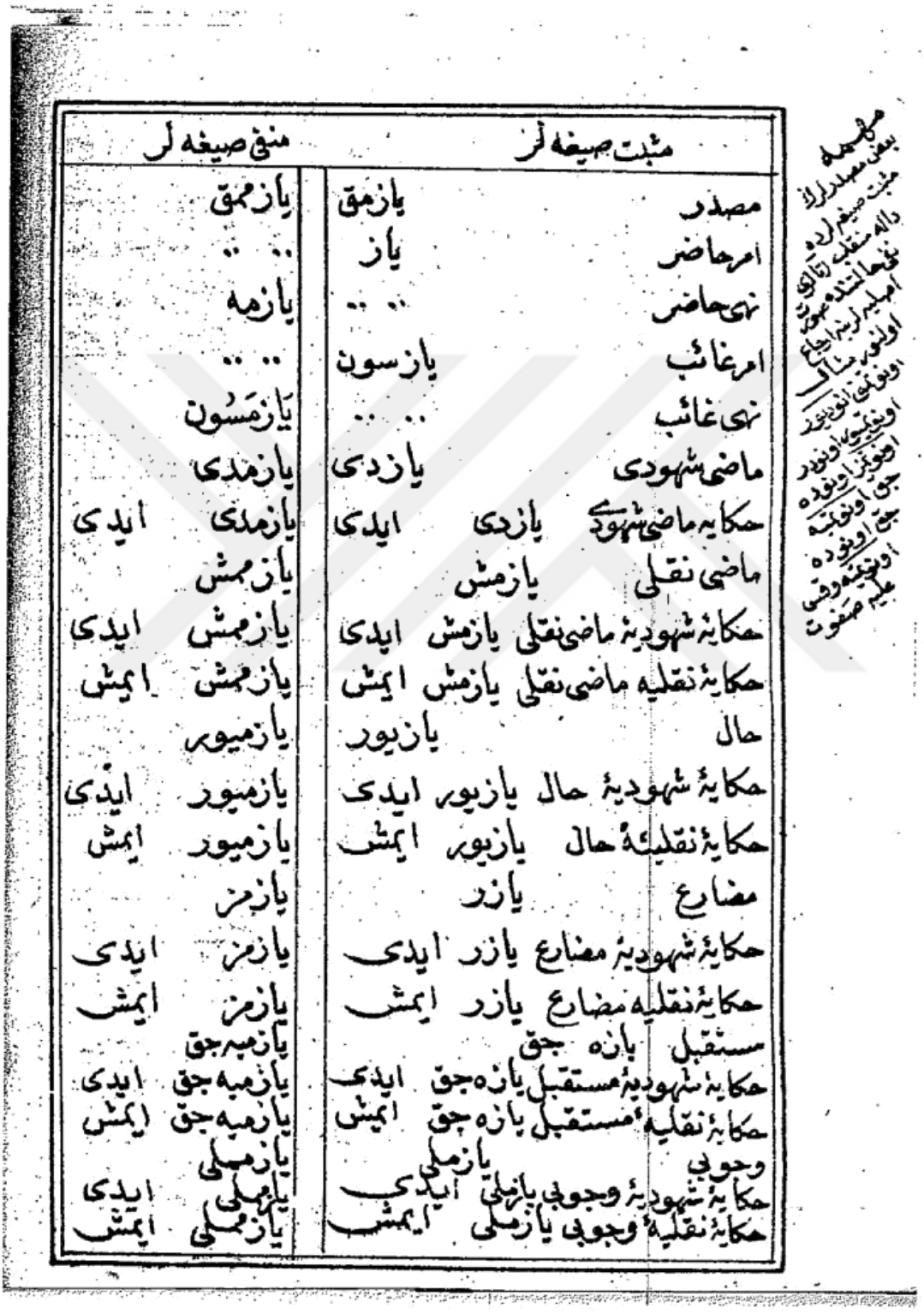

مثبت صیغه لر			منفی صیغه لر	
مصدر	یازمق		یازمامق	
امر حاضر	یاز		.. ..	
نهی حاضر	.. ..		یازمه	
امر غائب	یازسون		.. ..	
نهی غائب	.. ..		یازمسون	
ماضی شهودی	یازدی		یازمدی	
حکایه ماضی شهودی	یازدی	ایدی	یازمدی	ایدی
ماضی نقلی	یازمش		یازمامش	
حکایهٔ شهودیهٔ ماضی نقلی	یازمش	ایدی	یازمامش	ایدی
حکایهٔ نقلیه ماضی نقلی	یازمش	ایمش	یازمامش	ایمش
حال	یازیور		یازمیور	
حکایهٔ شهودیهٔ حال	یازیور	ایدی	یازمیور	ایدی
حکایهٔ نقلیهٔ حال	یازیور	ایمش	یازمیور	ایمش
مضارع	یازر		یازمز	
حکایهٔ شهودیهٔ مضارع	یازر	ایدی	یازمز	ایدی
حکایهٔ نقلیه مضارع	یازر	ایمش	یازمز	ایمش
مستقبل	یازه جق		یازمیه جق	
حکایهٔ شهودیهٔ مستقبل	یازه جق	ایدی	یازمیه جق	ایدی
حکایهٔ نقلیهٔ مستقبل	یازه جق	ایمش	یازمیه جق	ایمش
وجوبی	یازملی		یازملی	
حکایهٔ شهودیهٔ وجوبی	یازملی	ایدی	یازملی	ایدی
حکایهٔ نقلیهٔ وجوبی	یازملی	ایمش	یازملی	ایمش

itim amaçlı çoğaltılmıştır

التزامی	یازه		یازمیه
حکایهٔ شهودیهٔ التزامی	یازه ایدی		یازمیه ایدی
حکایهٔ نقلیهٔ التزامی	یازه ایمش		یازمیه ایمش
اسم فاعل متصل	یازیجی		یازمیجی
اسم فاعل منقطع	یازان		یازمیان

باب خامس
اشارات ومبهمات

برنجی درس	حروف اشارت		
او	ذلك	أو تلك	شو ذلك او تلك
اول	ذلك	او تلك	شول ذلك او تلك
بو	هذا	او هذه	شونلر هؤلاء
بونلر	هؤلاء		ایشته ها

ایکنجی درس	مبهمات		
قنغی		ای	هرکیم کلین
کیم یاخود کیمکه		من	هرنه کلما
نه یاخود نرکه		ما	

باب سادس
ادوات

ادات * ترکیبك اقتضا سنجه برمعنای خاصك تادیه سیچون وضع اولنان کلمه در

برنجی درس	ظروف		
ارا	بین	بوراده	هنا
اشاغی	آسفل	بوندن بویله	من الآن فصاعدا
اوراده	هناك	بوندنصکره	بعد الآن
اوزره	علی	چوقدن	من مدة طویله
ایچرو	داخلا	دن	من
برازدن	بعد قلیل	ده فی	أوعند أولدی

;itim amaçlı çoğaltılmıştır

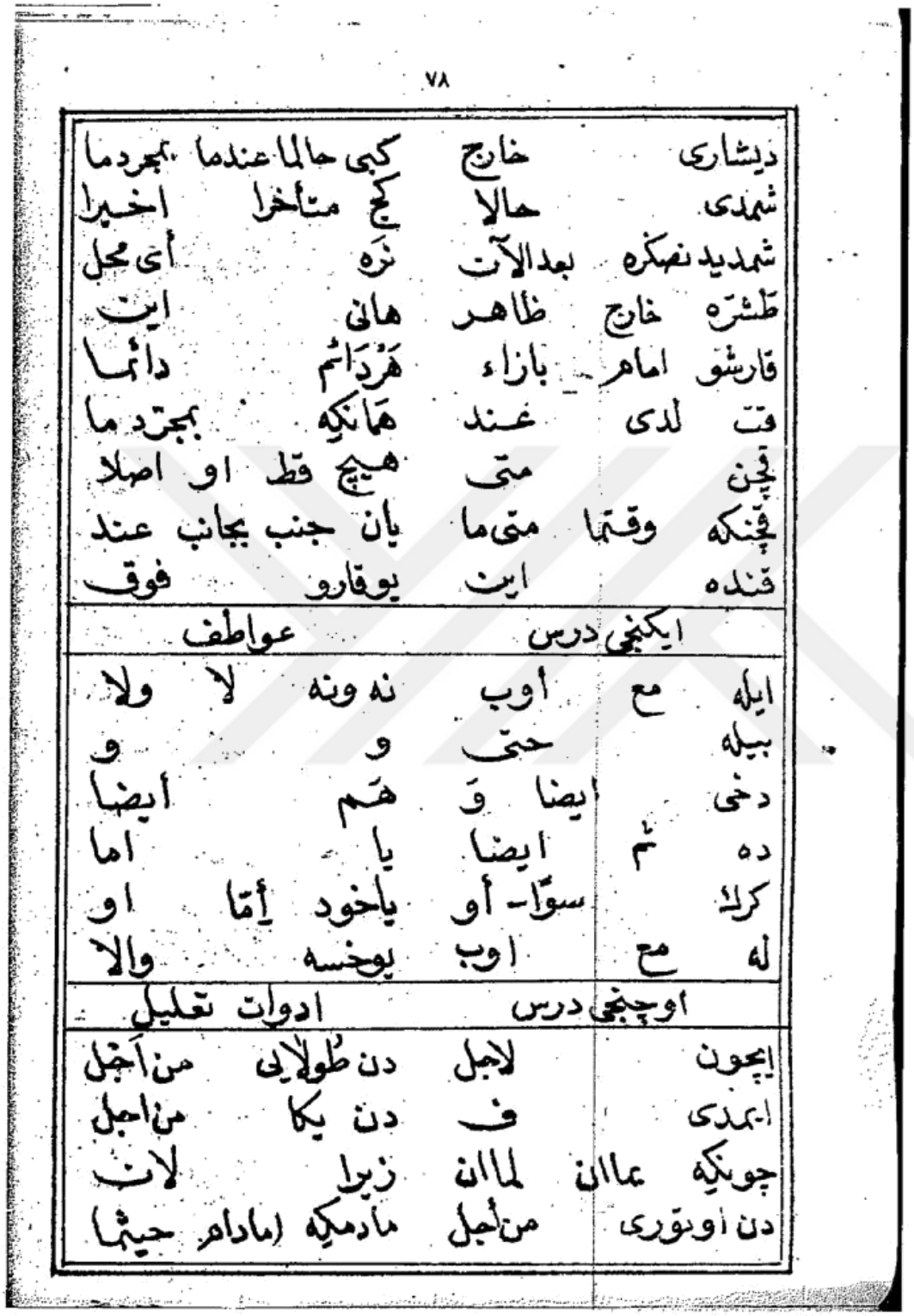

٧٨

دیشاری	خارج	کبی حالما عندما	بمجردما
شمدی	حالا	کج متأخرا	اخیرا
شمدیدنصکره	بعدالآن	نره	أی محل
طشره	خارج ظاهر	هانی	این
قارشو امام	بازاء	هَرْدَائم	دائما
قت لدی	عند	هَمانکِه	بمجرد ما
قچن	متی	هیچ قط او اصلا	
قچنکه وقتما	متی ما	یان جنب یجانب عند	
قنده	این	یوقارو	فوق

ایکنجی درس — عواطف

ایله مع	أوب	نه ونه	لا ولا
بیله	حتی و		و
دخی	ایضا وَ	هَم	أیضا
ده ثم	ایضا	یا	اما
کرك	سوّا- أو	یاخود أمّا	او
له مع	اوب	یوخسه	والا

اوچنجی درس — ادوات تعلیل

ایچون	لاجل	دن طولایی	من أجل
ایمدی	ف	دن یکا	من اجل
چونکِه	مادام	زیرا	لان
دن اوتوری	من أجل	مادمکِه	مادام حیثما

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

دردنجی درس — ادوات تشبیه

انجلین	مثل ذلك	بویله	هکذا
اویله	مثل ذلك	کذلك	کبی مثل لك
بونجلین	مثل هذا	نته کیم	کما مثلما

بشنجی درس — ادوات تنبیه وندا

افرین	احسنت به ما أحسن	نه	ما
أوف	اُفٍ	ها	ها
امان	الامان العفو	بنه	لم لای شئ
اه	اه	اوّاه	هایدی هلم
اوت	نعم	های های (امال)	کیف لا
ای	یا	وآی للتعجب	والمتألم
چابك	العجل البدار	یا	یا وا
خیر	لا	یازق واآسفا	ویل ویلاه
صاقن	حذار الحذر	یواش	مهلا
نصل	انی کیف ذلك	یوق کلا	حاشا أبدًا

نتمه (انجق) ادات حصر در عربیده الا او فقط (دکل) ادات سلبیه در عربیده لیس (کندو) ادات اختصاص در عربیده نفس (بنجه) ادات کثرت در عربیده کم من (بنجه) ادات استفهام در عربیده کیف (هر) ادات تعمیم در عربیده کل (که) ادات ربط در عربیده ان او الذی (می) ادات استفهام در آخره الحاق اولنور عربیده آ او هل

باب سابع — مکالمات عشره

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

برنجی درس	مکالمه افلاطون با بهرام
افلاطون بهرام افندی	افلاطون بابهرام افندی
بهرام بیورافندم	بهرام نعم یاسیدی
ا بورایه کل سن آ	ا تعال هنا
ب پك ایوافندم	ب حاضر یاسیدی
ا بوچوجقلرایله نه یاپیورسن	ا ما الذی تفعله مع هذه الاولاد
ب شمدی صفاوقتیدر اونا بورم	ب الآن وقت الفسحه انی العب
ا ابدست الدکی	ا هل توضأت
ب اوت افندم ابدست الدم نمازده قلدم	ب نعم یاسیدی توضأت بل وصلیت
ا نره ده قلدك	ا این صلیت
ب اوطه ده قلدم	ب صلیت فی الاوده
ا امام وارمی ایدی	ا هل کان موجوداً امام
ب حیر افندم امام بوغیدی یالکز قلدم	ب لا یاسیدی لم یکن موجوداً امام وصلیت وحدی
ا یانیجوق جماعتله قلدك	ا ولماذا لم تصل مع الجماعه
ب امام افندی نماز قیلمایکن ایدستم بوغیدی	ب وقت ما کان سیدنا الامام یصلی کنت غیر موضوء
ا بردها جماعته اولاشملیسن	ا ینبغی ان تلحق صلاة الجماعة مرة ثانیه
ب بن عادتا امامله نماز قلارم لکن بوسفر اولاشه مدم	ب انا فی العادة اصلی مع الامام لکنی لم ادرکه هذه المره
ا کل شمدی کاتیرزی الوب براز اوقویه لم	ا تعال الآن ناخذ کتابا ونطالع فیه شیأ
ب افندم عفو بورك شمدی صفاوقتیدر	ب یاسیدی ارجوك السکما فان الآن وقت الفسحه
ا صفاوقتنده اوقوسه قه وار	ا وما ذا یضرك اذا قرأنا وقت الفسحه

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

ا وقومق اوبنا مقدن دها ايو دكلمى	ا وليس ان القراءة احسن من اللعب
ب مادامكه صفا وقتى اوقومق ايچون	ب وحيثما ان وقت الفسحة غير معد
. دكلدر بن نيچون اوقودن	. للقراءة فلماذا انحني نقرا
ا يا اوبنا مقدن سكا نه فائده كلور امّا	ا واى منفعة تعود عليك من اللعب امّا
. اوقور ايسك وقتك بيهوده كچمز	. اذا قرات فان وقتك لا يضيع سدا
ب اويله در امّا بنده كز اقومق وقتنده	ب نعم ذلك صحيح الا (عبدكم) وقت القراءة
. اوقورم صفا وقتنده اوينارم	. اقرا ووقت الفسحة العب
ا غالبا اوقومغم هوسيك يوقدر امّا	ا الغالب انه ليس لك تولع بالقراءة واما
. بن كيجه كوندوز اوقوسم اوصانم	. انا اذا قرات ليلا ونهارا فانى لا اسام
ب نصل هوسم يوق بن قرائى چوق سورم	ب كيف لا يكون لى تولع انى احب القراءة كثيرا
. اكر راضى اولورايسك شمديدن صكره	. واذا شئت بقى ناخذ بعد الآن
. هر صفا وقتى كتابلرمزى الوب برلكده	. فى كل وقت فسحة كتبنا ونقرا
. اوقورز	. سوية
ا اكر بويله ايدرز ايسك بتون همدرسلرمزه	ا اذا فعلنا ذلك فانا نفوق جميع اخواننا
. چوق فايق كلورز	. فى الدرس كثيرا
ب استديكمز دخى بودر	ب ذلك ما كنا ابغى هذا هو ايضا مطلوبنا

ايكنجى درس	مكالمهٔ توفيق با ثابت
ت نره يه كيدیورسن ثابت افندى	ت الى اين تذهب يا ثابت افندى
ث افندم مدرسه يه كيديورم	ث ياسيدى انى ذاهب الى المدرسه
ت سز درسلره نه وقت كيرر سكز	ت انتم متى تدخلون فى الدروس
ث كونتشله برابر كيررز	ث ندخل وقت شروق الشمس

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

ت ایلك درسكز نه در

ث برنجی درسمز عربیدر

ت عربیدن صكره نه اوقورسكز

ث عربید نصكره چوق علم اوقورز

ت ترکجه دخی اوقورمیسكز

ث اویله یا هر ایکیسنی دخی اوقورز

ت یازیده اوكرنرمیسكز

ث اوت افندم رسم دخی ایدرز

ت اویله ایسه هندسه حسابه اوقورسكز

ث اوت افندم انلری دخی اوقورز

ت ترکجه یی نه وقت اوقورسكز

ث انی عادتا اویلند نصكره اوقورز

ت سن مدرسه ده اوقونان علملرك

قنغیسنده فایقسین

ث بن هپسنده فایقم

ت اكر دیدیكك كرچك ایسه سنك بو

یاشكه كورمیوب علما اولم چقسین

ث سكا كرچك سویلیورم هر درسه قلفه م

ت مادامكه هر درسه قلفه سن ایسته

بتون چوچقلره فایقسین

ث بكا ایمان بن هیچ یلان سویلمم

ت ماهو درسكم الاول

ث درسنا الاول هو العربی

ت وما الذی تقرؤنه بعد العربی

ث نقرا بعد العربی علوما کثیرة

ت وهل تقرؤن الترکی أیضا

ث نعم ونقرا الفارسی ولغات اخری

ت وهل تتعلمون ایضا الخط

ث نعم یاسیدی ورسم ایضا

ت اذا کان کذلك فانتم تقرؤن ایضا الهندسة والحساب

ث نعم یاسیدی نقرأ ذلك ایضا

ت وفی ای وقت تقراون الترکی

ث نقرأه فی العادة بعد الظهر

ت وفی ای علم من العلوم

التی تقرأ بالمدرسة انت فایق

ث انا فایق فی جمیعها

ت اذا کان ما قلته حقا فالتطر لسنك

هذا ستکون عالما عظیما

ث انی اقول لك الحق وانا عریف فی کل درس

ت وحیث انك عریف فی کل الدروس

فبالضرورة تکون فایقا علی جمیع الاولاد

ث صدقنی انا لا اقول الکذب ابدا

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

ت پك كوزل هيچ بلاسويله زيادنيا	ت ما احسن ذلك لا تقل الكذب اصلا لانه
قدر علمك اولويده بلاسويلرايسك	اذا جمعت ملء الارض علما وكذبت
سكا ايسانلمز	فانه لا يوثق بك
ت بنده اويله بلورم خواجم مزدخي هردائم	ت وانا اعرف ذلك وايضا استاذنا
بزه اويله ديرافندم درسه كيرمك	يقول لنا ذلك دائما ياسيد وتجاه
وقتي كلدي كيده جكم	وقت دخول الدرس سا توجه
ت كت چوق چالش	ت توجه واجتهد كثيرا
اوچنجي درس	مكالمة جودت باحلمي
ج افندم صباحكز خيراولسون	ج ياسيد اسعد الله صباحكم
ح صباحكز خيراوله افندم	ح صبحكم الله بالخير ياسيدي
ج مزاج عاليلري نيجه در	ج كيف مزاجكم اللطيف
ح شكرلراوله دعاجيز	ح نحمد الله ونشكره ندعو لكم بخير
ج پدركز نصلدر	ج كيف حال والدكم
ح براز كيفسزدر	ح متغير المزاج قليلا
ج الله شفالرويرسون نرسي وار	ج شفاه الله وعافاه وما الذي به
ح استمه سي وارايدي لكن شمديلك	ح كان به حمى ولكن الان آخذ
شفابولغه يوزطوتدي	في الشفا
ج بنده كزه نيه خبرويرمديكزكه كلوب	ج ولما ذا لم تخبروا عبدكم حتى كنت
زيارت ايديدم	اجي لاعوده
ح الله سزلردن راضي اولسون افندم	ح شكر الله فضلكم ياسيدي
ج كوچك برادركز بوراده ميدر	ج هل اخوكم الصغير هنا

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

ح خیر افندم دها اسکندریه ده در	ح لا یا سیدی انه للان بالاسکندریه
ج اوراده چوق اکلنه جکمی	ج هل یمکث هناك مدة طویله
ح غالبا بو ماهك غایتنه قدر اوتورز	ح الغالب انه یقیم هناك الی نهایة هذا الشهر
ج کیدیکندن برو نامه لر کوندرمدیمی	ج الم یبعث جوابات من وقت توجهه
ح اوت افندم اوچ نامه کوندردی	ح نعم یا سیدی ارسل ثلاثة اجوبه
ج سزه رجا ایدرم که کاغانامه یازدیغکز	ج ارجو منکم انه وقتما تحررون له جوابا
. وقت سلامی اونتمیه سن	. لا تنسوا سلامی
ح افندم بو بزه بر واجبدر	ح یا سیدی هذا واجب علینا
ج افندم بنده کزی معذور بیورك ایشم	ج یا سیدی العبد یلتمس منکم العذر
. وار درکید بورم	. عندی شغل انی متوجه
ح بیورك افندم دولتله	ح تفضل یا سیدی مع السیاده
درد نجی درس	مکالمهٔ خیر بادانش
خ سن نیچون کج کلدك	خ لماذا جئت متأخرًا
د افندم کاتبی حلمی افندیدن کتوریورایدم	د یا سیدی کنت اجیء بکتابی من حلمی افندی
خ نیچون کاتبی بشقه لره ویرسن	خ ولماذا تعطی کتابك للغیر
د افندم عادتا کاتبلریمی کیمسه یه ویرمم	د یا سیدی من عادتی ان لا اعطی کتبی لاحد
خ یابودفعه نیچون ویردك	خ ولماذا اعطیته هذه المره
د افندم حلمی افندی کاتبی چالدرمشدر	د یا سیدی حلمی افندی ضیع کتابه فلما
. درسنی ازبرلمك ایچون بکا کلوب	. جائنی وترجانی لاجل حفظ درسه
. یالوارد بیندن ویردم	. اعطیته له
خ سن بشقه لره ایوك ایتدك اما کندیکه	خ انت فعلت جمیلا مع الغیر الا انك

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

ضرر چکدرك	جلبت المضرة لنفسك
د افندم بونك ضرری وارمیدر	د یاسیدی وهل فی ذلك مضرة
خ وار یا ضرری شوندهٔ درکم محتاج اولدیغك	خ نعم المضرة فی ذلك هو انك ضرتحرومًا
. کتابدن محروم قالدك واحتمالدرکه درسکی	. من کتابك الذی انت محتاج الیه ومن المحتمل
. دخی آنرلرلمامشسین	. ایضا انك لم تحفظ درسك
د افندم درسمی ازبرلمدن ویرمدم	د یاسیدی انما اعطیته لابعد حفظی الدرس
خ درسکی ازبرلدیکه ایو ایتدك اما اشته	خ فعلت طیبًا فی حفظك الدرس ولکن ها
. کتابك کتورمکده براز کیروقالدك	. انت تاخرت قلیلا فی احضارك الکتاب
د افندم کرم ایدوب بو دفعه قولکزك	د یاسیدی تکرم علی عبدکم واصفح عن
. قباحتنی عفو بیورکز	. ذنبی هذه المرة
خ اوغلم سکا بو دفعه صوجکی یغشلرم	خ یاولدی انا اتجاوز عن ذنبك هذه المرة
. امّا سکا لزوملی اولان نزایسه بردها	. الا انك لا تعط ما کان لازمك للغیر
. ایله ادمه ویرمیه سن	. مرة ثانیه
د افندم باش اوسته	د یاسیدی علی الرأس والعین
خ شمدی درسکی یاز	خ اکتب الآن درسك
د افندم قلمم کسلمش دکل	د یاسیدی ان قلمی غیر مبری
خ کسلمش دکل ایسه چاقی ایله کس	خ اذا کان غیر مبری خذ المطوی وابره
د افندم قلم کسمسنی بلمم کسر ایسه م بوزیلور	د یاسیدی انا لا اعرف بری القلم واذا بریته یتلف
خ بوزه تحف سوزدرشمدیه قدر ایسه قلم کسمسنی بلمزسن یاسکا کسن بولنمز	خ ما اغرب هذا الکلام الی الآن لم تعرف بری القلم فان لم تجد من یبری لك

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

بوشمی اوتورسن	فهل تقعد معطلا
د افندم بوندن بویله چالشوب قلمی کندم کسرم	د یاسیدی من الآن فصاعدا اجتهد وابری قلمی بنفسی
خ کاغد دوینك نره ده در	خ این ورقك ودواتك
د بشتخته نك ایچنده در	د فی داخل البشتخته
خ هایدی چیقار یازمغه باشله وقت چوقدر مه	خ اخرجهما عاجلا وابتدی فی الکتابة لاتضیع الوقت
د افندم رکب قالندی صواستر	د یاسیدی الحبر نخین ویحتاج الی ماء
خ شمدیلك ثابت افندینك دوینندن یاز	خ اکتب الآن من دواة ثابت افندی
د ثابت افندی دوینی چالدرمشدر	د ثابت افندی ضیع دواته
خ چالدرمشمی سزنه شکل چوجقسکز کیمکز کتابنی بشقه یه ویررکیمکز دوینی چالدیررسکز قسمی کتابسز دوینسز فصلدرسك حقندن کله بیلور	خ ضیعها ای جنس من الاولاد انتم بعضکم یعطی کتابه للغیر وبعضکم یضیع دواته وکیف یتیسر للتلمید ان یقوم بواجب درسه وهو بلا کتاب او دواة
د افندم قباحت بزده در بردها دقت ایدوب قصور ایتمیز	د یاسیدی الحق علینا ونجتهد فی ذات لایقع منا تقصیر مرة ثانیة
خ بودفعه سزه عفو ایدرم اما مخالفت ایدنکز اولورسه جزاسنی لایقیله کورلور	خ انی اسامحکم هذه المرة لکی اذا فعل احدکم مخالفة یجری جزاؤه بما یلیق
د الله یزه عمر لرویرسون	د اطال الله عمرکم
بشنجی درس	مکالمهٔ راسم یازبوز
ر سزبوکون اویقودینکز قالقه یکن	ر انتم الیوم قمتم متاخرین من النوم

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

ز اوت افندم چونکه کیجه یاریسنه قدر اوبانق قالدم

ز ای نعم یاسیّد لانه مکثت ساهرا الی نصف اللیل

ر نه کزوار ایدی

ر وما الّذی کان بکم

ز افندم حلمی افندیله برابر تاریخ اوقویوراید م

ز یاسیّد کنت اطالع التاریخ مع حلمی افندی

ر کوزلیدر بو تاریخ قتغی دولت یا قتغی مملکته دائردر

ر اهذا التاریخ لطیف وای دولة او ای مملکة یتکلم علیها

ز افندم سائر دولتلره متعلقدر

ز یاسیّد انه متعلق بجمیع الدّول

ر عباره سی نصلدر

ر وکیف هی عبارته

ز افندم چوق اچقدر الفاظی دخی شیرین در

ز عبارته واضحة جدا والفاظه عذبة

ر قاچ جلددر بو کتاب

ر وکم مجلدات هذا الکتاب

ز افندم اوچ جلددر

ز یاسیّد ثلاثة مجلدات

ر برنجیسنی بتوردیکز می کهنده کزده ویروب مطالعه ایده یم

ر اما تمتم الجزء الاول منه فتعیرنی ایاه کی اطالعه

ز اوت افندم بتوردم اما صبحی افندی الّذی شمدی یه قدر کتوردی

ز نعم یاسیّد تممته الان صبحی افندی اخذه ولم یرده للان

ر سزه نه وقت کتوره جك

ر وستی یرده الیکم

ز بتوره یکنده البته چوق یرر

ز عند تتمیمه بالضرورة یعیده

ر بو کتابدن صاتیلق یوقی کی بر دانه سنی اله یم

ر الم یوجد من هذا الکتاب شئ للبیع حتی أأخذ واحدا منه

ز غالبا بونده بولنمز چونکه پک ندره

ز الغالب انه لا یوجد منه هنا لأن

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

صبحی افندی کتابچه‌لرنده چوق ارادی بولمه‌دی	صبحی افندی بحث عنه سابقا عند الکتبیه فلم یجده
ر یاسیز کیمسنه‌دن آلدیکز	ر ومن این اخذتم کتابکم
ز برادرمدن بکا هدیه کوندرلمشدر	ز انه ارسل لی هدیه من عند اخی
ر بردانه سنی اصمر لسق اولمز می	ر افلا یصح ان نوصی علی واحد منه
ز افندم بیچوق اولمز یارین برادرمه بردانه ایچون مخصوص یازدرم	ز یا سیدی لا مانع من ذلک انا اکتب لاخی بکرة فی خصوص نسخة
ر بنده کزه چوق عنایت ایدرسن بهاسی نه قدر در	ر یکون ذلک منکم عنایة عظیمة وما مقدار ثمنه
ز بهاسی یوز غروشدر	ز ثمنه مائة قرش
التنجی درس	مکالمه سودی یا شکیب
س بوزمرزی افندی سزه چوق سلام ایدر	س صاحبنا بزی افندی یقرئکم کثیر السلام
ش وعلیکم السلام افندم سزه نامه‌ی یوللدی	ش وعلیکم السلام یا سیدی هل بعث لکم جوابی
س اوت افندم افاده سنی بله یارین یازه جغم	س نعم یا سیدی وساحرره الافاده فی الغد
ش سزه رجام بودرکه مخصوص سلامی قوتیه سز	ش رجائی فیکم ان تضعوا سلامی مخصوصا
س افندم سلامکزی یازسم کرکدر	س یا سیدی لابد ان اکتب سلامکم
انجق کوزل کاغدکزوار ایسه	انما اذا کان عندکم ورق تکرموا
بنده کزه برقاچ طبقه احسان بیورك	علی عبدکم ببعض افرخ
ش بنده کرده اعلا پوستکاغدی واردر	ش یوجد عندی ورق بوسط من العال

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

سزه بردسته کوندررم	ارسل لکم منه دسته
س مرکبکز دخی وار ایسه کرم ایدوب	س اذا کان عندکم حبر یکرموا
برشیشه دخی کوندریکز	علینا بأرسال زجاجة منه
ش افندم باش اوستنه بنه استر ایسه	ش یاسیدی علی العین والرأس واذا
کزبرقاچ قلم بیله کوندررم	اردتم ارسل لکم ایضا بعض اقلام
س افندم قولکزی بك ممنون ایدرسز	س یاسیدی یبقی لکم علی العبد جزیل المنه
ش افندم سزشمدیکی پوستخانه دن کلیور رم	ش یاسیدی هل انتم قادمون الان من بیت البوسطه
س خبر افندم چارشودن کلیورم	س لا یاسیدی انا قادم من السوق
ش اوراده برمصلحتکز وارمی ایدی	ش هل کان لکم هنالك حاجه
س اوت افندم ساعتم بوزوق ایدی ساعتجی ویردم	س نعم یاسیدی کانت ساعتی مختلة فاعطیتها للساعاتی
ش نه سی وار ایدی	ش وما الذی کان بها
س افندم رکی کبی ایشلمز ایدی کاکیدکاکیدکا	س کانت لا تشتغل کما یجب بل کانت
طوزرایدی	تسیر تارة وتقف تارة
ش دوزلتمسنه چوق پاره استدیمی	ش هل طلب منکم دراهم کثیرة فی تصلیحها
س قرق غروش استدی	س طلب اربعین غرشا
ش بوکا راضی اولدیکزمی	ش وهل رضیتم بذلك
س اوت افندم اون غروش ده بشین	س نعم یاسیدی ودفعت له عشرة غروش
ویردم کاغد جیلردن دخی قلم کاغد الچوق	معجلا واردت ان اشتری ایضا من الوراقین
ایدم اما مایوسنی بولمدم	اقلاما وورقا فلم اجد الطیب من ذلك
ش افندم قلم کاغدك اعلاسی انجق برتجارده	ش یاسیدی اجود الاقلام والورق لا یوجد
بولنور استدیکزوقت اندن الورز	الا عند تاجر واحد ومتی اردتم تشتری منه

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

يدنجى درس	مكالمهٔ صفر يا طاهر
ص افندم زه يركيدير سكز	ص ياسيد الى اين تذهبون
ط افندم چارشويه كيدييورم	ط ياسيد انا متوجه الى السوق
ص سزكله كلمه راضى اولور ميسكز	ص اتحبون ان اجئ معكم
ط افندم بزى چوق ممنون ايدرسز	ط ياسيد يكون لكم علينا المنة العظيمه
ص اورادن صاتون اله جيفكز وارمى	ص هل تريدون شراء شئ من هناك
ط اوت افندم ايكى دسته چورابه اله جغم	ط نعم ياسيد اذا اشترى دستين من الجوارب
ص ايكى دسته چوراب دكلمى	ص اليس الدستان كثيرتين
ط افندم چوراب دكلدر چونكه بردانه سنى بنم	ط ليستا كثيرتين لانى سآخذ لى منها
. الاجغم اوريني برادر زميه كوندره جكم	. واحدة وارسل الاخرى لاخى
ص بنده كزكجن سنه بر دسته الدايدم	ص انا كنت اشتريت العام الماضى
. حالا اطوريور	. دسته وهى باقية للآن
ط سز لر افندم هيچ بره يه بياكمز سكز بونك	ط انتم ياسيد لاتتوجهون محلا ماشيين فقط
. ايچون بر دسته يى ده بر يره قدر سورر	. فلهذا الدسته الواحدة تمكث عندكم مدة سنه
ص ساده بو دكل * الديغم دسته دخى	ص ليس هذا فقط بل ان الدسته التى
. چورابك اعلا سندن در	. اخذتها هى ايضا من اعلا الجوارب
ط اويله ايسه عنايت ايدوب الديغكز چورابى	ط اذا كان الامر كذلك تكرموا علينا واتونى
. صاتان بحارى بنده كزه كوستركز	. التاجر بسبع الجوارب التى اخذتموها
ص افندم بلش اوزره لكن بوكون جمعه	ص ياسيد على العين والرأس لكن هذا
. ايرتسى سيدر اجمز	. اليوم يوم سبت ولا يفتح
ط بشقه سندن صونره نمزمى	ط وهل لا يوجد عند غيره

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

ص ینه بولنمز * بلکه الدیغك اعلا بولنه بلور	ص ولم لایوجد * ربما تیسر وجود الاعلا ما اخذتم
ط همیشه کزایلم تجارتده الدانمیز ان شاء الله	ط بهمتکم ان شاء الله لانعشنا التجار
ص افندم الله ایتسون بن عجمی دکلم	ص یاسیدی لاسمح الله نحن لسنا باعاجم
ط افندم بحار قسمی اکثر کلدیکی قدر * ذکر عادتدر	ط یاسیدی جنس التاجر یجتهد بقدر امکانه
. زیاده چوق پاره المغه چالیشور	. فیاخذ نقودکثیر ازید من الثمن الموافق
ص بوعادت بخی طمعکار تجار زده بولنور	ص هذه العادة توجد فقط فی التجار الطماعین
ط یالچی اندیشه طمعدن خالی تجار وارمی	ط وهل فی الدنیا تاجر یخلو من الطمع
ص افندم بیچه تجار لر وارکه یوزده بش المغه	ص یاسیدی کم من تاجر یقنع بواحد
. قناعت ایدرلر	. فی المائه
ط بنده مکز دخی بویله اکلرم * اما هر الیش	ط وانا ایضا افهم ذلك الا انی کلما
. ویرش ایندیکم بحاری طمعکار بولورم	. عاملت تاجرا فالاخذ والعطا وجدته طماعا
ص افندم طائفه نك ایوسی وکوتوسی قادر	ص یاسیدی کل طائفة فیها طیبها وردیها
ط واقعا اویله در	ط هذا هو الواقع
ص چوق ایدن بشقه نه اله جقسکز	ص ما الذی تشتری بخلاف الجوابات
ط ایکی فنه ایکی یمنی دخی اله جغم	ط ساشتری ایضا طرپوشین ومرکوبین
ص بوکون وقت کچدی * یارین برا قسکز اولمز می	ص الیوم قد مضی الوقت * افلا یصح ان نبقوا ذلك الغد
ط افندم اویله اولسون یارینه قالسون	ط یاسیدی وهوکذلك نبقیه للغد

سکز نجی درس — مکالمه عزت با غالب

ع سزلر افندم دون کورمدیکز سزلری چوق	ع انتم یاسیدی ما بنتم البارحة وقد بحثت
. ارادم بولمه مدم	. عنکم کثیرا فلم اجدکم
غ افندم بنده کز سزسز افندیله برابر سیر کاهده ایدم	غ یاسیدی الفقیر کنت مع سزسز افندی فی المنتزه

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

ع غالبا اركب بعد يكز چونكه بنده كز
سلق وقنده دولتخانه كزه اوغرادم
اوراده دكل ايديكز

خ بزكونش طوغدن اول چقدك ايدك

ع سزك افندينز بشقه كيمسه كزوار مى ايدى

خ اوت افندم صبحى افندى وطلعت افندى

وفؤاد افندى دخى بزمله برابر ايديلر

ع كاشكى بنده كزه خبر ويرمايديكز جمعيتكزله

مشرف اولورايدم

خ افندم بزمله برابر بولنمكزى دلرجاندن

استرايدك لكن اقبالى اولديغمزدن

سزدن محروم اولدق

ع اكر خبرم اولسيدى بولندىغكزيره قدر

كلورايدم

خ افندم يكن كجدى ان شاء الله كله جك سفر

برلكده سير كاهه چيقرز

ع يابيوريكز افندىلر كلورلرمى

خ بر معذوريتلرى اولمزايسه برابر كلورلر

ع آت ابله محكيدر ياخود عربه مى الورز

خ اكر يامور يامزسه بنجه آت دها ياقشور

ع واقعا ايازاولورايسه آت بنمسى عربه دن

ع الغالب انكم بكرتم فى الخروج لان الفقير
مررت بمنزل منزلكم وقت الضحى
فلم تكونوا هناك

خ نحن كنا خرجنا قبل طلوع الشمس

ع اكان معكم احد غير سروري افندى

خ نعم ياسيدى كان معنا صبحى افندى

وطلعت افندى وفؤاد افندى

ع لينكم اخبرتم الفقير كنت اتشرف
بجمعيتكم

خ ياسيدى نحن كنا نتمنى من صميم

القلب وجودكم معنا لكن

حرمنا منكم لسوء حظنا

ع لوكان عندى علم لجئت الى المحل
الذى كنتم فيه

خ ياسيد قد مضى ما مضى وان شاء الله تعالى

فى المرة الاتية نخرج سوية للمتنزه

ع وهل تحضر الافندية الذى ذكرتموهم

خ ان لم يحصل لهم عذر يأتو معنا

ع اتذهب على الخيل ام نأخذ عربة

خ ان لم ينزل مطر فالخيل على راي انسب

ع فى الواقع اذا كان الوقت صحوا فركوب الخيل

ğitim amaçlı çoğaltılmıştır

دها ایو اولور	يكون احسن من العربة
ع اوزاده ایکن بزه نه اقتضا ایدرسه	ع تكرموا علي واخبروني من الآن بكلما
. شمدیدن کرم ایدوب سویلیکز که	. يقتضي لنا وقتما نكون هنالك كي
. تدارکنی کوره یم	. آخذ في تحصيله
ع افندم بزه نه لازم ایسه اوزاده بولنه بلور	ع ياسيد كلما يلزم لنا يتيسر وجوده هنالك
ع بر کتاب دخی برابر الشق اولمز می	ع افلا يصح ان ناخذ معنا كتابا ايضا
ع هانکهای هر بیمز اسدیکی کتابی برابر	ع كيف لا كل منا ياخذ معه الكتاب الذي
. الیوچونکه اوزاده عادتمز کاه کزرز	. يريده لان عادتنا هنالك ان نفتح تارة
. کاه کتاب اوقومسیله اکلنیرز	. ونتسلى بمطالعة الكتب تارة اخرى
ع طوغریسی بوچوق فائده لی بر عادتدر	ع الحق ان هذه عادة كثيرة الفائدة

طقوزنجی درس	مكالمة فوزي باقدري
ف افندم دون اخشام سزی بکلدم کلمدیکز	ف ياسيدي انتظرناكم ليلة امس فلم تاتوا
ق افندم حال افندکز اسمنده براشکی بر شمن	ق ياسيد لنا حبيب قديم اسمه خاكي افندي
. وار در استانبوله کندی ایدی دون کلوب	. وكان توجه الى القسطنطينية فحضر
. بزده قوندی	. البارحة ونزل عندنا
ف خاکی افندی بونم عزیز دوستمدر	ف خاكي افندي انه لصاحبنا العزيز وكنا
. کوچکلکده بزمکتبده برابر اوقورایدك	. في الصغر نقرا سوية في مكتب واحد
ق حال بوایسه بو اخشام کورشمسنه	ق حيث الامر كذلك تفضلوا هذه الليلة
. بیورکز	. لاجل مقابلته
ف بوبنده کزه برفریضه در بو اخشام	ف هذا فرض على الفقير واجي هذه الليلة
. ساعت اوچده کلورم	. في الساعة الثالثة

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

ق افندم ساعه قدر کوره جك
. مصلحتیکز وار میدر
ف حیر افندم امّا
ق افندم عفو بیورك بونك امّا سی
. یوقدر ان شاء الله اخشام نمازینی
. فقیر خانه مزده برابر قیلرز
ف افندم امرسز کیدرز
ق افندم بزم چایشدیغمز اینجق شرفزه وسیله
. اولق اوزره سزه برخدمت قلمقدر
ف نه دیمك افندم بزم زحمتیمز وارکه بو
. قدر عنایته مستحق اولهوز
ق افندم معلومکز اولهکه اخشامله برابر
. تشریف بیورمزایسه کز بزلری غایت
. مکدر ایدرسز
ف افندم الله صقلیه کتورمسون مکر دون
. چقمم بیوردیغکز وقت کلورم
ق افندم اخشام دینلیکره کلوسه کز هیچ
. بهانه کز مقبول اولهمز
ف افندم سزه ویرد کدنصکره میعادده
. کلمسم کرك
ق افندم بزلری چوق ممنون ایدرسز

ق وهل عندکم یاسید مصلحة تنظرون
. فیها الی الساعة الثالثة
ف لا یاسیدی لکن
ق لا تؤاخذنی یاسید لیس منا ذلك وجه
. للکن وبمشیئة الله تعالی نصلی المغرب
. سویة فی منزل الفقیر
ف یاسید الامر امرکم سمعا وطاعة
ق یاسید مجهودنا هو مجرد آخذ مرتکم
. تکون سببا لتشرفنا
ف ما هذا الکلام یاسید وما مقدارنا
. حتی نکون مستحقین لهذا القدر من العنایة
ق یاسید لیکن معلومکم ان لم تشرفوا
. (طرفنا) وقت المغرب والا کدرتم علینا
. العنایه
ف یاسید بنا لا یقدر بکدر انا لا اخرج
. عن امرکم واجی فی الوقت الذی ذکرتموه
ق اذا اتیتم بعد المغرب فلا یقبل منکم
. عذر البتة
ف یاسید بعد ربط اللسان لا بد
. ان احضر فی المیعاد
ق یاسید یکون لکم علینا المنة العظیمة

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

اونجی درس	مکالمه کمال باوهبی
ك دون قونشدیغك ادم کیم ایدی	ك من ذا الذی کنت تتحدث معه البارحة
و دون قونشدیغم ادم برتوافندی ایدی	و الذی کنت اتحدث معه البارحة هو برتوافندی
ك سنك دوستلرکدنمیدر	ك هل هو من احبابك
و اوافندی بویقینلرده بنمله دوستلق	و نعم یاسیدی جدد معی المودة من عهد قریب
ك بزصنعتی وارمیدر	ك اله صنعه
و انك صنعتنی بیلم واشتدیکمکورار یاب	و انا الاعرف له صنعة وهو علی ما بلغنی
. ذوق وصفا ایله برابرکروب هرکون	. مضت لارباب الخلاعة فی مشیهم
. برباغچه ده وهرخشام برده کوزده بولنور	. فیوجد کل یوم فی بستان وکل لیلة فی عرس
ك شمدیدن بویله اینجه ادملرله اولاق اولمیسن	ك یجب ان تتجنب من الآن مثل هذا الشخص
. زیرا بوجهانده ایولرله یولداش اولدرلابو	. لان افضل الطیبین فی هذه الدنیا
. مقوله ادملردر	. عن الطریق فهو جنس هذه الناس
و بویله برتوافندی نازك ادم درسوزی	و ان برتوافندی هذا انسان رقیق المزاج
. یك طاتلیدر صحبتنه جانم اچیلور	. وکلامه عذب جدا ینشرح له الصدر
ك بویله اینجه ادملرك طاتلی صحبتنه دائم	ك لایزینك حلاوة القول من مثل هذا
. زیرا انلرك طوغرولقلری طاتلی سویلشلریندن	. الرجل لان اشراك اهل السوق کامنة
وشیرین سوزلریله ایواولانلرك الدادوب	فی عذوبة مقالهم فیفتنونه بلطیف
بوزلرواکرسوزمی دکلرایسك	الفاظهم الطیبین ویفسدونهم واذا
سکابرقاچ نصیحت ویره یم ابوجه طوتوب	سمعت منی انا اعطیك بعض نصایح یجب
موجبنجه عمل ایده سن	ان تتمسك بها وتعمل بموجبها

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

هذه سزك نصيحتكزه چوق محتاجم بيورك
ندر كوتو ادمزه ايله بللو اولورسكه
بلوب اتدن اوزاق اولمه ٣
كوتو ادمك علامتلرى چوق قدر بعضيسنى
سويلر كوتو ادمزشود يزكه بدخوى
اولمه باشا شقين اولمه يابيوكلرك
قدريني بيلمه يا ايكى يوزلو اولمه
يا يلان سويلمه يا ايشى اولميان شيئه
قارشمه يا فوجيلق ايده يا مغرضانه
يا الينى ياخود يلنى اوزاده يا كندو مدينى
بلميه يا ايولك مقابله سنده كوتولك
ايليه يا فنا يرلره اوغرايه يا
كورمسى واجب اولان مصلحتده قصور ايلق
ايليه يا كبرلكى اولوايلق طوتمه يا
اويونلره دوشمه يا چكنى اونودوب
مستقبلده انديشه سى اولميه
يا كين بغليه يا اهل فضله اوبميه
يا ايشنده اهمال ايده يا ادبسزلك ايليه
يا اهل دانشى سومميه
و الله سزدن راضى اولسون نه
مؤثر اولدكم بو نصيحتلرى كوزه كتره ايله

و ياسيدى محتاج نصيحتكم فاعبروني
ماهى وما الذى يعرف به الانسان
القبيح حتى اعرفه واتجنبه
علامات الانسان القبيح كثيرة اذكر لك
بعضها الانسان القبيح هو من يكون سيئ
الخلق ويكون احمق لا يحترم مقام
الاكابر او يكون ذا وجهين
او يقول الكذب او يدخل فيما لا
يعنيه او يمشى بالنميمه او يدعى المعرفة
او يطيل يده اولمشا او يجهل قدر
نفسه او يقابل الحسنة
بالسيئة او يدخل الجهات القبيحة او
يقصر فيما يجب عليه رؤيته من
المصالح او يتخذ الكبر مجدا او
ينهمك على اللعب او ينسى
الماضى ولا يكون له فكر فى المستقبل
او يضمر الحقد او لا يقتدى بالافاضل
او يهمل فى عمله او يقل ادبه
او يكره اهل العلم
و ياسيدى تنا يحفظكم ويرضى عنكم ما
اسعد من يعمل بموجب هذه النصائح

eğitim amaçlı çoğaltılmıştır

ك سكا كركيدركه يونيدك ايوجه يلوب
اشيو صفتلرده بردوستك وارايسه
شمديدك ترك ايليه سن زيرا بويله ادم
سكادوست اولمز بلكه سكا بك بيوك شمندر
و افندم بونلرك طوسم كرك بوديغكن
صفتلرده برايكي وسم ولردر بيلدرمكه
انلر ايله اش ويرشمي كسترم

ك اويله ايسه دوستلرك صحبتندن الكي چكمك ايچون
ضرر ايدن قوتلرندن سنجه كركي كبي
حركت ايدوب هركسله لايقيله معامله ايتملي
چونكه كوتو ادملر اوزاق اولق كفايت ايتمز
كسنجه دائما ضدلغه اوصوله حركت ايتمك واجبدر
و افندم كوتو ادملرك اوزاق اولدقلرنه تصكر
ايدن قوتلرندن قورقارم

ك كندي نفسي وهواكلرندن شمندن زياده قوتلي قليسن
چونكه هوا اويرسك سنجه زيرا اولورسن
و افندم نه كونا حركت ايدهم كه ايولرك نصره سنه كليم

ك ايو ادم اولق استرايسك فكر سزايشي ايشلمه سن
وعجللك ويرسوزي اغزه كتورمه سن
وصداقتلي دوستك معذوريتي قبول ايده سن
ويركمسه يه ويرميه سن وكندوكي كتيرمه سن

ك الواجب عليك ان تحافظ على هذه النصائح
واذا كانك ضد بهذه الصفات
يجب اتركه من الآن لان مثل هذا الشخص
لايكون محبا لك بل هو عدوك الاكبر
و ياسيد لابد ان احفظ على هذه النصائح
ولهذا حينا بالاوصاف التي كرتها من بعد
الآن اقطع لحذى وعطائي معهم

ك اذا اريد ان ينفرد من صحبة مثل هؤلاء
الناس فانك لاتحتوج من مضارهم وانا ايضا ارى
عليك ان تسلك كما يجب وتعامل كل انسان بما
يليق به لان البعد ضده على الانسان القبيح خير كان
والواجب على المرء في هذه الدنيا ان يسلك مع العقل
و ياسيد وما الذي احشاه بعد تجنبي
القباح من الناس

ك الواجب ان تحذر من نفسك ومن هواك اكثر من
عدوك لانك ان تبعت هواك سرت ايضا عدوا سوء
و ياسيد وكيف افعل حتى انتظم في سلك الطيبين

ك اذا اردت ان تكون رجلا طيبا فلا تفعل شيا بلا
فكر ولا تنفوه بما يوجب خجلك من القول واقبل
معذرة صاحبك الصادق ولا تتعب
سرك لاحد ولا تجب بنفسك

6. BİBLİYOGRAFYA

Adalı, Oya, *Türkiye Türkçesinde Biçim Birimler*, TDK, Ankara 1979.

Ahmet Cevat Emre, *Türkçe Sarf ve NahIV Eski Lisân-ı Osmânî Sarf ve Nahiv*, (haz. Gülden Sağol, Erdal Şahin, Nurgül Yıldız), TDK, Ankara 2004, Giriş.

Ahmet Cevdet Paşa, *Medhal-i Kavâ'id*, (haz. Nevzat ÖZKAN), TDK, Ankara 2000.

Aksan, Doğan, *Sözcük Türleri I-II*, TDK, Ankara 1983

Argunşah, Mustafa- Gülden Sağol Yüksekkaya, *Karahanlıca-Harezmce-Kıpçakça Dersleri*,Kesit Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2013.

Atalay, Besim, *Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi*, TDK, C. I.

Banarlı, Nihat Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, MEB, İstanbul 2004, Cilt II.

Banguoğlu, Tahsin, *Ana Hatlarıyla Türk Grameri, Kılavuz Kitap*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1940.

Bergamalı Kadri, *Müyessiretü'l-Ulûm*, çev. Besim Atalay, İstanbul 1946.

Başman, Avni, Necmettin Halil ONAN, *Dilbilgisi,* MEB, İstanbul 1950.

Bozkurt, Fuat, *Türkiye Türkçesi*, Akçağ, Ankara 1994.

Çobanzâde, Bekir, *Türk Dili ve Edebiyatının Tedris Usûlü*, Bakü 1926.

Deny, Jean, *Türk Dili Gramerinin Temel Kuralları (Türkiye Türkçesi)*, çev. Oytun ŞAHİN, Ankara 1995.

Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitapevi yay., 26. Baskı, Ankara 2010.

Dilâçar, Agop, "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", *TDAY-Belleten*, 1971, s 85-131.

Dilâçar, Agop, "Yabancı Dillerde Yazılmış Türkçe Gramerlerle Okuma Kitapları", *Türk Dili Dergisi, IV* (Ocak 1952), s. 227-229.

Dilâçar, Agop, "1612'de Avrupa'da Yayımlanan İlk Türkçe Gramerinin Özellikleri", *TDAY-Belleten* (1970), 197-210.

Dilçin, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu yay., 2. Baskı, Ankara 2009.

Ercilasun, Ahmet Bican- Leyla Karahan; *Türk Dili ve Edebiyatı-Türk Dili*, Deniz Yayınevi, İstanbul 1999.

Eren, Hasan, *Türklük Bilimi Sözlüğü I. Yabancı Türkologlar*, TDK, Ankara 1998.

Ersoylu, Halil, "Türk Dili Üzerine Yazılmış İngilizce Gramerler", *Türk Dünyası Araştırmaları*, X (Şubat 1981), s. 121-134.

Gencan, Tahir Nejat, *Dilbilgisi*, Tek Ağaç, 1. Baskı, Ankara 2007.

Grönbech, Kaare, *Der Türkische Sprachbau (Türkçenin Yapısı)*, çev. Mehmet AKALIN, Ankara 1995.

Karaağaç, Günay, *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*, TDK, 1. Baskı, Ankara 2013.

Karaağaç, Günay, *Türkçenin Dilbilgisi*, Akçağ, 2. Baskı, Ankara 2013.

Karabacak, Esra, Bergamalı Kadrî, Müyessiretü'l-Ulûm, TDK, Ankara 2002.

Korkmaz, Zeynep, "Gramer Konularımızla İlgili Bazı Sorunlar", *Türk Dili Dergisi,* Temmuz 1996, s. 12.

Korkmaz, Zeynep, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK, 5. Baskı, Ankara 2017.

Korkmaz, Zeynep, "Türkiye Türkçesi Üzerindeki Gramer Çalışmaları ve Bu Çalışmaların Günümüzdeki Durumu", turkoloji.cu.edu.tr, s. 1-3.

Maksudoğlu, Mehmet, *Arapça Dilbilgisi Sarf-Nahiv*, Akdem yay.; İstanbul 2017.

Mansuroğlu, Mecdud, "Türkiye Türkçesinde Ses Uyumu", *TDAY-Belleten* (1959), s. 83.

Meninski, Franciscusa Mesgnien, *Thesaurus Linguarum Orientalium, Turcicae-Arabicae-Persicae: IV. Grammatika Turcicae*, Çev. Mehmet Ölmez, Simurg yay., İstanbul 2000.

Özçam, Çimen, "Türkiye Türkçesi ile İlgili Gramer Çalışmaları -Bibliyografya Denemesi-", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Ekim 1997, s.8-12.

Özkan, Nevzat, *Ahmet Cevdet Paşa-Fuat Paşa Kavâ'id-i Osmâniyye*, Ankara 2000.

Redhouse, Sir James W. A Turkish and English Lexicon: Shewing in English the Significations of the Turkish Terms. Çağrı yay.: 7, Lûgatlar dizisi: 3, İstanbul 1978.

Sarı, Mevlût, *El-Mevârid Arapça-Türkçe Lûgat*, Kitap Kalbi yay., İstanbul 2018.

Steingass, Francis Joseph, *A Comprehensive Persian-English dictionary, including the Arabic words and phrases to be met with in Persian literatüre*, London: Routledge & K. Paul, 1892.

Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, Kapı yay.; İstanbul 2009.

Ünver, İsmail, "Türkiye'de Osmanlıca Öğretiminin Dünü, Bugünü", *Türkoloji Dergisi*, Cilt X, Sayı 1, s. 26.

Tekin, Talât, "A. N. Kononov", *TDAY-Belleten*, 1959.

Türk Dili Encümeni, Muhtasar Türkçe Gramer, Devlet Matbaası, İstanbul 1928.

Yılmaz, Gelturan Sinan *Kütahyalı Abdurrahman Fevzi Efendi Mikyasu'l-Lisân Kıstasu'l-Beyân Giriş-Metin-Terimler Sözlük Dizini-Sözlük-Tıpkıbasım*, Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Lefkoşa 2013.

Yazı Kurulu, Türkoloji ve Ödevlerimiz, *TDAY-Belleten* (1960), s. 2.

Yüce, Nuri, *Ebu'l-Kâsım Cârullâh Mahmûd bin 'Omar bin Muhammed bin Ahmed ez-Zamah-şarî el-Hârizmî, Mukaddimetü'l-Edeb: Hârizm Türkçesi ile Tercümeli Şuşter Nüshası: Giriş, Dil Özellikleri, Metin, İndeks*, TDK, Ankara 1988.